

աւ. 1-19742.

ԹԷՈՂԻԿ

246
1851

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ

ԶԲՕՍԱԼԻ ՈՒ ՊԻՏԱՆԻ

1907

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Վ. ԵՒ Հ. ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Ս. ՏԵՐ-ՆԵՐՍԷԱՆ
ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ
ԱՅՆԹԱՂ - ՀԱՆՔ - ՊԵՐՈՒԹ
ԴԱՍ Կ. ԹԻԻ 633

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Տպագր. վ. ԵՒ Հ. ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Սուրբան - Համամ

Ամենայնսին

Սրբազան Պատրիարք Հոր կարծիքն՝ Տարեցոյցիս մասին.

Ամենայնսին Պատրիարք
Հոր կարծիքն՝ Տարեցոյցիս մասին.

Տարեցոյցիս մասին.

معارف نظارت جلیله سنک فی ۱۵ حزیران ۳۲۲ تاریخلی و
۱۲۲ نومرولی رخصتنامه سیله طبع اولمشدر

←→ 5,5 սմ.

(2)

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒՄ Տ. Տ. ՄԱՂԱՔԻԱ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՕՐՄԱՆԵԱՆ

Ս. Պատրիարք Հայր Թուրքիոյ Հայոց

[Կարգալ Կենսագրական գիծերը, էջ 32, Ն. Սրբազնութեան
Անուանը տնտեսարանին առիթով]:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Յ ՈՒՆՎԱՐ

Տարեկան հաշիւ գրեւոր համար՝
Պէտք է մեզ՝ կազմով, թուղթով լաւ ՏՈՄԱՐ.
Ո՞վ կը ծախէ զայն: — Հո՛ւ, Տէր-Ներսէսեան
Տիար Վահրամբն ու Տիար Հրաչեան . . . :

ՅՈՒՆՎԱՐ = 31 ՕՐ = ՔԵԱՆՈՒՆԻ ՍԱՆԻ

Յունվար անունը կուգայ լատ. *Januarius* բառէն : Յուն ասիին դիցաբանութեան չաստուածներէն մին է : Կռնոս երկինքէն վարուելով անքան լաւ ասպրնջականութիւն գտաւ Յանոսի քով որ մոզական կարողութիւն մը շնորհեց անոր : Անցեալը եւ ապառնին անոր աչքին առջեւ էին միշտ : Այս կրկնակի կարողութեան համար Յանոսը ներկայացուցած են իրարու ներհակ ուղղութեամբ նայող 2 դէմքով : Ն. Պոմպիլիոս անոր 'ի պատիւ տաճար մը կառոյց 12 բազիններով, տարւոյն ամիսներուն թիւովը :

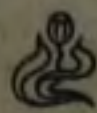
Տարւոյն առաջին ամիսն է Յունվարը՝ մեր գործածած Յուլեան տոմարի հաշուով, մինչ եւրոպացիներուն գործածած Գրիգորեան տոմարի հաշուով՝ Յունվարը 13 օր կանուխ կ'սկսի մերինէն : Իսկ Հռովմ. տարւոյն 11րդ ամիսն է, վասն զի տարեգրութիւն առաջ Մարտէն կը հաշուուէր : Յունվարը նախամիս ընդունելու սովորութիւնը 340 տարուան հնութիւն մը ունի. 1567ին էր որ ամբողջ Ֆրանսա ընդունեց Կարոլոս Թ.ի հրովարտակը՝ Ամանորը Յունվար մէկէն սկսելով :

Պաշտօն ծառեր ճկելու, եւ ա'րդէն ճկուածներուն տակերը փորփշկելու եւ աղբելու ատենն է : Երկրագործը կը բաղձայ առատ ծիւն, որ անքան արդիւնատու է հողին յանձնուած սերմերուն համար :

Յունվարի խորհրդանիշ պատկերն է Ջըհըր (*Verseau*)՝ որ Զոդիակոսի 11րդ կենդանակերպն է : Կը ներկայացունեն զայն ճերմակ վերարկուով անձ մը՝ որ Զիւնը կը ցուցունէ, անդին մուշակով զգայ մը՝ կրակարանին քով կծկած : Պատկերին խորը կ'երեւի նաեւ զայլ մը, վասն զի ձմեռն այս ամսուն է որ նոյն կենդանին քիւ որսը փնտել կ'ելլայ :

Մեր նախնիք ԱՐԱՅ կոչած են Յունվար ամիսը, որ է ձմեռ եղանակին երեւակ ամիսներէն միջինը : — 1870 տկան թուականին սկիզբները թէեւ փորձ մը եղաւ Յունվար օտար անունը փոխանակելու Մարտի նոր յորջորջմամբ, — իբր համառօտութիւն «սառնաքեր ամիս»ի, բայց ընդունելութիւն չի գտաւ :

ՄԵՐ ՆՈՒՔՐՆԵՐԸ

ԿԱՂԱՆԴԻ ԱՌԻԹՈՎ

ԱՄԷՆ ԱՆՈՐՆՑ

որոնք կը փափափին մտերիմ ընկեր մը նաւել, իրենց առանձնութեան ու ձանձրոյթի վայրկեաններուն.

որոնք կ'ուզեն անմեղձ ժամանց մը սաւառել ինքզինքնուն, ամառը, բացօդեայ վայր մը մեկուսացած.

որոնք կը սիրեն ամեն հիւրէ քղբասուելիք հասոր մը՝ ձգած ըլլալ իրենց սալոնին հեշտադարանին վրայ.

որոնք անձուկն ունին օգտակար կերպով սահեցունելու ժամերը՝ ձմրան երկար գիշերներու.

որոնք հոգի՝ կուտան իմանալու համար զանազան ծանօթութիւններ ու զարմանազան այժմեութիւններ.

որոնք կ'երազեն բացուած սեսնել ծիծաղից ծաղիկը ժպիտին՝ իրենց սրտում դեմքին վրայ.

որոնք տենչն ունին ընդլայնելու իրենց միտքի հորիզոնը՝ գիտական նօթերով ու բարոյական նիւթերով.

որոնք երջանկութիւն կը սեպեն հմտանալը Կեանքի ու Դատողութեան լուրջ պայմաններուն.

որոնք «պիտանի»ն կը փնտեն, եւ հետք մեկտեղ՝ չեն կրնար բարձի բողի ընել «գբօսալի»ն.

որոնք ծառաւր կ'զգան Կրօնքի, Օրէնքի, Լեզուի ու Գեղարուեստի հասրնսիր խօսքեր վայելելու.

որոնք տրամադիր են գործնական պատուերներ լսելու ընդդէմ խանգարման «Անձին Առողջապահութեան».

որոնք, վերջապէս, հանոյք կը նկատեն մեր գրողներուն դեմքերը տեսնել՝ իրենց արտադրած նոր նոր էջերուն առընթեր.

անո՛նցն է, տարին ամբողջ անո՛նցն է ահա այս գիրքը:

Բշ. — Դ. օր պահոց Ծննդեան. Կաղանք
և Տարեմուտ 1907 Թուականին ֆս.ի.

Գշ. — Դ. օր պահոց Ծննդեան

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽ

Ընծաներ տալու եւ առնելու հոգը յանձնե՛նք իրենց տէրերուն, «Շնորհաւոր Նոր Տարի եւ բարի Կա-
ղանդ» բանաձեւը՝ բարեմաղթութեներուն, «Ամէն տարի բա-
րով հասնիք»ը՝ ժամկոչներուն ու գիշերապահներուն, եւ
թողու՛նք որ «օխտը ըռախին» ճնկեն Բաղոսի խըն-
կարկուններ, ու մենք նայինք թէ Նոր Տարին ինչո՞ւ
Յունվար 1 եւ կ'սկսի, փոխանակ, օրինակի համար, Փե-
տրովար 16 էն կամ Սեպտեմբեր 27 էն սկսելու:

Պէտք է կարծել թէ ամէն ատեն Ամանորը Յուն-
վար 1ին սկսած է: Բաղդատարար, շատ նոր է այս
սովորութիւնը: 1564ին էր որ Ֆրանսայի Կարոլոս Թ.ի
հրովարտակով Նոր Տարին Յունվար 1 էն սկսիլ առա-
ջարկուեցաւ, եւ 1567ին պարտաւորիչ դարձաւ: Անկից
առաջ տարուան սկզբնաւորութիւնը ժողովուրդներուն
համեմատ կը փոխուէր: Հռոմուլոսի՝ Հռոմի հիմնադրին
օրով, տարին Մարտ 1 էն կ'սկսէր: Օսմանցիք նոյնպէս
Մարտ 1ը կը ճանչնան տարեգլուխ, կոչելով զայն «Ել-
մտական տարի»: Ֆրանսայի Գառլովիկեանց օրով՝
Ծնունդէն կ'սկսէր Ամանորը, ու Գաբրիելեանց օրով՝ Զա-
տիկէն: Շատ ժողովուրդներ տարեգլուխ ընտրած էին
ա՛յն օրն ուր աստղաբաշխական մեծ երեւոյթ մը կը պա-
տահէր, ինչպէս գարնան ու աշնան գիշերահաւասար-
ները կամ արեւադարձները: Հայերուն տոմարական թուա-
կանին համաձայն, Նոր Տարին կ'սկսի Նաւասարդ ամսուն
1ին, որ ի սկզբան կը համապատասխանէր Մարտ 9 ին,
այսինքն գարնան գիշերահաւասարին: Զինացիք տարին
կ'սկսին ձմրան արեւադարձին (10 Դեկտ.), իսկ Հրեաները՝
աշնան գիշերահաւասարին: Նորմանտացի աշխարհակալ
Ուիլեմի ժամանակ, 1066, տարին Դեկտ. 25ին կ'սկսէր:

Տարին չէ՛ թէ 365 օր է միայն, հասկա 5 ժամ,
48 վայրկեան եւ 46 երկվայրկեան ալ աւելի, որ է տեւո-
ղութիւնը երկրիս՝ Արեւին շուրջը ըրած շրջանին: Ատկէ՛
է ահա իր «Արեւադարձային տարի» կոչումը:

Դ2. — Ե. օր պահոց Ծննդեան:

Ե2. — Զ. օր պահոց Ծննդեան:

ՃԱՇԱԿ ՀԱՅ. ԵԿԵՂ. ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԵ.

ՅԻՍՈՒՍ-ՄԱՆԿԱՆ ՕՐԵՐԳԸ

Ս. Ծննդեան առաջօրոն, պարարտի ողբնադրութեան
առէն՝ երբ շարագորբը իւր թակոնի մեղեդին ահաւելաւ համար,
դուրսէն ի'երգէն հեղափայ հոգեղմայլ օրօրը՝ որ Յիսուս-Մանկան
յօնաւոր է։ Այս օրերէն իրնայ եղանակովն նաեւ Ս. Հաղորդու-
թեան բաշխման յիշոցին, ժողովան «Ընդ Բաղարջին» է։

Ս. Ծննդեան առաջօրոն, պարարտի ողբնադրութեան
առէն՝ երբ շարագորբը իւր թակոնի մեղեդին ահաւելաւ համար,
դուրսէն ի'երգէն հեղափայ հոգեղմայլ օրօրը՝ որ Յիսուս-Մանկան
յօնաւոր է։ Այս օրերէն իրնայ եղանակովն նաեւ Ս. Հաղորդու-
թեան բաշխման յիշոցին, ժողովան «Ընդ Բաղարջին» է։

* ՇԲ. — Տօն Ծննդեան և Սուս-
նաժապատեան Բրիտանիա։

Ուր. — Ճրագալոյց Ծննդեան և Սուսնա-
ժապատեան Բրիտանիա։

ՄԱՅՐԻԿԻ ՕՐՕՐՆԵՐ

Երախան ի քուն հրաւիրելու համար, մօր շուրթունքէ արտաբերուած մեղանուշ ու մեղմօրօր գեղգեղանքներ են օրօրները՝ որոնց բառերուն մէջ ժողովրդական բանասիրտութեան գողտր ու գոհար հատուածներ կը վխտան : Մեծամասնութեամբ, հիմազ կոչուած արեւելեան եղանակին վրայ շինուած են այդ օրօրները՝ որոնցմէ մէկ քանի դրուագ կը դնենք ստորեւ, իբր նմոյշ :

Լեռներ կապեմ կախօրան,
Չուանք մասներո՛վս եմ հուսեր .
Մեջ տեղը վարդ մըն է բուսեր,
Բոլորն ալ՝ ուեհան :

Օր, օր, օր, աղւոր խուշիկ,
Քրնացի՛ր մրշիկ մրշիկ,
Խոշոր ներմակ լուսինկան
Ցաքեր է օրանիդ վրան :

Գըլուխդ դնեմ խաւ վարդին ծառին,
Վըրան անուշիկ պիւլպիւլներ քառին :
Քրնանաւ վարդերուն հոտովր,
Արթըննաւ պիւլպիւլին ձայնովր :

Լեռներ ձորեր ձիւն է եկեր,
Իմ գառնուկիս փունն է եկեր :

Օր, օր, օր, օր, ալլըման,
Մար մը չէ բերեր նրման :

Տարուբեր, հովե՛ր, տարուբեր,
Գառնուկիս փունիկն ա՛ն ու բե՛ր :
(ԲԱՌԴԻՐՔԷՍ)

✱ Կիր. — Բ. օր Ծննդեան : Մեհեւոյ .

Բշ. — Գ. օր Ծննդեան :

ԹՈՉՈՒՆԻ ՎԱՉՔ

Արագութիւնը քսաներորդ դարու մեծ պահանջներէն մին է : Շոգեկառքը, ելեկտրական հանրակառքը և օթօմօպիլը հասկցած են զայն ու տարուէ տարի իրենց արագութիւնը աւելցունելու վրայ են : Կան որ մինչեւ 150 է աւելի քիլոմէթր արագութեամբ կը սուրան մէկ ժամուան մէջ : Գերմանիա կատարուած փորձեր ձեռք բերած են մինչեւ 210 քիլոմէթր՝ մէկ ժամուան մէջ, ելեկտրաշարժ լօքօմօթիվի մը միջոցաւ : Բայց սովորաբար շոգեկառքերը այսօր 120 քիլոմէթրը չեն անցնիր . ինքնաշարժներն ալ երբեմն մինչեւ 150 քիլոմէթր կը սուրան փոքր միջոցի մը մէջ :

Թռչունները տակայն մարդ կային այս փորձերուն վրայ կը թռին ծիծաղիլ, ցոյց տալով արագութիւններ՝ որոնց հասնելու համար դեռ բաւական տոնի և համբերութեան պէտքը կայ :

Այսպէս, լորամարգին (պլտրճին) մէկ երկվայրկեանի մէջ 17 մէթր ճամբայ կ'ընէ, այսինքն 61 քիլոմէթր՝ մէկ ժամուան մէջ : Մինչեւ մօտ տոններս Զուիցերիոյ մէջ ճեպընթաց մը ատկէ աւելի արագ գացած չունէր :

Ուղեւոր աղաւնին մէկ երկվայրկեանի մէջ 27 մէթր կը կտրէ, կամ, ժամը 100 քիլոմէթր :

Արծիւը կը սուրայ մէկ երկվայրկեանի մէջ 31 մէթր արագութեամբ, որ ըսել է ժամը 121 քիլոմէթր :

Ծիծեռնակը՝ 67 մէթր, մէկ երկվայրկեանի մէջ, կամ, ժամը 241 քիլոմէթր :

Վերջապէս մաքալուկը (տաղ գրլանկըճը) բառին բուն նշանակութեամբը կը սուրայ՝ մէկ երկվայրկեանի մէջ 88 մէթր ճամբայ առնելով, այսինքն 316 քիլոմէթր՝ մէկ ժամուան մէջ :

Այս օդատւաց էակներն են որ պիտի խլեն միշտ բացարձակ արագութեան մրցանակը :

ԳՂ. — Դ. օր Յննդեան :

ԳՂ. — Ե. օր Յննդեան :

ԷՐԻԿ-ԿՆԿԱՆ ԾԻԾԱՂՆԵՐ

(Կիևը). — Կանչէ՛ սա ծառադ, աղէ՛կ մը առակէ, քեզ նայիմ:

= Ի՞նչ ըսելով, ի՞նչ ըրաւ խեղճը:

— Այսօր գետնի գորգերը պիտի թօթվէ, բարկացած ըլլայ նէ ուժո՛վ կը թօթվէ:

— Ա՛խ կնիկ, տուած գնդասեղդ կլկեցի:

= Նա՛ քեզի ուրիշ մըն ալ:

(Նոր փեսայ մը). — Կ'ուզէի գիտնալ թէ կինս արդեօք ի՞նչ կը խորհի իմ վրաս:

(Հին կարգուող մը). — Ատկէ գիւրին ի՞նչ կայ: Անգամ մը սխալմամբ իր գլխարկին վրայ նստէ՛, իսկոյն կ'ըսէ քեզի ինչ որ կը խորհի քու վրայ:

(Բարոյախօսը). — Այրը ամուսնութեան մէջ նեցուկն է՝ որուն կը կռթռնի կնոջ տկարութիւնը:

(Տիկիկնը). — Բայց յաճախ նեցուկը գաւազան կ'ըլլայ ու... կը ծեծէ:

Ք... կինը ձգեր էր: Բոլոր ծանօթները զարմանք կը յայտնէին անանկ աղւոր ու բարեկիրթ կնոջմէ մը բաժնուած ըլլալուն համար: Անիկա կօշիկը ցոյց տալով պատասխանեց.

— Կը տեսնէք որ ձեւաւոր է, բայց չէք գիտեր թէ ոտքիս ո՛ւր տեղը կը ցաւցունէ:

(Կիևը). — Միշտ միշտ կը յօրանջէք կոր:

(Այրը). — Առանձնութենէ կը ձանձրանամ կոր, ահոր համար:

— Միթէ ես քովերնիդ չե՞մ:

= Սիրելիս, մոռցա՞ք թէ այր և կին մէկ անձ կը կաղմեն:

Եշ. — Ձ. օր Ծննդեան:

Ուր. — Է. օր Ծննդեան:

ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ԵՐԱՅԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒ

(Անուանակոչութեան տօնին առիթով)

Շք. — ի. օր ծննդեան և Տօն Ան-
ուանակոչութեան Գրքանոսի .

✱

ՅԻՍՈՒՍ կամ Յեսու = փրկող . Մեսիա (Քրիստոս)
= օծեալ . Աքիսողոմ = հայր խաղաղութեան . Աքրահամ
= հայր բազմութեան . Ագրիպպա = դժուարածին . Ա-
դամ = հողեղէն . Ահարոն = լեռնաբնակ . Անանիա =
աստուածատուր . Բառնաբա = մխիթարութեան զաւակ .
Գաբրիէլ = այր Աստուծոյ . Գեթէոն = մայրեւոր . Դա-
ւիթ = սիրուած . Դիոնիսիոս = աստուածադիւցիկ . Ե-
ղիա = իմ Աստուածս Եհովան է . Ենովք = նուիրուած .
Եսայի = փրկութիւն Աստուծոյ . Եսաւ = մազեղ . Զա-
բուղոն = բնակարան . Զաքարիա = յիշատակ Տեառն .
Զաքէոս = արդար . Էմմանուէլ = մեզի հետ է Աստուած .
Թէոփիլոս = աստուածասէր . Իսահակ = ծիծաղ . Կայէն =
ստացեալ . Դադարոս = օգնութիւն Աստուծոյ . Դուկաս
= լուսաւոր . Դեւի (Մատթէոս) = յօգեալ . Մաղաքիա
= հրեշտակ . Մամբրէ = պարարտ . Մանասէ = մոռցու-
նող . Մատաթիա = պարգեւ Տեառն . Մովսէս = ջուրէն
հանուած . Յաբեթ = ընդարձակութիւն . Յովհաննէս =
չնորհ Եհովայի . Յովնաթան = պարգեւ Տեառն . Յովնան
= աղաւնի . Նոյ = հանգիստ . Կեփաս (Պետրոս) = վէմ .
Ռուբէն = ահա՛ որդի իմ . Սաղաթիէլ = աղաչեցի Աստու-
ծոյ . Սամուէլ = լսեց Աստուած . Սամիսոն = արեւ . Սա-
ւուղ = խնդրուած . Սեմ = անուն . Սողոմոն = խաղա-
ղասէր . Ստեփան = պսակ . Տիմոթէոս = Աստուածապաշտ .
Փելիք = երջանիկ . Փիլիմոն = գորովալից . Լէն . :

ԿԱՆԱՆՅ ԱՆՈՒՆՆԵՐ

Դաւիդա = դոյլ . Եղիսաբէթ = անոր երդումը Աս-
տուած է . Հռութ = յագեցած . Մերովբ (Մէօհրիւպէ) =
աճում . Նոյեմի = իմ քաղցրութիւնս . Ովսաննա = փրկէ՛
կ'աղաչենք . Ռաքէլ = մաքի (էդ ոչխար) . Սաուա = տի-
կին . Եւնիկէ = քաջայաղթ . Մարիամ = մայր Յիսուսի . Լէն . :

Կիր. — Ա. զկնի ծննդեան .

✱

ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ԿԱՐԱՊԵՏԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ԳԻՒՂԸ

Երուսաղէմէն երկու ժամուան հեռաւորութիւն ունի Յովհաննու ծննդեան գիւղը, որ շինուած է բոլորչի բլուրի մը վրայ, և որ արաբական բարբառով Այն ֆերիս կը կոչուի գիւղին աղբիւրին անուամբը, ու կը նշանակէ «Աղբիւր շնորհաց»: Իսկ տեղացի քրիստոնեաներ Ս. Աստուածածնի աղբիւր կ'անուանեն զայն:

Հաննէ վարդապետ իր «Պատմութիւն Ս. Երուսաղէմի» անուն երկասիրութեանը մէջ կը յիշատակէ թէ յոյները «փորձութեան ջուր» կ'ըսեն այդ աղբիւրին, ուր կը կտրծուի որ թլփատուած ըլլայ Յովհաննէս Մկրտիչ:

Աղբիւրէն դէպ ի արեւմուտք մեկնելով՝ կը պատահինք երկաթ դուռի մը: Աւանդութիւնը կ'ըսէ թէ Զաքարիա քահանայապետ ամարանոց մը ունէր հոս, ուր Մարիամ Ս. Կոյսը այցելեց իր մօրաքրոջը աղջկան՝ Եղիսաբէթին:

Քրիստոնէութեան առաջին դարերէն ի վեր Յովհաննու ծննդեան գիւղին մէջ եկեղեցի շինուած կար: Դանիէլ Եգլմենոս ռուսը 1113ին Երուսաղէմ այցելութեանը՝ տեսած է այս տեղուանքը վանքեր ու եկեղեցիներ: Հիմա լատինները ունին միայն վանք մը և եկեղեցի մը: Այդ եկեղեցիին աջակողմեան դասուն մէջ 7 աստիճանով վար՝ փոքրիկ խորան մը կայ, ուր ծնաւ — կ'ըսեն — Յովհաննէս Մկրտիչ: Գիւղէն շատ հեռու չէ նաեւ քարակոյտ տեղ մը՝ ուր կանգնած, ատենօք կը քարոզէր Ս. Յովհաննէս:

Յովհաննու ծննդեան գիւղէն գրեթէ $1\frac{1}{2}$ ժամ կը տեւէ հասնելու համար Փիլիստինի աղբիւր ըսուած տեղը: Հոս էր որ նոյն առաքեալը մկրտեց Կանթակայի եթովպ. ներքինին՝ որ Երուսաղէմ եկեր էր Աստուծոյ երկրպագութիւն ընելու:

Բշ. — Տօն ծննդ. Յովհաննու Կարապետին:

Գշ. — Արքեպ. Պետրոսի Հայրապետին, Վլասոյ եպիս. Ին և Արխիդիոնայ սարկաւազին:

ՃԱՇԱԿ ՌՈՒՄ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

« Ռ Ո Ւ Զ Ա Լ Ք Ա »

Մուխ անտառի մը մէջ, լիճի մը եզերքը, ճգնաւոր մը խստամբեր կեանքով իր հոգիին փրկութեանը կ'աշխատէր. և սուրբերէն խնդրած շնորհը՝ իրեն համար մահուան սուրբ հանգիստն էր:

Ամառ օր մը, երբ իր աւերակ խրճիթին սեմին վրայ կ'աղօթէր Աստուծոյ, անտառը անդգալաբար աւելի կը մթննար, մէգը՝ իրր գորշ շոգի՝ լիճին մակերեսէն կը բարձրանար վեր, և լուսինը իր շաղերը երկինքէն դէպ ի ամպերը կը կաթեցունէր մեղմիւ:

Յանկարծ ինքզինքը վախէ մը չըջապատուած կ'ըզգայ. աչքերը կը շփէ, տեսածէն բան մը չկրնար հասկընալ ու պահ մը իր գոյութեանն իսկ կ'անհաւատի: Գիշերուան ստուերին պէս թեթեւ, լեռներու առջի ձիւնին պէս ճերմակ մերկ կին մը մէջ տեղ կ'ելլէ ջուրին խաղաղ մակերեսոյթէն ու կ'երթայ լճակին վրայ նստիլ: Իր նայուածքներովը ծերունի բարեպաշտը կը ծակծկէ և սխրանքով կ'սկսի սանտրել իր ջրեղէն մազերը: Մենակեացը սարսափէն կը դողդղայ, և սակայն չկրնար իր աչքերը պահիկ մը հեռացունել ա՛յդքան թովչութենէն: Ան պշրաբար գլուխը շարժելով իրեն ձեռքը կը խընդրէ և յետոյ առուպի մը պէս կ'անհետի ալիքներուն տակ:

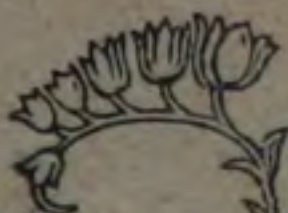
Խեղճ խստամբեր ծերունին բոլոր գիշերը չկրցաւ քնանալ և մոռցաւ աղօթքը: Ակամայ մտածումով մը՝ մանկամարդ կնոջ ստուերը տեսնել կ'երազէր. ու նորէն անտառը իր սեւ գոյնը հագաւ, ու Ռուզալքա — լիճին այդ պաշտելի յաւերժահարսը — ջուրին տակէն եկաւ նստաւ վերստին, հլու և տոգոյն:

— «Մենակեա՛ց, մենակեա՛ց, եկո՛ւր ինձի, եկո՛ւր ինձի»: Ու իսկոյն թափանցիկ կոհակներուն տակ կ'ընկլուղի, ու ամէն բան խոր լուսթեան մէջ է:

Երրորդ օրը, այդ դիւթական ամբերուն մօտ, ճրգնաւորը յափշտակուած նստած էր ու մանկամարդ աղջկան կ'սպասէր: Արշալոյսը գիշերին խաւարը փարատեց, բայց ա՛լ ոչ ոք գտաւ ճգնաւորը: Միայն փոքրիկ մանչեր անոր աղերեկ մօրուքը նշմարեցին ջուրին վրայ՝ որ կը լողար . . . :

ԴՂ. — Պա՛ր:

ԵՂ. — Սրբոյն Անտոնի, Տրիֆոնի, Պարսամայ և Ռոսիֆիով ճգնաւորացն:

Ուր. — Պատիւ :

Շր. — Սրբոյն Թէորոսի Թագաւորին և
Կոթն մանկանցն Եփեսոսի :

Գէրեբը ծանրաշարժ կ'ըլլան և յայտնի դժգոհանք մը ունին միշտ իրենց մակը, լայնափոր իրանէն՝ որ անընդունակ կ'ընէ զիրենք առօրին անհրաժեշտ գործունէութեան : Այս անտանելի վիճակէն զերծ մնալու դիտումով առնուած դեղերը քիչ կամ շատ վտանգաւոր եղած են առողջութեան : Առողջաբանութիւնը միայն տրամադիր կ'երեւայ չարիքը դարմանելու :

Պէտք է քիչ ուտել, պղտիկ ծաւալի մէջ շատ սրնընդարար նիւթ պարունակող բաներ ճաշակել, նախապատուութիւն տալ թարմ հացին և լանջարեղէնի, ինչպէս թրթնջուկ, շոմին, ծնեբեկ, աղցան, ևն. : Աղը շատ օգտակար է գէրեբուն. անոնց կերակուրի հիմը կազմելու են ոչխարի խորոված կողիկ մը, նոյն կերպով եփուած եղան միս, հաւու թեւ, խորոված ձուկ : Վնասակար չեն նաև ճարպոտ չեղող երէի միսերը, ինչպէս ճագարինը, նապաստակինը, ևն. : Խմ. րեղէնի, անուշեղէնի, կարագի, ըրինձի, դդմաճ (մաքարնա)ի, գետնախնձորի, լուպիայի ամենեւին մատչելու չեն : Ճաշի միջոցին չափաւոր առնուած ճերմակ գինին օգտակար է անոնց : Առատն արթննալնուն պէս եթէ դաւաթ մը կտաւատի ջուր խմեն՝ շատ կ'օգտուին : Գիրութիւնը անցնելու նպատակաւ, առտուները անօթի փորանց խրմուած քաղախը խերը կ'անիծէ ներքին գործարանաց : Իրիկուան ճաշը կազմելու են ֆոնտակ, թերխաշ 2 հաւկիթ, պտուղ ու պանիր : — Պառկիլ կարծր անկողինի մէջ, և 7 ժամ քունը բաւական սեպել : Երբէք քնանալու չէ ճաշերէն վերջը, և ճաշելու է օրը 2 անգամ միայն՝ անօթութիւնը բոլորովին չի յագեցուցած սեղանէն ելլելով : Կարելի եղածին չափ քիչ ջուր խմել, սուրճ՝ առանց շաքարի, և թէյ՝ քիչ շաքարով : — Մարմնամարդ ամէն օր, գործիքով կամ առանց գործիքի, յոգնելու աստիճան, որպէս զի առատ քրտինք յառաջ դայ : Հեծելանիւ, թիավարութիւն, գնդամուղ, յաջորդաբար երկարաձգուած պտոյտներ ևն. հաւասարապէս օգտակար են, որոնք յարատեւութեամբ պէտք է ի գործ դրուին :

ՄԱՅՐԱԿԱՆ ՍԷՐ

Երիտասարդ մ'ասեցով
Բոլոր սրտով կը սիրեի
Աղջիկ մը, — եւ ըսեմ ո՞վ
Երբեք այս բան չի ըրեր:

Բայց սիրուհին օր մ'իրեն
Ըսաւ. « Կ'ուզե՞ս քեզ սիրեմ »
Ականջն ի վար մեղմօրէն,
« Ըսածս ըրէ՛, քեզ տեսնեմ:

« Գընա բե՛ր ինձ, կը լրսե՞ս,
« Մօրըդ սիրքը, որ շուտով
« Շուներուն տամ, եւ այսպէս
« Քեզի սիրեմ իմ հոգւով »:

Շուտ մը վազեց յիմարը,
— Ո՛հ, ի՛նչ սեւ օր, ի՛նչ փորձանք,—
Եւ սպաննեց իր մայրը
Որ տրւած էր իրեն կեանք:

Խըլել սիրքը այդ կուրծքէն
Եւ դուրս ելլելն մէկ եղաւ,
Շուտ հասնելու տենցանքէն՝
Վազած ասէն վար ինկաւ:

Սիրքը ձեռքէն սահեցաւ
Գլորեցաւ ի գետին.
— « Ո՛ւր տեղդ, օրդի, ցաւեցաւ »
Հարցունց Սիրքը լալագին:

Յ. ԱԼՓԻԱՐ
(Նմանողաբար)

Կիր. — Բ. Ղկնի Ծննդեան : Հարգանքներ:

*

Բշ. — Սրբոցն Կիրակոսի և ժօրն Յուդիտայի, և
Վկայիցն Գողթիոսի, Պօղիբատոսի և Դրիգորիոսի:

246
2851

Թ Ո Ւ Խ Ս

Ահաւասիկ մեր գլխաւոր ընտանի թռչնոց թխուամի միջին տեւողութիւնը .—

Դեղձանիկ (քանարիա).....	13էն մինչեւ	15 օր
Խայտահաւ (նէմցէ թաւուղը)	18 »	» 20 »
Աղաւնի	18 »	» 20 »
Հաւ	20 »	» 22 »
Փասիան (սիւլիւն).....	20 »	» 25 »
Բաղ	25 »	» 30 »
Սիրամարգ.....	27 »	» 30 »
Սագ	27 »	» 30 »
Հնդկահաւ	30 »	» 32 »
Կարապ	40 »	» 45 »

Գշ. — Սրբոցն Վանանայ Գողթնացոյն, Եւգինեայ Կուսին, և Խօրն Փիլիպպոսի և Խօրն Կրդեայ և Երկուց Եղբայրն ևն. :

246
2851

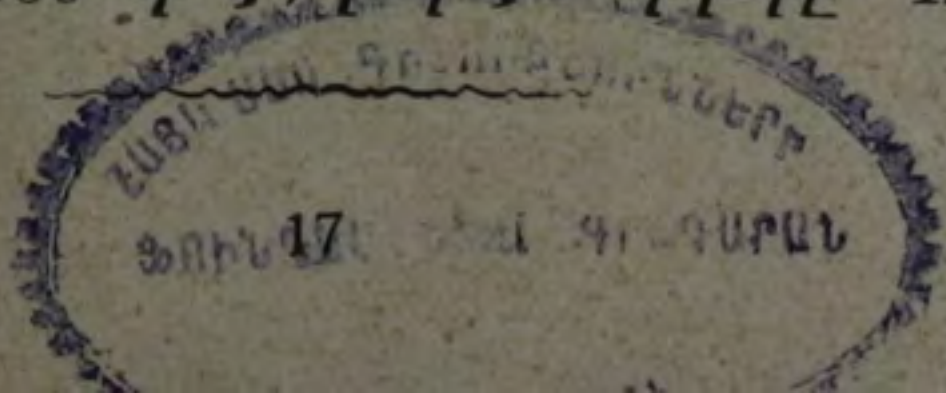
Յ Ղ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Թռչնազգիներէն յետոյ, յիշատակենք նաեւ մեր գլխաւոր ընտանի անասնոց յղութեան միջին տեւողութիւնը .—

Էշը	380 օր
Մատակ ձին	336 »
Կովը	280 »
Ոչխարը	145 »
Այծը	145 »
Մատակ խոզը (truie)	115 »
Շուներ	60 »
Կատուն	55 »
Ճագարը (ատա թաւշանը)	30 »

Այս միջին տեւողութիւնները կրնան փոփոխուիլ քանի մը օր աւելի կամ նուազ . էշունը՝ — զոր օրինակ — է՛ն կարճ միջոցը 360 օր է, իսկ է՛ն երկարը՝ 420 օր :

Գշ. — Պանք :

ԽՐԱՏԻ ՔԱՌԵԱԿՆԵՐ

Բարեկամիդ հես կե՛ր խրակ՝,
 Բայց մի՛ ընէր առուսուր.
 Շահր սիրոյն փորձափարն է,
 Ինճո՛ր առի՛ր՝ անանկ տուր:

Քուկիկնդ երբ ունիս, ի՞նչ պէ՛տք անորը.
 Հինե՛ն աւելի՛ ընճե՛ր՝ դուն նորը,
 Եւ չուանո՛ւմդ իջիր ջրհորը,
 Որպէս զի չիյնաս կես համբէն՝ խորը:

Հովանոցը անձրեւ օրին,
 Ըզբօսանքը թեթեւ օրին,
 Ըսկզբունքն է չունելորին՝
 Ըստակ պահել իր սել օրին:

Թե՛ել աղփա՛ս՝ բայց հարուստի պէս սեգ,
 Թե՛ել հարուստ՝ բայց ապրող կծծի, հեգ,
 Ծեր՝ ներմակ մազէն չի խալնող երբեք:
 — Սա երեքէն դուք միշտ հեռու կեցե՛ք:

Ճոխէն շորթե՛ր՝ աղփաշին տուր,
 Քուկին համբաղ է եղեմ:
 Այրիէն ա՛ն՝ կոկորդդ անցո՛ւր,
 Եկո՛ւր քեզի Դրժոխք նետեմ:

Դեռ չի մըսած անկողին՝
 Հագուստներդ մի՛ հաներ.
 Ոտքդ ամեն ինկողին՝
 Բուրդ ու բամպակ մի՛ մաներ:

Անօթութիւնը՝ հացին չոք չոր,
 Սասիկ ծարաւը՝ ջուրին պղտոր,
 Բանիլ-սասիլն ալ՝ դիւր հանգստեան
 Վայելի՛ր զա՛ս զա՛ս համեր կուտան:

Ե2. — Սրբոցն Եւզկիւնէտի, Մակարիտի,
 Վաղէրիտի, Կանդիտի և Ակիւղասայ:

Ուր. — Պահք:

«Ո՞Ր ԴՐԱՄՆ ԷՐ»

Այս խաղը շատ պարզ ու միեւնոյն ատեն շատ ալ զարմանալի է։ Ձեռական որ, և է ճարտարութիւն չի պահանջեր, միայն քիչ մը հանճարեղութիւն՝ խաղը նուա՛ղ պարզ ցուցունելու և թող չի տալու որ հանդիսականք անոր լուծումը շուտ մը գուշակեն։

Ներկաներէն ուղեցէք քանի մը հատ դրամ, (երկու քառորդնոցներ կամ մէծիտիէ), ամէնքը մէկ արժէքով, պայմանաւ որ իւրաքանչիւրը մէյմէկ տարբերութիւն ունենայ, այսինքն նոր կոխուած, կէս մը գործածուած, բոլորովին սրբուած կամ վերջապէս վրան զմելիի բերնով պղտիկ նշան մը ըլլուած, որպէս զի իրարմէ զանազանելը դիւրին ըլլայ։

Կը ժողովէք այսպէս, օրինակի համար, 5-6 մէծիտ, և առանց ձեռակերպութեան կը շարէք զանոնք չըմընէին կամ մարմար սեղանի մը վրայ, մինչեւ որ աղէկ մը կորսնցունեն գրպանի իրենց տաքութիւնը։ Յետոյ գլխարկի մը մէջ կը ձգէք զանոնք, առանց երկար ատեն ձեր ձեռքին մէջ պահելու, որպէս զի չի տաքնան, և գլխարկը ներկաներուն կարկառելով կ'սկսիք երեցունել զայն՝ անոնց ուղածին չափ։ Աս ալ ընելէ վերջ, կ'առաջարկէք որ ներկաներէն մէկը գայ և մէջի դրամներէն հատ մը առնէ, խնդրելով իրմէ որ լաւ պահէ զայն, վասն զի սուր նայուածք մը ունիք։ Դրամը առնողը կ'սկսի քննել զայն ուշի ուշով, միւսներուն ալ կը ցուցունէ, —եթէ ուղէ,—նորէն գլխարկին մէջ կը ձգէ զայն՝ զգուշիւ։ Ուժով մը կը խառնէք, քայց ո՛չ երկասեւ, և գլխարկը սեղանին վրայ դնելով՝ աջ ձեռքովնիդ իրարու ետեւէ կ'առնէք մէջինները և ձախ ձեռքերնիդ կ'անցունէք։ Այն ստակը զոր բռնած ատեննիդ Տա՛մ կ'զգաք՝ ներկաներուն քննածն է։ Հետաքրքրութիւն արթնցունելու համար դրամները մօտէն քննելու ձեւ մը կ'առնէք, կը դարձունէք, կը չխրտացունէք, ևն, գուշակելիքնիդ ցոյց տալէ առաջ, զոր ձեռք առած ատեննիդ իսկ ճանչցած էիք արդէն։

Շբ. — Սրբոց հոյրապետացն Աթանասի և Կիւրի, և Գրիգորի աստուածաբանին։

* Կիր. — Գ. զինի մենդեան։ Հաբասէն։

ԳԱՂԱՓԱՐԻ ՇԻԹԵՐ

* Երեւակայութիւնը կը նկարէ, Միտքը կը բաղ-
դատէ, Ճաշակը կ'ընտրէ, իսկ Տաղանդը կը զործադրէ:

* Ծուլութիւնը բոյն մըն է որուն մէջ Չարութիւնը
իր հաւկիթները կ'ածէ:

* Մարդուն երջանկութիւնը կը կոչուի «կ'ուղեմ»:
Կնոջ երջանկութիւնը կը կոչուի «Անիկա կ'ուղէ»:

* Անհաւատարիմ ամուսնութեանց մէջ էրիկը «ա-
նուն է և սիրականը «դերանուն»:

* Աղջկան մը սիրտը հանելուկ մըն է, ամուսնու-
թիւնն ալ անոր մրցանակը: Սակայն հանելուկը լուծողը
չէ՛ միշտ որ մրցանակը կ'ստանայ:

* Երեք տեսակ տգիտութիւն կայ: Բան մը չգիտ-
նալ, գիտցածը գէշ գիտնալ, անձին պիտանի չեղող
բաները գիտնալ:

* Շատ մը լեզուներ սորվիլը մէկ երկու տարուան
գործ է: Իրենին մէջ պերճախօս ըլլալու համար ամբողջ
կեա՛նք մը պէտք է:

* Ճամբորդութեան մը մէջ տղան կը տեսնայ մեկ-
նումը, չափահասը՝ նստատակը, իսկ ծերունին՝ վերա-
դարձը:

* Անմտութիւնը կը յառաջանայ տեսնելու հա-
մար, ուշիմութիւնը ետ կը մնայ տեսնելու համար:

* Իրապաշտութիւն կը կոչեն տգեղութիւնը, ինչ-
պէս անկեղծութիւն կը սեպեն կոստութիւնը:

* Ոչ հրեշտակ, ոչ ալ անասուն է մարդս: Բայց
թշուառութիւնը անասո՛ւն կ'ընէ հրեշտակ ըլլալ ուզողը:

* Ով որ հարստութիւն, ընտանիք, դաւակ, հլու
կին մը չունի, վարկ, նեցուկ, ուժ, հանգիստ չունի,
սակայն սա ալ ստոյգ է որ ասոնցմէ և ո՛չ մէկը չու-
նեցողն ալ հոգ չունի:

* Մարդս փոխանակագիր մ'է: Քաշուած օրէն կը
սկսին օրերը պակսիլ, ուստի լաւ է որ ըստ օրինի վճարուի
ժամանակին, առանց տեղի տալու զեղջի կամ բողոքի:

Բ2. — Ս. Կիսկրիանով Եպիսկոպոս
և Կուսանացի Յուստինեայ, Եւփիմեայ և
Քրիստինեայ:

Գ2. — Սրբոյն Աթանագինեայ Եպիսկոպոսին
և տան աշակերտացի և ճիշդ վկայիցն:

ՊՕԼՍԱՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐ

«ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ»

1871 Յունվար 1 ին կ'սկսի հրատարակուիլ այս հանդէսը Իզմիրի մէջ Մատթէոս Մամուրեանի արտօնատիրութեամբ և խմբագրապետութեամբ: Մինչեւ 1900՝ ամսաթերթ շարունակուելէ վերջ, երկշաբաթաթերթի կը վերածուի: Արտօնատիրոջը մահուամբ (1901) «Ա. Մամուլ» կը փոխանցուի իր զաւակին՝ Հր. Մամուրեանի, որ ցայսօր կը հրատարակէ զայն շաբաթաթերթ, չորեքշաբթի օրերը, խմբագրական մարմինը կազմած ըլլալով հետեւեալ անձերէ. — Հրանտ Մամուրեան (խմբագիր—Տնօրէն). Կ. Նաւասարդ (Վարսամ) օգնական խմբագիր:

Աշխատակիցներն են. Յ. Ալփիար (Քրօնիկ կամ Երգիծանք՝ ամէն շաբթու), Նազարէթ Հիլմի Ներսէսեան (Իրաւագիտական հարցեր), Դէորդ Պուպլի (Քաղ. բաժին), «Պօլսոյ կեանքը» դրող Թղթակիցը, Նուրհան, Պէրպէրեան, Զ. Եսայեան, Զիֆթէ Սարաֆ, Մ. Պարսամեան, Արտ. Յարութիւնեան, Ե. Արմէն, Մ. Նուպարեան, գլխաւային թղթակիցք, ևն. ևն.:

«Արեւելեան Մամուլ» թեւակոխած է իր 37րդ տարեշրջանը:

Բաժանորդագրութիւն. — Թուրքիոյ համար տարեկան 50 դրշ., արտասահման 12 ֆրանք. ձեռքէ կը ծախուի թիւը 1 դրուշի:

Հասցէ. — Մ. Մամուրեան Որդի, Իզմիր: Տպագրութիւն Մ. Մամուրեան Որդի:

Պօլսոյ 14 հայ թերթերէն, միայն «Արեւելեան Մամուլ»ն է Իզմիրի մէջ լոյս տեսնող:

Ծաւալ. — 24 էջ, միասիւն, իւրաքանչիւր էջի լայնք 11 սանթիմէթր, երկայնք 20 սանթմ.: Բաց կանանչ չապիկ, կողքին վրայ հիմնադրին լուսանկարը, և ծանուցմանց դեղին թերթեր՝ մէջերը ցրուած:

Դժ. — Պաքս:

Զմբան մէկ տարու օրը թուշնը չորս խոցըներ:

U U R U R

Ծ Ո Վ Է Բ Ռ Ն Ո Ի Ո Ղ Ն Ե Ր Ո Ի Ն

[illegible]

Հ Ո Վ Ա Ն Ո Յ Ն Ե Ր Ը

Անհայտ չէ շրջանային ու մարդկային, նաեւ շարժամունքներ, փոխանցվել,
դիմագրվել, յայտնել, գերել ևն. հարել է իմանալ նաեւ հոգեբանական վիճակը :

[illegible]

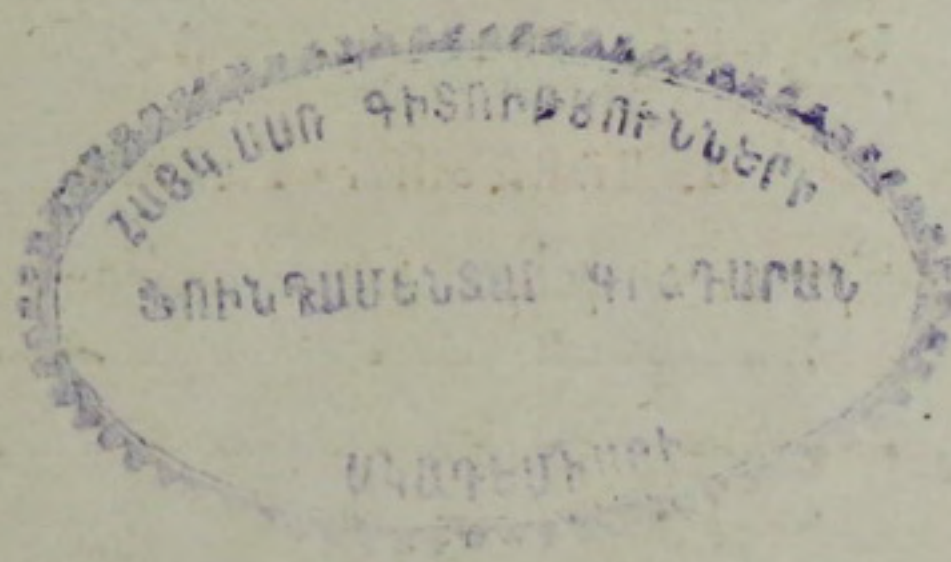
Հովանոցը պահպանողը (ԽԸԸՖ) թափող և ղայն իբր Գառաւաճ Գործաշուկ
Տարդիկ՝ Ինչպիսիքն աշխատեան ծախել աշխուժեցնելն:

[illegible]

Հովանայր վեր բանաւ և կոլից յեւթն հինգ գրպանին զի իօրհոյ Տարդը
կամ գործ շունի և կամ Տարահոգոթեան զի կը գործուի:

Անունդ որ երեւոյ հովանոցը Բե-եբնանն որով անած էլ Կալեհ՝ Գոր շահեա-
ն' շ երեւոյ անշին Լ որ շ Կարեւին:

Բացումը հովանոց ճշ (որում ասի իւր պատգամներն երկարաւորութեամբ երկարաւորութեամբ (Եւ- Եւ-Եւ) Եւ-Եւ-Եւ օրերից իւր ժամը լիւր՝ իրենց հետեւ-
ցումը Եւ ասիներ իւր նշանում եւ իւրում, իսկ Եւ-Եւ երկհարկում իւր հանձ-
ն՝ Գերցեմ որ հարգում եւ:

ԵՂԻՇԷ ԵՊԻՍԿ. ԴՈՒՐԵԱՆ

Ս. ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԻԶՄԻՐԻ

Բանասէր, Բանաստեղծ եւ նախկին Փոխ-վանահայր Արմաշու-Դպրեվանքին

ՆԵՐՈՒՄԸ

(ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ Ս. ԳԻՐՔԷՆ)

ԵՐԵՄԻԱ

«ՆՁ կը տեսնես», հարցուց Աստուած
Անաթովթի մարգարէին,
Երբ ձիւնն ամեն կողմ եւ ծածկած,
Չայն ու ցոլէր կը մարէին,
Ու լուռ բնութեան ծոցէն ալ դուրս
Կեանքի բուրո՛ւմը տուած եւ խոյս:
Ես կը տեսնեմ, ըսաւ խիզախ մարգարէն,
Նրբենիի ուս մը ծաղկած նրկարէն:
— Քա՛ջ ե, ա՛յդպէս խօսէրս արթուն կը ծաղկին,
Երբ կամք ու միտք ցուրտ բնութեամբ կը թաղկին:

* * *

«Ի՞նչ կը տեսնես», հարցուց դարձեալ
Սրմբտութեամբ մը Եհովան,
Երբ զոհերու ծուխը ծալ ծալ
Կը մղձկեր օդն ու օթեվան,
Ու անմրոռնչ կուռքի մը մօտ,
Կը պապաջեր կիրքն անամօթ:
Ես կը տեսնեմ, ըսաւ ցասկոտ մարգարէն,
Հրաշքի կաթսայ մ'իջած երկնից կամարէն:
— Քա՛ջ ե, ա՛յդպէս կրակներս պիտի բորբոքին,
Երբ ա՛լ ցամքի զիս ասող սիրտն ու հոգին:

* * *

ԱՄՈՎՍ

«Ի՞նչ կը տեսնես», հարցուց Աստուած,
Բեթելի գո՛ւ մարգարէին,
Երբ աղփասին հացն եւ խրլուած՝
Ու զըրկողներն կը պարէին,
Երբ գանձ ու շահ, ցուցք ու ցրքի
Կը խրտէին պորտն հանոյքի:
Ես կը տեսնեմ, ըսաւ հովիւ մարգարէն,
Հաւորսի կո՛ւռ գործիք մը՝ զոր կը լարեն:

—Քա՛ջ է, ա՛յդպէս պիտի ցանեմ զայրագին
Հացի տեղ տով, տօնի տեղ տո՛ւգը կեանքին:

* * *

ԶԱՔԱՐԻԱ

«Ի՞նչ կը տեսնես», հարցունց Աստուած
Սուրբ Քաղաքի մարգարէին,
Երբ խոր գիշերն էր տառածուած՝
Քուն ու խոնջանք կը փարէին,
Ու գրգանքի սնարներուն շուրջ
Կը պսպրդար բոյլ մը անուրջ:
Ես կը տեսնեմ, ըսաւ արթուն մարգարէն,
Աւետանակի լոյսն ոսկեծոյլ նրագներէն:
— Քա՛ջ է, ա՛յդպէս նայուածքս մի՛շտ կը վառի,
Երբ մարդկեղէն բիբը մուծին կը յառի:

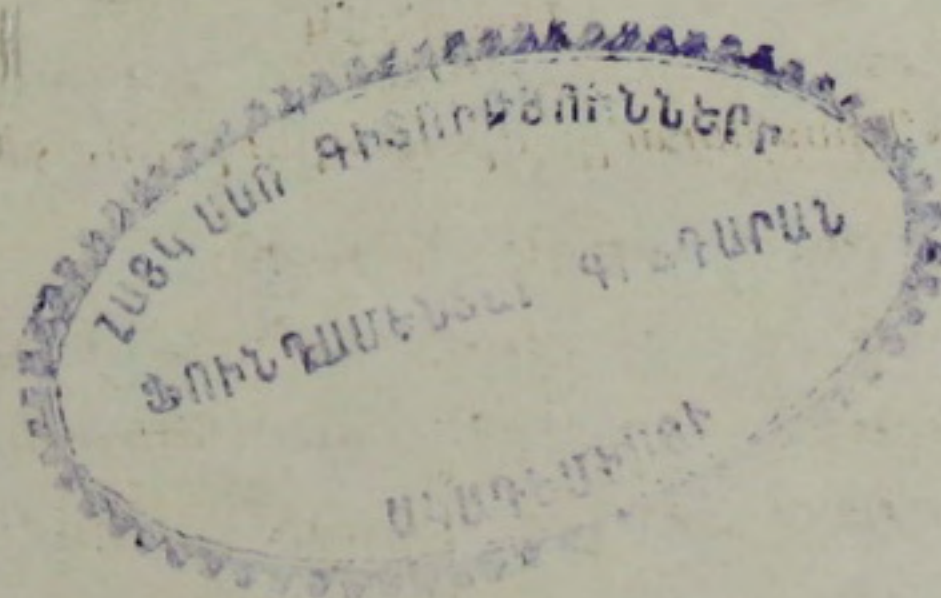
* * *

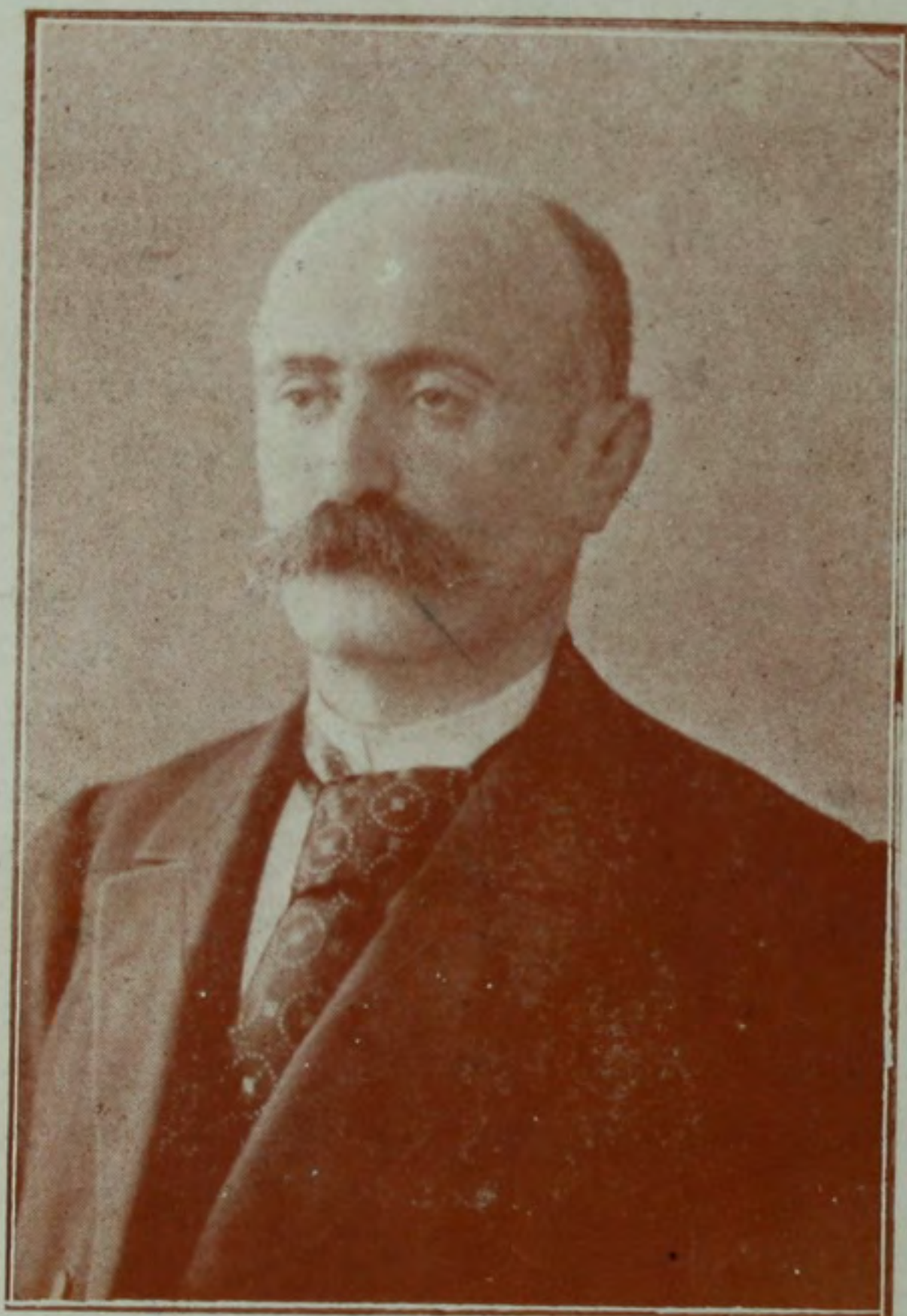
«Ի՞նչ կը տեսնես», հարցունց դարձեալ
Տերը շեշտով մ'երկնասլացիկ,
Երբ երկրի վրայ հողաթաւալ
Կը յողային Սուսն ու Կեղծիք,
Ու նարպէ խիղճն ալ անագդակ
Կը սոնգանար լանջներու տակ:
Ես կը տեսնեմ, ըսաւ խորոխ մարգարէն,
Մանգաղ մը մեծ՝ որ կը թռչի շա՛տ վարէն:
— Քա՛ջ է, ա՛յդպէս անեծքս ինքնին պիտի գայ,
Հնձել չարիքն ու մոխրել կուրծքն անըզգայ:

* * *

ՅԻՍՈՒՍ

«Ի՞նչ կը տեսնեմ», ըսաւ Աստուած .
— Հարցում մը չե՛ր մարգարէին —,
Երբ մեղներով բեռնաւորուած
Արդարն ի մահ կը վարէին՝
Զոր խուժ նախա՛նձը անհոգի,
Զոհ կ'ընէր դո՛ւժ պաշտամունքի . . . :
Բա՛ն մը ուզեց լոկ թոթովել Եսային,
Բա՛ն մը Ներման . . . ու թաց աչքերն՝ երկնային
Քաւուրեան Գառն ու արիւնի նոր Փեսան՝
Իր Փառներուն մեջ՝ Հօր աջ կո՛ղմը՝ տեսան . . . :

ՌԱՍՏԵՅԱՅԵՆ Ռ. Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ՀԵՂԻՆԱԿ

«Մարդիկ եւ իրք»ի, «Դաստիարակի մը խօսքերը»ին, «Խոհր եւ Յուշք»ի, եւլն.

ՀԻԱՅՈՒՄ

ՄԱՐԴ պատուող ընտրելագոյն զգացումներէն մին է հիացման զգացումը: Գեղարուեստն անոր վրայ կը հիմնուի, ու նոյն իսկ քարոյական զգացման կարեւոր մէկ տարրն է: Եթէ մարդը ինչ ինչ ձեւերու և պատկերներու, ինչ ինչ վիճակներու և դործերու վրայ հիանալ չգիտնար, ո՞ւր պիտի ըլլային Գեղեցիկ Արուեստք, և նոյն իսկ կրօնքի ու քարոյականութեան գաղափարները մարդկութեան մէջ պիտի կրնային ստանալ այն զարգացումը որուն հասած են: Գեղեցիկին ու վսեմին ըմբռնումը և զգացումը հիացմամբ բնորոշուած տուին, որ սէրն ու ներշնչութիւնը կը ծնցնէ, ու սոքա յառաջ կը բերեն ամէն ստեղծում և յառաջդիմութիւն իտէական նին իրացման ամէն կարգերուն մէջ: Երբ հիացման զգացումը սերտ կը կապէ զմեզ գաղափարի մը, մեր սրտատման առարկայն կը դառնայ այն, և պէտք է որ ըստ կարելւոյն իրականանայ այն մեզ համար, եթէ ոչ նոյն իսկ ընկերային հաստատութեան մը, օգտակարութեան մը, Գիտութեան և Ճարտարութեան մէջ դէպ յառաջ առնուած քայլի մը միջոցաւ, այլ բանաստեղծական ու գեղարուեստական ստեղծագործութեան ձեւին տակ որ գերագոյն մարդոց տեսլականը կը մարմնաւորէ ու ազնուագունին տենչով կը համակէ ժողովուրդները: Այս կը նշանակէ թէ հիացման զգացումը քաղաքակրթութեան զօրաւորագոյն մէկ ազդակն է: Տարւիին զայն նոյն իսկ անասնոց մէջ կը գտնէ, ու բնընտրութեան բարեշրջական օրէնքին շարժաւիթներէն մին կը համարի: Թռչնոց մէջ արուին կամ էգին ձայնին գեղեցկութիւնը, կամ փետուրներու ակնահաճոյ երփներանգութիւնը, կամ այլ առաւելութիւններ հիացում կ'ազդեն, կը հրաւիրեն ու տարասեռ անհատները յիրեար կը յանկուցանեն, ու այս կը նպաստէ ցեղին տակաւ ազնուացման: Չեմ խօսիր միայն գեղարուեստից ծագման ու զարգացման վրայ, որք նոյն իսկ նախնական մարդերէն սկիզբ կ'առնուն, քանի որ նախնական մարդուն թողած նշմարներուն մէջ կը գտնուին Արուեստի նմոյշներ, դեռ յոյժ տկար ու կոշտ, բայց բաւական ապացուցանելու համար որ անձաւարնակ

վայրասուն մեր նախահարք գիտէին արդէն հիանալ սքանչանալ, այն-
պիսի զօրաւոր զգացմամբ որ կը մղէր զանոնք իրենց զարմացումը գրա-
ւող գէմքն ու կերպարանը ներկայացնել ու հաստատել զծագրութիւն-
ներով ոսկորներու վրայ ու այսպէս կը հիմնէին Գեղարուեստը: Կրօնքը
չէ՞ր ծներ աստեղադարձ երկնակամարի տեսիլին աղդած հիացումէն ու
բնութեան հզօր զօրութիւններուն զարմանահրաշ տպաւորութիւններէն,
երբ եթերի դաշտերուն մէջ ամպերու գումարտակները կը սլայքարէին,
ու բուռն ճայթիւններ ու որոտումներ երկնից գունտը կը գոռացնէին,
և հովերուն սաստկաշունչ թափին տակ դողով բռնուած կը մռնչէին
անտառք ու ծովերու լեռնակուտակ ալիք մրմուռով կուգային կոծել
եղերքի խրոխտ ժայռերը՝ իրենց մոլեգնութեան փրփուրը ժայթքելով
անոնց երեսին: Ու բարոյականութիւնն ալ իր աստիճանական յառա-
ջացումներուն մէջ ոչ սակաւ կը պարտի հիացումի այս զգացման: Հի-
ացումը ստեղծած է մարդկութեան բոլոր հերոսները, հերոսներ նախ և
առաջ բիրտ ուժի ու ֆիզիքական առաւելութեանց, բայց և տակաւ
առ տակաւ մտաւոր կորովի ու ընկերական առաքինութեանց, — բնու-
թիւնը մեկնող իմաստուններ, ապագայն կարդացող մարդարէներ և
սիրոյ առաքեալներ, — Հերակլէսներէն յետոյ Պիւթագորներ, Եսայի-
ներ, Պուտտաներ և Յիսուսներ: Ու Քաջին, ու իմաստնոյն, ու առա-
քինւոյն տեսլականներն ու աւանդավէպերը կը կազմակերպուին, բա-
րոյականութեան գեղեցկագիտական աղդակը կը շինեն մարդուն մէջ,
ու նմանողութեան տենչով՝ անհատական կատարելագործման իղձն ու
պարտականութեան զգացումը կը դնեն հոգիներուն մէջ:

Անհատին մէջ մի՛շտ հիացման զգացումը բարձրացման լծակ մը,
ազնուացման խմոր մ'է: Հիացողը իր հիացման առարկայն, որուն մէջ
կը գտնէ գերազանց հանգամանքներ, ի հարկէ տիպար մը կ'ընէ իրեն,
ու, ինչպէս մոլորակը արեւուն շուրջ, կը դառնայ անոր բոլորտիքը,
կը ձգտի անոր կատարելութիւններուն, ու ճիգ մ'ունի անպատճառ
բան մ'իւրացնելու այն յատկութիւններէն զորս ա՛յնքան խանդով կը
գնահատէ: «Ստուգիւ լաւագոյն ենք, կը գրէ Կիւյօ, երբ կը հիա-
նանք, զմեզ մեզմէ վեր ու բարձրը մղուած կ'զգանք և թերեւս կա-
րող այն գործերուն որոց առջեւ յետս կ'ընկրկէինք սովորական ասե-
նի մէջ. հոգին կը տարուի բարձրութեանն անո՛ր որու վրայ կ'սքան-
չանայ:» Հիացողը տեսլական մ'ունի իր հոգւոյն մէջ, առանց որոյ ո՛չ
ուրեք, ո՛չ ոքի վրայ, ո՛չ մի գործոյ մէջ պիտի գտնէր խանդավա-
ռութեան պատճառ մը: Այն որ չի գիտեր հիանալ, եթէ անկեղծ է,
ամէն բան իրեն համար տափակ ու հասարակ է, ամէն բան չոր ու ան-
հրապոյր է, ու չոր է նաեւ իր կեանքը, որ զուրկ է այն երկնային

վայրկեաններէն ուր սխրացիկ կանգ կ'առնու ընտելեան կամ ընկերու-
թեան մի տեսարանին առջեւ, գէմքի մը կամ պատկերի մ'առջեւ, ուր
մարդ փոխադրուած կ'զգայ ինքզինք տարբեր, լաւագոյն ոլորտի մը
մէջ՝ մոռնալով աշխարհի սովորական տղեղութիւնքն ու անկատարու-
թիւններն, ուր մարդ մարդուն սահմանուած գերագոյն ճակատագիր-
ներու հաւատքն ու ապրելու ոյժը կ'զգայ իր մէջ, վասն զի այդ վայր-
կեաններն են որք կեանքին մէջ կը խառնեն միտիթարիչ քաղցրութիւնը
Գեղեցկին, որք ճշմարիտ՝ այն է գաղափարական սիրոյն մաքուր հը-
րայրքով կը վառեն ու սուրբ ու քարձրագոյն հեշտութեան մը հոսանք-
ներով կ'ողողեն և կ'երջանկացնեն հոգին: «Չկայ աւելի տխուր բան
մը, կ'ըսէր Տիկին տը Սթալ, քան անյոյզ մնալ այն բաներէն որք պար-
տէին յոյզ տալ մեզ, կը կարծէ մարդ թէ գոսացեր է իր հոգին, կը
վախնայ թէ կորուսած ըլլայ աւիւնի այն կարողութիւնը որ եթէ չըլ-
լայ՝ ա'լ խորհելու կարողութիւնն ալ միայն կեանքէն զգուեցնելու պի-
տի ծառայէր:»

Բայց ի՞նչ ըսենք անոնց որոց մէջ հիացման պակասութիւնը կա-
մաւոր թերութիւն մ'է գրեթէ, որք, այո՛, կամաւ կը չորցնեն իրենց
սիրտը, ցամքեցնելով խանդի ու սքանչացման աղբիւրը իրենց մէջ,
վասն զի նոքա չափազանց նախանձոտներ ու դոռողամիտներ են, ու
կը կարծեն թէ կը հուսատանան ուրիշի արժանիքն ընդունելով ու մա-
խանքը կ'արգելու զիրենք տեսնելէ մեծութիւնը որ կեցած է իրենց
աչքերուն առջեւ: Նախանձը պղտիկցուցած ու նեղցուցած է անոնց
հոգին, ու տարադէպ հպարտութիւնը թեւատած ու գետնի վրայ չըղ-
թայած է զայն: Ա'լ չունին թռիչ, չունին վերելք, չունին լայն շունչ,
ու հիացիկ խանդին մտաց առջեւ պարզած ընդարձակ հորիզոնները
չունին գոյութիւն իրենց համար: Այն վարժութիւնը զոր կ'ընեն ան-
տարբեր մնալու և արհամարհոտ ըլլալու իրենց շուրջը, իրենց նման-
եաց վրայ տեսնուած գեղեցկութեանց ու կատարելութեանց՝ անկարող
կը դարձնէ զիրենք տակաւ ո՛ր և է գեղեցկութիւն, ո՛ր և է կատա-
րելութիւն տեսնելէ ու գնահատելէ, իրենցմէ հեռու շրջանակներու մէջ
ալ, ընտելեան կարգին մէջ ալ, գեղեցկին զգայարանքն է որ կը բթի
տակաւ, նախանձոտը, ինչպէս առածը կ'ըսէ, բիծեր պիտի գտնէր ա-
րեւուն մէջ ու զանո՞նք միայն պիտի տեսնէր, որպէս և վարդին փու-
շերը միայն պիտի ծակէին իր աչքերը: Արգահատելի են արդարեւ:
«Ի՞նչ կայ աւելի անոյշ քան հիացումը», կը գոչէ Շոթոպրիան, ու կը
յաւելու թէ բնա՛ւ պէտք չէ զգացած լուելու երբ հիացած է: Հիացու-
մը ա՛յնքան և թերեւս աւելի՛ պատիւն է հիացողին, որքան անո՛ր
որուն վրայ կը հիանայ, ազնիւ ու վեհատենչ հոգի մը կը մատնանչէ,

որ, անկեղծ ու պարզ, իր պաշտամունքը կը հուլիրէ գեղեցիկ ու վաւ
գաղափարին ամենուրեք ուր կը պատահի անոր մարմնացումներուն,
իրաց վրայ թէ մարդոց, օտարին ու հնոյն վրայ թէ տոհմայնւոյն ու
ժամանակակիցին: Ու բարեբախտ է, վասն զի ազնիւ ու անխէթ վա-
յելումներու աղբիւրն ունի իր հոգւոյն մէջ ու բարձրանալու մղումը
իր գործունէութեան մէջ: Եւ հա՛րկ է դիտել որ յաճախ այն որ ինք-
նին զուրկ է գնահատելի յատկութիւններէ ու ապիկար ու ամուլ է
աղւոր ու օգտակար արդիւնքներու մասին՝ ա՛յն է որ ամենէն աւելի
պարսաւադէտ ու անհաւան կը ներկայանայ. այո՛, յաճախ անարգա-
սիք անկարողութեան խղճալի նշան մ'է հիացման անընդունակութիւ-
նը, որքան անձուկ ու օտոր բնաւորութեան մը: Ինքնին արդէն բնա-
կան տրամադրութիւն մը թերութիւնները տեսնելու մեր շուրջը մա-
նաւանդ քան սուսուկութիւնները՝ ցաւալի է, և, թէեւ միամիտ լա-
ւատեսութիւն մը՝ իրրեւ բարւոքման ու կատարելագործման աննպաստ՝
ունենայ իր միասնութիւնը, մի՛շտ բարւոյն ու գեղեցիկին հանդէպ կոյր մնալ
մեծագոյն թերութիւն մ'է որ աշխարհէն ու կեանքէն կը խլէ ամէն
հրապոյր ու հմայք. իսկ ո՛րքան աւելի ցաւալի ու վտանգալի է երբ
կամաւոր ու բարոյական կը լինի այդ կուրութիւնը ու nil admirari՝
գործնական սկզբունք մը: Անձին դասխարակութիւնը անունը ընտիր
գործին բարոյախօս հեղինակը, անգղիացին Պլաքի կ'ըսէ. «Ոչինչ լաւ
սպասենք անկէ որ, ինքնին, բան մ'արտադրած չըլլալով, իրեն բան
գործ կ'ընէ ուրիշին պակասութիւնները գտնել ու այս տեսակ մը թե-
րութեանց որսորդութեան քննադատութիւն անունը կուտայ: Թո՛ղ
նախ և առաջ սովորի գեղեցկութիւնները տեսնել, և ո՛չ պակասները:»
Գիտնա՞նք որ Համայնքի մը մէջ այսպիսի նախանձոտ ու արդիւնա-
զուրկ կրիտիկոսութեան մը ոգւոյն ծաւալիլը յետագիւմութեան զօրա-
ւոր շարժառիթ մ'է, վասն զի անկեղծ ու արժանաւոր հիացումն ու
գովեստը աշխատողներուն ու արդիւնաբերներուն քաջալերանք մ'ու
վարձք մ'են, որոց պակասը այնպիսեաց ալ պակասելուն պատճառ
մ'է, և յետոյ՝ անոնց առարկայք իրական արժանեօք ստոր ալ մնան
իրենց հանդէպ արտայայտուած սքանչացումէն ու գուցէ շռայլուած
ներբողանքէն՝ բարոյական ստիպում մ'է այդ որ կը մղէ ճիգեր ընելու
կատարելապէս արժանանալու համար օր մը իրենց վրայ դրուած բար-
ձրը համարման: Հիացումն այսպէս երկու կողմերուն, հիացողին ու
հիացուողին համար լի է բարի բարի աղգեցութիւններով և արդեամբք:

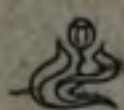
ՓԵՏՐՎԱՐ

Երբ ըլլայ թասրոն, նրազահանդէս,
Տէր-Ներսէսեանեն մի՛ առնէ՛ք անճես :
Անոնք կը տրպեն ՅԱՅՏԱԳԻՐ, ՏՈՄՍԱԿ,
Որոնց նըման չի՛ք այլուր մի՛ յուսաք . . . :

ՓԵՏՐՎԱՐ = 28 ՕՐ = ՇՈՒՊԱԹ.

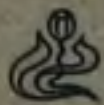
Փետրւոր անունը կուգայ Լս. *Febriarius* բառէն. *februare* բայը լատին լեզուի մէջ կը նշանակէ «բէւ», «բեւ» Հռովմայեցիք այս ամսուն էր որ կը սարքէին շատ մը հանդէսներ՝ որոնց նպատակն էր ամբողջ ժողովրդեան սրբացումը, քաւութիւնը, եւ զոհեր կը մատուցանէին ընտանի չաստուածներու: Այս ամիսը նուիրուած էր Ծովու չաստուածին՝ Պոսիդոնի, վասն զի ընդհանրապէս անծրելոր է: Փետրւորը ստուգաբանած են նաեւ ֆետրէ բառով որ «սենդ» կը նշանակէ, այսինքն սենդի ամիս. ի հնումն Հռովմի շրջակայքը նոյն ամսուն սենդի պատահումը յաճախակի էր:

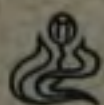
Տարւոյն երկրորդ ամիսն է Փետրվարը՝ մեր գործածած Յուլեան տոմարի հաշուով, մինչ Եւրոպացիներուն գործածած Գրիգորեան տոմարի հաշուով՝ Փետրվարը 13 օր կանուխ կ'սկսի մերինէն. իսկ հռովմ. տարւոյն 12րդ ամիսն է, վասն զի տարեգլուխը առաջ Մարտին կը հաշուուէր:

Կորիզապտուղ ծառերը յօտելու եւ պատուաստելու ատենն է, իսկ վերջին օրերուն պէսք է յօտել որթատունկը եւ մոխիր թափել վարդենիներու բունին տակ, զանոնք որդնոտմէ զերծ պահելու համար: Հաւեղէնք թուխսի կը նստին:

Փետրվարի խորհրդանիշ պատկերն է Զ--ւը (*Poisson*) որ Զողիակոսի 12րդ կենդանակերպն է, եւ զոր կը ներկայացունեն հորիզոնական դրուած երկու ձուկերով, թելով մը իրենց բերաններէն իրար միացած:

Մեր նախնիք ՄԵՀԵԿԱՆ կոչած են Փետրվար ամիսը, որ է Զմեռ եղանակին երբեակ ամիսներէն վերջինը, եւ կը բաղկանայ 28 օրէ՝ սովորական տարիներու մէջ, իսկ 29՝ նահանջ տարիներու մէջ: Նահանջ տարին կը պատահի 4 տարին անգամ մը, զոր հաստատած է Յուլիոս Կեսար: — Բանաստեղծութիւնն ալ իր լեզուն ունի, որակելու համար բնութեան այս եռամսեայ շրջանը. «Զմեռն է տիպ Ծերութեան, Արեւամուտս Կենաց»: — 1870 տկան Թուականին սկիզբները թէեւ փորձ մը եղաւ Փետրւոր օտար անունը փոխանակելու Մարտին նոր յորջորջմամբ, — իբր համառօտութիւն «մրկաբեր ամիս»ի, — բայց ընդունելութիւն չի գտաւ:

ԿԵՆԴԱՆԵԱՅ ՏԱՐԻՔԸ

Նոյ նահապետ (որուն անուան տօնամիջութիւնն է այսօր), ջրհեղեղին՝ իր տապանին մէջ հաւաքած անասուններուն բազմութիւնը և անունները թէև գիտէր, բայց ապահովաբար անտեղեակ էր թէ սրչափ ժամանակ կրնային ապրիլ անոնք :

Ժամանակակից նշանաւոր կենդանաբաններ երկար տարիներ ուսումնասիրութեան և հետազոտութեան առարկայ ընելով վայրի ու ընտանի բոլոր անասնոց ապրելու ժամանակամիջոցը՝ սա եզրակացութեան յանգած են . Պալէնա ձուկը կ'ապրի դարեւո՛ւ, կարապը՝ մինչև 300 տարի, փիղը 200, բազէն 160, վայրի սագը 100 տարիէն աւելի, թութակը՝ նոյնպէս, ուղար 40-50, ձին 25-30, կովը՝ նոյնպէս, էշը 40, աւիւծը 35, կկու թռչունը 32, ընտանի հաւը՝ մինչև 20, փասիանն ու հնդկահաւը 15-16, քանարեակը 15, կատուն 10-15, ոչխարը 15, շունը՝ նոյնպէս, կեռնեխը (գարա թալուգ) 12, սոխակը 10, աղաւնին՝ նոյնպէս :

Սողուններու երկարակեցութիւնը լիովին ծանօթ չէ գիտնոց դեռ . միջին եղբ մը նկատուած է 15 տարին :

Էգ մեղուն կրնայ ապրիլ 4-5 տարի, արու մեղուն՝ անկէ քիչ :

Քարճանկը (Ecrevisse, քիւչիւկ սթաքօս)՝ 40 կամ 50 տարի, խեցգետինը (Homar, սթաքօս)՝ անկէ շատ :

Խխունջը (Escargot, սայլանկէօղ)՝ 4-5 տարի . ոստրէն (սթրիտիա) 4-5էն աւելի : Պողիպողի աղդէն՝ կառաբոյսը (Actinie) նոյնպէս, ևն., ևն. :

Տարիներու այս երկար շարքին քով, որքան աննշան պիտի նկատուի երբ դասենք օրիորդիկ կամ միօրեայ կոչուած ճանճը՝ որուն կեանքի տեւողութիւնը միմիայն մէկ օր է :

Եշ. — Սրբոց նախահարցն Ազատ, Աբելի, Սեթայ, Ենովայ, Ենովայ, Նոյի, Մեկի, սեղեկի, Աբրահամ ևն. :

Ուր. — Պանք :

(ՄԵՆԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆ «ԼԻԽՖԷՐ» ԶՈՒԿԻՆ)

Առ Տիար Յ. Թաշանճեան

Եթէ կարթով մ'արագօրէն
Ծովիս վրնիս յասակներէն
Զկնորսն առնէ զիս վեր սանի,
— Գիտցե՛ք որ դեռ եմ կենդանի:

Եթէ գրլուխըս եղունգով
Սեղմեն ձրգեն սանկ մը մէկ փով,
Մարմինս ամբողջ ալ արիւնի,
— Գիտցե՛ք որ դեռ եմ կենդանի:

Եթէ տաշին մէջ շար ի շար՝
Մարդիկ հանեն զիս ի վաճառ,
Ու իրանս ալ փռնջ նրմանի,
— Գիտցե՛ք որ դեռ եմ կենդանի:

Եթէ դուն ալ զընել ուզես,
Գլխես խօթեն շամփուր ու սեզ,
Մէկ մասեղ անձրս տատանի,
— Գիտցե՛ք որ դեռ եմ կենդանի:

Եթէ տունէն սքրկեն զիս,
Փորսս նեղեն, լըւան չորս դիս,
Դրնեն վրայ կասկարայի,
— Գիտցե՛ք որ դեռ եմ կենդանի:

Եթէ եփած՝ սեղան բերուիմ,
Եւ ոռոգէ լեմոնն անձն իմ,
Ու հաշ մ'ըլլամ ես արժանի,
— Գիտցե՛ք որ դեռ եմ կենդանի:

... Իսկ հաշողներ եթէ իրաւ
Ճի՛շդ այդ պահուն ըզգան ծարաւ,
Ու վրայես խրմեն զինի,
— Ա՛լ այն տեսն չե՛մ կենդանի:

Շք. — Սրբոց որդւոյ և Յուանց Ա. Գրիգորի
Լուսաւորչին, Արիստակէսի, Վարդանի,
Յուսէփի, Գրիգորի և Դանիէլի:

✱ Կիր. — Գ. զինի Ծննդեան, Հաշտեան:

(Կ Ե Ն Ս Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն Գ Ի Ծ Ե Ր)

Այսօր, Փետր. 6, Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարք՝ Ամենապատիւ Տ. Տ. Մաղաքիա Ս. Արքեպիսկոպոս Օրմանեանի անուանը տօնադարձն է. հինգ օր վերջն ալ — 11 Փետր. Կիր. — Նորին Բարձր Սբաղնութեան ծննդեան 66րդ տարելիցը: Առիթը բարեպատեհ կը սեպենք մեր որդիական ջերմ շնորհաւորութիւնները ներկայելու իրեն, ու կը փութանք կենսադրական գիծեր կցելու այս կրկնակ առիթներով:

Ա. — Բերա, 1841 Վետր. 11 ին ծնած է: Հռովմ, Անտոնեան Միաբանութեան վանքը կը մտնէ 1851 Մայիս 25 ին: Կրօնաւորական Սքեմ կ'ստանայ 1858 յուլ. 12 ին ու կը հետեւի Ս. Ապողինար եկեղեցական համալսարանի դասընթացքին 1858 հոկտ. 27 ին, ուրկէ երկու տարի ետք, 1860 օգոստ. 31 ին կը կոչուի Տ.քթ. Փիլիսոփայութեան և նոյն տարին հոկտ. 28 ին կ'սկսի դասախօսել Անտոնեանց վանքին մէջ: Հիւրմիւղեան Հ. Եղուարդ Արքեպիսկոպոսէ կուսակրօն քահանայ կը ձեռնադրուի 1863 օգոստ. 12 ին: 1865 մայիս 27, կը կատարէ հրապարակային քննական բանալէճ աստուածաբանական ուսմանց մէջ, և կը հռչակուի Տ.քթ. Աստուածաբանութեան՝ նոյն տարին, օգոստ. 24 ին: Իսկ 1868 օգոստ. 20 ին կ'անուանուի Տ.քթ. Եկեղ. Իրաւագիտութեան և օգոստ. 23 ին անդամ Հռովմի Աստուածաբանական Կաճառին: 1869 ին կը մասնակցի Հռովմ. Հայոց Կ. Պոլիս գումարուած Սինոդին իբր խորհրդական և իբր քարտուղար:

Բ. — Կը լինի Ծայրագոյն Վարդապետ Հայ Եկեղեցւոյ 1879 հոկտ. 28 ին, ու կ'ընտրուի քարոզիչ Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիին: 1880 ապրիլ 2 ին ընտրութիւն և մայիս 29 ին սկզբնաւորութիւն Կարնոյ առաջնորդութեան, զոր կը վարէ 7 տարի: Եպիսկոպոս կ'օծուի էջմիածին՝ Մակար Կաթողիկոսէն 1886 յունիս 8 ին, ու միւս տարին Յուլիսին Գէորգեան Ճեմարանին Աստուածաբանութեան ուսուցիչ կը կարգուի: 1888 օգոստոսին մայրաքաղաքս վերադառնալով Գարակէօմրիւկի քարոզիչ կը կոչուի և Եկեղ. Վարժարանի բացման Յանձնաժողովին կը նախագահէ: 1889 սեպտ. 18 ին բացում Դպրեվանքին Արմաշու, որուն վերատեսչութիւնը, ուսուցչութիւնը և փոխ-վանահայրութիւնը կը վարէ 7 տարի:

Գ. — 1896 Նոյեմ. 6 ին կ'ընտրուի Պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ:

Բ. 2. — Սրբոց Մակարայեցւոյն՝ Եղիազարու քհնյ. ին, և Շամուռեայ և 7 որդւոց նորին:

Գ. 2. — Սրբոց 12 մաղգաբէկցն՝ Ուսեայ, Ամովայ, Միքիայ, Յովեկեայ, Աբղիու, Յովնանու, Նատմայ . . . և ՄԱՂԱՔԻԱՅ:

Ջ Ե Ր Մ Ա. 2 Ա. Փ

Այսօր, Փետրվար 7, է «օր իջանելոյ ջերմութեան արեւու յօդս» : Պատշաճ է ուրեմն խօսիլ օդին ու ջերմաչափին վրայօք : Ֆրանսայի մէջ ընդհանրապէս օդին վիճակը ցոյց կուտան սանթիկրասի աստիճանով, Գերմանիոյ մէջ՝ Ռեումիւրով, և Անգղիոյ մէջ՝ Ֆարենհայթով : Կ'արժէ գիտնալ թէ ի՞նչպէս կարելի է մէկ ցուցումէն միւսին անցնիլ և հասկնալ — օրինակի համար — թէ 25 աստիճան սանթիկրաստ օդին վիճակը՝ նոյն իսկ 20 աստ. Ռեումիւրն է և կամ 77 աստ. Ֆարենհայթը : Հետեւեալ ցուցակին մէջ նշանակուած են 0էն 10 աստիճան վարէն մինչեւ 50 աստ. վեր սանթիկրաստի աստիճաններուն ունեցած յարաբերութիւնները Ռեումիւրի և Ֆարենհայթի աստիճաններուն միջեւ :

ԴՂ. — Պսակ :

Սնթկրս.	Ռեումիւր	Ֆրենիթ.	Սնթ.	Ռե.	Ֆրն.
— 10	— 8,0	14,0	+	6	42,8
— 9	— 7,2	15,8	+	7	44,6
— 8	— 6,4	17,6	+	8	46,4
— 7	— 5,6	19,4	+	9	48,2
— 6	— 4,8	21,2	+	10	50,0
— 5	— 4,0	23,0	+	11	51,8
— 4	— 3,2	24,8	+	12	53,6
— 3	— 2,4	26,6	+	13	55,4
— 2	— 1,6	28,4	+	14	57,2
— 1	— 0,8	30,2	+	15	59
0	0	32,0	+	20	68
+	1	33,8	+	25	77
+	2	35,6	+	30	86
+	3	37,4	+	35	95
+	4	39,2	+	40	104
+	5	41,0	+	45	113
			+	50	122

ԵՂ. — Սրբոցն Սոփիայ և Էրից դատերայն Պատուի, Ելզիսի և Ագապեայ :

ԱՆՀԱՒԱՏՆԵՐՈՒ ՀԱՍՑԷԻՆ

Բարոյագէտներու գալրոց մը կայ՝ որ բարոյականի ծրագիր մը գծած է առանց կրօնքի: Ասիկա ապահարզան մըն է բնութեան դէմ: Իմաստասիրութեան ուսուցիչ մը կրնայ ըլլալ շատ ազնիւ մարդ մը և անցունել մաքուր կեանք մը. կարծելով հանդերձ որ այս սքանչելի տիեզերքին շինուածքը արդիւնքն ըլլայ կոյր հիւլէներու սլատահական համախոսումին:

Սակայն արդահատող արհամարհանք մը պիտի ունենայինք հանդէպ մարդու մը որ ենթակայ է խելքի փշուճներու և զուրկ է բարեձեւութիւններէ: Նոյն բանըն է նաեւ անաստուածներուն համար: Իրենց անաստուածութիւնը ըլլայ տեսական կամ գործնական, շատ անգամ երազատեսներ են իրենք, վաճառականներ՝ ծուռ գաղափարներու. պարզ խօսուն մեքենաներ են, բացարձակապէս սնանկ՝ ազնիւ ներշնչումներէ: Իրենց իմացական երկինքը կապարէ է, առանց ջերմութեան ու լոյսի: Անոնք ամէն ճիգ կը թափեն ունենալու համար այն գաղտնի գոհունակութիւնը՝ զոր իրենց կ'առնեն փցուն ծանօթութիւններնին: Եւ իրօք, իրենց կոշկոռոտ մատները ուրիշ բաներու չեն հասնիր, բայց միայն անո՛նց որ կը շօշափուին, կը դասաւորուին, կ'աւելնան կամ կը նուազին:

Կայ սակայն բան մը, որ խոյս կուտայ շօշափելիքէ, մանրադէտէ, ամէն ճանաչողութենէ, և է կեանքը: Կեանքը բանն (raison) է գործօն, որ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ Աստուծոյ մէկ ուրիշ անունը: Իրերու այս վեհագոյն անունը անգիտանալը՝ շոգեշարժ մեքենայ մը երեւակայել է, առանց ծէյմս Ուօթի հանճարին. մեծ քաղաք մը ջուր բերող ջրմուղներու քարտէսը սլատրաստել է, առանց նշանակելու ցայտուն աղբիւրը՝ որ զանոնք կը վարարէ (alimenter). անճրկիլ մըն է միակ իրողութեան առջեւը՝ որ միւս բոլորը կարելի կ'ընէ. մարմինը առանց գլխու թողուլ է: Ամէն բարոյական աղնուութեան աղբիւրը ներքին բարձր ներշնչումին մէջ է. և Աստուծոյն է որ կը բխի սոյն աղբերակը:

ՃՅՆ ՍԹՈՒԱՐԹ ՊԼԷՔԻ

Ուր. — Պանք:

† Շբ. — Սրբոցն ԹԱԳԷՈՍԻ առաքելոյն
մերոյ և Սանդխտոյ կուսին:

Պարտքերնին լճարողները կը հարստանան :

— Ի՞նչ անխելք խօսք , — կը յարէ « ձեռքը ծանր »

մը , — ատանկ լուրեր տարածողները առնելիք ուրիշներն են :

(Դատաւորը) . — Արհեստդ ի՞նչ է :

(Քսա՛լահատը) . — Ձեռքիս աշխատութեամբը կ'ապրիմ . . . :

Գինով մը տատանելով ճամբան գալած ատեն անցորդի մը կը բաղխի :

— Է՛ է՛ է՛ . . . կը գոչէ մարդը նեղսրտած , չէ՛ք տեսնար կոր . . . :

— Կը տեսնամ կոր , ա՛յո , նոյն իսկ զո՛յգ կը տեսնամ կոր . անոր համար ուղեցի . . . երկուքին մէջտեղէն անցնիլ :

(Ծառան) . — Ո՞վ կ'ուղէիք տեսնել :

— Աղան :

— Ի՞նչ պիտի ընէիք :

— Պօնօ մը կայ . . .

— Երէկ գիւղ գնաց :

— . . . զոր պիտի լճարէի :

— Բայց ա՛ս առտու վերադարձաւ :

— Ի՞նչ կ'ուղես ըլլալ՝ երբոր մեծնաս :

(Աղքատ տղան) . — Հացագործ :

— Հացագործ . ինչո՞ւ :

— Որպէս զի մայրիկս ստիպուած չըլլայ ամէն օր հաց գնելու :

Թատրոնը , բառատին : Պարոն մը ա՛յնքան ծռած է ուրիշի մը վրայ որ տակինը անհանգիստ է : Նեղուողը կը հանէ թաշկինակը և ուժով կը քաշէ իր վրայ ծռողին քիթը , սրբելու եղանակաւ :

— Ձէ՛ք տեսներ կոր թէ ի՞նչ կ'ընէք :

— Ներողութիւն , կարծեցի թէ իմ քիթս էր :

Նիւր. — Ե. զկնի Ծննդեան Բարեկենդան սրահոց Առաջուորաց :

Բշ. — Ա. օր սրահոց Առաջուորաց :

ՀՌԶԱԿԱԽՈՐ ԾԵՐՈՒՆԻՆԵՐ

(Փետր. 14, Օրոշան Տօնին առիթով)

ԳԶ. — Բ. օր պահոց Առաջադրաց :

Քրէպիյօն , Քրանսացի բանաստեղծ , որ 81 տարու էր երբ իր վերջին ողբերգութիւնը գրեց :

Վօլթէր՝ որ 83 տարեկան հասակին մէջ Եւրոպայի ամէնէն գործունեայ և հզօր միտքերէն մէկն էր :

Վիքթօր Հիւկօ՝ որ 83 տարու , աշխատութեան մէջ հոգին աւանդեց :

Միքէլ Անճէլօ տիեզերահռչակ խտալացին՝ որ 88 տարեկան եղած ասին արձանագործի գրոցը դեռ չէր ձգած ձեռքէն :

Դիցիանօ Քրանչիսկեան կրօնաւորներուն համար մեծ պատկեր մը շինելու ձեռնարկեց 99 տարեկանին :

Վենետիկի դուքսը՝ Հէնրի Պանտալօ կը յաղթէր Վենետիկի թշնամիներուն , և անոնց երկիրը կը գրաւէր 93 տարեկանին մէջ :

Ֆրանքլին ամերիկացին 82 տարու էր և Բէնսիլվանիոյ նախագահի պաշտօնը կը վարէր :

Նեւտօն անգլիացին որ իբր նախագահ արք . ընկերութեան՝ կարեւոր ծառայութիւններ կը մատուցանէր 83 տարեկանին :

Ուրտալօրթ և Թէննիսըն Եւթսուհամենի մեռան :

Լօրտ Բալմէրսթըն , անգլ . համբաւաւոր պետական մարդը 80 տարեկան էր , և մեզ կը բացատրէ այն դաղտնիքը որուն շնորհիւ կարելի է — հակառակ յոգնատաժան կեանքի մը — ողջ առողջ հասնիլ մինչեւ խոր ծերութիւն : «Ծեր չէ որ կ'ապրիմ , վասն զի — կ'ըսէր — միշտ գիշերը զգեստներուս հետ մէկտեղ վրայէս կը նետեմ օրուան մտահոգութիւններն ու անհանգստութիւնները» :

Ճիւղէբէ Պիանքէրի 84 տարեկան է , և Խտալիոյ խորհրդարանին վարիչ նախագահ ընտրուեցաւ 1906 ին :

Տեաւնրնգաւալ :

ԳԶ. — Գ. օր պահոց Առաջ :

✱

Ո՞վ է այն որ կ'ապրի առանց մարմնի, կը լսէ առանց ականջի, կը խօսի առանց բերնի, և օ՞գն է միայն զինքը ծնողը:

— Արձադանգը:

?

Ինչո՞ւ մօրուքը մաղէն ետքը կը ճերմկի:

— Վասն զի անկէ 20 տարուի չափ փոքր է:

?

Ի՞նչ է այն որ արեւին սուջեւէն կ'անցնի, առանց շուք ձգելու:

— Հովը:

?

Ո՞ր ոտքերը կոչտ (հասըր) չունին:

— Գաւաթին ոտքերը:

?

Ո՞ւր էր որ զինին առատ ու աժան խմուեցաւ:

— Կանայի հարսնիքին մէջ:

?

Անասունները խօսեցունող որո՞նք են:

— Լաֆօնթէն, Քուլուլ, և այլն:

?

Լճակէ մը ջուր պիտի փոխադրենք այլուր, առանց ամանի և առանց կաթիլ մը կորսնցունելու. ի՞նչպէս:

— Երբոր ջուրը սառած լլկայ:

?

Սիրտը քարի պէս ամուր, միտը դեղին և հագուստը մութ կապոյտ: Ճանչցա՞ք:

— Այո, միւրսիւս սալորը:

?

Մտողը կը տաքցունեմ, տաքցողը կը զովացունեմ. այն որ զիս ունի՝ երկար կեանք ունի: Ո՞վ եմ:

— Շունչ:

?

Ծառի մը ճիւղին վրայ թառած երեք թռչունները ի՞նչ կը կաղմեն:

— Անշուշտ թիւ մը:

Եշ. — Դ. օր պահոց Առաջաւորաց:

Ուր. — Ե. օր պահոց Առաջա. և յիշատակ առարկան Յովնանու մարգարէին առ նին.:

ՃԱՇԱԿ ԻՏԱԼ. ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ

Ի Մ Ձ Ա Յ Ն Ս

Երբոր դուռն ըլլաս պառաւ ու կրակիդ քով այս խեղճ տողերը կարդաս, կամաց կամաց միտքդ պիտի գան այն օրերը ուր զքեզ սիրեցի:

Ու թոռմած երեսդ կուրծքիդ վրայ պիտի իյնայ, քու գուարթ օրերուդ յիշատակովը: Ներսէդ գազանի ի՞նչ պիտի խորհիս, ի՞նչ որ մեռած պիտի ըլլամ:

Ու քեզի պիտի թուի իմ ձայնս լսել հովիւն մէջէն՝ զոր դուրսէն ձմեռը կը հանէ... քեզի պիտի թուի լսել ծաղրանք մը, չար հեգնութիւն մը:

Ու ձայնը պիտի ըսէ. «Ձե՞ս յիշեր, ալ չե՞ս յիշեր, ի՞նչպէս աղւոր էին քու ոսկի մազերդ, քու մազերդ՝ սպիտակ լանջքիդ վրայ հոսուն:

«Ախ, ի՞նչպէս ժամանակը փոխեր է զքեզ, ի՞նչպէս երեսիդ վրայ ի՞նչ տգոյն նշանները դրեր է ան: Ո՞ւր են քու գոռոզ արհամարհանքներդ և քու խարտեաչ ծամերդ:

«Մի՛ս մինակ, տանդ մէջ, կը նստիս դուռն, ողբալով քու երիտասարդ շնորհիդ մահը: Ես, մինակս, կ'ողբամ իմ գերեզմանիս մէջ:

«Եկո՛ւր, քեզի կ'սպասեմ:

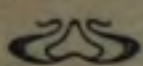
«Եկո՛ւր: Եւ եթէ կեանքի մէջ չունեցայ յոյսը՝ իմ պայծառ օրերս քեզի հետ ապրելու, գերեզմանի՞ն մէջ ամուսնանանք: Եկո՛ւր: մէկտե՛ղ փախնք:»

Շբ. — Սրբոյն Սարգսի զորավարին, և որդւոյ նորա Մարտիրոսին, և 14 զինուորացն:

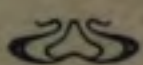
* Կիր. — Ձ. զկնի Ծննդեան. Հարաւանէ:

ԺԱՄ ՈՒ ԺԱՄ ԱՅՈՅՑ

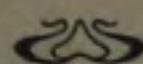
Ժամացոյցները մեծ մասամբ երկվայրկեանի մը մէջ 5 ճօճում կ'ունենան, վայրկեանի մը մէջ՝ 300, ժամը՝ 18,000, օրը՝ 432,000, տարին՝ 157,680,000: Գրպանի խարսխաւոր ժամացոյց (մաշալը, échappement à ancre) ներու մէջ ճօճումը ընդհանրապէս 18 հազարորդամէթր տրամագիծ ունի, հետեւաբար 36 հազարորդամէթր 52 շրջագիծ: Արդ, հաշուենք թէ իւրաքանչիւր ճօճման արտաքին կէտ մը շրջագիծին ամբողջութեան չափ ճամբայ կը կտրէ. այս հաշիւին համեմատ, տարին 8,908,920 քիլոմէթր տեղ պարտած կ'ըլլայ, որով՝ 4 1/2 տարուան մէջ աշխարհիս ամբողջ շրջանը կրնայ լինել:

Եթէ պատի ժամացոյց մը իր մէկ տարուան մէջ զարնելիք հարուածները մէկ անգամին յաջորդարար կրկնէ, 3 օր, 8 ժամ և 18 վայրկեան պէտք պիտի ըլլայ:

Քրիստոսի ծնելէն մինչեւ այս տարուան սկիզբը (1907 յունվար 1) սահած է մէկ միլիառ և իբր 2 1/2 միլիոն վայրկեան:

Անցեալ տարի զուիցերիացի ժամագործ մը հնարեց տեսակ մը ժամացոյց՝ որ մարդու ձայնով ժամը քանին ըլլալը կը զուրցէ, իր մէջ հաստատուած շատ պզտիկ ֆօնօկրաֆի մը միջոցաւ: Մետաղէ բարակ թերթ մը՝ որ մարդկային ձայնէ կ'ազդուի, կը շարժի ժամագործական անուիկներէն, այնպէս որ փափաքուած ատենին ժամը ցոյց տուող բաւերու արտաբերութիւնը յառաջ կու գայ: Անոնք որ իրենց մէկ սիրելիին ձայնովը կ'ուզեն իմանալ թէ ժամը քանին է, կրնան այդ ժամացոյցէն հատ մը գնել, և անոր ձայնովը կանխաւ արձանագրելով մէջի գլանը՝ հաճոյքով գործածել զայն: — Չայնը 6—7 մէթր հեռուէն լսուելու չափ որոշ է:

Բշ. — Սրբոց Աստվածնց զօրավորաց:

Գշ. — Սրբոց Առքիստանց վկայից:

ԷՌՆԷՍԹ ՌԸՆԱՆ

Ծնած է 1823 թվաթիվ . 27 ին ի Թրեկիէ : Եկեղեցական կարգը ընդունելու փափաքով Բարիզ գնաց և Սէն Սիւլփիսի կղերանոցին առտուածաբանական դասընթացքին հետեւցաւ : Սորվեցաւ եբր . , արաբ . , ասոր . լեզուները : Բայց մտքի անկախութիւնը համաձայն չըլլալով քահանայական կարգին պայմաններուն , հրաժարեցաւ կղերանոցէն : 1848 ին Վօլնէի մրցանակը ստացաւ Սեմաւկան լեզուներու վրայ դրած մէկ յիշատակագրին համար : Իր «Վարք Յիսուսի» հոշակաւոր երկը հրատարակած է 1863 ին , որ շատ մը լեզուներու թարգմանուած է բիւրաւոր օրինակներով : Կղերը իրեն հակառակորդ ունեցաւ այս աննման գործով՝ որ կոչուած էր դարե՛ր ապրիլ : Այս գիրքը սքանչելի կերպով կը պարզէ Քրիստոսի մարդասիրական երկնային քարոզութիւնները : Ինչ որ Ռափայէլ եղած է նկարչութեան մէջ Աստուածածնին համար , նո՛յնը եղած է Ռընան՝ Քրիստոսի համար : Քրիստոնէութեան անունը չի լսողն իսկ երբ կարգայ այս հատորը՝ խանդաղատանքով պիտի սիրէ այն Դէմքը որ մարդկային տառապանքին միսիթարիչը եղած է :

Ռընան ֆրանս . ակադեմիայի անդամ ընտրուեցաւ 1878 ին , յաջորդելով Գլօտ Պէռնարի : Իր գործերը բազմաթիւ են բազդատական լեզուաքննութեան , պատմ . քննադատութեան և ընդհ . իմաստասիրութեան վրայ : 1863 ին էր որ սկսաւ իր ստուար և մեծավաստակ երկը , «Պատմութիւն Քրիստոնէութեան ծագման» զոր աւարտեց 1882 ին՝ 7 մեծկակ հատորներով : Մեռած է 1892 ի աշնան : Սուրբի մը կեանքն ունեցած է՝ թշնամանքներու նկատմամբ իր մոռացմամբը . ուրիշներ յորջորջած են զինքը «ապագայի իմաստասիրութեան մեծ քուրմը» :

Ա . Տիւմա իրեն համար ըսած է . «Եթէ այս մատենագիրը մեծ չի մնայ , ըսել է ո՛չ մէկ մատենագիր մեծ պիտի մնայ» :

Դ2. — Պանք ,

Ե2. — Սրբոց Ոսկեանց քանանայից ,

Այբ ընել. Շորթել, գաղտուկ բան մը գողնալ :
Պապգնոցին պարզնոցը. Վեղար ու վեղարակալ :
Բերանը բակրա չի թրջիլ. Գաղտնիք պահել չգիտնալ :
Հոգու դեղ. Դրացիէ փոխ ուղուած և կծծիօրէն ստաց-
ուած խահուէ, աղ, ևն. :

Կիրակին'օրը ծներ է. Սաստիկ ծոյլ է :
Մագին թե'ը չարժել. Մէկու մը արժանիքին ո'չ մէկ
կերպով կամ կողմով հաւատար ըլլալ .

Բրինձը փարս է. «Պատին վրայ ճանճ կայ»-ի համադօր :
Թուշ ընել. Երախային լալ պատրաստուիլը :
Ժամու աւել. (հեգն.) Միշտ եկեղեցի դացող կին :
Ոսփէն փուշը եղալ. Ծնանիլ անվտանգ, երկունքի
ճգնաժամէն փրկուիլ :

Ոջիլը կապուսնալ. Աղցաւոր վիճակի մը հասնիլ :
Քարէն կաթ կթել. Խիստ ճարպիկ ըլլալ :
Խանութ հանել. Գնողէն գաղտուկ միջնորդին բա-
ցառիկ շահ մը փրցունելը, առուտուրէ մը :

Խոսուկը շեցունել. Ստամոքսը խծկել :
Վեց գիրը դնել. Ճամբել :
Կրծած ոսկոր. Գործ մը կամ անձ մը՝ որմէ շահաբեր
կամ պիտանի տարրերը քաղուած են ալ :

Հագայ նե՝ գօտին կը կտրի. Վերջին ծայր չքաւոր է :
Մամուկ դառնալ. Շատ աշխատութենէ նիհարնալ :
Քարոս փաղափ. Հողվարք, գերեզմաննոց :
Վերնասունը մարդ չիկայ. Անխելք է :
Ներսէն նայիլ. Քունը եկած ըլլալ, քնանալ :
Տոպրակը թօրկեցի. Հոգերէս աղատեցայ :
Մասիկ ընել. Շորթել :

Վարդենին հագուեր է. (հեգն.) Գինով է :
Փաշէ ձի է նստեր. Կ'ուշանայ կոր գալու :
Ճանճին սանամարը. Չափազանց նիհար կին, աղջիկ :
Եօրը ծովէն, մեկը կովէն : Զրախառն կաթ :
Մասը մոխիրը չի խօթել. Տնական սպասարկութեանց
քնաւ չի մասնակցիլ :

Ուր. — Պանք :

Շք. — Ս. Իսահակայ Պարթեւի հայրապետին
մերայ :

✱ Կիր. — Է. զկնի ծննդեան : Հարմարեալ :

Բշ. — Ս. Մարկոսի եպիսկոպոսի, Պիոնի բնակիչի, և Կիւրդի և Բենիամինի տարկաւագոյն, և վկայեցն Աբղղմեհի Էն. :

Ներկաներուն ցոյց կուտաք մուսլին թուղթէ (ճաբոնական) քանի մը փոքր քառակուսիներ, երկուքի կը ծալլէք, և մկրատով մը երկու թիթեռնիկի ձեւը կուտաք անոնց : Յետոյ զանոնք կը դնէք ծաղիկներու փունջի մը վրայ, և հովահարի մը միջոցաւ վեր թռցունել կուտաք փունջին շուրջ, ետքն ալ ամբողջ սրահին մէջ : Ներկաները կը կարծեն որ իրական թիթեռնիկներ են անոնք որ կը թռչալին : Այս մոգական արդիւնքը սապէս ձեռք կը բերուի : — Կ'առնէք իբր 80 սանթիմէթր եր'արու թեամբ սեւ մազ մը, որուն մէկ ծայրին կը կապէք 20 սանթիմ երկար ուրիշ սեւ մազ մը, մէջտեղէն : Այս վերջին մազի թելին երկու ծայրերը կը կապէք մուսլին երկծալ թուղթ մը և համանման ուրիշ թուղթերու մէջ կը դնէք զանոնք : Մազին ազատ մնացած ծայրը կը կապէք ձեր զգեստին ձախ կողմի առջնէն վերի լամբակին, հո'ն ուր ծաղիկ կ'անցունեն : Կը ներկայանաք հանդիսականներուն, ձեռքերնիդ բռնած շատ մը թուղթեր, որոնց մէջ կը գտնուին կանխաւ պատրաստուած երկու թերթերը, մազով կառչած ձեր լամբակին : Ձեր թուղթերուն մէկ մասը քննել կուտաք, անոնց մէջէն 2 հատ կ'առնէք, — իբր թէ ըստ բախտի, — բայց ի հարկէ կ'ընտրէք կանխաւ պատրաստուածները՝ որոնք իրարու վրայ դրուած ըլլալու են : Մկրատով այդ թուղթերուն կուտաք թիթեռնիկի ձեւ, զգուշանալով որ մազը չի կտրէք : Թուղթին թեւերը բանալով, ձախ ձեռքերնիդ բռնած ծաղկեփունջի մը վրայ զանոնք զետեղելէ վերջ հովահարով մը կը սկսիք թռցունել մեղմիւ, որոնք ողջ թիթեռնիկներու պատրանքը կուտան դիտող աչքին : Պատրանքը կատարեալ ընելու համար, պէտք է թողուք որ թիթեռնիկները երբեմն կանգ առնեն զանազան առարկաներու վրայ, յետոյ ելլին կամ իջնեն, միջոցին մէջ թիւ թիւ թեւածելով : Մէկ երկու անգամուան առանձին վարժութիւն մը ընել կարեւոր է նախապէս :

«ԱՐԵՒԵԼՔ» . — 1884 Յնվր . 2 ին կ'սկսի հրատարակուիլ Կ . Պօլսոյ մէջ , երեկոյեան օրաթերթ , Ս . Տա-
մատեանի արտօնատիրութեամբ : 1898 յուլիս 1 ին վե-
րըստին կ'սկսի հրատարակուիլ , կարճ դադարէ մը վերջ ,
Զ . Եռսուֆեանի փոխանցուելով (1898) , որ ցայսօր կը
հրատարակէ զայն , հետեւեալ խմբ . մարմինով . — Ար-
թաքի Սանտալճեան (արտաքին և ներքին լուրեր) , Զա-
րեհ Նեմցէ (նոյնին օգն . և թերթօնի թարգմ .) , Տ . Ա . ,
Ա . Անտոնեան , Մ . Նաթանեան (վարչ . , եկեղ . , կրթ .
ու գրական յօդուածներ :) Աշխատակիցք , Տրապիզոնէ
Նիկ . Թոթվաեան (լեզուական-քննադատական յօդուած-
ներ) և գաւառական թղթակց . : Ուղեւորական թերթօն
Ա . էջ : Արամ Տէր-Մինասեան՝ լրաբեր : Դ . էջ՝ ազդեր :
«Արեւելք» թեւակոխած է 24րդ . տարեշրջանը : Բաժա-
նորդագրութիւն . — Պօլսոյ եւ գաւառաց համար տարե-
կան 140 , վեցամսեայ 70 , եռամսեայ 40 դրշ . արտա-
սահման՝ 40 ֆր . : Զեռքէ կը ծախուի թիւը 20 փրջ . ի : Հաս-
ցէ . — Ղալաթիա , Գամանատ փողոց , թիւ 8 : Ծաւալ . -
4 էջ , 6 եակ սիւներով , էջի լայնք 43½ սանթիմ . , եր-
կայնք 60½ սանթիմ . :

«Մ Ա Ս Ի Ս»

1852 Փետր . 2 ին կ'սկսի հրատարակուիլ Կ . Պօլսոյ
մէջ այս շաբաթերթը Կ . Ս . Իւթիճեանի արտօնատիրու-
թեամբ և աշակցութեամբ Նիկ . Զօրայեանի : Օրաթերթ
ու սլարքերական , զանազան շրջաններ բոլորելէ ետք ,
արտօնատիրոջը մահուամբ (1904) թերթը կը փոխանցուի
իր զաւկին՝ Տոքթ . Ե . Մասիսի : Ներկայիս մէջ հրապա-
րակ կ'ելլէ շաբաթ օրերը , խմբագրապետութեամբ Տ . Ա . ի
և աշխատակցութեամբ Տոքթ . Ստեփանեանի և Ալլահվեր-
տի որդիի (բժշկ .) , Արամ Անտոնեանի (քննադատական
ևն .) , Ենովք Արմէնի , Մ . Ա . Պարսամեանի , Տիր . Հ .
Նազարեանի , Միսաք Մեծարենցի (բանաստ .) ևն . ևն . :
«Մասիս» թեւակոխած է 56րդ . տարեշրջանը : 8 տարիէ ի
վեր Տ . Ա . ի վարչութեան տակ կը հրատարակուի (Մե-
նասէր) : Բաժանորդագրութիւն . — Պօլսոյ համար 40 ,
գաւառաց համար 50 դրշ . , արտասահման՝ 12 ֆր . ,
ձեռքէ կը ծախուի թիւը 1 դրշ . ի : Հասցէ և տպագր . —
Ղալաթիա , Արեւելի խմագրատունը : Ծաւալ . — 16 էջ՝
երկսիւն . , էջի լայնք 15 սնթ . , երկայնք 22 սնթմ . :
Դեղին երկծալ շապիկ , ծանուցումներով :

Գշ . — Արքայ Ղեւոնդեանից բանակարից :

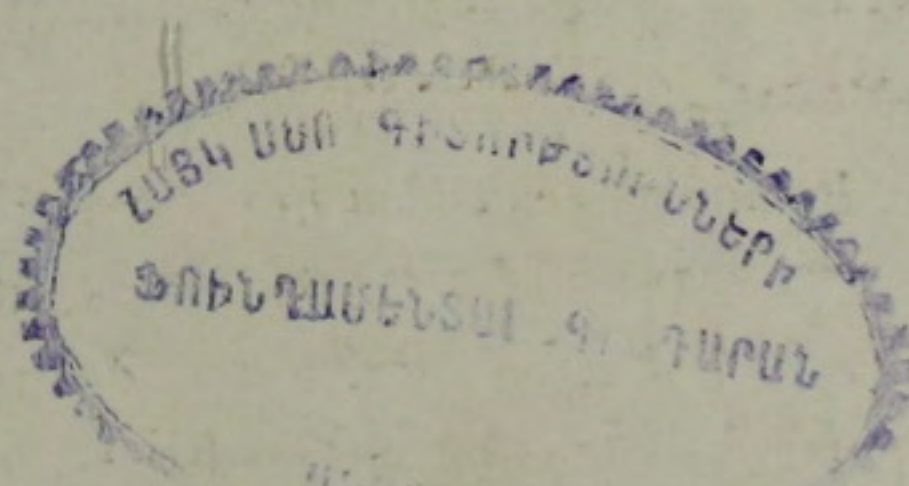
Գշ . — Պաճիք :

Շուրջ 4½ դար բոլորում է այն օրենքն ի վեր որ Տպագրութեան Գիտարե
 եղանակը, այդ եղանակն արտադրելու գրությունների մեջ օրենականները արագօրենքն բաղձապատ-
 կելու՝ իրարոք ուղի շարունակ մեղադրանքի հարկաւորան արտադրում միջոցաւ. և Քա-
 ղաթաղիքութեան Պատմութեանը ուղեգրութեան գրություններից անոնքն այն լուսնագիծն
 մարդուն՝ որ ինչպէս էր խաղճիրաններէն մին դառնալ ընդհանուր ազգաց մարտ-
 ապական յառաջդրութեան :

Այդ մարդն էր ահա Հեննէ Կիւթենպերկ, բնիկ գերմանացի, Մայեանսի մէջ
 ծնած 1400ին : 23 տարեկանին Սերաղպուրի եկաւ և 1436ին՝ երեք հոգիէն ըն-
 կերութեան մը հաշտեց արդարան մը հասարակելու համար : 1443ին, Կիւթենպերկն էր
 ծննդաւորը վերադարձաւ ու 7 տարի վերջ հարուստ ուղեւորի մը՝ Ֆրանսի
 հետ պայմանագրութեան մը հետեց, որով Ֆրանսի կը պարտաւորուէր պէտք եղած
 դրամը վճարել՝ հակա արդարան մը հիմնելու համար : Հոն էր որ, 1462ին, արդա-
 գրութեան հաշտեցումը մարտնչեց, — Աստուածաշունչը, — լաւին լեզուաւ, որ
 ո՛ւ լեռնական ունէր վրան, ո՛ւ պէղի և ո՛ւ ալ արագութիւն անուն : Հինգ տարի
 պէտեց՝ աւարտելու համար մեծաւ և երկհարկային այդ գիրքը, որ 650 հիւսիսեւե-
 լութեանց կը բաղկանար : Գիրքը լոյս աշխարհ գալէ մէկ տարի յետոյ, 1468ին
 Հեննէ Կիւթենպերկն կը մեռնէր, իր ետէս լեզուով յիշատակ մը և անուն մը՝ որ
 յա՛նձ պիտի բաժնանին երախտապարտ մարդկութեան շուրջներէն, ջորաւի դարոյ
 ու դարութեան, գիրութեան և արտադրանքի, — իմացական կեանքի այդ գործու-
 ներութեանները — կենդանի մնան պիտի լինէր ինչպէս, վասն զի Կիւթենպերկն գիտար
 գերազանցապէս ստատարած էր աւարտեց բոլորին ալ շարժացման ու ծառայման
 գործին : Սերաղպուրի տաղաւթը շուրջաւ անոր յիշատակարանը կանգնել 1840ին :
 Գիտենք 20 տարի վերջ, Հայ արագագրութեան նախաձեռնի մը եղած է, 1472ին,
 Գաղիա հրատարակումով «Բաղձալեզու Քերականութեան» անուն երկի մը մէջ ե-
 րեւանաւով մէկ քանի երեք հայապատ գրություն. իսկ 1512ին ի Վենետիկ՝ մասնաւի
 տակէն դուրս եկած է առաջին հայերէն մարտնչը «Պարզաբան» անուն :

. . . Ինչ շատի քիչքիչութեան ու ինչ մեծ յառաջդրութեան այդ օրերէն
 այսօր : Չուլածոյ արտադրել, մեծեմաները, և մեղանէն մեղան . . . գրաշարները կա-
 րարելագործումն են հետադիմի, և հոսի ուրիշ Արագադիւր Մասնաւի եկած է՝
 գիրքի մը արագագրութեան համար սահմանաւոր ժամանակի երկարութեանը մեծապէս
 շեղել : Հիմա կը պահանջուի որ ո՛ր և է գիրք լեզուաբանութեան արեւն աւ յապիւ-
 թեանները աչի շարունակ. գեղեցիկութեան, ճշման, մտքութեան, արտադրութեան բաղձա-
 ղանութեան ու մանաւանդ գիրքի ու շարքի նորութեան : Եւ ՏԵՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
 ԵՂԻԱՅԻՐՆԵՐԸ իրենց ճիշտ արդարանով և ճարտար բանորներով ճշմարիտ մարտ-
 նացումն են այդ առաւելութեան :

ՏԻԿԻՆ ՍԻՐԱՆՈՅԵ

Ծանօթ Դերասանուհի

ՋԵՌՆԱՐԿՄ ՇԷՅՔՍԵՐԻ ՄԻ ԳՈՐԾԻՆ

Ի ՕՐ, չգիտեմ ի՞նչպէս մտքիս մէջ ծագեց աշխարհա-
հաշակ Շէյքսպիրի յղացած մի դերը կատարելու օտա-
րտի ցանկութիւնը: Մի քանի օրեր մտածում էի միայն, թէ
արդեօք այդ դժուարին և ծանր ձեռնարկութեամբ ես պիտի ընկ-
նէի՞ այն որոշ բարձրութիւնից՝ ուր կանգնել էի իմ կանաչի դերերով,
թէ իմ ձեռնարկը պիտի պսակւէր յաջողութեամբ և արդարացի
իմ յոյսերը: Այդ իմ կողմանէ այնպիսի քայլ էր, որի դժուարու-
թիւնը չէի կարող կշռել նախապէս, և ինձ անծանօթ այդ ճանա-
պարհը անցնելէ դժուար էր հասկանալ թէ քանի՞ քանի բարձունքներ
և խոր ձորեր պիտի ելնէին իմ առջեւ: Սակայն երբ մե՛ծ է արուես-
տագէտին սէրը՝ նա վաղում է, ուշում է և չի կանգնում ո՛չ մի
խոչնդոտի առաջ, եթէ նոյն իսկ այդ բարձունքներից անցած ժամա-
նակ նա գլորւի և անհետ կորչի: Սա թռիչք էր արուեստի, և
նրա սիրով ես ուզում էի սլանալ և հասնել այդ թռիչներին, իմա-
նալու համար թէ մինչեւ ո՛ւր կը տանին ինձ իմ ոյժերը:

Մի երեկոյ, կարմրագոյն կաշուէ գիրքս ձեռք առած, նստել էի
սենեկիս մէջ միայնակ, և մտադիր էի ինձ արդէն ծանօթ պիէսը նո-
րից կարդալ աւելի մեծ ուշադրութեամբ և աւելի մօտից ծանօթանա-
լու համար խաղին հերոսին հոգեբանութեան:

Շէյքսպիրի հնարած այդ դերը ուկրիանոս էր, որի մէջ կամա՛ւ ու-
զում էի խորասուզուել և չափել նրա ալքը, ինչպէս լուղորդը ցան-
կանում է:

Առաջին րոպէին որքան որ խորին ակնածութեամբ էի մօտենում
համաշխարհային հանճարի մեծ գործին՝ դարձեալ ինձ համար զգալի
չէր նրա մեծութիւնը՝ որի ծանրութեան տակ գուցէ ընկճէի...:

Անգիտակ՝ ինձ սպասող ճակատագրից, չէի երեւակայեր թէ խա-

դին հերոսին նման մարդկութեան կատարելատիպը եղող տանջուած հոգու խորքերը մտնելուց և իւր ներքին խռովայոյզ աշխարհը թափանցելուց յետոյ պիտի կարողանայի՝ արդեօք բաժանուել իրմէ . . . : Ո՛չ, ինձ համար այդ անկարելի եղաւ : Նրա ցաւերը տեսնելէ յետոյ՝ ոչ թէ բաժանուել իրմէ, այլ ընդհակառակն իմ ամբողջ էութեամբ նուիրուելով՝ ես արդէն տառապում էի իւր անսկզբ և խորին վշտերով : Կարողում էի իւր դառնացած սրտի մաղձով գրւած թերթերը, տանջւած և հիւանդ հոգու խորին յոյզերը, լսում էի իւր արդար զայրոյթն ու բողոքը, դիտում էի իւր մռայլ, թախծալի, գեղեցիկ, գունատ գէմքը, իւր հանճարեղ ուղեղի գրգիռը, խորասուզւած մտքերի մեծ փիլիսոփայութիւնը : Լսում էի իւր անսկզբ ու անսահման սիրոյ խոստովանութիւնը դէպի Օֆէլիան և տեսնում էի այդ չնաշխարհիկ սիրոյ անհուն ցաւով կրած տառապանքը, տեսնում էի զինքն առանձնութեան ժամերում երբեմն ինքն իւր մէջ խորասուզւած, որ խղդում էր իւր մէջ ազնիւ հոգու ձայնը. և երբեմն ալ անզուսպ ցասումով պայթում էր ու իւր խորտակւած սիրտը միայն փչրում, ինչպէս կատաղի ալիքները զարնւելով ժայռերին՝ իրենք են փչրւում : Մեծ էր նա հոգւով, հանճարեղ՝ մրտաքով, խօսքով սրամիտ, ողջամիտ դատողութեամբ, ղեղուն՝ զգացմունքներով, սիրաղեղ՝ սրտով, նա մի գոհար էր անգնահատելի, սակայն և ծով էր անհուն ցաւերի . . . : Ինչպէս չսիրէի նրա, ինչպէս բաժանուէի նրանից . . . : Իմ երեւակայութեան մէջ իւր ամբողջ էութեամբ մարմնացած, պատկերացած էր իւր գեղեցիկ տագոյն դիրք որն որ սիրո՛ւմ էի, սիրո՛ւմ էի . . . : Եւ այդ սիրով ես կապւելով իւր սրտի հետ, խոստացայ պատմել իւր ցաւերը, բայց ես անարժանս իմ տկար ոյժերով պիտի կարողանայի՝ արդեօք իւր արժանաւոր թարգմանը հանդիսանալ . . . : Այս էր էական հարցն ինձ համար :

Սէ՛րն էր ինձ առաջնորդ և աշխատասիրութիւնը՝ իմ լոյսը, որոնցմով ես արուեստի գաղտնիքը թափանցեցի : Իմ զգացմունքները և դատողութիւնը՝ նկարում էին իմ առաջ իմ ներկայացուցած դիրքերի երեւակայական պատկերը զոր պատրաստում էի ստեղծագործել :

Տեսնում էի այդ պատկերը մարմնացեալ և ուսումնասիրում էի նրա հոգեբանութիւնը : Բայց իմ բոլոր կանացի դերերը հեշտ էր ինձ համար պատկերացնել, այնպէս որ երբեմն ես նոյն իսկ զգացմունքներով ու երեւակայութեամբ տարւում էի և ինքս ինձ մոռանում . . . : Իսկ այժմ կանգնել էր իմ առաջ մի տղամարդ. և լսել եմ շատ անգամներ որ կինը երբէ՛ք չէ կարող տղամարդու հոգեբանութիւնը ըմբռնել կամ արտայայտել բարձր փիլիսոփայական մտքերն, այն ալ

Փէլիայի տարիաւորին նման դիք մը ստեղծել՝ որի հեղինակը գրած էր տղամարդու ֆիզիքական ոյժերի համապատասխան :

Ուրեմն տղամարդը ներկայացնելով խաղին հերոսին նման դերերի ամենադժուարինը , թէեւ ծանր և մեծ պիտի լինէր իւր աշխատանքը , սակայն գոնէ պիտի ունենար մի մեծ դիւրութիւն , քանի որ ստեղծըւել էր տղամարդ , և դերը՝ համապատասխան իւր ֆիզիքական ոյժերին , շարժմունքներին և ձայնին : Արդ , եթէ մի դերասանուհի ձեռնարկէ այսպիսի դժուարին մի գործի որի պատասխանատուութեան առաջ պայմաններն ոչնչանում են՝ պիտի լիովին համոզուած լինի որ իւր աշխատանքը կրկնակի դժուար է քան մի դերասանի : Եւ ես ի նկատի ունէի որ ո՛չ միայն խաղին հերոսին բարդ բնաւորութիւնը պիտի ուսումնասիրէի , այլ նաեւ կիներ՝ Տիւնա՛րդ պիտի դարձնէի : Թէեւ ես քնութեան դէմ մաքաւելու , անկարելին կարելի դարձնելու մտքից շատ հեռու էի և բնաւ չէի մտածում որ ինձ քննող հասարակութիւնն իմ մէջ պիտի որոնէ «տղամարդ» հերոսը , քանի որ իմ աշխատասիրութեան նպատակը պիտի լինէր ցոյց տալ հասարակութեան թէ ես ի՛նչպէս եմ ըմբռնել և ի՛նչպէս եմ բացատրում հանձարեղ հեղինակի մտքերը : Բայց և այնպէս , եթէ ես գոնէ մի բոլոր կարողանայի ինձ ականատես եղող հասարակութեան մոռացնել տալ որ իւր առջեւ կանգնողը կի՛ն է , ես իմ նպատակիս հասած պիտի լինէի : Ուստի որքան հնար էր՝ ես մեծ ուշադրութեամբ էի վերաբերւում ձայնի փոփոխութեան , շարժումաժիւժի ճկնութեան և առնական քայլերի : Ես չէի շտապում ներկայացնել Շէյքսպիրի հեղինակած այդ դերը , որովհետեւ ինձ հարկաւոր էր ծանօթանալ զանազան քննադատների և հեղինակների կարծիքներին և մտքերին , և նուրբ ուսումնասիրութեան համար ես կարօտ էի ժամանակի : Բայց ես շարունակ հետեւում էի , խորհում էի , դատում էի , ամէն մի բառ վերլուծում էի , և ամենագլխաւորը՝ աշխատում էի կարելի եղած ինքնուրոյնութիւնը դնել իմ խաղի մէջ , և գլխաւորը՝ նուրբ կերպով շեշտել խաղին հերոսին ջղայնութիւնը : Իմ ամառնային արձակուրդներում , Պէյքօղլի ծովեզերեայ գեղեցիկ մի բարձրաւանդի վրայ առանձնացած , հաճելի էր ինձ իմ սիրած դերով երկար ժամեր անցնել :

Տասնեւութ ամիս խորին կերպով այդ անձնաւորութիւնն ուսումնասիրելէ յետոյ , յայտնեցի խումբին՝ պատրաստել երկար ժամանակէ ի վեր սպասւած փորձերին : Եւ ներկայացւելէն երկու ամիս առաջ դերակատարներն ընտրեցի և դերերը բաժանեցի : Իմ ընկերներն այնքան բարեխիղճ կերպով էին վերաբերւում այս ներկայացման որ նոյն իսկ ամենամեծ դերասանը հաճոյքով պիտի ընդունէր մի փոքրիկ դեր՝ եթէ իրեն առաջարկէի :

Այդ երկու ամսուայ մէջ, արդէն լուրջ կերպով սկսեցի դերա-
նգիր հանել (գոց ընել), որովհետեւ մեքենան պատրաստ էր և պէտք
էր միայն իւղոտել որ արագ դառնար և տեսնէի թէ արդեօք հարթ և
մաքո՞ւր է պատրաստուած գործը: Ո՛չ, դեռ շատ անհարթութիւններ
կային: Թէպէտեւ իմ կարծիքով և դատողութեամբ համոզւել էի որ
հասկացել եմ այդ դերը, սակայն միայն հասկանալը բաւ չէր, հարկա-
ւոր էր հասկացածս բնորոշ կերպով արտայայտել: Եւ որքա՞ն քաղցր
էր այդ աշխատանքն ինձ համար. շատ գիշերներ ես անքուն կ'ան-
ցընէի մինչեւ արշալոյս: Երբեմն մէկ «այո՛» և «ո՛չ» ի համար երկար
մտածում էի, չէի դադարում բարձրաձայն կարդալէ և աշխատում էի
մարգարտանման բառերը գեղեցիկ կերպով շարայարել, ուղում էի ա-
մէն մի հրաշալի մենախօսութիւնը դարդարել գեղարուեստական ծա-
ղիկներով և ամէն մի կորովի արտայայտութեան, ամէն մի նոր մտքի,
ամէն մի խորին լռութեան՝ ես կարծում էի մի նոր գիւտ ընել: Կային
ժամեր որ իմ ամբողջ էութեամբ լարւած, յուզւած, պարտասուն,
քրտինքն երեսին՝ նետւում էի սենեակէս դուրս, բացօթեայ պատշգա-
մին վրայ, մի քիչ դովանալու, առանց զգալու թէ՛ գիշերւայ պազ
օդը կարող էր մնասել յուզած կոկորդիս և շնչափողերու: Այսպէս,
մի քանի տենդային շաբաթներ անցընելէ յետոյ, ես արդէն չէի կա-
րողանում կարմիր գիրքս հեռացնել ինձմէ: Ես կարծում էի թէ իմ
գեղարուեստի ամբողջ սէրը կեդրոնացել էր միա՛յն այս պիէսին վրայ,
կարծում էի թէ չեմ կարող այլ ևս ուրիշ գործի ձեռք տալ, և իմ
ամբողջ կանացի փայլուն դերերս գոգցես ելեր էին աչքէս:

Ինձ այնպէս թւում էր թէ ուրիշ դերեր խաղալով ես պիտի դա-
ւաճանէի նրան և վշտացնէի իւր հեղինակը. բայց այս դադանիքը մնաց
իմ մէջ, ես ինձ համար էի պահում իմ բոլոր մտքերը և բոլոր սէրը. այլ
եւս ուրիշ աշխարհ չգար ինձ համար. և ասլրում էի այս պիէսին գլը-
խ սուր անձնաւորութեամբը միայն: Պէտք է ասել որ իմ այդ աշ-
խարհին մէջ թէեւ անսահման երջանիկ էի համարում ինձ, բայց հան-
գիստ չէի. սիրտս անո՛ւ յուզւած, ջիղերս անո՛ւ լարւած, միտքս
անո՛ւ յափշտակւած, հոգիս անո՛ւ տանջւած, քունս անո՛ւ խռո-
ւած էր...:

Թէեւ ամբողջ դերը հասկացել էի, կանգնել էի սակայն մի կէ-
տի առաջ և չէի կարողանում գտնել ա՛յն բանալին որն որ պիտի բա-
նար այդ տղամարդուն սրտին ամենախոր խաւերէն մէկը: Սա այն
հրաշալի մենախօսութիւնն է որու մէջ նա ամբողջ էութեամբ այր-
ւում է և չի կարողանում վճռել «Լիկե՞ր» թէ «Չլիկե՞ր»: Այս երկու
բառերը արտասանելու եղանակը ինձ համար երկար մտածելու հարց

եղաւ : Ես գտնուում էի որ դառնացած սրտի վէրքեր էին այդ երկու բա-
ռերն . ուստի մե՛ծ վիշտ և յոյզ էի դնում այդ բառերի մէջ , բայց տես-
նում էի որ աւելի՛ թուլանում էր մտքի արտայայտութիւնը : Որքա՛ն
տանջանք և ցաւ էի ցոյց տալիս թէ՛ դէմքի և թէ՛ ձայնի մէջ՝ ա՛յն-
քան գունատուել էր իմ խաղը . ո՛րքան ընկճւած և ճնշւած էի ար-
տասանում «Լինե՞լ» թէ «Չլինե՞լ» բառերը՝ ա՛յնքան աւելի նոքա
կորցնում էին իրենց մեծ նշանակութիւնը . . . : Չանազան շեշտով , դա-
ռազան միմիջով , մեծ լռութիւնով , նոյն իսկ չշուկով էի արտասա-
նում . . . ո՛չ մի տպաւորութիւն . . . : Ի՛նչ անել . . . հապա ի՛նչպէս ար-
տասանել այդ անողոք բառերը . . . : Քաղում էի արագ արագ , խօ-
սում էի ջղային գրգիռով , անգիտակ թէ որի՛ հետ էի խօսում և
որի՛ պատասխանում : Չգում էի թէ ձակատա խոնաւ էր և մատներս
սառած : Յուսահատ էի . . . :

Նստայ սեղանիս առաջ , գլուխս ձեռքիս մէջ առած . . . : Եկաւ
րոպէ որ ես քաշելով իմ ձակտի մազերը՝ բացազանչում էի . «Տէ՛ր Աստ-
ուած , այս խաղին հերոսը այնքան չէ տանջւել «Լինե՞լ» թէ «Չլինե-
լ»ու մտքով որքան ես եմ չարչարում՝ այս աներեւոյթ բայերով . . . » :
Բայեր՝ որոնց վրայէն չէի ուղում արագ անցնել , պէտք էր երկար կանգ-
նել , և չէի հաւանում այն բոլորին՝ զոր արտայայտում էի : Ես դրժ-
գոհ էի . . . : Մարեցի լոյսը , և մենութեան մէջ , իմ այդ տենդային հիւանդ
րոպէներին՝ խոհականութիւնս չէր բաժանում ինձմէ . սկսայ նորէն
քննել իմ հիւանդի երակները , լսել սրտի բաբախումը , երեւակայել
այն րոպէն որ նա տեսաւ իւր հօր տոբոյն և սրտաշարժ պատկերը :
Իւր սիրտը խոց պատեց և արցունքով խեղդւած մի ձայնով շշնչեց .
«Սոսկա՛լի . . . սոսկա՛լի . . . ո՛հ , խի՛ստ սոսկալի . . . » :

* * *

Մի քանի քննադատներ գտնում են որ խաղին այդ հերոսը թոյլ
և տատամսող բնաւորութիւն ունի . դա վճռական է : Բայց ես ո՛րքան
ծանօթացել էի նրա բնաւորութեան և հոգեբանութեան , ինձ թւում
էր որ նա ո՛չ թէ թոյլ և տատանող չէր երբեք , այլ ընդհակառակն
ուժեղ և վճռական էր՝ երբ հարկը պահանջէր :

Նա ինքն ալ իրեն թոյլ էր անուանում , ինչպէս երկրորդ գործո-
ղութեան ամենավերջին սքանչելի մենախօսութեան մէջ՝ ուր պայթում
է նա՝ և գոռում . «Իսկ ես թոյլ կաւեայ զանգւածով մի թշուառա-
կան . . . » : Այո՛ , նա ինքզինք թոյլ էր անուանում՝ զի բանականութիւնը
և խելքը գերակշռում էին իւր զգացմունքները , և կատաղի առիւծը
դառնում էր մի զապւած և ընկճւած մարդ . . . : Իւր կասկածներից

և այդ դասումից յառաջ եկած մաղձը զոր նա շարունակ թափում էր իւր սրտի խորքը, հիւանդացնում էր նրան հոգւով և ջիւղերը քայքայում: Բայց նա ունէր ա՛յնքան ինքնաճանաչութիւն և մեծութիւն՝ որ ո՛չ մի բոսիկ ցոյց չէր տալիս շրջապատողներին իւր սրտնեղութիւնը, ընդհակառակն ինքզինք խելագար ձեւացնելով տրամադրում էր խելօքներին խոստովանել այն ինչ զոր ուզում էին կեղծել:

Թէեւ հոգւով հիւանդ էր նա, բայց մտքով առնձ էր և մեծ փիլիսոփայ: Բովանդակ աշխարհը թէեւ թւում էր իրեն մի նեղ շրջանակ որի մէջ զգում էր ինքզինքը սեղմւած, բայց իւր մտաւոր աշխարհին հորիզոնը ա՛յնքան մեծ էր և հայեացքները՝ ա՛յնքան լայն: Փոխանակ այդ կեղծաւոր, ունայն և շողոքորթ աշխարհի՝ ուզում էր մինոր աշխարհ ստեղծել և այս հիման վրայ յորդորում էր Օֆէլիան մտնել կուսանոց: Աւելի զերադասում էր զրկել արեւից և չորացնել այն ծաղիկն որի բուրմունքն արբեցնում էր զինքը, և սակայն դողում էր հպել այդ գեղեցիկ վարդին, վախենալով որ գուցէ մի շունչով արատաւորի և գունատուի նրա գեղանոյ՝ թերթիկները...

Այո՛, նա ուզում էր մինոր աշխարհ ստեղծել, և որովհետեւ այդ անկարելի էր, ուստի երկար տանջւելուց յետոյ, իւր ամենադառն մի ժամին յուսահատ դրութեան մէջ բեկւած ձայնով ինքզինքին հարցանում էր. «Լինե՞լ թե չլինե՞լ»:

Ես լսեցի այդ ձայնը, խաւար լռութեան մէջ կարծես գերեզմանից կուղար. նա մռա՛յլ էր և մո՛ւթ ինչպէս գիշերը... տանջանքի բոցով չորացած, ցաւով և թախիծով կերկերւած...: Մասներս ջղային շարժմունքներով շօշափում էին դեռ այրւող ճակատս երբ սթափեցայ ինքս իմ ձայնէն և այնչափ ուրախանալով զգացի որ հասել եմ նպատակիս և կարողացել եմ բռնել այն՝ լուսաւորը դէպի ուր թռչում էի: Այդ գիշերւայ համար բաւական համարեցի իմ աշխատութիւնը, որովհետեւ արդէն ուշ էր...: Հասարակութեան անդամներից շատեր որոնք տեսել էին իմ փորձերը, ինչպէս նաեւ մօտ բարեկամներ՝ մեծ հաւատով էին վերաբերւում իմ խաղին, բայց երբեմն մտածում էին չլի՞նի թէ առաջին ներկայացումը մի փորձաքար է, և իմ այդ փորձը թոյլ կամ անյաջող անցնի:

Վերջապէս հասաւ այն օրն ուր իմ յաջողութեան կամ անկման հարցը պիտի վճռւէր:

1901 թուին նոյեմբեր 19ին, երեկոյեան ժամը ճիշտ վեցին (Ը. Ե.), սենեկէս դուրս եկած բոսիկս՝ իմ աջ ձեռքը անզգալաբար բարձրացաւ և կուրծքիս վրայ մի խաչ դրոշմեց...: Առաջին անգամն էր այդ ինձ պատահում, որովհետեւ այս անգամ ես գնում էի Շեյքսպիրի պիէսին զերակատարութեան...:

Վարագոյրը բացւեցաւ, սկսեց առաջին ւնառչը. սլակադրութեան վերադարձն էր այդ. ամբողջ թափօրը մտնելէ վերջ մտաւ նաեւ սգաւոր տղամարդը որի ճիշդ նման՝ իմ սիրտն էլ այդ բոպէին նոյնքան տրոփում էր ուժգին՝ երբ յառաջացայ դէպի նախաբեմ...: Գործողութեան վերջաւորութիւններէն յետոյ ոգեւորութիւնը մեծ էր, բայց աւելորդ եւ համարում այս մասին ընթերցողների միտքը զբաղեցնել:

Ներկայացումէն վերջ ծանօթներէ և բարեկամներէ բաղկացած մի խումբով ընթրում էինք հիւրանոցի ճաշասրահին մէջ և ամէն մէկը շնորհաւորում էին իմ յաջողութիւնը՝ բաժակներ սլարսելով:

Չի նայելով որ դժուար էր առաջին ներկայացմանը ամբողջովին հարթ և կատարելագործած ներկայացնել այս դերը, երբ նոյն իսկ զայն ատեղծող անմահ Ադամեանը ունեցաւ իւր թերութիւնները առջի գիշեր. բայց իմ առաջին խաղը պարգեւում էր ինձ այն յոյսն որ ապագային Շեյքսպիրի այս թանկագին գործը իմ ամենայաջող և ուժեղ դերերէն մին պիտի համարուէր:

...Այդ գիշերն ես ինձ զգում էի անսահման երջանիկ:

16 Մայիս 1906
ՊԷՅԲՕԶ

Արամ

Ս Ի Ր Ո Յ Հ Ա Ն Գ Ա Ն Ա Կ

Սէրը նըւագ մ'է , Հոգին՝ ձայնագիր .
Մարդը ածողն է , Կինը՝ ունկնդիր :

Սէրը մտաւ մ'է , Հոգին՝ երխւար .
Մարդը ճամբան է , Կինը՝ ծխաւար :

Սէրը ասուպ մ'է , Հոգին՝ իր երկին .
Մարդը՝ զմայլող , լոկ դիտող մ'է Կին :

Սէրը կնդրուկ մ'է , Հոգին՝ խնկաման .
Մարդը՝ փոքրաւոր , Կինը՝ սրբազան :

Սէրը քամի մ'է , առագաստ՝ Հոգին .
Մարդը կաթսան է , Կինը՝ իր շոգին :

Սէրը գինի մ'է , Հոգին՝ իր սրուակ .
Մարդը ըմպողն է , Կինը՝ մատուակ :

Սէրը աղօթք մ'է , Հոգին՝ պահարան .
Մարդը՝ աղօթող , Կինը՝ իր խորան :

Սէրը քերթուած մ'է , ալպովն է Հոգին .
Մարդը մասինն է , զըմելի՛ն է Կին :

Սէրը մերիկ մ'է , Հոգին՝ թունս ծովակ .
Մարդը՝ թիավար , Կինը՝ իր նաւակ :

Սէրը խայտիս մ'է , Հոգին՝ մթնոլորտ .
Մարդը վանդակն է , Կինը՝ քաջ որսորդ :

Սէրը խորիսիս մ'է , Հոգին՝ իր փեթակ .
Մարդը մեղուն է , Կինը՝ իր մեխակ :

Սէրը տռամ մ'է , Հոգին՝ բեմ հրգօր .
Մարդը՝ դերասան , Կինը՝ «ռէժիսօր» :

Սէրը կերո՛ն մ'է , Հոգին՝ ցուրտ դագաղ .
Մարդը՝ ննջեցեալ , Կինը՝ դիակաղ . . . :

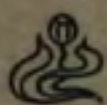
Մ Ա Ր Տ

Կարծեմ թէ երէկ ըրիք նշանսով.
Տէր-Ներսէսեանե՛նց շուս դիմեցէ՛ք դուք,
Որպէս զի ընէ՛ք ՔԱՐՏերով *Faire Part*
Ձեր ծանօթներուն՝ բարեկամաբար . . . :

Մ Ա Ր Տ = 31 ՕՐ = Մ Ա Ր Թ

Մ-րդ անունը կուգայ ի. *Martius* բառէն. Արամազդի եւ Հերայի զաւակը՝ Մարս (Արէս) Պատերազմի չաստուածն էր, եւ Հռոմուլոս — Հռոմի հիմնադիրը — անոր նուիրեց այս ամիսը, վասն զի ընդհանրապէս փոթորիտ է : — Ժողովրդեան բերնին մէջ «Մարս Գին է ծներ» ո՞՞մ մը կայ՝ զոր անառակ տղոց կը կիրարկեն, եւ այս ամսուան Գով կրկնուած օրերը, 9, 18, 27, սովորաբար մերկայից կ'ըլլան : — Հռովմայեցիք Մարսի ամսամուտը կը տօնէին մասնաւոր աւարողութիւններով, ի պատիւ Արեւին վերադարձին :

Տարւոյն երրորդ ամիսն է Մարսը՝ մեր գործածած Յուլեան տմարի հաշուով, մինչ եւրոպացիներուն գործածած Դրիգորեան տմարի հաշուով՝ Մ-րդ 13 օր կանուխ կ'սկսի մերինէն. իսկ Հռովմ. տարւոյն Ա. ամիսն է, վասն զի տարեգրութիւնը առաջ Մարսէն կը հաշուուէր :

Այս ամսուն կը սերմանեն մանրահաս հոլմներ, ինչպէս զարի, վարսակ, կորեկ, եւն. եւ հոգ կը տանին պարսէզի ծաղկանց մշակումին :

Մարսի խորհրդանիշն է Խ-ը (*Bélier*)՝ որ զոդիակոսի Արդ. կենդանակերպն է եւ զոր կը ներկայացունեն համանուն կենդանիին (գօշ) պատկերովը :

Մեր նախնիք ԱՐԵՎ կոչած են Մարս ամիսը՝ որ է Դարուն եղանակին երեակ ամիսներէն առաջինը, եւ, Բնութեան Ամանորը, վասն զի ամբողջ բուսականութիւնը վերկենցադոմի իր շրջանը կ'սկսի, երկիրս ծաղիկով ու դալարիքով կը ծածկուի, թռչունք իրենց բոյները կը շինեն եւ անասնոց սեռային զգացումը կը զարթնուի : Երկիրս իր ընթացքին մէջ զարնան հասարակածին վրայ կը հասնի, որով ցորեկ ու գիշեր հաւասար կ'ըլլան : Հունձքերուն փճացումը կը նկատուի Մարսի մէջ անձեւ չի գալը : — 1870 տկան թուականին սկիզբները թէեւ փորձ մը եղաւ Մ-րդ օտար անունը փոխանակելու Զ-րէն նոր յորջորջմամբ, — իբր հա հառօտութիւն «զարթային ամիս»ի, — բայց ընդունելութիւն չի գտաւ :

ՃԱՇԱԿ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ

ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԵԱՆ

Շ Ա Ր Գ Ի Հ Ի Ճ Ա Ձ

(Ուսուցիչ — Աշակերտ)

Այսանուպ՝ ո՛ւմմա կիւզեկերսէն վեճա ,
Աւրգ արարլար քի իքսիներ նեճա .

Հեր քիմէ՝ սօրսումսա՝ տեսիլեր «հայճա» :

(ՆԳՐԹ) . Քի՞մ կիւզեկ սեւմիւր, սիւրմիւր պիւր սեճա :

* *

Ձօք սասագաթ կեօսքերիւրեր եվմեկա ,
Ձանն իտքսին՝ սանա օլմուր միւրաթեկա .

Եաղսրրրլար պաւրնա քիրի պեկա :

(ՆԳՐԹ) . Քի՞մ կիւզեկ սեւմիւր, սիւրմիւր պիւր սեճա :

ՀԱՅԵՐԷՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՆՈՅՆ ՉԱՓՈՎ

Աղւորներէն բընա՛ւ խեր մի՛ լսպաւեր ,
Սիրողաց կ'առթեն վիշտ ու խաբուսիկ սեր .
Որո՛ւ հարցունցի՝ «Աւա՛ղ» մը լսածս եր :

Գեղեցկին յարողն «երջանիկ եմ» չըսեր :

* *

Նախ կը ձեւանան վերջի՛ն ծայր անձնուրեր ,
Կը կարծես որ քեզի գերի են եղեր .

Քե՛զ կ'արձակեն յետոյ փորձանքի նետեր :

Գեղեցկին յարողն «երջանիկ եմ» չըսեր :

† ԵՁ. — Սրբոց վարդանանց զօրավարաց
1036 Վկայից : Յէշարտի Մէրեւելոյ :

Ուր. — Պանք :

ՍՈՅՆ ՇԱՐԳԻԻՆ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԶԱՅՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Handwritten musical notation on a single staff, featuring various notes, rests, and bar lines. The notation is written in a cursive style, typical of early manuscript notation. Below the staff, there are several small, handwritten annotations or signatures, including what appears to be "u y p w", "h n e", and "u n e".

[illegible]

بسم الله الرحمن الرحيم

فردی سر... : سر... سر... سر... فردی

سے کہ یہ درخت کیلئے سرخ ہو کر لے گا ۱۰

مکرر مرید (مرید) مکرر مرید

Handwritten text in Persian script, likely a signature or a note, with a diagonal line drawn through it.

[Handwritten musical notation]

سرمدیہ فیضیہ مدرسہ اسلامیہ

(۱۸۰) **قَدْرُ قُرْآنٍ** : بِهَرِ یَمَدٍ
فَرِیْقَتِی مِمَّنْ یُکَلِّمُ

ՀԲ. — Կ. Պոլսոյ Ա. ժողովոյն 150 հրովեաց. :

* Կիր. — Ա. Քառասորաց : Բաժն
 Բարեկենդան :

Բ. 2. — Ա. օր մեծ պահոց :

Առաջին օրն է այսօր մեծ պահոց : Մեծ պահքը գրոց լեզուի մէջ իրեն հոմանիշ ունի աղուհացի բառը , վասն զի աստեհօք մերոնց բարեպաշտութիւնը ա՛յնքան ջերմ էր որ մեծ պահքի ամբողջ շրջանին մէջ հացը աղը կը թաթխէին ու կ'ուտէին :

Աղը կերակուրի համ տալէ դատ կը գործածուի առաւնին չատ մը պէտքերու համար : — Աւքոհուի մէջ լուծուելով՝ կը ծառայէ բիծեր անհետացունելու :

Հողէ , ասպակիէ անօթներ պաղեցունելու համար աղ ջուրի մէջ դնելու է զանոնք :

Համբարին լոյսը աւելի պայծառ ընելու համար պէտք է քաշիւղի ընդունարանին մէջ անուշի դդալ մը աղ ձգել :

Արոյրները մաքրելու լաւագոյն միջոցն է քացախով թրջած աղ գործածել :

Գունաւոր , մանաւանդ սեւ լաթեր աղ ջուրով երբ լուացունին՝ անաղարտ կը մնայ իրենց դոյնը : Աղը կըռտեցունող է :

Փսիաթէ հիւսուածքներ (աթու , կողով ևն .) աղջըրոտած խողանակով շփուած ատեն՝ նորի պէս կը մաքրուին :

Լեմոնի ջուրին մէջ աղ դնելով մեղմ ջերմութեան մը մէջ լուծելու է , որով կարելի է ժանգի ու մեղանի բիծեր հանել :

Գորգեր իբրեւ նոր կը գունաւորին , եթէ զանոնք թօթվել աւելէ սուաջ՝ փոշիացեալ թաց աղ ցանուի վրանին . կամ փոշին առնուելէ յետոյ՝ աղջուրի մէջ թաթխուած սպունգով մը եթէ սրբուի :

Համբարի նոր շիշեր ճաթելէ պահպանելու համար , պէտք է զանոնք աղջուրով լի ամանի մը մէջ դնել և 10 վայրկեան խաշել :

Իսկ ժողովրդական բժշկութեան մէջ , սովորութիւն կայ աղ ջուր քաշել ռունգերէ վեր , հոսող արիւնը դադարեցունելու համար :

Գ. 2. — Բ. օր մեծ պահոց :

ԳԱՐՆԱՆԱՑԱԾ ՁՄԵՌՆԵՐ

Գարնանամուտը ըլլալով այսօր (մարտ 8), պիտի խօսինք գարնանացած հին ձմեռներու վրայ: 1288 ին, ձմեռը ա՛յնքան գարնանային էր որ դեկտեմբերին կարելի էր մանիշակներ քաղել պարտէզներէ: Նոյն տարին ապրիլին՝ որթատունկերը արդէն ծաղկած էին: 1572 ի ձմեռն, ծառերը տերեւներով դարդաբուլեցան յունւար ամսուն: 1621 ին փետրվարի մէջ, բնութիւնն ամբողջ վերընծիւղած էր: 1750 ին ձմեռը ո՛չ ձիւն եկաւ, ո՛չ ալ սառ կապեց: 1782 ին, դեկտեմբերի մէջ օգոստոսի օդ մը ըրաւ, ու մայիսի պէս ամէն բան ծաղկած էր: 1821 ի ձմեռն՝ օդին վիճակը տարօրինակ ջերմութիւն մը ցոյց տուաւ. ոչունը ծաղկած է դեկտեմբերին, և հաճարը՝ հնձուած մայիսին:

Գշ. — Գ. օր մեծ պահոց:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՄԱՌՆԵՐ

Իբրեւ փոխանցում այս ձմեռներէն հին ամառներ, ըսենք թէ 995 թուականին՝ Եւրոպայի մէջ ա՛յնքան տաք անցաւ ամառը որ շատ մը անտառներ ինքնին այրեցան:

1699 ին, ջուրը սկսաւ եռալ սափորներու մէջ, արեւին ազդեցութեամբ: Շուները ոռնալով կը ցատկըռտէին գետնին վրայ որ կ'այրէր իրենց թաթերը: Բարիդ, Նոթրը-Տամի հրապարակին վրայ, մարդ մը «արեւին մէջ խաշած» հաւկիթ կը ծախէր:

1793 ին Ռէօմիւրի ջերմաչափը շուքին մէջ 38 աստիճան եղաւ: Սաստիկ տաքութենէն պատերը ճեղքուեցան, մրդավաճառք կը ծախէին պտուղներ՝ որոնք ծառերու վրայ արդէն ետեւած էին: Անուշեղէններու ոսկեղարը...

Եշ. — Գ. օր մեծ պահոց:

Ա Ղ Օ Թ Ք

ՄՐՏԻ ԽՈՐԵՐԷՆ ԽՕՍՔ ԱՌ ԱՍՏՈՒԱԾ

... Հոգեկան վերքերու պատատ պատրաստելու համար կարօտ չես ո՛չ սպեղանիներու, ո՛չ ժամանակի, ո՛չ միջնորդի, ո՛չ օրերու երկարաձգութեան, ո՛չ կտրելու, ո՛չ խարելու, ո՛չ ալ անդամահատութիւն ընելու մարդկային տեղատուութեան համեմատ՝ ուր միշտ վրիպանքն ու տարակոյսն է որ կ'երեւի: Այլ Քեզ համար՝ որ հոգիներն ու մարմինները ստեղծողն ես, ամէն բան լուսաւոր է, ամէն բան առջեւդ է, ամէն բան գրուած է, ամէն բան դիւրին է, ամէնքը հնարաւոր է, մտածումը՝ գործադրուած է, խոստումը՝ իրագործուած է, կամքը՝ կատարուած է. Քու կրակդ Աւետարանն է. Քու վճիռդ (հոգւոյ) փրկութիւնն է. Քու զիրքդ շնորհն է:

Ո՛չ օրէնքով սահմանափակուած ես, ո՛չ կանոնով կաշկանդուած, ո՛չ նուազութեամբ արգիլուած ես, ո՛չ հնազանդութեամբ՝ խոնարհած, ո՛չ պղտիկութեամբ ամփոփուած ես, ո՛չ ալ սահմանով չափուած. ո՛չ բարկութեամբ կը վրիպիս, ո՛չ ցասումով կ'այլայլիս. խստութեամբ չեմ սխալիր, խռովելով չեմ բորբոքիր և տգէտ չեմ որ տարակուսիս:

Ո՛չ ողորմելէ կը դադրիս, ո՛չ բարձրութենէ կը խոնարհիս, ո՛չ այցելութիւնդ կը լքանես, ո՛չ կը տկարանաս փրկագործութեանդ մէջ:

Ամէնուն սկիզբն ու վախճանը Դուն ես և ամէն բան Քեզմէ է. և Քեզ փառք և երկրպագութիւն թող ընծայուի մինչեւ վերջն ամէն:

Թարգմ. ՔԱՍԻՄ

ԳՐ. ՆԱՐԵԿԱՅԻ

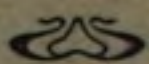
Գրաբարի բոլոր խրթնութիւններէն մերկացուցած, ՔԱՍԻՄ՝ 1903ին, պորզ, սահուն ու դիւրահասկնալի աշխարհաբարի վերածած է ՆԱՐԵԿԱՅԻՆԻ հոյակապ աղօթագիրքը, հաւատքի ու բարեպաշտութեան հուրը արծարծելով շատերու սրտին մէջ:

Ուր. — Ն. օր մեծ պահոց:

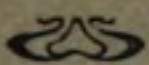
Նբ. — Չ. օր մեծ պահոց: Ա. թէոգորոսի զօրավարին:

ግሁጡ ሁከሁ ርብክኒደ

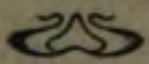
Դրան մը ուռնակին հետ տղայ մը եթէ խաղայ ,
պարտատէրները դուռը ասի կ'առնեն :

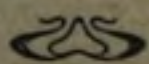
Շերեփով ջուր խմող ամուրիին պատկման օրը ձիւն
կամ անձրեւ կը տեղայ :

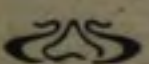
Նորածին մանկանց եղունգները կ'զգուշին մկրատել, վախճալով որ մեծնալնուն գող կ'ըլլան անոնք :

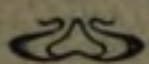
Մուկը խանութի մը ապրանք և թէ կրծէ, կ'եզրա-
կացունեն թէ խանութին տէրը խարդախութիւն ըրած է :

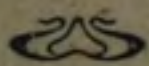
Բորբոս (քիւֆ) կապած հաց կ'ուտեն, Երուսաղէմ
երթալու յուսադրութեամբ:

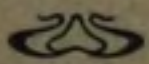
Ծիածանը պարզուեցուն, և թէ տեսնուի որ մէջի
կանանչը հաստ է՝ հասկերը, և թէ վարդագոյնը՝ հարսերը
աս տարի առատ պիտի բլլայ, կ'ըսեն:

Ով որ աւագ ուրբաթ օր ծառի մը վրայ գամ գա-
մէ՝ մարմինին վրայ երբեք սլալար չի հաներ :

Առաւօտէն ամպամած սկսող օդի մը կին մը լաթ փռելու ելլալով՝ եթէ երկինք յանկարծ պայծառացած տեսնէ, ամուսինին հետ սիրով ըլլալու որոշ ապացոյց է :

Զի մեռոնուած մանկիկ եթէ պագնես, ակռայի ցա-
ւէ զերծ կ'ըլլաս: Նոյնպէս, կաղանդի խոշոր բոկեղը
կը պահեն և Տեառնընդառաջին կտարելով կ'ուտեն, ակ-
ռայի ցաւ չ'ունենալու դիտումով:

(*ፊዚዮኮኖሚካል*)

*
Упр. — Р. Р. ун-та и др. и др.
и др.

P. 2. — L. of the quotation

ՍԻՐՈՅ ԵՐԳԵՐ

Իմ կիսասուռածի հպարտութի՛ւնն իսկ
Փայլող աչքերուդ պատարագ ըրի,
Եւ եսասերի սեգ բարձրութիւնս իսկ
Սիրոյդ, ա՛յ աղուոր, պատուանդան ըրի:

Դուն փառաւորուե՛ ու հպարտացի՛ր
Հոն, այդ դիրքին մեջ ու այդ բարձրութեան,
Ուր սիգանալու խնդութեամբ անծիր՝
Ես չք ներեցի ոչ մէկ աղջկան:

Ու հոգիս, գիտե՞ս, աստիճան ըրի,
Բարձրացնելու քեզ մինչեւ այնտեղ,
Ու սերքս իբրեւ հոգին բուրվառի,
Կը խնկե զքեզ, պարի՛կ դիցագեղ:

Ես՝ որ չեմ գերի թեթեւ իղձերու,
Գիտե՞ս, քեզ որչա՛փ պէտք էի սիրել,
Որ հպարտ տղի հովերես հեռու,
Քեզ այս տաղերը գայի նուիրել:

Եկո՛ւր, քեզ պատեմ խանդաղասանփս
Անոյժ քրնաբեր թուլութեամբն անհուն.
Այգուն ցօղն ըլլայ՝ անձրեւե հոգիս՝
Լանջփիղ կուսական կաթ-տուշաններուն:

Լքե՛, սիրելիս, այս գինով տղի
Անկապ երգերուն վանկը քմածին,
Ուր՝ շունչը բընաւ պիտի չը պաղի
Նայուածփովդ արբշիռ քու բանաստեղծին:

ԱՐՏ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ԴՂ. — Ժ. օր մեծ պահոց:

ԴՂ. — Ժ. օր մեծ պահոց:

Յ Ի Շ Ա Տ Ա Կ Ա Ր Ա Ն

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՆԳՈՒՅԵԱԼ ԱՐԵՒԵԼԱԳԷՏ ԲԱՆԱՍԷՐՔ

Եշ. — ժ.Ա. օր մեծ պահոց :

Ուր. — ժ.Բ. օր մեծ պահոց :

Անդրեաս Ախոյաթ. Գերմ. 1704 հոյ. 4 ին մեռ. :

Եօհան Զրեոսր. Շուէտ. 1680 — 1756 յլս. 8 :

Կիյեով Վիլֆոռուա. Ֆրնս. 1690 — 1777 մրտ. 23 :

Սիմոն Լուռսկ. Ֆրնս. 1729 — 1799 փետր. 26 :

Ֆրիսրիխ Նայման. Գերմ. 1790 — 1870 մրտ. 5 :

Սեն Մարթեն. Ֆրնս. 1791 — 1832 յլս. 4 :

Բեդերման. Գերմ. 1801 — 1876 :

Պոստ. Ֆրնս. 1802 — 1880 օգոստ. 22 :

Էսռառ Տիւրոնիե. Ֆրնս. 1807 — 1881 դեկտ. 9 :

Էօթեն Պոնե. Ֆրնս. 1809 — 1878 ապր. 21 :

Սողոմոն Մալան. Անգլ. 1812 ապր. 10 ին ծնած :

Ֆելիս Նեւ. Պէլճ. 1816 — 1893 :

Բօլ Տըլակառ, Պեօրթիսեր. Գերմ. 1827 — 1894 :

Վիֆրոն Լանկոուա. Ֆրնս. 1829 — 1869 մյս. 2 :

Ալֆոնս Կուսչնիթ Հեռման. Գերմ. 1831 — 1887 փետր. 18 :

Ֆրիսրիխ Միւլլեր. Գերմ. 1834 — 1898 մյս. 13 :

Օկիւսթ Գառիեռ. Ֆրնս. 1838 — 1902 յնվր. 14 :

Գ. Շոռլմբֆ. Ալգաուցի. 1844 — 1892 դեկտ. 4 :

Հանրիխ Կեյճեր. Գերմ. 1847 յնս. 19 ին ծնած :

Հ. Հիւպչման. Գերմ. 1848 յնս. 19 (ողջ) :

Լը Վայեան սը Ֆլօրիսիւ. Ֆրնս. Բարիզի արեւլ. լեզուաց վրժրն. ին ուսուցիչ 1830 ին :

Մօրթման. Գերմ. 1879 դեկտ. 18 ին մեռ. :

Յովհաննէս Հանուշ. Լեհ. 1887 յլս. 16 ին երիտա-
սարդ մեռաւ :

ԱՆԱՌԱԿԻ ԽՐԱՏԱԿԱՆ

Ջանա՛ որ չըլլաս կիրքերուդ մոլին ,
 Չափով գործածե՛ գինին ու օղին ,
 Վայ կարդա՛ գլխուն շահեկ խրմողին .
 — Զի փրթի՛ կանթը աղանջիդ օղին :

* * *
 Ծայրը չի կա՞յ հաց ու պանիր ,
 Պարսպ կեցիր , դուն մի՛ բանիր .
 Հաշի՛ւ գիտցիր , ըզբեզ ծանի՛ր ,
 Վաստակդ այլոց դուն մի՛ տանիր :

* * *
 Շրուալ մարդը չ՛ունենար տուն ,
 Նեղսիրս մարդը չ՛ունենար փուն ,
 Չարսիրս մարդը չ՛ունենար գոյն ,
 Շրւայս կինը չ՛ունենար բոյն :

* * *
 Զորս յատկութիւն . — Մեղքէն դողալ ,
 Ըսակ սալով խաղ չի խաղալ ,
 Երբեք պարսփի մեջ չի լողալ ,
 Աղէ՛կ նանչնալ իրեն սըխալ :

* * *
 Տեղի՛նք քրէ կասակը ,
 Ծուռին ցուցո՛ւր շիտակը .
 Դեռ չի չափած յատակը՝
 Մի՛ սուգիր դուն վրտակը :

* * *
 Երկինքն ի վեր դուն մի՛ թփներ ,
 Թուփդ կ'իյնայ փու նակաս .
 Քենե մեծին խօսք մի՛ նետեր ,
 Խօսք կը բերես փու վրադ :

* * *
 Թեթեւ քրէ՛ փու կերակուր ,
 Վրադ գըլուխդ ալ միտ մաքուր ,
 Զի բարկանա՛ս երբեք ի գուր .
 — Տարիփդ հասնի ինչուան հարուր :

Սբ. — Ժ.Ի. օր մեծ պանդ : Սբոցն կըլքող
 Երուսաղիմայ հայտապետին և միւս կըլքողի
 եպիսկոպոսին և մօր նորա Աննային ևն. :

* Կիր. — Գ. Քառանորդոց և Ժ.Գ. օր մեծ
 պանդ : Աննային :

ՃԱՇԱԿ ՕՍՄ. ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ

Ա Ն

Աչքերուն մէջ ա՛յնքան սիրաշող ցոլքեր կը խաղային՝ որ կարծես Գարունը իր է՛ն բանաստեղծական ժպիտները նուիրած էր անոնց ծառի երանգին։ Նորափրթիթ վարդերու սխրալի գոյների հաւաքուելով, կը ծփային անոր այտերուն վրայ։ Ծաղկատի աղջիկը — գարունէ և քերթուածէ բազադրուած — դիւթական պատկեր մը կը ձեւացունէր աչքիս առջեւ։ Ոսկեթեւ թիթեռնիկի մը պէս թեւածելով անցաւ ծաղիկներու և դալարեաց մէջէն, ուրախ և երջանիկ։ Նայուածքս ձգգողական անդիմադրելի զօրութեամբ մը կը հետապընդէր այդ մարդկային երեւոյթով Գարունը։ Տեսայ որ ծաղկանց մէջ նստած, բնութեան հրաշալիքներուն կը ժպտէր անհուն սիրով։ Թռչուններն ու թիթեռնիկները թեւ կը թօթվէին անոր շուրջ, անոր՝ դեռ նոր բացուած ծաղիկ մը ըլլալուն կամ չըլլալուն մասին կը տարակուսէին։ — Մտածեցի թէ Սէրը եթէ չօշափելի մարմին մը ըլլար, ճիշտ ա՛յսպէս պիտի ըլլար։

Ուղեցի վազել և ոտքը իյնալ, սակայն վախցայ որ թեւեր կ'առնէ ու կը թռի։

Fig. — Փե. օր մեծ պահոց։

ՃԱՇԱԿ ԱՐԱԲ. ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ

ԺԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հակառակ՝ գիշերանց ինծի այցելել խոստանալուն, ցորեկին եկաւ, պարեգօտին երկար քղանցքը գետին քսելով։ «Ինչո՞ւ խոստումիդ հաւատարիմ չեղար», ըսի անոր։ «Ինչպէս հաւտացիր թէ գիշերանց արեւ կը ծագի» պատասխանեց։

* * *

Ինծի խմցուց այն գինին որ այտերուն գոյնին կը նմանէր, իր մազերուն պէս սեւ այն գիշեր։ Ինչպէս որ իր մազերուն ու գիշերին սեւութեանը հանդէպ՝ երկու գիշերներու միջեւ մնացի, այնպէս ալ իր այտերովը խմացուցած գինիին ներգործութեամբը՝ այդ երկու գիշերներուն մէջ զոյգ արեւներու մէջ մնացի։

Fig. — ՓԶ. օր մեծ պահոց։

ԱՆԿԱՊ ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կաթնովիկ 194½ միլիոն, Բողոքական 114½ միլիոն և 84,000, Օրթոդոքս 85 միլիոն և 870,000. համագումար քրիստոնեութիւն՝ 394 միլիոն՝ 954,000 հոգի, բովանդակ աշխարհիս վրայ:

Էն հարուստ լեզուն աշխարհիս մէջ արաբերէնն է՝ որ ուրախ համանիշ ունի «մեզր» բառին համար, երկու հարիւր՝ «օձ»ին համար, հինգ հարիւր՝ «առիւծ»ին համար, հազար՝ «ուղտ»ին ու «սուր»ին համար. իսկ «ապերջանկութեան» դադարաբար արտայայտելու մասին մինչեւ չորս հազար բառ ու բանաձեւ ունի:

Մէկ լիար կաթին մէջ, — կթուելէն ժամ մը ետքը, — 9 միլիոն միքրոսկ կ'աճին, երեք ժամ ետքը՝ 30 միլիոն, չորս ժամ ետքը՝ 130 միլիոն, և 25 ժամ ետքը՝ 63,500 միլիոն:

Երկրիս բնակչաց թիւն է իբր 1,500,000,000: Արական ու իզական՝ սեռերը զրեթէ հաւասար են իրարու, և կեանքի տեւողութեան միջին թիւն է 33 տարի: Մէկ քառորդ մասը 15ը չի լրացուցած կը մեռնի: Տարին 33,033,000 մահ պատահելով ընդհանուր տիեզերքիս վերայ, ըսել է օրը՝ 91,501, ժամը՝ 3770, վայրկեանը՝ 62, և մէկ երկվայրկեանի մէջ իբր 1 հոգի կը մեռնին:

Եթէ Քրիստոսի մեկ թուականին 20 փարանոց մը տոկոսի դրուէր տարին 5% ուլ ու բազադրեալ տոկոսով, այդ գումարը դարէ դար սոսկալի կերպով աճելով՝ 1895ին պիտի հասնէր օսմ. ոսկիի հետեւեալ ահագին գումարին, զոր ընթերցողաց կը թողունք կարդալ. 59,362,000,000,000,000,000,000,000,000,000,000,000,000,000: 1895էն մինչեւ այսօր, 1907, սահող տարիներուն բազադրեալ տոկոսը թող փորձեն հաշուասէր դպրոցականք:

Դ Ե Ղ Ա Գ Ի Ր

Մանկանց ակուայ բուսնելուն տաժանելիութիւնը մեղմելու համար, հետագայ շուրուպը յանձնարարելի է:

Քլօրատ տը քօքաին 25 անթկր.

Պօռաքս..... 25 »

Սիւօ տ'Ալթէա..... 5 կրմ.

» տիաքօտ 2 1/2 »

Այս բաղադրութեան քանի մը կաթիլով յաճախակի շփել լինտերը մեղմիւ:

Շրթունքնիս երբոր ճաթռտին ցուրտէն, բացի կըլիսէսինէ, գործածել նաեւ հետեւեալը.

Թորեալ վարդաջուր 30 կրմ.

Լաւտանում (աֆիօն րուհը) 4 »

Լաթէ վիրաբարձիկ մը այս ջուրին մէջ թաթխելով թրջել շուրթերը քանի մը րոպէ, կրկնումներով:

Հետեւեալ նիւթերը իրար խառնելով օծանակ մը կը պատրաստուի՝ զոր պէտք է կիրարկել ձմեռնակի (ձեռքին՝ ցուրտը խածնելը) համար:

Ափիոն..... 10 կրմ.

Քափուր (քեաֆիրի)..... 5 »

Անուշադրի բնածխատ..... 10 »

Կապարի քացախատ..... 20 »

Խոզաճարպ (axonge)..... 120 »

Լինտերնիդ պնդացունելու համար լաւագոյն ակուաշփիկ հեղուկ մ'է հետեւեալը, զոր դեղագործի մը շինել կուտաք:

Ալքոլ 330..... 1000

Քինօ վրէ..... 100

Ռասին տը Ռաթանիա..... 100

Թէնթիւռ տը թօլիւ..... 2

» » պէնժուէն 2

Էսանս տը մանթ 2

» » քանէլ 2

» տ'անիս..... 1

Ուր. — Ս.Թ. օր մեծ պանոց:

† Շր. — Ի. օր մեծ պանոց: Սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին, յիշատակ չարհարանոց և մօրն ի վերապն:

ՄԷԿ ՄԻԼԻԱՌ ՖԻՍԱՆՔԸ

ՏՆՏԵՍԻ կիրակին հասած ըլլալով, դրամի խօսք բանալնիս անպատեհ չի նկատուիր կարծեմ: — Մէկ միլիառ (1000 միլիոն) ֆրանքը արծաթ դրամով՝ կը կշռէ 5 միլիոն քիլոկրամ, ոսկի դրամով՝ 322,580 քիլոկրամ, ֆրանսական պանքայի 1000 ֆրանքնոց տոմսերով՝ 1780 քիլոկրամ, և հարիւր ֆրանքնոցներով՝ 11,500 քիլոկրամ: — Միլիառ մը փոխադրելու համար, — ենթադրելով որ մարդ մը ուժը ունենայ 100 քիլօ բեռ վերցունելու, — 1000 ֆրանքնոց տոմսերով 18 հոգի պէտք է, հարիւր ֆրանքնոցներով՝ 3225 հոգի, և արծաթ դրամով՝ 50,000 հոգի: Վերջապէս, 1000 ֆրանքնոց տոմսերով միլիառ մը 500 թերթ պարունակող 2000 գիրքով գրադարան մը կրնայ լեցունել: Ի՞նչ պատկառելի ու երկրպագելի գրադարան, Աստուած իմ:

* * *

Այս զարմանալի հաշիւէն զատ, հետաքրքրական պիտի ըլլար անշուշտ՝ երբ մէկ միլիառ ֆրանքը արծաթ դրամով քով քովի չարէինք, հասկընալու համար թէ ո՞րչափ երկարութեամբ գիծ մը կը կազմէ: Եւ որովհետեւ արծաթ դրամին տրամագիծը 23 միլիմէթր է, ուստի 23 հազար քիլոմէթր տեղ պիտի բռնէր մէկ միլիառը, որ ըսել է երկրիս շառաւիղին գրէթէ չորս անգամը, և կամ, «միջօրէական շրջանակ»ին — կամ ուրիշ բառով — «հասարակած»ին կիսէ՛ն ալ աւելի երկարութիւն մը: Ժողովրդական միտքին աւելի՛ մատչելի հաշիւ մը տալու համար, աւելցունենք թէ, երբ մէկ միլիառ ֆրանքը քով քովի չարէինք, պիտի ունենայինք երկարութիւն մը՝ որ Կոստանդնուպոլիսէն ինչուան Պաղատա եղող հեռաւորութեան եօթը ութը անգամն էր մօտաւոր հաշուով:

* Կիր. — Գ. Քառանդորդաց և ԻԱ. օր մեծ պահոց: Տոմարէն:

Բշ. — ԻՖ. օր մեծ պահոց:

ՄԵԾ ՊԱՀՔՅՈՒ ԾԻԾԱՂՔ

Գ. 2. — Ի՞նչ, որ մեծ պահանջ :

Ապաշխարութեան չարաթներէն մէկուն համար, Երէցը առաջուց քարոզ մը զիրի առած էր զոր յանձնեց իր փոխանորդին, անոր կարծիքը տռնելու մասք :

— Ինչպէս դատաք, հարցուց Երէցը, երբ յաջորդ օրը փոխանորդը քարոզը իրեն կը վերադարձունէր :

— Երեք անգամ կարգացի գայն. առաջինին հիանալի դատայ, երկրորդ անգամուն՝ միջին, իսկ երրորդին՝ ... տախի :

— Օհ, լինալի է եղեր, ըսաւ Երէցը ուրախութեամբ, քանի որ քարոզս ձե՛կ անգամ պիտի խօսիմ ժողովուրդիս :

— Ներեցէ՛ք, հայրսուրբ, կիրակի օրուան քարոզնուդ մէջ կ'ըսէիք թէ «Աստուած ամէն բան լաւ և անթերի շինած է», կ'ըսէր սապաստող մը՝ համբան վարդապետի մը հանդիպելով : Դիտեցէ՛ք անգամ մը զիս ...

— Օրհնա՛ծ, յարեց քարոզիչը քմծիծաղ. իբրեւ կուզ՝ ընդունեցէք թէ դո՛ւք ալ շատ լաւ և անթերի շինուած էք :

Վաշխառու մը հոգեւորք կ'իյնայ : Կինը կը փութայ խաչհանդիստ մը ընել տալ տունին մէջ : Տէրտէրը երբ արծաթէ խաչը ջուրէն հանելով հիւանդին բերնին կը կարկառէ ի համբոյր :

— Քեզի՛ ըլլայ, Տէ՛ր հայր, կը թոթովէ վաշխառուն յուզուած, ասոր փոխարէն մեծ գումար մը չե՛մ կրնար փոխ տալ ես :

— Տէր հա՛յր, ցնծալ ըսելով ի՛նչ կը հասկնաք :

— Ինտո՞ր բացատրեմ որ ինտո՞ր հասկնաս, տղա՛ս : Զոր օրինակ, կը ցնծաւ, երբոր ցնծումներո՞վ վերցուեւիք մեռել մը պատահի, վասն զի աղէ՛կ կը ցնծան ինծի ... :

Գ. 2. — Ի՞նչ, որ մեծ պահանջ : Մէջնա՛ :

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒ

Եզ. — ին. օր մեծ պահոց :

Ուր. — իջ. օր մեծ պահոց :

Ապիս.— Աջհամբոյր , ձեռք պագնելը :

Ըմպոռ.— (թերեւս ըմպել բայէն) . ջուր :

Հարարա.— (թերեւս յափափել բայէն) . այլ եւս չիկայ , հատաւ :

Տախսախ.— Չի : (Երիւարի սմբակաց աղմուկէն կազմուած բառ) :

Պշկաշի.— (լեպլեպիին տառադարձութիւնը) . Մուրկ սիսեռ :

Հօշօշ.— Փողոցի շուն :

Քոթոթ.— Ծնիկ :

Կրծ.— Ակռայ :

Կրծ ընեշ.— Խածնել :

Բըխ բըխ.— Կտրել , մորթել :

Բըշի բըշի.— Լուալ , լուացուիլ :

Մեկմեկ տախ.— Մանկական նախաքայլ :

Բոջիկ.— Գառնուկ :

Հոսպա.— Պտոյտի տանիլ :

Հո'սպաշա.— Վեր ցատկել ընդոստ , (զբօս) :

Տանսան.— (թերեւս տանանելէն) , շարժել մանկիկը , վեր վեր նետել :

Ուժ Է եղեր.— Կը ցաւի կոր , վերք կայ :

Պիպիշ.— Ստակ , դրամ :

Ճիճի.— Խաղալիք , պախաճըճամ , զարդ :

Պահպահ ընեշ.— Պահել :

Տայտայ.— Մօրեղբայր :

Պանիկ.— Պառկիլ , ընկողմանիլ , ննջել :

Պուճուկ.— Չար ոգի մանկանց , խրտուիլակ :

Է Է ընեշ.— Քնանալ , (մանաւանդ օրօրով) :

Աչուկ ընեշ.— Աչուլները քնքշօրէն թարթափել , քթթել :

Մաւա.— Ուտելիք , կերակուր , միրգ , եւայլն :

(ԲԱՌԳԻՐԲԷՍ)

ՊՕԼՍԱՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐ

« Ա Ի Ե Տ Ա Բ Ե Ր »

Շք. — Ի՛շ. օր մեծ պահոց : Սրբոց 40 մահ-
կանցն ուր Ի Սեբաստիա կատարեցան
(Ի հետմի) :

Մարտի օր է, (Վոթիֆիկացիոն մարտ է) :

Ա. Ռ. Ա. Ծ

1855 յնւր. Յին կ'սկսի հրատարակուիլ Կ. Պոլսոյ մէջ այս հանդէսը բողոք. միախօնարներու խմբագրութեամբ, և կը շարունակուի ցայսօր Տ.քթ. Ճ. Ք. Կրինի արտօնատիրութեամբ ու Տ.քթ. Հ. Ս. Պարնըմի խմբագրատպութեամբ : Հրատարակ կ'ելլէ շաբաթ օրերը, բովանդակութեամբ նոյն, երեք անշատ օրինակներով. — Հայերէն, հայատառ թրքերէն և յունատառ թրքերէն : Հայ լեզուով հրատարակուածին խմբագիրներն են Սամուէլ Վարժապետեան և Նշան Գոնտայեան (անգղ. — հայ. թարգմ.) : Թրքերէնի, Վեր. Յ. Գ. Գրիգորեան (փոխ-խմբագիր, կրօն. ու գիտ. բաժին) և Սամուէլ Յարութիւնեան : Իսկ Յունարէնի՝ Ստեփան Էֆ. : Այս շաբաթաթերթը բողոք. հասարակութեան օրկանն է, պարունակելով ի մասնաւորի կրօն. նիւթեր, գաւառային թղթակցութիւնք՝ բողոք. համայնքէն, փշուրք գիտութեան և ամփոփոյք մը քաղ. ու ներքին լրոց : «Աւետարներ» անուան տակ լոյս կը տեսնէ նաև հայ. սլաոկ. ամսաթերթ մը տղայոց համար 6 դրշ.ի բաժնեգինով, նոյն մարմինին խմբագրութեամբ : Աւետարներ թեւակոխած է 50րդ տարեշրջանը :

Բաժանորդագրութիւն. — Կ. Պոլսոյ և գաւառաց համար տարեկան 30 դրշ., վեցամսեայ 15, արտասահման տարեկան 36 դրշ. : Զեռքէ կը ծախուի թիւը 30 փարայի :

Հասցէ. — Տ.քթ. Հ. Ս. Պարնըմ, Ամերիկեան խան, Ֆինճանճըլար : Տպագրութիւն Ա. Յակոբ Պոյաճեան :

Ծաւալ. — 24 էջ՝ երկսիւն, էջի լայնք 17 սանթիմ, երկայնք 23 1/2 սնթիմ. : Կապոյտ շապիկ :

Կ՝ԱՆՁՐԵԻԷ

Կ'անձրեւի: Կաթիլներուն անդուղ անհասնում սարսիկ ե դուրսը, հոծ գիշերին մեջ: Սենեկիս կիսադոյս քախճուքեանը մեջ ընկղմած՝ մտիկ կ'ընեմ Գիշերին որ կուշայ:

Սեղանիս առջեւ, աթոռի մը վրայ շփուն, կը մտածեմ ծերունիներուն ներանձնութեանը: Ի՞նչ բան կ'զբաղեցնէ միտքս այս վայրկեանիս. չեմ գիտեր. կ'զգամ միայն թէ համակ խոհանք եմ հիմա: Ո՛վ գիտէ, թերեւս աղջամուղջիկն սրտնութեանը վրայ կը թառի միտքս, թերեւս սա սգաւոր անձրեւերգին վրայ, հեռուէն մըմնջող յիշատակներու վրայ, թերեւս շամբարիս շոյիկն վրայ՝ որ կը թռի սրտօրէն խորհիլ ինծի պէս, ինծի՝ պէս....:

Ու կ'ունկնորեմ սենեկիս անդնդային շուքեան: Լոռութիւնն ալ երգ մըն է կարծես, մահե՛րգ մը՝ խորին ու մթին:

Ո՛չ ձայն, ո՛չ շարժում, ո՛չ շունչ ու շշունչ. միայն իմ ձայնս որ, երբեմն, վայրի ձանձրոյթով մը կը մեռնի պատերուն սակ, դո՞նիսային ֆրֆիջի մը մեջ:

Օ՛հ անսանելի առանձնութիւնը: Ժամացոյցս իր արտիկ երկչոտ սրտիկները կը մեներգէ անընդհատ. հայելիս՝ պատեն առկախ՝ սենեկիս ամայնութիւնը կը հեզնէ: Շարժում չիկայ, չիկայ կեանք. ո՛չ իսկ թիթեռնիկ մը՝ որ շամբարիս շուրջ իր երջանիկ պարը դառնայ:

Կ'անձրեւի:

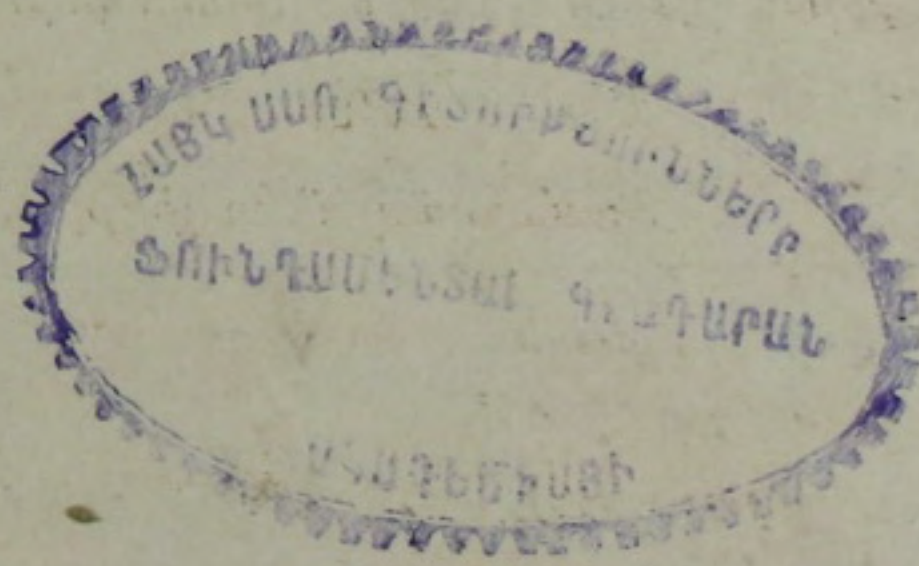
Ու դուրսի քաղ երաժշտութեան վերեւ, ու խուցիս ամայի ողորտներուն, ու մռայլ գանկի՛ս ալ մեջ, կուրծքիս սակ, աչքերուն խորը, ամենուրեք, ամենուրե՛ք կը թռչի, կը ծփայ պատկերն անո՛ր որ իմ երջանկնութիւնս ու իմ սառապանքս շինեց: Ի՞նչ երանութիւն, երբ երկու արեւ իրար կը գրկեն միջոցին մեջ, ի՞նչ երկնայնութիւն, երբ երկու սերեր համբոյր կուտան իրարու՝ հեռաւոր սահմաններէ: Կը կարծեմ գտնուիլ հիմա կարօտներու, սերերու, քիթերու եւ արցունքներու աշխարհը. սպրիլ հոն երագորէն, անկիւթօրէն. սպրիլ, պիտի ըսէի՝ մեռնիլ....:

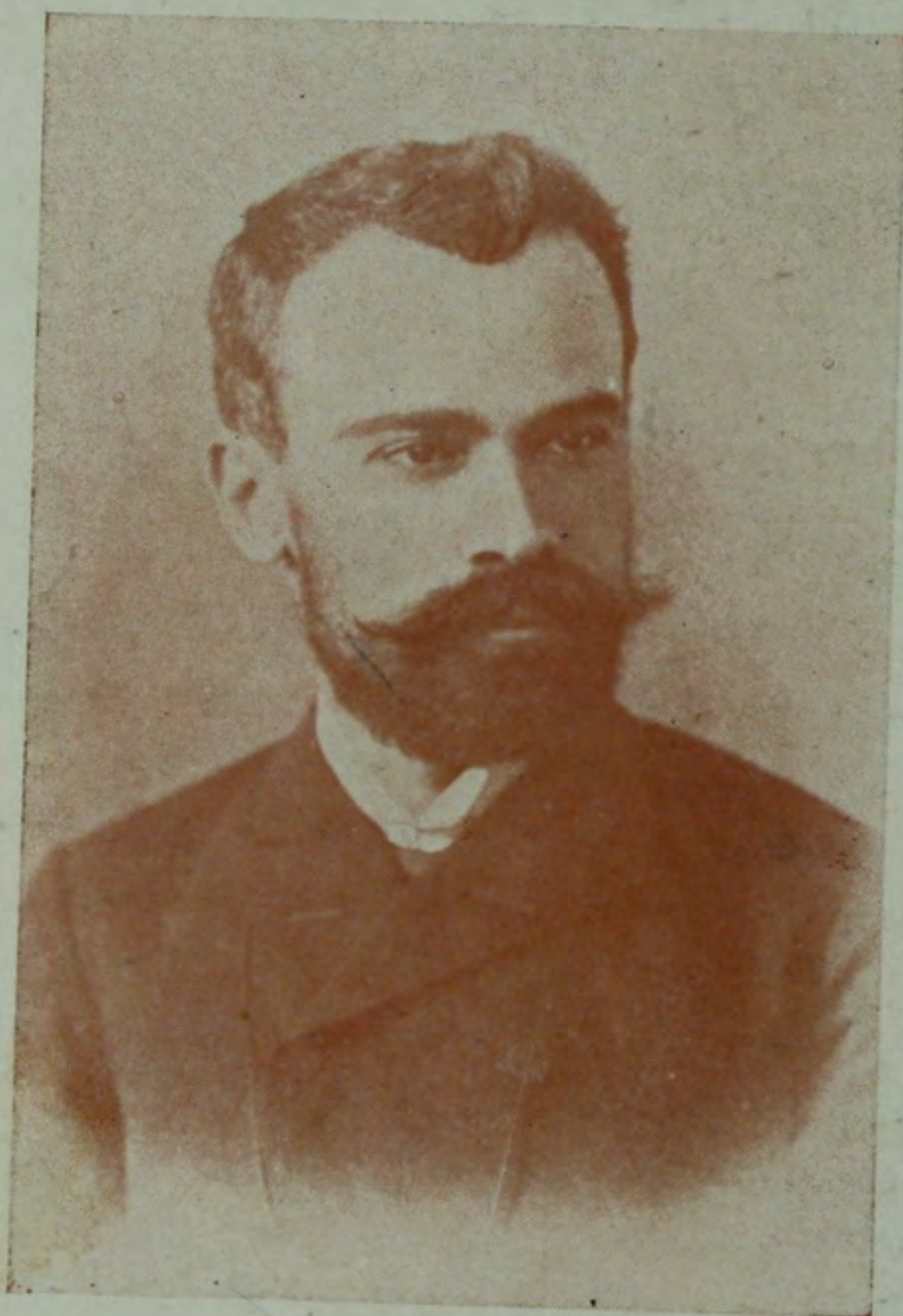
Եւ ո՛րքան հեշտ է մեռնիլ, երբ մարդ կը սիրէ. ի՞նչ փողոցնութիւն՝ երբ մարդ կը դադրի հոգի ըզշիւն ու կ'ըլլայ յիշատակ մը, անուշ ու խնկելի յիշատակ մը՝ մտերիմ հոգիի մը համար:

Կ'ուզեի սպրիլ ա՛յնպէս ինչպէս կ'սպրին երգերը, անկիւթ, երեւայի՛ն կեանքով մը:

Կ'ուզեի սպրիլ ա՛յնպէս ինչպէս կ'սպրին արցունքները, սարսուռներով եւ յոյզերով առշի:

Կ'ուզեի սպրիլ ա՛յնպէս ինչպէս կ'սպրին աղօթքները՝ երկնատեւնչ երկնաթռիչ սրտիռններով:

ԵՂԻՍ. ՏԷՄԻՐՃԻՊՅԱՆ

Երեւնի Խմբագրապետ Գրական եւ Իմաստասիրական Հանդէսներու եւ

ՀԵՂԻՆԱԿ

Ֆրանսահայ Բառգիրքի մը

ԱՆՏԻՊ ԷՋԵՐ

Ո՛Վ ՄՕՐ ՄԸ ՍԷՐՆ

Ի՛Ք - ԹԱՅԻՆ արուեստական յաւիտենական ջղասպան
արթնութեան ու թռչնեկին բանաստեղծական հոգեւան
քնոյն ընդ մէջ կամ քունեւարթուն, տարտամօրէն ու տրտմօրէն յիշե-
լով ժամանակն՝ ուր լեզուս միավանկ էր այդ ժամացոյցի լեզուն
նման, ու հոգիս միամրտ՝ այդ թռչնեկին հոգւոյն նման: Անկողնեակս
կ'որորուէր, հագուստս վարդ կամ շուշան ամպեր, ոտիցս գետին՝
մօրս ծունկեր, աթոռակս՝ իր թեւն, ու սնակս՝ իր ստինքն, ու
ճաշասեղանս՝ իր լանջքն, ու դրասեղանս՝ իր դիմակն, ու գիրս՝ իր
աչքն: Ա՛հ, ինչե՛ր չը կարդար մարդ մօր մը աչացը մէջ, որ արդան-
դին անդրանիկ պտուղն ունի իր գիրկն:

Ո՛հ, մօր մը սէրն . . . :

ԾԻԱԾԱՆՆ ՈՒ ԱՐՏԱՍՈՒՔԸ

Կ'անձրեւէր: Արեւն ամպոց ներքեւ կը ծածկուէր: Ու Ծիածանը
պարզուեցաւ դերասքանչ գունագեղութեամբ:

Կոյս մը տարակայ խօսեցելոյն կարօտովը կը հիւծէր: Ու վիշտն
իր աչացը փարելով Արտասուք մը ծնաւ:

Ի տես Ծիածանին, հծծեց Արտասուքը. — «Բոլոր գոյներն յա-
փշտակեր ես»:

— «Բոլոր գոյներս ու գեղս տա՛մ քեզ, և տո՛ւր ինձ Աչքն որ
ծնաւ զքեզ»:

Եւ սեւ աչքն այնպէ՛ս դրկեց արտաքուքն, որ . . . Աստուած ամ-
պոց ետեւէն բացաւ արեւ աչքն՝ սքանչանալու համար . . . :

ԴԵՄՔԴ

Ո՞ր պտուղն ամէնէն աւելի կը սիրես :

— Ելակ :

— Աչքդ գոցէ՛ , բերանդ բա՛ց :

— Կը նախընտրէի վայրկեան մ'աւելի տեսնել դէմքդ . . . :

ՆԱՅՈՒԱԾՔԴ

Զոյգ սեւ աչուիդ զոյգ արաբ բաւեր են , որոնց կարէն են սեւ երկայն թարթիչներդ :

ԿԱՊՈՅՏ

Գարունը կը գոչէ — յառա՛ջ . Աշունը կը խլէ — հառա՛չ : Ամառը շող կը տեղայ , Ձմեռը դող կը տեղայ : Գարունը — քանարի կ — գըլ — խուղ վրայ կը սիրերգէ . Աշունը — գօ՛ս տերեւիկ — ոտքիդ տակ կ'եղերերգէ : Թիթեռնը՝ գարնան՝ ծաղկընկերուն մէջ կը դեգերի . Թերթը՝ աշնան՝ փոսերուն մէջ կը դեգերի : Աշնան , գանգուր գինեթոյր տերեւը — փոսերո՛ւ ծաղիկ — աշնան գարունը կ'ըլլայ :

Ամառուան շողն ամխահանքը կը յօրինէ հողին տակ : Ձմեռուան դողը սառնահանքը կը յօրինէ շողին տակ՝ լեռան վրայ : Ու սառնահանքը լեռնէն վար կը վազէ , կապուտակ առուն կը յօրինէ , որ վար՝ երկիր կը վազէ : Ածխահանքը հողէն կ'ելնէ՝ հնոցը կը վառէ ու կապուտակ ծուխը կը յօրինէ , որ վեր՝ երկինք կը թեւէ :

Ուրեմն կապո՞յտն է տիրող գոյնը տիեզերաց : Կապո՞յտը ծիածա՞նին մէջ է թէ՛ ծիածանը կապոյտին մէջ :

Շո՞ղ ընդունինք կնոջ կապոյտ աչքին մէջ : Սառը՝ ոսկի շողին զուգաւորուելով կը ծնանի կապոյտ աչքը :

ՄԱՏԱՆԻ

Խօսեցելոյս պիտի չը տա՛մ մասանի ,

Իր այս քիմ ոսկի շունին երկրիս հանգ .

Չե՛մ ուզեր որ իր մասն իսկ բեռ մը տանի .

Մեղրանո՛ւրջ մը պիտի ընեմ ես իր կեանգ :

Խօսեցելոյս պիտի տա՛մ ես մասանի՝

Ոսկեհանգաց զուս ոգիովն յօրինուած ,

Մասնեմասին խանդիւ փարած հոլանի՛ ,

Անո՛ւրջ մը՝ դից սիրոյ փունեն կապարւած :

(Ձեան ներշնչմունք)

Արիւնի ճառագայթն ու Ձեան Հատիկը կը խօսակցէին . Երկնային Կաճառն եթէ գեղեցկութեան մրցանակ մը հաստատէր , ո՞րն առաջին մրցանակը պիտի ստանար : ճառագայթը կ'ըսէր . — «Ես գեղին եմ ոսկիին նման , ցորենի հասկին նման , քանարիկ թռչնոյն նման :

— Ես ճերմակ եմ — կ'ըսէր Ձեան Հատիկը — կուճին նման , շուշանին նման , գառին նման , կաթին նման , աղօթքի՛ն նման , անմեղութեան նման :

— Երկնքէն ես ուղիղ կ'իջնեմ երկրաչափական գծի մը պէս :

— Երկնքէն ես պարելով կ'իջնեմ ճայիկի մը պէս :

— Ես մազի կը նմանիմ , մետաքսային կնոջ երկայն արմա մազին :

— Ես մասի կը նմանիմ , սուրբ պատարագի միջոցին հաւատացելոց բաժնուած մասին :

— Ծիածա՛նը կը յօրինեմ ես :

— Այլ անձրեւի՛ն օժանդակութեամբ :

— Հողը կը բեղմնաւորեմ ես :

— Սակայն տղմի՛ն օժանդակութեամբ :

— Ծովին մակերեւոյթն ես արծաթի հանքի կը հանգունակեմ :

— Հողին մակերեւոյթն ես՝ արծաթեայ գորգի :

— Ես աղամանդը կը շողացնեմ :

— Իսկ ես՝ սեւ ածուխը :

— Սեւ ածուխին ծառն ե՛ս կը բուսցնեմ կը բարձրացնեմ :

— Լերան ճերմակ պսակն ե՛ս կը բոլորեմ կը բարձրացնեմ :

— Ծառն ես՝ գարնան՝ կը ծաղկեցնեմ ձիւնագոյն :

— Ծառն ես՝ ձմեռը՝ մեղրամոմի կը կացուցանեմ հանգոյն :

— Ճամբան ես ճերմակ կարապին կը հանգալիմ :

— Ճամբան ես ագռաւին կը հանգալիմ :

— Ես հրաշէկ հնոցէ մը կը ծնանիմ :

— Ես հրաշէկ հնոցներ կը ծնիմ :

— Ոսկի անձրեւն ես եմ :

— Արծաթ տարափն ես եմ :

— «Ես կը հալիմ , ա՛յնքան զգայուն եմ ես» , աւելցուց Ձեան Հատիկն , որ արտասուաց ծուէն մ'եղաւ աւելի՝ այս խօսքին հետ : Եւ երկնից Կաճառապետին ձեռքը մրցանակը փայլեցաւ . այլ ձեռքն անշարժ մնաց : Արիւնի ճաճանչը շարունակեց .

— Սոխակին բերանն ե՛ս կը բանամ :

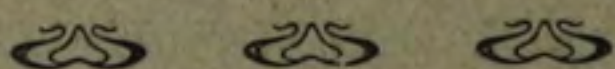
— Իսկ ես նուագահանդէսի՛ն դուռները :

— Տնանկն ածխոյ մուրացկանութենէ ե՛ս կ'սղատեմ :

— Նուագահանդէսին հասո՛յթը . . . :

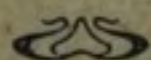
Կաճառապետն երկնից՝ բերկրաշող՝ խօսք ասու յայնժամ . «Բա-
րի՛ն է գեղազոյն գեղեցիկն , և աղքատասիրի՛նն է յաւէտ առաջին
մրցանակն : Երկուքդ ալ հաւասարապէս արժանի էք : պսակի» :

Եւ լուսաւորներու սնթառամ ծաղկօք համաստեղեալ ձեռաց
չրջանակին կէսն՝ Արփենի Ճառագայթին , ու միւս կէսն ընծայեց
Չեան Հատիկին :

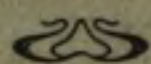

ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Մարգարիտն որ ծովին խորն է , ի՛նչ է մարգարտին քով՝ որ
սրտի՛ս խորն է :

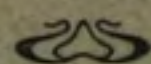

Ռամիկ սէրն է որ սիրահարին կուտայ զաւակ . ոստանիկ սէրը՝
պսակ : Ուրիշ բացատրութեամբ , պսակն է որ պարտի բերել զա-
ւակ , և ո՛չ թէ զաւակը՝ պսակ :

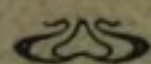

Երբ մանրի ջուրն , ալիք կ'ըլլայ
լըճին վրայ .

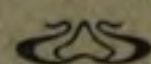
Երբ մարի՛ հուրն , ալիք կ'ըլլայ
ճակտին վրայ :

Գարունը փթթում է , Աշունը՝ փտտում :

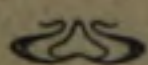

Ծունկս կուրծքի մը վրայ չը պիտի տեսնուի երբեք , այլ ծուն-
կերս գետնին՝ յաճախ :

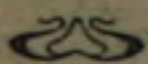

Մեր բոլոր կերած ու խմած բաներուն մէջ որոնք հողէն կ'ել-
նեն , հողին համը չե՛նք առնել բնաւ ա՛յնքան անոյշ աննման , որ-
քան երբ անձրեւէն յետոյ պատուհանը բանանք ու չնչենք :

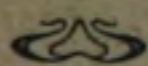
Այսպէ՛ս ալ , սիրելիս , բան մը չի կայ որ սիրոյն համն առնել տայ
մեր սրտին ա՛յնքան անոյշ աննման , որքան արտասուքն :

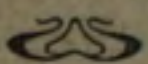
Խօսելու և համբուրելու համար երկու շրթանց պէտք ունի
մարդ . այլ աղօթելու և օրհնելու համար մէկ երկնապիշ նայուածքի :

Ամէնէն սոսկալի հակապատկերը չէ՞ . որդը՝ որ դիակ կ'ուտէ , և
թռչունը՝ որ որդ կ'ուտէ :

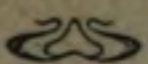

Գիմացի տունը վառող ճրագին լուսով հաղիւ կրնամ կարդալ .
իսկ վարի սենեակս վառող ճրագին լուսով բնա՛ւ : Սակայն երբ աչ-
քըս երկնակամարին անհամար ճրագներէն միոյն սեւեռի , գիրքը
կ'իյնայ ձեռքէս , քանզի վսեմագո՛յն Գիրքը կը կարդամ :

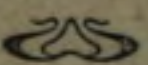

Տասը մատ , մէկ մատնի . — հին ամուլն :

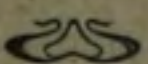
Մէկ մատնի , տասնեակ հումանի . — նոր ամուլն :

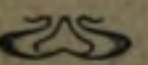
Երբ սագի փետուրով կը գրէին մատենագիրք , աղաւնիի՛ սըր-
տով կը մտածէին մեծաւ մասամբ :

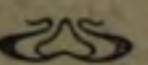
Գառանց զիեցումն որքա՛ն արտասուչ , որքա՛ն վեհ է . կաթ
ծծելու համար գառնուկը ծունկի կուգայ , որպէս ի հնումն ուսանողն
ուսուցչին առջեւ ծունկի կուգար :

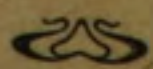
Ես ինծի հարցուցի : Մուլթը , երբ դիչերն հասնի ու ճրագս վա-
ռի , ո՞ւր կը խուսափի : Փնտունցի , աթոռակիս տակ քիչ մը մուլթ
գտայ : Փնտուեցի , գանկիս մէջ շա՛տ մուլթ գտայ : Գանկս , աթո՛ռ
Բարձրելոյն :

Դրամն զմարդ կ'ընէ քար . իսկ բարի սիրտը՝ չաքար :

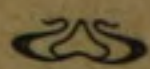

Մարդ ըլլալու համար չէ բաւ երկու ոտք ունենալ . էականն է
երկու ոտքով չը սողալ :

Կէս ժամ տեղ մը մի՛ նստիր, կէս ժամ մարդու մը հետ մի՛
խօսիր. Եւ ա՛յս է Առողջապահութիւնն:

Երկու դէմք և երկու տուն մի՛ ունենար. Եւ ա՛յս է Բարոյա-
կանութիւնն:

Կեանքը մազ ունի, անմահութիւնը՝ ճառագայթ:

Աչքը թարթիչ ունի, նայուածքը՝ թռիչ:

Նիւթապաշտը մատնանիչ կ'ընէ, հողեպաշտն՝ ակնանիչ:

Ջուրն իր եղերքը քար կը շինէ, քարն իր եղերքը՝ մամուռ:

Ամէն ինչ որ կը գազաթանայ՝ ճերմակով կը պսակուի. լեռը՝
ճիւղով, ալիքը՝ փրփուրով, մարդս ալիքով, ստինքը կաթով:

1906 Յնվր. - Փետր.
ԲԵՐԱ

Handwritten signature

ՄԵԱՐՈՒ ՎՐԻՊՏ. ՆԱՐԵԾԱՆ

|| (ՇԱՐՄԱԿ)

ՏԵՍՏԷՆԻ - ՈՒՍՈՒՆԻՅԻՆ Ի ԴԱՐԵՎԱՆԻ ԱՐԺԱՆՈՒ

U. S. N. E. R.

Մի՛ ըսեր, թող անյայտ մընայ
Մըսերմիդ՝ քոյ կուսին անուն.
Զի մի՛ գուցէ երբ ժայտի նա,
Մըսիկդ ըզգայ վիշտ մը անհուն:

Մի՛ վստահիր զանի թուղթին՝
Երբ ուզես սերդ հեղուլ ի գիր.
Զի կան աչքեր դիտող շորս դին,
Հոգւոյ գաղտնեաց հեճափրիր:

Մի՛ գրե՛ր զայն արեւին տակ,
Վըրայ հողին կամ աւաղին.
Քունդ իսկ չըլլա՛յ անոր գիտակ,
Զի իմաց տայ քոյ երագին :

Մի՛ ըսեր զայն եւ ա՛յն ծաղկանց
Որ իր նակսէն վայր անկանին.
Եւ, — մեռնի՛ս իսկ սիրախանձ, —
Մի՛ ըսեր զայն ցուրտ դամբանին:

Զի գաղսնապահ՝ չի՛ք բարեկամ,
 Ո՛չ սլ անխօս՝ ծաղկունք, բոյսեր,
 Ո՛չ ապահով թղթիկ մ'անգամ
 Որ չի մասնեն պրւէտին սեր:

Ո՛չ ջուրք այնքան սասկաբախ որ
Սրբեն գետնէն հետքն իւր գրոց.
Զի ո՛չ փռնն է բաւական խոր,
Ո՛չ շիրիմն ալ բաւական գոց:

Թրգւ. ԱՂԵՔՍ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

✱ Կիր. — Ե. Քառանդորդաց և ԻԸ. օր ՎԷԺ
պահոց : Բաբառապէս :

f. 2. — b/b. op ukδ aywibg ;

ԱՊՐԻԼ

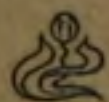
Սիրելիի մահն երբոր հաղորդեն,
Եւ հարիւր ՄԱՀԱԶԴ ԳԻՐՈՐԴ մէկ քառորդէն
Հարկ ըլլայ տրուել. — Տէր-Ներսէսեանե՛նք
Կրնան մեզ ըսել «Պիտի հասցունենք» . . . :

ԱՊՐԻԼ = 30 ՕՐ = ՆԻՍԱՆ

Ապրիլ անունը կուգայ Լս. *Aprilis* բառէն, *Aperire* բայը լատին լեզուի մէջ կը նշանակէ «բանալ», որովհետեւ երկիրս աս ամսուն է որ իր ծոցը կը բանայ ընդունելու համար իրեն յանձնուած տնկերը, ինչպէս նաեւ նախորդ աշնան ցանուած սերմերը ծլել տալու համար: Ապրիլը ստուգաբանած են նաեւ յունարէն Ափրոդիտէ բառով՝ որ հեշտութեան դիցաւիւոյն անունն է, որուն նուիրած էին բնութեան վերկենդանութեան այս ամիսը:

Տարւոյն չորրորդ ամիսն է Ապրիլը՝ մեր գործածած Յուլեան տոմարի հաշուով, մինչ եւրոպացիներուն գործածած Գրիգորեան տոմարի հաշուով՝ Ապրիլը 13 օր կանուխ կ'սկսի մերինէն, իսկ Հռովմ. տարւոյն Բ. ամիսն է, վասն զի տարեգլուխը առաջ Մարտէն կը հաշուուէր: Ապրիլ մէկին կասակի համար իրար խաբելը ֆրանսական սովորութիւն մըն է, *poisson d'Avril* (ապրիլի ձուկ) կոչուած, որուն *poisson* բառը աղաւաղումը ըլլալ կը համարուի *passion* (չարհարանք) բառին, ակնարկութեամբ Քրիստոսի չարհարանքին, որ 20 դար առաջ նոյն ամիսին սկիզբները պատահած է, ո՛ր ուր հրեայք զԱստուածորդին մէկ ասեանէն միւսը խրկեցին ծաղու եւ նախասինքի համար:

Հունօքին առաստուծիւնը այս ամիսին յայտնի կ'ըլլայ, եւ ժողովուրդը «Ապրիլի անձրեւը մարգրիտ է» առած մը ունի՝ նոյն ամսուան անձրեւին բարեբար դերը ակնարկող: Խուզել ոչխարները, մալել հորթերը եւ կաթէ կտրել զառները:

Ապրիլի խորհրդանիշն է Յուլը (*Taureau*)՝ որ զոդիակոոի 2րդ կենդանակերպն է եւ զոր կը ներկայացունեն համանուն կենդանին (*աւուլ*) պատկերովը:

Մեր նախնիք ԱՀԵԿԱՆ կոչած են Ապրիլ ամիսը՝ որ է Դարուն եղանակին երեակ ամիսներէն միջինը: Եղբեւանին աս ամսուն կը բանայ իր բուրեան ողկոյզները: — 1870 տկան թուականին սկիզբները թէեւ փորձ մը եղաւ Ապրիլ օտար անունը փոխանակելու Մարտին նոր յորջորջմամբ, — իբր համառօտութիւն «ծաղկային ամիս»ի, — բայց ընդունելութիւն չի գտաւ:

ՀԱԽԱԲՈՒԾԱԿԱՆ

«ԵՐԲ ԱԾ Կ'ԵԼԼԱՆ ՀԱԽԵՂԷՆԲ»

Նորածինն վառեակին ծննդեան գործարանը որ դեռ
աղմուկին վիճակ մը ունի՝ ամէն օր իր բաժինը կ'ըն-
դունի մարմնին ստացած անուղէն, մինչև որ արրունք
մտնէ։ Մէյ մը որ այդ գործարանը կատարելագործուած
է, կ'սկսի իր աշխատութեան, իր սպառումին, այն է
հաւկիթ արտադրելուն, աքաղաղի օժանդակութեան ա-
ռանց պէտքն զգալու։ Աւելցունենք թէ ծննդ. գործա-
րանին կանխաճառ կամ ապաժամ կատարելագործումը
կախում ունի կլիմայի աղդեցութենէն։

Գարնանամուտին ծնած վառեակները դէպ ի աշնա-
նալերջ ած կ'ելլան, աշնան ծնածները՝ դէպ ի գարնա-
նալերջ, իսկ ամառը ծնածները՝ դէպ ի գարնանամուտ։
Ընդհանրապէս հասարակ ցեղի պատկանող հաւեր եօթն
ամսու կ'սկսին ածել։

Տաքն ու ցուրտը կ'ընդհատեն ածումը, հետեւա-
պէս ած ելլալու է՛ն յարմար եղանակն է գարունը։

Ընդարձակ տեղ, կանոնաւոր և փոփոխ սննդառու-
թիւն, կանանչեղէնի և որդերու հայթայթում (ինչպէս
երկրմայր, նեպուկ, փայտի կամ թեփի փտումէ գոյա-
ցող որդեր, ևն.), հաւնոցին, հաւբակին ու ջուրին մաք-
րութեանը մասին ջամբուած խնամք, անկիւնաձեւ հաւ-
նոցներու շինութիւն, 3-4 հաւի համար մէկ բունկալի
գործածութիւն, բարեխառն օդ, 6էն մինչև 8 հաւի
բով մէկ աքաղաղի յանձնում, ինչպէս նաեւ անոնց
բնակարանին ու շրջագայութեանը յատկացուած տեղին
խոնավութենէ զերծ դնուիլը, այս բոլորը կը նպաստեն
հաւերուն շատկէկ ածելուն։

Հաւ մը ձմեռնալ ածեցունելու համար պէտք է 10-
15 սանդիկրատ աստիճան բարեխառնութեան մը մէջ պա-
հել դայն, և անոր կերցունել վարսակախառն եղիպտոս-
ցորեն կամ կանեփախառն սեւ ցորեն (sarrasin), երբեմն
ալ աղցանի և թրթնջուկի նման կանանչեղէններ։

ՀՐ. ՏԱՆՅԻԿԵԱՆ

1906 Փետր. 14

Մասնագէտ երկր. գիտութեանց

Գշ. — Լ. օր մեծ պահոց։

Գշ. — ԼՍ. օր մեծ պահոց։

(Ա. Նկարիչ). — Տախտակ մը ներկեցի մարմարիոնի նմանողութեամբ, ա՛յնքան ճշգրիտ, ա՛յնքան բնական գոյնով մը որ երբ ջուրին վրայ դրի զայն, իսկոյն յատակը սուղեցաւ :

(Բ. Նկարիչ). — Զերմաշափա կախեցի պատկերակալէս՝ ուր գետեղուած էր բեւեռային երկրի տեսարան մը : Անմիջապէս աստիճանը Օէն վար իջաւ : Ա՛յնքան կենդանի էր նկարս :

(Գ. Նկարիչ). — Լուսանկարէ մեծցուցած հարուստի մը պատկեր՝ զոր անցեալ օր շինեցի, իրականին այնչա՛փ նման եղաւ որ շաբաթը երկու անգամ պէտք էր ածիլել դէմքը :

Լոնտոնցի երեք բարեկամ պողոտայէ մը մէկտեղ քալած ատեննին՝ յուշապակ մը կը գտնան գետնէն : Եւ յուշապակը ոսկեայ էր, աղամանդակուռ ու թանկագին : Մէջերնին ի՞նչպէս բաժնել զայն. հո՛ղ էր ահա խնդիրը :

— Մեր երեքէն ո՛վ որ բացարձակ սուտը կարենայ խօսիլ հիմայ, անո՛րը թող ըլլայ այս պոօշը, կարծիք յայտնեց մին : Միւսները հաւանեցան :

Վայրը Թափալկարի հրապարակն ըլլալով՝ — ուր կոթողուած է Նէլսընի սկայիկ յուշարձանը, — իրենցմէ մին ձայն առաւ, աչքերը դէպ ի երկինք ուղղած.

— Սա աշտարակին գագաթը, կը տեսնէ՞ք, պզտըլիկ ձանձ մը թառեր է... :

— Ի՞նչպէս չէ, յարեց երկրորդը. թեւերն ալ, նա՛, սկսաւ դողդղացունել... :

— Բայց դուք կարեւո՛րը չէք տեսներ կոր, վրայ բերաւ երրորդը, աչքին մէկը կոյր է անոր... :

Իւրաքանչիւրը սակայն իր խօսած սուտը գերազանց նկատելով, վէճը վերստին տաքնալու վրայ էր, երբ քահանայ մը անցաւ հոնկէ :

— Ահա՛ գոչեց մին, թո՛ղ այս անձը իրաւարար կանգնի մեզ :

Ու կրօնի պաշտօնեան խնդրոյն իրազեկ ըլլալէ և հրաշալի յուշապակը դիտելէ վերջ՝ հանդիսաւոր շեշտով մը սկսաւ խօսիլ, աջ ձեռքը կուրծքին տարած.

— Կեանքիս մէջ սուտ երբեք չեմ խօսած...

— Իրե՛ն տանք պոօշը, իրե՛ն, գոչեցին երեքը միաբերան... :

✠ ՇԲ. — ԼԳ. օր մեծ պահոց : Ա. Առաջնաթիվ :
 Ա. Առաջնաթիվ :

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ. — Շատ քաղաքավար վարմունք
 և մեծարանք ակնկալելու իրաւունքը ունին ամէն անոնք՝
 որոնց ասպնջականութիւն կը շնորհէք : Եթէ թերութիւն
 նշմարէք ձեզմէ հիւրընկալուող անձանց վրայ, ուրիշ հեղ
 զիրենք հրաւիրելնիդ զանց կ'ընէք . բայց ցորչափ անոնք
 ձեր մօտը մնան՝ ո՛չ մէկ պատրուակի տակ կարելի է
 տհաճութիւննիդ իրենց զգալի ընել : — Մէկու մը այցել-
 ութիւն տուած ատեննիդ, բնակարանին մէջ տեսնուած
 անպատշաճութեան մը հանդէս լուռ կենալու էք : —
 Պատշաճութիւնը կ'արգիլէ ննջասրահէն անցունել հիւր
 մը՝ սալոն առաջնորդելու համար : Բնակարանը երբ նեղ
 է և այս անպատեհութիւնը կայ, անկողնին երկայնու-
 թեամբ մէկ ծայրէն միւսը կարելի է թանձր կտաւէ վա-
 րագոյր մը ձգել :

ԱՅՅ. — Պաշտօնական այցերը պէտք են կարճատեւ
 ըլլալ : Մտերմութիւնը միայն ներելի կ'ընէ այցելութիւն
 մը երկարել . բայց այս պարագային իսկ պէտք է զգու-
 շանալ՝ երբ տանը ընդունելութեան օրն է, վասն զի
 կրնայ ենթադրուիլ թէ եկող հիւրերը աչքէ անցունելու
 դիտում մը ունիս : Մեկնելու է նորահաս հիւրերու մեկ-
 նումէն առաջ : Առաջին անգամ ընդունուած այց մը
 պէտք է շուտով փոխարինել, եթէ յարաբերութիւնդ
 շարունակել կ'ուզես :

ՃԱՇԻ ՀՐԱԻԷՐ մը երբ ընդունիք, հարկ է որ հրա-
 ւերին անձամբ պատասխանելու մտադրութիւննիդ իս-
 կոյն հաղորդէք, զձեզ հրաւիրողները թէական վիճա-
 կի մը չմասնելու համար : — Երեկոյթի եւ պարահանդէ-
 սի հրաւերներու գրաւորապէս պատասխանելը հարկեցու-
 ցիչ չէ . ներկայութիւննիդ իբր ընդունագիր կը ծառայէ
 արդէն : Ճաշի հրաւերները — ըլլան բերանացի կամ գը-
 րաւոր — սովորաբար 8 օր առաջուրնէ կ'ուղղուին :

✠ ԿԻՐ. — Զ. Բառանորդաց և ԼԵ. օր մեծ
 պահոց : Գալութեան :

ՓՇՈՒՐ ԽՈՂԵՐ

Ապերախտութեան մը ներելով՝ գործած բարիքնիս
լրացուցած կ'ըլլանք :

Մէկու մը թախանձանքին վրայ չափազանց խորհի-
լը՝ տեսակ մը պատրաստութիւն է մերժումի :

Կիրքով պատժելը պատժել չէ, վրէժ առնել է :

Այն որ խօսիլ կը փութայ՝ ուրիշները լռելու կը
հրաւիրէ, չէ թէ զինքը մտիկ ընելու :

Աղքատը «չատ բան»ի կը կը կարօտի, իսկ ազահը
«ամէն բան»ի :

Մարդու մը գիտութեան չափը հասկընալու համար
պէտք է անոր չափ դիտուն ըլլալ :

Դրամ պարգեւեցիր, ապերախտ շահեցար : Փոխ
տուիր, թշնամի շահեցար :

Ապիկար մարդիկ ուրիշներուն կարծիքը կը գործա-
ծեն, իսկ մեծ մարդիկ կը փոխեն զայնա :

Երեք անգամ տուն փոխելը մէկ անգամ հրդեհուե-
լու հաւասար է :

Երջանկութիւնը երբ բարեհաճի մեզ այցելել, ան-
չափ մեծ է որ գլուխը երկինք կը դալի . բայց մեր դըռ-
նէն անցնելու ատեն ա'յնչափ կը պղտիկնայ որ շատ ան-
գամ զայն չենք նշմարեր :

Թեթեւամտութեան ստուգադոյն նշանն է իրերուն
միայն ծաղրական կողմը տեսնելու մարմաջը :

Բ. 2. — 12. որ մեծ պահոց :

Գ. 2. — 15. որ մեծ պահոց :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ՀՌԶԱԿԱԻՈՐ ՆԿԱՐՆԵՐ

Եթէ ձեզ հարցուի թէ «որո՞նք են աշխարհիս լաւագոյն նկարները՝ պնահատուած և տիեզերական հռչակ հանած», կարգացէք հետեւեալ ցուցակը:

Հուլիսը ունի Լէօնարտո տաՎինչիի «Լա Ճօզօնտա»ն:

Բուստօն՝ — Վելազզուէզի «Մէնինաս»ը:

Ռէթգի մուսէօնը յԱմսթէրտամ, — Ռամպոլանտի «Գիշերային հսկում»ը:

Լա Հէի թանգարանը՝ — Բօլ Բօթէռի «Մատաղ ծուլ»ը:

Պէրլինի թանգարանը՝ — Վան Տիքի «Գառնուկի պաշտում»ը:

Վիէննայի Պէլվէտէռէն՝ — Ռիւպէնսի «Իւ Տէֆէնսօ խորան»ը:

Տրէզտէնի թանգարանը՝ — Ռաֆայէլի «Մատօննա»ն:

Միւնիխի բինաքօթէքը՝ — Մուրիլլօի «Սեխ ուտողներ»ը:

Անթուէրբի մուսէօնը՝ — Մացիի «Խաչէն վար իջնալ»ը:

Ֆլօրանսի Բիթի թանգարանը՝ — Ռաֆայէլի «Լա Մատօննա Տէլլա Սէճրօլա»ն:

Պօրկէզի թանգարանը ի Հռովմ՝ — Դիցիանիի «Սուրբ և ամբարիշտ սէր»ը:

Գեղարուեստից Ակադէմիան՝ ի Վենետիկ, — Դիցիանիի «Վերափոխումն Ս. Կուսի»ն:

* * *

Այս ցուցակը համառօտ է թէեւ, բայց յիշատակուածներէն իւրաքանչիւրն ալ մէյմէկ ճշմարիտ գլուխ գործոց է՝ զոր մոգական վրձինը կերտած է կտաւին վրայ, և որուն պէսներուն համա՛ր է անշուշտ որ Կայեառ Ֆրանսայի արուեստագէտը զուրցած է.

*En visitant les chefs-d'œuvre de l'art,
Je rencontrai celui de la nature...*

ԴՂ. — ԼՂ. օր մեծ պահոց:

ԵՂ. — ԼԹ. օր մեծ պահոց:

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Մեռնելէ վերջ յարութիւն առնող՝ Քրիստոսի լա-
րեկամին, Ղազարոսի տօնախմբութիւնն ըլլալով այսօր,
պիտի խօսինք մահուան վրայ:

Կեանքի վախճանն է, դադա՛րն է մահը որ յառաջ
կուգայ հոգիին՝ մարմինէն անջատուելէն: Սակայն դժ-
ուար է իրական մահը երեւութական մահէն որոշելը:
Անշնչութեան, մահաքուն թմրի (léthargie)ի, թալուկի,
սառումի, կայծակի, գինուութեան և ինչ ինչ դեղերու
ազդեցութեան պարագաներուն է որ կը պատահինք ե-
րեւութական մահուան՝ որմէ կարելի է դարձ մը դէպ ի
կեանք:

Բացակայութիւն բազկերակի և շնչառութեան, գի-
տակցութեան կորուստ, անզգայութիւն, բթամատին ծը-
ռիլը՝ դէպ ի ձեռքին խուռչը, մատներու և ականջներու
թափանցկութեան անհետումը՝ անստոյգ են իբր ազդա-
րար մահու: Աւելի ստոյգ են հետագայ նշանները: —
Դէմքը բացարձակ անշարժութիւն մը կ'ստանայ: Աչքե-
րը անփայլ եւ անթափանց վիճակ մը կ'առնեն: Ստորին
ծնօտը կը չոքի: Մարմինը կը պաղի աստիճանաբար:
Մոռի կամ ճերմակի գարնող կարմիր արատներ կը գոյա-
նան մէջքին վրայ, կունակը, բարձքերուն վրայ, վեցե-
րորդ ժամէն սկսեալ: Ականջնիս եթէ երկար ատեն դը-
նենք կուրծքին, ո՛չ մէկ զարկը այլեւս կը լսենք սրտին:

Սակայն բացարձակապէս անսխալական նշաններն են.
1. — Դիակնային բրտութիւն (rigidité) որ ընդհանրապէս
քանի մը ժամ վերջը տեղի կ'առնենայ, բայց որ ինչ ինչ
պարագաներու մէջ կրնա՛յ ալ չի պատահիլ. 2. — Փտում,
որուն սկսիլը կը հասկցուի փորին կանաչորակ գոյն մը
առնելովը, հիւսուածներուն թուլացմամբն ու նեխման
հոտին ծաւալմամբը:

Այս պարագաներուն ճանաչողութեամբն է որ մահ-
ուան իրականութիւնը ստուգութիւն կը դառնայ կամ
ոչ, և մեռած նկատուող մը կը փրկուի կենդանւոյն
թաղուելու վտանգէն:

ՏՔ. Ս.

Ուր. — խ. օր մեծ պահոց:

Շք. — Յշակ. Յարութեան Ղազարու: Պահր:

ՁԻԹԵՆԻ

Ձիթենին աշխարհիս հնագոյն ծառերէն մին է մըշտադալար : Կը պատկանի միաթերթ երկրլթակ տունկերու սեռէն՝ յասմկազգիներու ընտանիքին : Տերեւները բաց կանանչ են վրայի երեսներուն , և արծաթագոյն՝ տակի երեսներուն : Առատ ծաղիկ կը բանայ , պղտիկ , ողկոյղի կամ յուրանի ձեւով շարուած , որոնք դեղին են առաջ ու բացուելէ վերջ կը ձերմկին՝ կեդրոնին միայն դեղին մնալով : Պտուղը (զոր կը ճանչնանք ձիթապտուղ անուամբ) , ձուածեւ , սալորի մեծութեամբ , մտու է , իր կեդրոնը ունենալով կարծր և փայտանիւթ կուտ մը . այս պտուղը կանանչ ու սլինդ է դեռ խակ , կը կակղի ու կը սեւնայ հասուննալուն . այն ատեն է որ ձմիլիլի տակ կը դրուի՝ իւղը (ձէթ) դուրս հանուելու համար : Երբեմն խակ կը քաղուի և աղջուրի մէջ պառկելով քիմքին հաճոյ աղանդեր մը կը դառնայ՝ որ սակայն քիչ անուարար է ու դժուարամարս : Ձէթը հին ժամանակներէն ցայսօր ընդարձակ և շահաբեր առարկայ վաճառականութեան՝ կը ծառայէ իբր մնունդ , լուսաւորութեան հեղանիւթ սրբավայրերու կանթեղի , աճառի պատրաստութեան ևն . :

Այսպէս , այս ծառը թանկագին պարգեւներէն մին է զոր բնութիւնը տուած բլլայ մարդուն : Ձիթենին կրնայ ապրիլ մինչեւ 700 տարի . իր փայտը տօսախի պէս կարծր է , որով գաւաթ ևն . կը շինեն Երուսաղէմի մէջ : Կը սիրէ սուապարին տեղեր , և կը բուսնի ժեռուտ բլուրներու կողին կամ գագաթին վրայ խակ , ուր քիչ հող կայ : Քսանի մօտ ձիթենիի տեսակ կը հաշուուին , ամէնքն ալ տարաշխարհիկ : Այս ծառը դիցաբանութեան մէջ և ի նախնիս առաջին տեղը կը դրուէ իբր խորհրդանիշ Իմաստութեան , Յաղթութեան և Խաղաղութեան : Այսօր , ապր . 15 , մեր եկեղեցիներուն մէջ ամէն ոք նոյն ծառէն ոստիկ մը կ'ունենայ ի ձեռին , ժողովուրդէն ովսաննաներով և ձիթենիի ոստերով դիմաւորուող Քս . ի յերուսաղէմ մուտքին ի յիշատակ : Բարեպաշտ կիներ ուղորութիւն ունին տանց մէջ երբեմն դայն ծխելու , իբր ցաւահալած :

✱

Կիր . — Ծաղկապտուղ : Պահք :

Աւագ Երեւելահի . — Պահք :

ՀԱՅ ՈՒՀԻՆ

[«Տասն կուսանաց» տոնախմբութիւնն ըլլալով այսօր, կ'արժե մեջ բերել մեր անգուգական երգիծաբան Յ. Ալփիարի հետեւեալ եջը՝ որ սրամտութեան փոքրիկ գլուխ գործոց մըն է գրեթէ:]

... Ամբողջ միտ, կլոր, դանդաղ: Աղուոր աչքեր, սեւ, խոշոր: Հայունին այն պատկերն է զոր ո'րքան հեռուէն դիտես՝ ա'յնքան աղուոր կը գտնաս: Մաղեր, ամէն առտու չի կրնալ սանտրելու չափ առատ: Կոկիկ սիրտ մը՝ ահագին կուրծքի մը տակ:

Պատուական մայր, սքանչելի կին, բայց անհամ տարիուհի: Կը ջանայ սիրուիլ և կը խորշի սիրելէ: Կը զգայ, բայց զգալ չիտար:

Անգամ մը որ ամուսնանայ՝ կը զղջայ կարգուած ըլլալուն, Եւրոպացի կիներուն ճի'շդ հակառակը: Գեղ, չնորհ չեն պակսիր իրեն, բայց չգիտեմ ի՞նչ մը կայ որմէ զուրկ է:

Տանտիկին, մաքրասէր և բամբասող: Ճամբորդութիւն ընել միտքէն չանցընել, և ծովէն կը բռնուի: Այրի մնալը առաւելութիւն մը չի սեպեր Ֆրանսուհիներուն նման:

Սիրոյ պայքարին մէջ տկար, և յաջող՝ էրիկ-կնկան կուրծքերու մէջ:

Եթէ ներելի ըլլար կիները բայերու հետ բաղդատել, պիտի ըսէի թէ Եւրոպացի կինը կրաւորականն է, մնացեալները՝ ներգործական, իսկ խեղճ հայունին՝ չէզոք:

Բնականաբար բացառութիւններ կան զորս կը յարգեմ, ինչպէս կը յարգեմ ամէն կին առանց բացառութեան:

Եզրակացութիւն. — Մարդս իբրեւ մայր և իբրեւ աղջիկ ունենալու է Անգլուհին, իբրեւ քոյր՝ Գերմանուհին, իբրեւ տարիուհի՝ Ֆրանսուհին, իբրեւ կին՝ Իտալուհին կամ Սպանուհին, իսկ իբրեւ զոքանչ ունենալու է Հայ կինը:

Աս զերջինը փեսաներէն խմացած եմ ես:

Յ. Ա. Փ. Ա. Ր

Ա. — Գ. — Պանք: Յիշատակ 10 կուսանաց:

Ա. — Գ. — Պանք: 2-րդ և 3-րդ է: — Պանք:

ԾԻԾԵՌՆԱԿԻՆ ԾՆՈՒՆԴԸ

(ԱԻԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻԻ ԶՐՈՅՅ)

Յուդայի երկիրը, — Նազարէթ քաղքին արեւոտ
դաշտերուն մէջ, — Մանուկ Յիսուս իր ընկերներուն հետ
կը խաղար :

Ձեռքերը՝ որոնք համակ բարութիւն էին ու սէր,
առուակին ջուրովը և եղերքի հողովը կ'աշխատէին թրել
պտրլիկ թռչուններ՝ որոնք յետոյ թեւատարած՝ կը շար-
ուէին գետինը :

Փարիսեցի մը անցաւ :

— «Մեղաւոր տղայ, գոչեց, շաքաթ օրով ի՞նչ կ'ը-
նես հող» : Ու իր ոտքերուն կոպտութեամբը ուղեց աւ-
րըշտկել ցեխէ թռչունները : Բայց Յիսուս թաթիկներո-
վը երբոր ծափ զարկաւ, կաւէ կերտուած այդ թռչնիկ-
ները կենդանութիւն առին իսկոյն ու վեր թռան :

* * *

Ծիծեռնակները ծնած էին : Իրենց մթին թեւերով
անոնք բարձրացան մինչեւ այն տանիքը՝ որուն տակ
Յիսուս կը բնակէր : Ու, մի'եւնոյն հողէն՝ որմէ չինուե-
ցան, իրենց բոյնը կառուցին :

* * *

Ատեն անցնելէ ետք, երբ Յիսուս ա'լ մարդացած՝
դէպ ի Գողգոթա քաղեց, հէգ թռչունները թաղծագին
հետեւեցան Անոր ճամբուն ամբողջ երկայնութեանը, թե-
ւերնին ծոյլ ծոյլ ծփացնելով օդին մէջ, և ընդհատ ընդ-
հատ՝ ցաւի ճիչեր արձակելով :

Տէրը մեռնիլ կ'երթար. արցունքին հետ կարմիր
կայլակներ կը հոսէին երեսներէն :

Ան ատեն ծիծեռնակները մէկ մէկու ետեւէ իրենց կը-
տուցով փետտեցին Պսակէն այն փուշերը՝ որ Անոր ճա-
կատը կը ծակծրկէին :

Ժամերը անցան : Հուսկ հեկեկանքէ մը վերջ իսկ-
եալը աւանդեց հողին :

... Երկիրը սասանեցաւ, ծիծեռնակները սրսրփա-
ցին ու իրենց թեւերը առին սուգի այն վերարկուն՝
զոր անկից ի վեր երբէք չի կրցին ձգել վրանուն :

(Նմանողաբար)

ԱՐՇԱԿՈՒՀԻ ԹԵՈԴՈՍԻ

✱
Աւագ Եւ. — Յիշատակ լինիւոյ
Բրիտանի : Պանք :

Աւագ Ուր. — Պանք : Յիշատակ չարարա-
նաց, խաչելութեան և թաղման Բրիտանի :

ՃԱՇԱԿ ԳՐԱԲԱՌ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

«ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵՌԵԼՈՅ»

(Օրուան Տօնին Առիթով)

Ապա եթէ Քրիստոս քարոզի թէ ի մեռելոց
յարուցեալ է, զիա՞րդ ասէն ոմանք ի ձէնջ եթէ
յարութիւն մեռելոց չիք: Եթէ յարութիւն մեռել
ոց չիք, ապա և Քրիստոս չէ յարուցեալ: Եւ եթէ
Քրիստոս չիցէ յարուցեալ, ընդունայն է քա
րոզութիւնն մեր, ընդունայն են և հաւատքն ձեր
եւ գտանիցիմք սուտ վկայք Աստուծոյ. զի վկա
յեցաք զԱստուծոյ թէ յարոյց զՔրիստոս. զոր ոչ
արդեւք յարոյց, եթէ մեռեալք ոչ յառնիցեն
Իսկ եթէ մեռեալք ոչ յառնեն, ապա և Քրիս
տոս չէ յարուցեալ: Եւ եթէ Քրիստոս չիցէ յա
րուցեալ, ընդունայն են հաւատքն ձեր. և տա
կաւին ի նմին մեղս կայցէք: Իսկ արդ որ ննջե
ցինն ի Քրիստոս, կորեա՞ն արդեւք: Եթէ այսու
կենօքս միայն յուսացեալ եմք ի Քրիստոս, ողոր
մելի եմք քան զամենայն մարդիկ:

Այլ արդ Քրիստոս յարուցեալ է ի մեռելոց,
առաջին պտուղ ննջեցելոց. Քանզի մարդով եղեւ
մահ, և մարդով՝ յարութիւն մեռելոց: Որպէս
աղամաւն ամենեքին մեռանին, նոյնպէս և Քրիս
տոսիւ ամենեքին կենդանացին:

ՊՕՂՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼ

(Ա. Թուղք առ Կորնթացիս)

Առաջ Շաբաթ. — Ճրագալոյց Զատիկի:

Կիր. — Զատիկ Յարութեան Տեառն
մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Մ Ա Հ Ը

(ԱՐՁԱԿ ՔԵՐԹՈՒԱԾ՝ «ՄԵՌԵԼՈՅ»Ի ԱՌԻԹՈՎ)

✠ ԲԶ. — Բ. օր ջատիկի : ՄԵՐԵԼՈՅ :

Մահը Օրէնքին վրէժն է էակաց մեղանջումին դէմ :
Մահը հունաւորութեան ազդարար զանգակն է : Մահը
յաւիտենականութեան յաղթանակն է չափուած ժամա-
նակին դէմ :

Մահուան վրայ մտածողին շուրթերը իրար կը փակ-
չին և է՛ն պերճախօսը համր կը դառնայ :

Մահը յոռետեսութեան ամրոցն է և անմահութեան
դիտարանը : Շիրմին քարը Աստուծոյ դարիրն է . հոս ան-
հաւատը կը պասպանձի : Մահը Կեանքին դիրան է :

Մահը մէթրն է որով կը չափուի տպրողին արժանի-
քը : Մահը մառախուղն է՝ ուր կը խարխափին հողի-
ները , մա՛յրն է ուր կը ննջեն հողին զաւկըները :

Մահը տառապեալին վերջին ապտտանարանն է , յան-
ձապարտին՝ քաւարանը , և անձնատպանին՝ յենարանը :

Մահը սուաքինութեան մեծ ազդակը , կենաց վեր-
ջակէտը և Յաւերթութեան չուկէտն է :

Մահը այն սեւ պատն է՝ ուրկէ անդին չեն զօրեր
թափանցել ո՛չ տեսողութիւնը , և ո՛չ բանականութիւնը
մարդուն :

Մահը յոռետեսութեան յեսանաքարն է :

Մահը՝ սիրտին քնարահարն է . անոր չափ ցունց ե-
ղանակ մը ո՛չ ոք կրցաւ զարնել : Սիրտը մահուան քնարն
է : Շիրմին մէջէն , դամբաններու ճակտէ՛ն իսկ մարդկային
անափառութիւնը կը բարդաւի : Հողիները շիրմէն եր-
կինք կ'ելլեն , և սիրտերը հոնկէ Աստուծոյ կը բարձրանան :

Յ. Պ.

✠ ԳԶ. — Գ. օր ջատիկի :

“ԽԸՏՐԷԼԼԷՁ”

Ամէն տարի, գարնան գրէթէ կիսուն՝ ապրիլ 23 ին է որ կուգայ յունաց Ս. Գէորգի տօնը, Խըտրէլլէզի գուգադիպելով:

«Գէորգ» յատուկ անուան յունարէնն է «Եօրկի» որ սապէս կ'ստուգաբանուի. — ե = երկիր. եռիօ = կը գործեմ, այսինքն «երկրագործ»: Իսկ «Խըտրէլլէզ» աղաւաղումն է արբ. բառի մը. խռսրէթ (خضر) կանաչութիւն կը նշանակէ: Եւ գալարիքն ու Գարունը անձնաւորող սուրբ մըն է Գէորգը: Կը տեսնուի թէ Խըտրէլլէզն ու յուն. Ս. Գէորգը սերտ աւընչութիւն ունին միմեանց հետ:

* * *

Նախապաշարեալ միտքով կիներ կիրակի կը բռնեն այդ օր՝ եթէ յղի են, զի մի՛ գուցէ ծնին, կամ, ծնունդ տան թերացեալ զաւկի մը, Ս. Գէորգը «ծնատօն» նըկատելով: Սովորութիւն ունին անոնք 7 հատ չոր բակլայ թրջելով տնկելու առ իրիկունն ու սա բանաձեւն ըսելու. «Ծուռը մուռը հոս բուսնի»: Չեն աշխատիր, դուրս չեն ելլար, դուռ չեն գոցեր, և դեռ կարգ մը սնապաշտիկ արարքներ՝ որոնք ուրոյն իմաստներ ունին իրենց համար: Այսպէս, յղին՝ դուռ, սան կամ տուփ եթէ բանայ՝ պարտի ետքէն բաց ձգել զայն, որպէս զի ծնելիք զաւկին մէկ դին գոց չի մնայ: Նոյն օրն եթէ ննջէ՝ զաւակը փակ աչքով կուգայ աշխարհ. եթէ սրուակի խից դնէ՝ սրբանը կը գոցուի. եթէ ծաղիկ խօթէ ճակտին՝ զաւակն ա՛յդ տեղը ծին մը կ'ունենայ:

Խօսինք այդ ծինին վրայ: Ծինը խայտանիչ բիծ մըն է արիւնոային՝ զոր կը նշմարենք ոմանց մանաւանդ երեսին վրայ, մոռ կամ մութ կարմիր պիտակի մը տեսքով: Ատոր գլ. բժշկ. բառն է désir որ ումկ. «Խըտրէլլէզի նշան» անուամբ կը ճանչցուի: Դառնալով կանացի նախապաշարմանց, ըսենք թէ բոլոր այն ռամկութիւնները զոր թուեցինք՝ իրականին մէջ գոյութիւն ունին, վասն զի գիտապէս ստոյգ է որ յղին անձին համար երբ բան մը կ'ստիպածի՝ կ'ըլլայ:

(ԲՍՈՒԴԻՐՔԷՍ)

ԴՂ. — Դ. օր Չատկի:

ԵՂ. — Ե. օր Չատկի:

ՕՐԵՐՈՒՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

(ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ)

Վաղը, Ապրիլ 29, «Նոր Կիրակի» է: Քրիստոսի յարութենէն առաջ, հանգիստի օրը չաբաթ էր. անկէ վերջը քրիստոնեայք ի յարգանս Անոր յարութեան՝ հանգիստի օրը փոխան շաբաթի՝ միաշաբաթի, այսինքն կիրակիի վերածեցին. և այս ի՛սկ է պատճառ Զատիկի դէմի կիրակիին «Նոր Կիրակի» յորջորջուելուն: Հիմայ հետաքրքրական է գիտնալ թէ ի՞նչ կազմութիւն ունին շաբթուան 7 օրերուն անունները:

ԿԻՐԱԿԻ (շաբթուան Ա. օրը) տառադարձութիւնն է յուն. «քիրեաքի» բառին որ «տէրունական» ըսել է: Բշ., Գշ., Դշ., Եշ.՝ շաբթուան Բ. Գ. Դ. Ե. օրերը: ՈՒՐԲԱԹԻ ստուգաբանութիւնը որոշ չէ: Հիները կ'ստուգաբանեն զայն օր և քօթ, ի յիշատակ Քրիստոսի մահուան և թաղման՝ որ նոյն օրը տեղի ունեցած է: Ուղիղը կը կարծուի ըլլալ ասորերէն բառէն՝ որ «նախընթաց օր» կը նշանակէ, և արաբերէն «արիֆէ» բառն ալ ատկէ ծագում առած է: ՇԱԲԱԹ՝ հրէից «սապադ» բառէն առնուած է՝ որուն իմաստն է «հանգիստ»: Յուն. «սավաթօ» նոյն:

Հետաքրքիրներուն համար ներկայացունենք Փրնս. օրերու ստուգաբանութիւնը, զոր լատիներէնի մէջ փոխառուելու է: Հռոմայեցիք 7 մոլորակաց նուիրած էին շաբթուան 7 օրերը, այսպէս.

Lundi, luna՝	Լուսին,	dies օր.
Mardi,	կուգայ	Mars էն.
Mercredi,	»	Mercurius էն.
Jeudi,	»	Jupiter էն.
Vendredi,	»	Venus էն.
Samedi,	»	Saturnus էն.

Dimanche Արեւին նուիրուած մեծ օրն էր, Dies magna: Եւ անգղիացիք կիրակին Sunday կը կոչեն ու գերմանք՝ Sonntag, այսինքն «Օր Արեւու»: Նաև, Dimanche ստուգաբանուած է Dominica բառով որ է «տէրունական» Կիրակի:

(ԲԱՌԴԻՐՔԷՍ)

Ուր. — Զ. օր Զատիկի:

Շք. — է. օր Զատիկի, և Յիշատակի զիատման Արքայն Յովնանու Մկրտչին:

ՊՕԼՍԱՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐ

«ԲԻԻԶԱՆԴԻՈՆ»

1896 Նոյեմբեր 4ին կ'սկսի հրատարակուիլ Կ. Պօլսոյ մէջ այս օրաթերթը Բիւզանդ Քէչեանի արտօնատիրութեամբ : Կը շարունակուի ցայսօր երեկոյեան հայաթերթ , խմբագրական մարմինը կազմուած ըլլալով հետեւեալ անձերէ .

Բ. Քէչեան (Խմբագրական.ք և քաղաքական բաժին , անդղ . , դաղ .) :

Պարոյր Քէչեան (Ներքին լուրեր և յօդուածներ) :

Աշոտ » (Եկեղ . քրոնիկ և յօդուածներ) :

Արշակ » (Վարչական բաժին) :

Տ.ք/թ . Յ. Թօփճեան (Գերմ . Վերջին ժամ , և յօդ . աստուածաբանական եւլն .) :

Աւետիս Կէօղիւրեան (օգն . քաղաքական բաժնին և լրարեր) :

Բիւզանդ Պօղաճեան (Թերթօն) :

Իր աշխատակիցներն են՝ Թղթակից Գնալըի (Հօրոյ) Եկեղ . Պատմ . ու Քնն . նիւթեր , Մ . Նալսլանդեան (Մ . Ն . Բնագէտ .) Գիտ . , Գ . Զարուհի (Կանաչի հարցեր) , Արշակ Ալպոյաճեան , Տ . Եէլքէնճեան (Բանասիր . եւլն .) , Զիֆթէ-Սարաֆ (Գրական էջեր) , Տ . Զիթճեան , Կորիւն Վարդապետ , Թաւշանճեան , գաւառական Թղթակցութիւն.ք , եւլն . ուղեւորական 2 Թերթօն Ա . ու Դ . էջ : Դ . էջ՝ աղղեր :

«Բիւզանդիոն» թեւակոխած է մետասաներորդ տարեշրջանը :

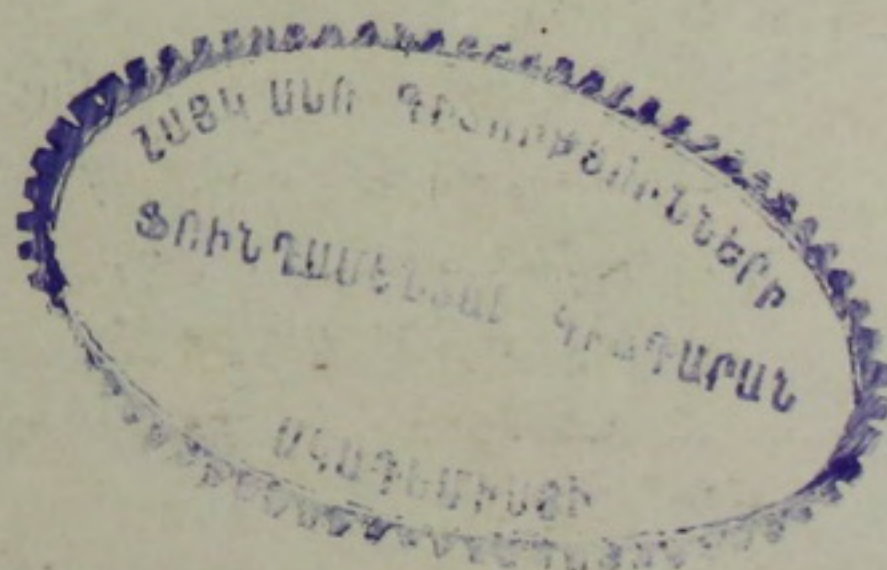
Բաժանորդագրութիւն . — Պօլսոյ և գաւառաց համար տարեկան 120 դրձ . , վեցամսեայ 60 , եռամսեայ 30 . արտասահման 36 , 18 և 9 ֆրանք : Զեռքէ կը ծախուի թիւը 20 փարայի :

Հասցէ . — Բիւզանդ Քէչեան , Պապ Ալի ճատտէսի , թիւ 23-25 :

Ծտւալ . — 4 էջ՝ վեցեակ սիւներով , էջի լայնք 43½ սանթիմ . , երկայնք 63½ սանթիմ . :

Բ. օր Զամկի : Նոր Կիւրակէ կամ Կրկնագրական :

Բ. 2. — Թ . օր Յինանց :

ՄՈՒՇԵՂ, ՎՐԿՊՏ. ՍԵՐՈՎԵՍԱՆ

(որ Եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ 1906 Նայեմբեր 1 ին
Ն. Ս. Օծուքիւն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսէն)

Ս. ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԱՏԱՆԱՅԻ

Եւ Հեղինակ « Պատկերներ » ու « Դրուագներ » անուն Կրօն. երկերուն

ՄԵԾ ՈՒԹԵԱՆ ՃԱՄԲԱՆ

«Թռչունին նման, հոգին ո՛րչափ բարձրանայ, այնչափ զուարթ է: Մարդուն համար մէկ ճշմարիտ բարձրացում կը ճանչնա՜ւ, հոգիին բարձրացումը . . . : Արժանիքի տարբեր տեսակներ չկան՝ մարդկութեան զանազան աստիճաններուն համար. մէկ արժանիք միայն կայ, եւ անիկա ամէնուն համար միեւնոյն է: Միակ բարձրացումը կը կայանայ հոգիին ազնուագոյն սկըզբունքներուն եւ բարձրագոյն կարողութիւններուն հրահանգութեան, զարգացումին եւ կորովին մէջ»:

Ք Ա Ն Ի Ն Կ

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ կեանքի զանազան շրջաններուն մէջ, երբ հասուն ծերութիւնը իր փորձառութիւններով եւ իմաստութիւնով կը նայի այն կեանքին վրայ, որուն սեմէն քիչ մը վերջ պիտի բաժնուի, միշտ կնճռոտ ճակատ մը ցոյց կուտայ հանդէպ երիտասարդութեան, որ ուրիշներուն մէջ կը բզբզայ, եւ որ կիրքի զայրատենչ բորբոքումով մը կը խիզախէ կեանքի ճամբուն մէջ, առանց երբեք հաշուելու թէ ունի՞ ինքը, ինչ որ անհրաժեշտ է իր կեանքի խաղաղ նպատակին համար: Մեծ կեանքով մը ապրիլ, արժած օրեր ունենալ իր ետին, եւ աչքը լուսաւոր ապագայի մը յառել, ամէն մարդու տեսլականը կը կազմէ: Այդ կեանքը ապրելու գաղտնիքին սակայն շատեր չեն ուզած թափանցել: Մեծ կեանք մը հիմնելու համար Ալֆրէտ տը Վինեիի բանաստեղծական բացատրութիւնը (*) այն միակ թնաքանն է, զոր պէտք է դրոշմել մանկութեան սիրտին մէջ:

(*) — « Ի՞նչ է մեծ կեանք մը .

= Մանկութեան խորհուրդ մը, որ իրագործուած է հասուն տարիքի մէջ »:

Ինչո՞ւ — չեմ գիտեր — տարօրինակ անտարբերութիւնով մը մեր ծնողքները չեն ուզեր այդ ԽՈՐՀՈՒՐԴը (pensée) ներշնչել իրենց զաւակներուն, որոնք կոչուած են աշխարհի մէջ իրենց և իրենց տունին կեանքը շարունակել այն սլարկեշտութիւնով և դործունէութիւնով, զոր հնարաւոր կ'ընէ Մարդկութեան խանգարուած մեքենային հսկայ ամբողջութիւնը։ Անհրաժեշտ է որ մանկութիւնը ներշնչուած խորհուրդ մը ունենայ իրեն համար, որովհետեւ այդ խորհուրդին դոյութիւնը միայն պիտի կրնայ երաշխաւորել, թէ մանուկները ապագան պիտի ապրին ո՛չ թէ ապրած ըլլալու համար, այլ բուն իսկ իրենց կեանքին սահմանուած նպատակին համար։ Կեանքը ապրիլը առանց խորհուրդին երկնած նպատակին, բաւարար պատճառ մը չպիտի կրնար ըլլալ կրելու այն բոլոր նեղութիւններն ու դժուարութիւնները, որոնք անբաժան կը մնան նոյն իսկ անդբաղ և նոյն իսկ աննպատակ ու անխորհուրդ կեանքի մը քղանցքէն։ Եւ ապրած ըլլալու համար միայն ապրիլը չկրնար իր մէջէն ծնցնել ո՛չ բարոյական ուժ և ո՛չ մեծ մարդ ըլլալու բաւականաչափ միջոցներ։

Իբրովիթ Թէն՝ մեծ կեանքերու և մեծ կեանքերու Ծնունդքի (genèse) մասին սիրական հայեցողութիւն մը ունեցաւ իր ամբողջ կեանքին և իր ամբողջ իմաստասիրութեանը մէջ։ Այդ հայեցողութեան շնորհիւ Թէն մեծ մարդերու Ծնունդքին մէջ կը տեսնէր ցեղի, ժամանակի և միջավայրի արտադրութիւններ, և անհատականութեան մէջ տիրող կարողութիւն մը։ Թէն կը գրէ. «Ամէն մարդ և ամէն գիրք կրնայ բովանդակուիլ երեք էջի մէջ, և այդ երեք էջերը՝ երեք տողերու մէջ»։ Մարդերու և գիրքերու ամփոփումին համար շատ լայն տեղ մը տուած է Թէն՝ իր այս սահմանումովը։ Երկու բառը բաւական պիտի ըլլար թերեւս իրապէս խտացնելու համար. Մեծ Մարդերը և Մեծ Գիրքերը, իրենց ամէնէն սեղմ, ամէնէն բանաւոր և ամէնէն ճշմարիտ համառօտութեանը մէջ, և այդ երկու բառերն են ԽՈՐՀՈՒՐԴ և ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ (Pensée et Morale)։ Ասոնցմէ առաջինը մանկութենէն սկսեալ մարդերուն մէջ կը ստեղծէ մեծ մարդ ըլլալու նպատակը, և միւսը, — բարոյականը, — մարդերը այդ նպատակին առաջնորդող ոյժը կը հայթայթէ։ Հակաբարոյական խորհուրդ մը, և անխորհուրդ բարոյական մը ո՛չ մէկ կերպով պիտի կրնային իրական ծառայութիւն մը մատուցանել մարդկային յառաջդիմասէր անտեսութեանը, քանի որ առաջինը հաճոյասէրներով և երկրորդը անտարբեր մարդերով պիտի ողողէր աշխարհը։ Ուրեմն խորհուրդին ու բարոյականին դուգընթա-

ցութեանէն է որ պիտի ծնին նաեւ մեծ կեանքերը : Հակառակ խորհուրդով յագեցած ըլլալուն , երբ Նիշէ չկրցաւ իրապէս մեծ մարդ մը ըլլալ , պատճառը այն էր որ իր քարոզած վարդապետութեան մէջէն ինք բարոյականը արտաքսեց : Անիկա գիրքեր միայն թողուց աշխարհի գըրական պատմութեան համար , և իմաստասիրական paradoxeներ , որոնք իրենց ծնունդին մէջ իսկ վիժումներ էին : Ընդհակառակն թուլթոյի մեծ մարդ մը եղաւ , ու պիտի մնայ այնպէս , որովհետեւ վարդապետութենէ աւելի , ապրուած բարոյական կեանք մը տուաւ : Իր գործը ո՛չ թէ քարոզուած և անկիրարկելի վերացականութիւն մը , այլ ապրուած կեանք մը եղաւ , որուն մէջ խորհուրդն ու բարոյականը թեւ թեւի տուած քալեցին :

Երբեք չպիտի վարանինք ըսելու թէ Բարոյականը , Վինէի բառով այդ «բարիին նախապաշարումը» , մեծ կեանքերու գաղտնի հիւթը եղած է շարունակ : Հո՛ն , ուր պատմութիւնը մեզ հանդիսատեսը կ'ընէ հսկայ գործերու , — այդ գործերը ըլլան անհատներու թէ դարերու կողմէ կատարուած , — որոնք կը ցնցեն մեր շգացումները , իրենց լոյսի ճառագայթներով , մի՛ տարակուսիք բնաւ , մենք հանդիսատեսներ ենք բարոյական մեծ ոյժին որ խորհուրդէն օժանդակուած է : Խորհուրդը՝ Երեւակայութեան միացած , կրնայ փետրազարդել մեր յոյզերը , առանց կարենալ մեր թեւերուն ոյժ տալու , դէպ ի այդ հորիզոնները թռչելու համար : Խորհուրդը՝ գիտութեան միացած , կրնայ ծանօթութիւններ տալ մեզի մեր էութեան ու մեծ տիեզերքին վերաբերմամբ , բայց այդ ծանօթութիւնները սոսկում միայն պիտի պատճառէին մեզի , նիւթին անողոք օրէնքին գերիները լինելով : Այդ երեւակայական թռիչքները , այդ չոր ու ցամաք ծանօթութիւնները , սակայն , աւելի փրկարար և մխիթարող բնոյթը կ'առնուն այն մարդերուն համար միայն , որոնց մէջ խորհուրդը միացած է բարոյականին , և որոնք խորհուրդէն ու բարոյականէն թեւեր չինած , դէպ ի մեծ մարդերու կեանքը կը թռչին : Կը հիանանք գիտուններուն վրայ , առանց սարսափելու թերեւս անոնց աշխատութեան արտադրած անողոքութենէն . կը հիանանք ճգնաւորներուն վրայ , — այս բառը ռամիկ իմաստովը կ'առնունք հոս , — առանց թերեւս կարեւորութիւն տալու անոնց բարոյական հրահանգութիւններուն ամլութեանը :

Այդ փորձութիւնները կան ու պիտի մնան շարունակ : Անո՛նք են որ պիտի գտեն մարդուն մէջ ամէն ինչ որ առողջ է ու բարոյիկ , տեւական և հաստատուն , հետեւարար յարմար՝ մեծ կեանքեր պատրաստելու համար : Արժանիքի հիմնաւորութեան ամէնէն անհրաժեշտ

սլայմաններն են անո՛նք որոնք մարդուն մէջ մասնաւոր գրգիռը
սլիտի ըլլան շաւագոռնին, և քրիստոնէական ըմբռնումով յառաջդի-
մութեան ճամբուն վրայ բռնած փուշերուն, անո՛նք, որոնք խոր-
հուրդ ունին դատելու: Այդ փորձութիւնները մեր սիրտին մէջն են,
անոնք մարդու անկումին լծակները կը դառնան, երբ բարոյականը
խոյս կուտայ իրմէ: Կիւյս չա՛տ թեթեւութիւնով կը թուի նայած ըլ-
լալ մեր արժանիքին սատարող այդ փորձութիւններուն վրայ, երբ սա-
տողերը կը գրէր. «Յիսուս երբ փորձուեցաւ, անապատին մէջն էր.
լերան վրայ, գրեթէ մերկ էր անիկա և ծովերէն հիւծած, մեր օրե-
րուն՝ երբ մեծ մասամբ լաւ հագուած են մարդիկ և ծով չեն պա-
հեր, փորձիչը այնչափ մօտ չեն զգար իրենց. հետեւաբար եթէ այլ
ևս փորձիչ չկայ, այլ ևս Քրիստոս ալ չկայ»: Տրամաբանական եղ-
րակացութիւններու առերեւոյթ ճշգրտանմանութիւնը ո՛րքան պատ-
րանքներ կուտայ մարդու, եթէ բազդատութեան եզրերուն բանա-
ւոր աւընչութիւնները չփնտռենք: Չմոռնանք, թէ փորձութիւն-
ները անուղղակի և անկարեւոր պատճառներն են Յիսուսի մեծու-
թեանը: Անիկա ՄԵԾ ծնաւ: Իր ծնունդը, իր գործերը, իր մահը
աստուածային մեծութիւններու ամբողջական փունջ մը ձեւացուցին:
Բայց եթէ Յիսուսի կեանքին մեծութեանը մէջ անկարեւոր տեղ մը
միայն բռնեցին այդ փորձութիւնները, անոնք մարդկային մեծու-
թեան պատուանդանները ըլլալ սահմանուած էին: Յիսուս երկնային
և անհաւասարելի դէմքը կը մնայ պատմութեան հորիզոնին վրայ:
Բայց ասիկա պատճառ մը չէ, որ մարդիկ մեծ կեանքի ու մեծ գոր-
ծերու չձգտին: Որովհետեւ եթէ պարտաւորիչ չէ ամէն մարդու
համար Յիսուս մը ըլլալ, բայց մօծ մարդ ըլլալու, մեծ կեանք մը
ապրելու կոչումը՝ բո՛լն իսկ մարդկային կոչումը սլիտի մնայ:

Եւ մեծ մարդերու ճամբան՝ խորհուրդի և բարոյականի ճամբան
է միայն: Կրնայ ստոյգ եղած ըլլալ առածը, թէ «ամէն ճամբայ
Հռովմ կը տանի»: Բայց երբեք ստոյգ սլիտի չկրնայ ըլլալ անիկա,
երբ խնդիրը մեծ կեանք մը ապրելուն շուրջ կը դառնայ:

Խորհուրդէն օժանդակուած բարոյականին ճամբա՛ն է Մեծու-
թեան ճամբան:

28 Փետրւար 1906
ԱՏԱՆԱ

Մ. Ղ. Մ. Մ. Մ.

Մ Ա Յ Ի Մ

Շինելու համար ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ՝

ձոխ տպարաններ արդեօք Բերա կա՞ն :

— Բերա ի՞նչ կ'երթաք, եղբա՛յր պատուական,

Քանի որ ունիք հոս՝ Տէր-Ներսէսեան . . . :

ՄԱՅԻՍ = 31 ՕՐ = ՄԱՅԸՍ

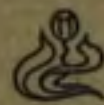
Մայիս անունը կուգայ Լատ. *Maius* բառէն: Ըստ դիցաբանութեան, Արամազդի հոմանոյշն էր Մայիսը՝ դիցունհին՝ որ երկիրը կ'անձնաւորէր եւ որուն նուիրուեցաւ ծաղկանց այս զեղանի ամիսը: Մայիսը ստուգաբանած են նաեւ *maiores* կամ *maiores* բառով՝ որ լատին լեզուի մէջ կը նշանակէ «նախնիք», վասն զի Հռոմուլոս աս ամսուն էր որ կազմեց իր ծերակոյսը: Մայիսը ի հնումն նուիրուած էր Ծերութեան, եւ արգիլուած էր նոյն ամսուան մէջ ամուսնանալը:

Տարւոյն հինգերորդ ամիսն է Մայիսը՝ մեր գործածած Յուլեան տոմարի հաշուով, մինչ Եւրոպացիներուն գործածած Գրիգորեան տոմարի հաշուով՝ Մայիսը 13 օր կանուխ կ'սկսի մերինէն. իսկ Հռովմ. տարւոյն Գ. ամիսն է, վասն զի տարեգլուխը առաջ Մարտէն կը հաշուուէր:

Ձիերը դաշտագետին կը հանեն եւ մարգաքաղը կ'սկսի: Դարնան նախախայրի պտուղներէն ելակ, կեռաս, հաղարջ եւայլն կը հասուննան եւ անձրեւները հեղհեղէ կը ցանցառին:

Մայիսի խորհրդանիշ պատկերն է Երեմեաք (Gémeaux)՝ որ զոդիակոսի Յրդ կենդանակերպն է: Կը ներկայացունեն զայն միջին տարիքով անձ մը, ծաղկեպսակ մը գլխուն, մէկ ձեռքին մէջ ծաղկալից կողով մը, իսկ միւսին մէջ՝ ռունգերուն բռնած ծաղիկ մը:

Մեր նախնիք ՄԱՐԵՐԻ կոչած են Մայիս ամիսը, որ է Գարուն եղանակին երբեակ ամիսներէն վերջինը, որ ասէն ծաղկանց դշտոն՝ Վարդը իր նաժիշներուն հետ գունագեղ կը փայլի, պարտէզներու մթնոլորտը խնկաւէտելով: Բանաստեղծութիւնն ալ իր լեզուն ունի, որակելու համար բնութեան այս եռամսեայ շրջանը. «Գարունն է Տիպ Մանկութեան, առաւօտ կենաց»: — 1870 աւան թուականին սկիզբները թէեւ փորձ մը եղաւ Մայիս օտար անունը փոխանակելու Մարտին նոր յորջորջմամբ, — իբր համառօտութիւն «մարգային ամիս» ի, — բայց ընդունելութիւն չի գտաւ:

ԳԱՐՈՒՆԸ ԿԵԱՆՔԻԴ

Առ Յր. Ն. Ե.

Ինչպէս թւերն հարսնուկներուն
Վառ կարմիրով ծիածանին
Կը ծածանին .

Յորենով լի դաշին՝ հեռուն
Հասկերն ինչպէս, ոսկի՝ թրուան,
Կը թրթրուան .

Հարս թիթեռները տարփագին
Կը ծաւալեն գարնան հովեր
Եթերն ի վեր .

Շաղ թւերով շերտփագին
Կ'երփնաւէժի վարդին համար
Սիրով յիմար .

Շողշող լոյսով երկնասլաց
Փոսուռաներ, փշրանք լուսնին,
Մեզ կը հասնին .

Շափրակներուն սրէն ծրլած
Սնդուս բուրումը լելակի
Կը վիլակի .

Յով մ'ասուպէն, ծիլ մը լոռէն,
Բոլոր դիւթանքը միասին
Մեր մայիսին՝

Ժրպիտներով կը բոլորեն
Մայր Բրնուրեան պրսակ մ'աղուոր
Բայց անցաւոր .

Այսպէս եւ քու հոգւոյդ գարուն,
Շրնորհներու տարբեր մահուր
Եւ թագթագուր

Հրմայֆներով միշտ պատարուն
Պիտի ապրի, ցորչափ յամեն
Պատրանդդ ամեն :

2. ԱՍՍՏՈՒՐ (Սիպիւ)

Գ2. — Ժ. օր Յինանց .

Գ2. — ԺԱ. օր Յինանց .

ՀԱՒԿԻԹՆԵՐՈՒՆ ԹԱՐՄՈՒԹԻՒՆԸ

Զատկի շաբաթներու մէջ ենք և ամէն տունի մէջ ներկայ է հաւկիթը, մեր սնունդին այդ կարեւոր նիւթը։ Դժբախտաբար հաւկիթները շատ չեն դիմանար, ածուելէ քանի մը շաբաթ յետոյ գէշ հոտ մը կ'ունենան և կը դադրին մեր սննդառութեան ծառայելէ։ Մէկ քանի օրէն — դեռ եւս չ'աւրուած —, արդէն իսկ մաս մը կորսնցուցած կ'ըլլան իրենց համեղութենէն ու մարսելիութենէն։

Իրենց թարմութիւնը կարելի է ճշդել հետեւեալ միջոցներով։

1. 20 կրամ պարզ, խոհանոցի աղ պէտք է հալեցունել 200 կրամ ջուրի մէջ։ Այս լուծաջուրին մէջ հաւկիթները եթէ ձգենք, թարմը յատակը կ'իջնայ, քիչ թարմ հաւկիթը ջուրին երեսը կը ծածանի, և ո՛րչափ շատ օրուան ըլլայ, այնքան աւելի ջուրէն դուրս կը մնայ։

2. Երբոր շատ թարմ, այսինքն նոր նոր ածուած հաւկիթ մը եռացող ջուրի մէջ մէկէն ի մէկ խօթենք, կճեպը շատ մը տեղերէն կը ճաթուտի։

3. Զեռքով կը շրջապատեն հաւկիթը, և մութ տեղ մը դայն կը կեցունեն կանթեղի մը և աչքին միջեւ։ Եթէ թափանցիկ է, յայտնի է որ թարմ է։ Թարմ չեղող հաւկիթ մը արատաւորուածի պէս կ'երեւայ ներսի կողմը։ Աւրուած հաւկիթները բնաւ թափանցկութիւն չեն ունենար, և կամ, կեղեւին կպչած խոշոր արատ մը ցոյց կուտան։

Նոր ածուած հաւկիթներ եթէ բաւականատեն թարմ պահել կ'ուզէք, դրէք դանոնք տակառիկի մը մէջ՝ պաղ ջուրով թրջելով. վերջն ալ հարկ է թրջել դանոնք «ասիտ սալիսիլիք»ի ջուրով։ Պէտքի համար եթէ մէկ քանին մէջէն հանէք, անմիջապէս գործածելու էք։

Եշ. — Ժ.Բ. օր Յիւնիսնց՝

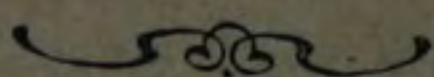
Ուր. — Ժ.Բ. օր Յիւնիսնց՝

ՃԱՇԱԿ ԵՒՐՊ. ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ

PLAISIR DU PRINTEMPS

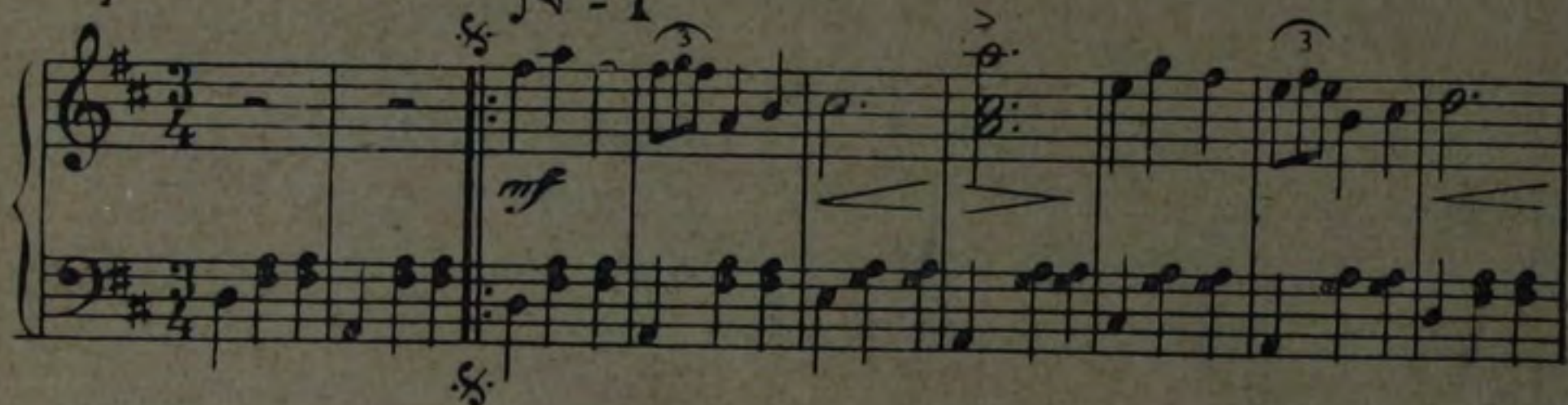
(Valse)

Tempo di Valse

S. PAPELIAN.

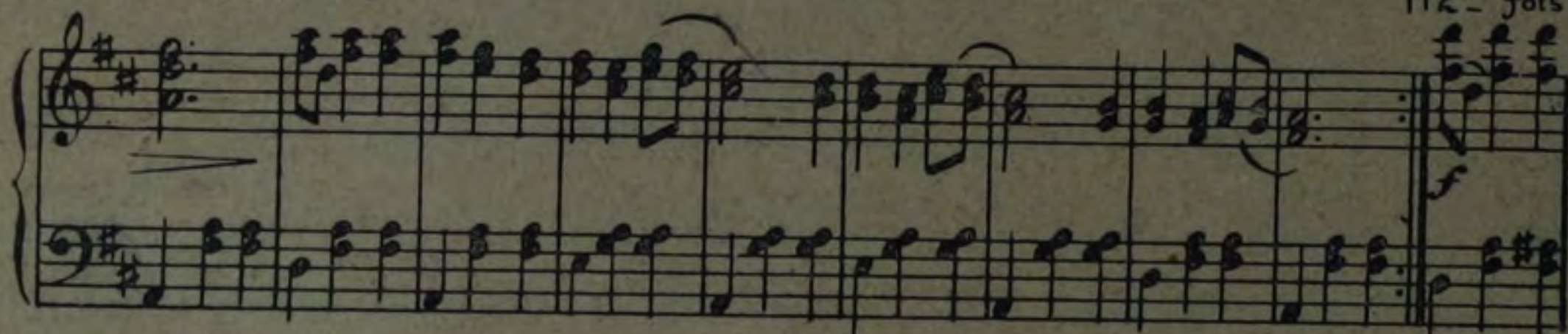
N° 1

First system of musical notation for the first waltz, featuring treble and bass staves with a key signature of one sharp and a 3/4 time signature. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and dynamic markings.

1re fois

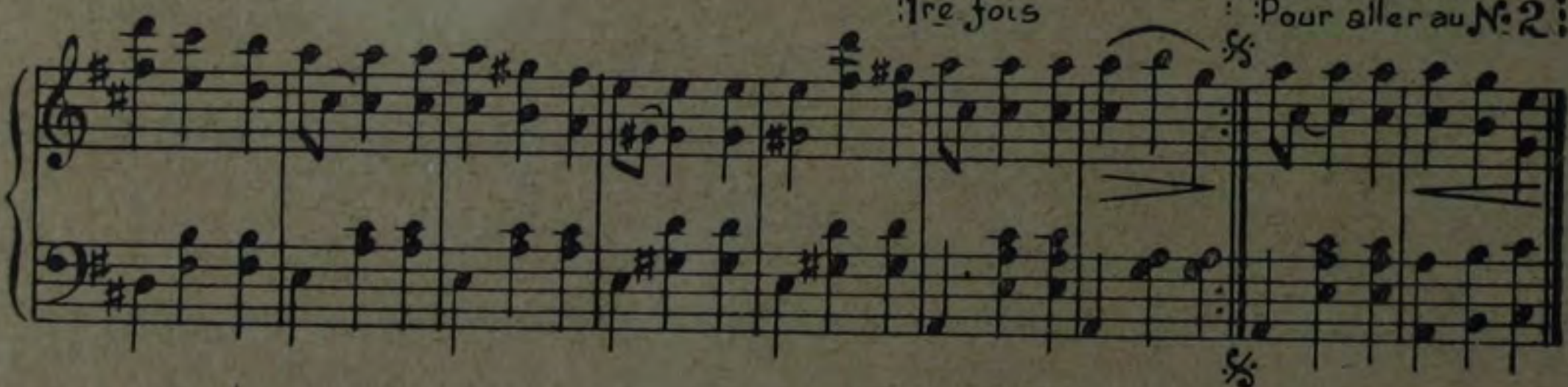
2me fois

Second system of musical notation for the first waltz, continuing the melody and accompaniment. It includes a repeat sign and a first ending bracket.

1re fois

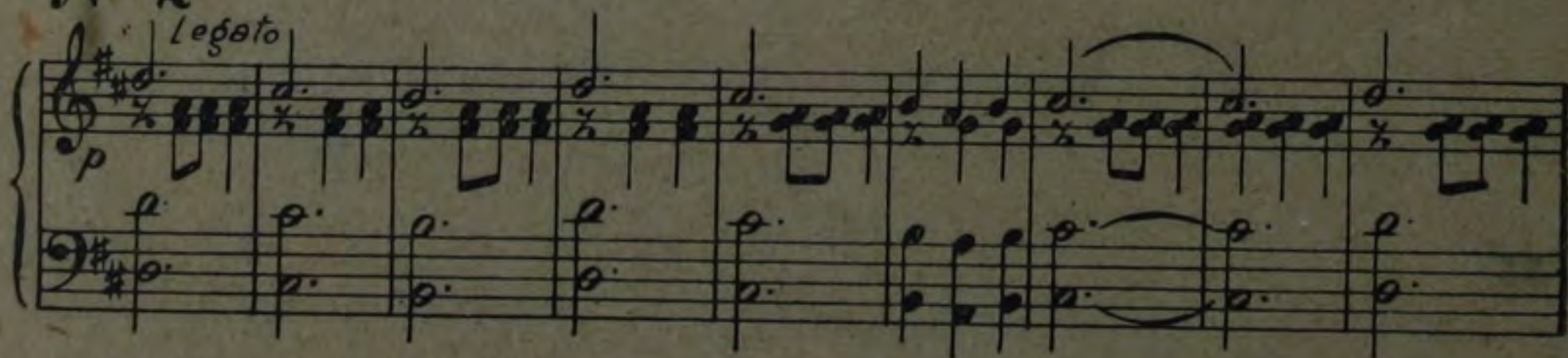
Pour aller au N° 2

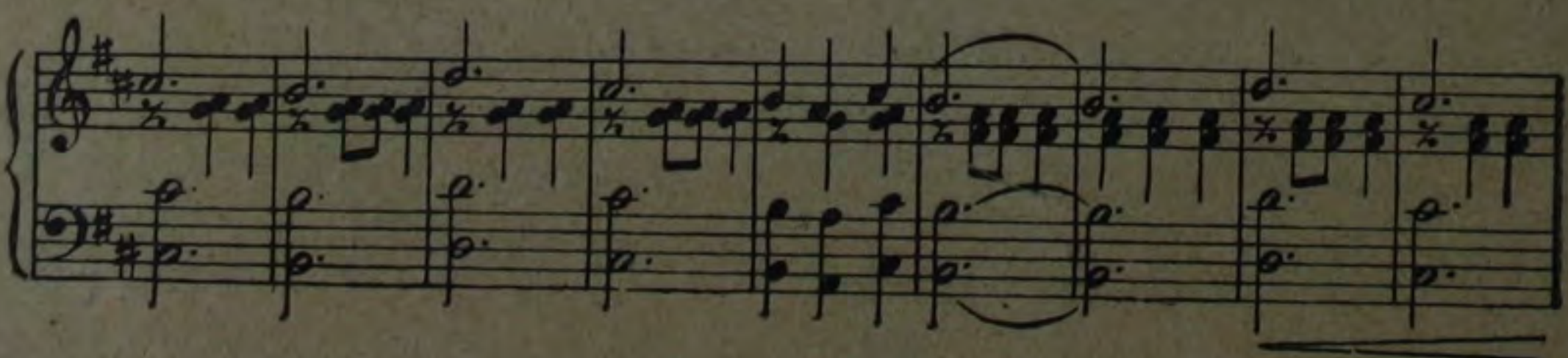
Third system of musical notation for the first waltz, leading to the second waltz. It includes a repeat sign and a first ending bracket.

N° 2

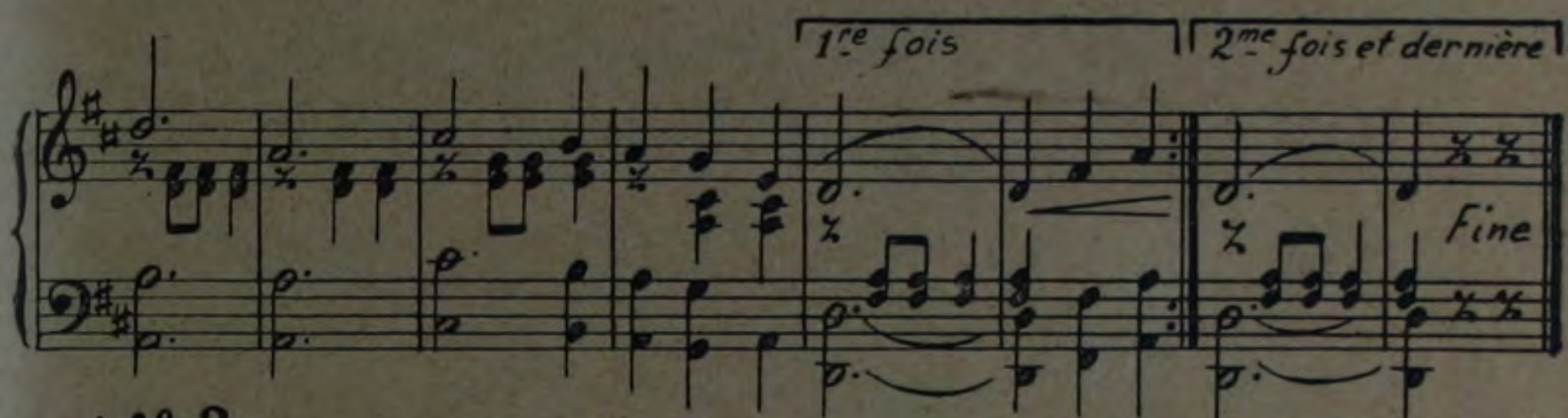
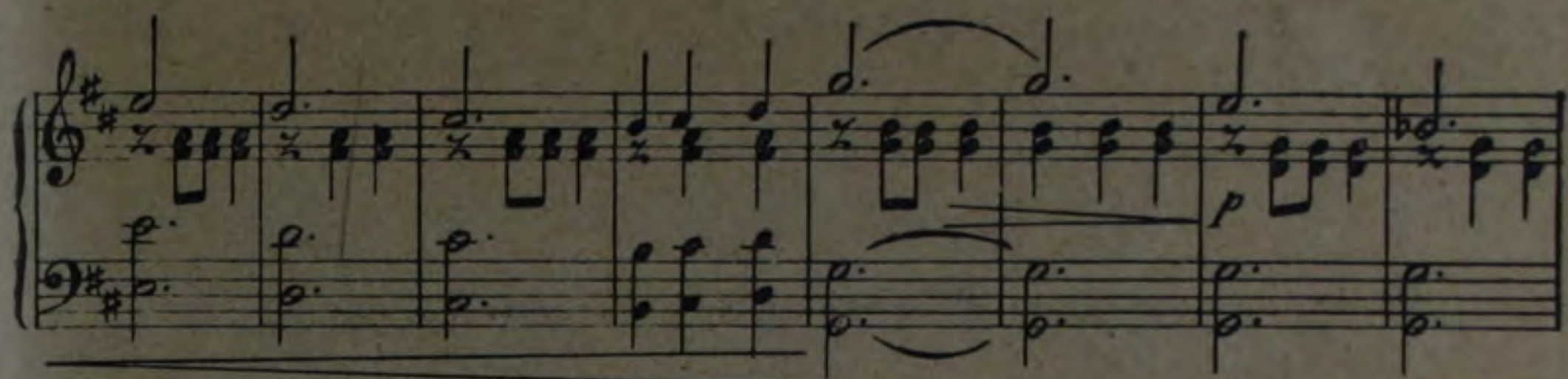
legato

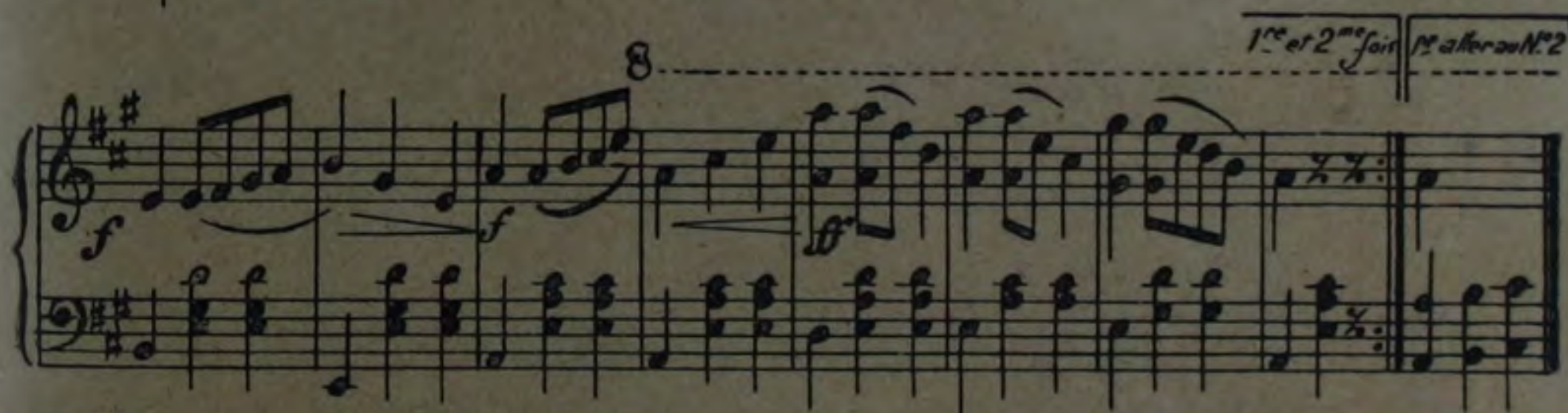
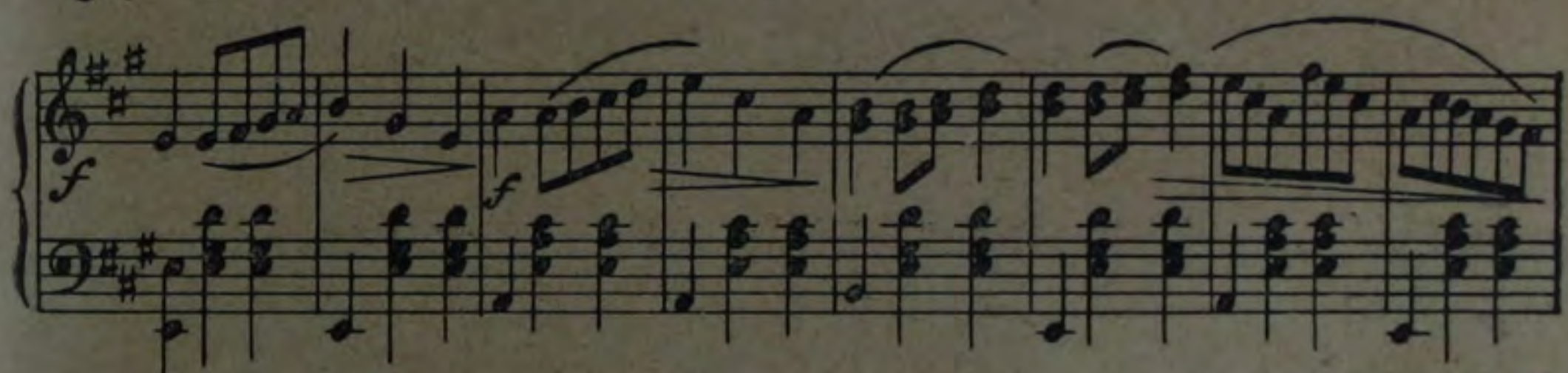
First system of musical notation for the second waltz, featuring a legato melody in the treble staff. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and dynamic markings.

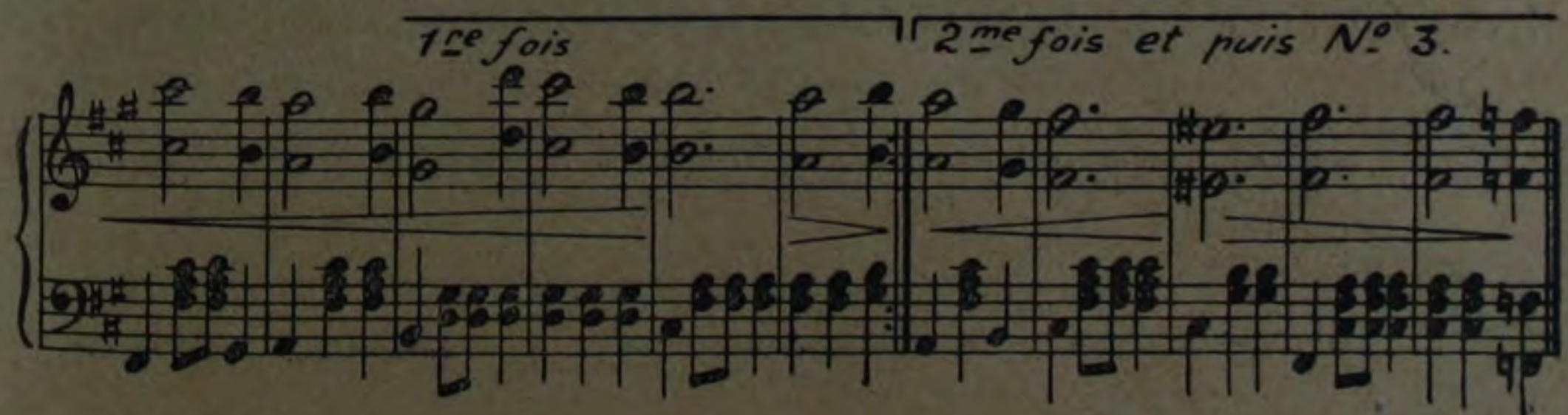
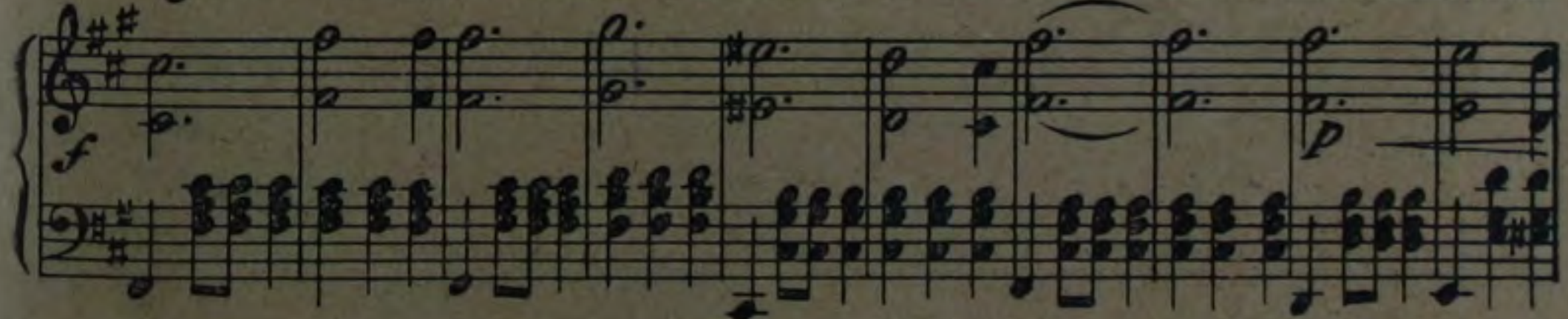
Second system of musical notation for the second waltz, continuing the melody and accompaniment. It includes a repeat sign and a first ending bracket.

N° 3

N° 4

ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆ ԹԻԹԵՌՆԻԿՆԵՐ

Պէտք է որ մարդ ինքն իսկ բան մը արտադրած
ըլլայ՝ ուրիշները դատելու կարողութիւն ունենալու
համար :

?

Մարդոց մեծ մասը իր կեանքին Ա. մասը կը գործածէ՝ Բ. մասը ապերժանիկ ընելու համար :

?

Խրատ տալը աւելի դիւրին է, քան թէ անոր հետեւիլը :

?

Ոչ ոք արժանի է բարութեանը համար դաժուելու, եթէ չար ըլլալու կարողութիւնը չունի :

?

Կեանքը կարճ է, Արուեստը՝ երկայն, Աւիթը՝ խուսափուկ, Փորձառութիւնը՝ սահուն, և Դատաստանը՝ դժուարին :

?

Մտածումը գործողութենէն առաջ է, ինչպէս փայլալը՝ որոտումէն առաջ :

?

Ներումը գրէթէ անտարբերութիւն է : Այսպէս, չե՛ն ներեր՝ երբ կը սիրեն :

?

Ամէն մարդ կը գանգատի իր յիշողութենէն, և սակայն ո՛չ ոք կը գանգատի իր դատողութենէն :

?

Աղերախոսներ երախտաւորելը մեծ դժբախտութիւն մը չէ այնքան՝ որքան անպատիւ մարդէ մը երախտաւորուիլը :

?

Երազը գաղափարներ ծխել է :

Շբ. — ժգ. օր Յինանց :

Կանաչ կիր. — Տօն Աշխարհամարան :
ժե. օր Յինանց :

✱

Զ ՈՒԳԵՐԳ

Մըստըր շօրճ Սիմս՝ Տիք անունով քանարեակ մը ունէր։ Իր վանդակին մէջ ա՛յնքան երջանիկ էր թռչնիկը և ա՛յնպիսի գուրգուրանք մը կը վայելէր որ նախանձը կրնար շարժել նոյն իսկ որդեաէր հարուստ ծնողքի մը մէ՛կ հատիկ զաւկին։ Այդ քանարեակին մասին Մըստըր Սիմս կ'ընէ հետեւեալ սիրուն ու սրտառու պատմութիւնը՝ զոր կրնանք նկատել անձանօթ դրուագ մը երգեցիկ թռչուններու բնոյթէն։

... «Իր պղտիկ հին վանդակէն հաներ՝ գեղեցիկ մեծ վանդակ մը փոխադրեր էի զինքը։ Այս տեղափոխութեանէն կ'երեւայ թէ չափազանց դժգոհ մնաց Տիք, որովհետեւ բոլորովին դադրեցաւ երգելէ։ Սենեակիս լուծութեանը մէջ, փոխան իր երբեմնի դայլայլիկներուն, կը լսուէր միայն ճանկառթներու ցուրտ աղմուկ մը՝ որ կ'առթուէր վանդակին ձողիկներուն կաշոյ իր եղունգի անհանգիստ հարուածներէն։ Տխրութիւնս չափ չունէր։

«Գիշեր մը, սենեակս քաշուած, ելեֆտօֆօնի մը մէջէ Մէլպա անուն Օրէնայի հուշակաւոր երգչուհին մտիկ կ'ընէի։ Յանկարծ գաղափար մը կայծկլտաց գանկիս մէջ։ Հետս քէն պահող իմ սիրական Տիքս թերեւս ախո՛րժ զգար իրեն մրցակից այս երգչուհին լսելէն, խորհեցայ։ Ուստի էլ էքտրօֆօնիս ընդունարանը տարի անոր վանդակին կից զետեղել։ Սպասեցի։

«Մէլպա La Bohème օրէնային մեծ տեսարանին ճի՛շդ մէջտեղը հասած էր նոյն պահուն։

«Քանարեակը թառէ թառ ոստոստեց, ցնցեց գլխիկը ու բռնեց վերջապէս անշարժ, ունկնդրելու սխրալի ու երջանիկ ձեւով մը. մինչ իր պղտիկ սեւուլիկ աչքերը կարծես դուրս պիտի ցատքէին իրենց ականակապիճներէն։ Այն ատեն էր որ կտուցը բացաւ, ուռեցուց իր թրթրակ կոկորդը ու մէկէն ի մէկ խզեց իր շաքաթի մը լուծթիւնը, գեղգեղելով վեհաշուք մէլօտի մը որուն նման կեանքին մէջ երգած չունէր գրէթէ։

«Եթէ Մէլպա գիտնա՛ր որ այդ յաղթական գիշերը duo մը կ'երգէր թռչնիկիս հետ...»

Բշ. — ժ.Զ. օր Յինանց։

Գշ. — ժ.Է. օր Յինանց։

ԲՈՅՐ ՈՒ ԲՈՒՐՈՒՄ

Մայիս ամսուն մէջ գտնուելնուս համար, բուրումնէրու մասին քիչ մը խօսիլ պատեհ կը նկատենք:

Հոտոտելիքը այն առաջին զգայարանքն է որ խկոյն ուղեղին կը փոխանցէ անուշահոտ մարմիններէ բաժնուող մասնիկներու ազդեցութիւնը: Մարմիններու մէջ շատ անգամ ինֆնաքերաքար բոյրեր կը գոյանան, և ասիկա՝ ամէնէն աւելի իգական սեռի վրայ դիտուած է: Հանդիպած ենք սաթի, մուշկի, մանուշակի, ծծումբի հոտեր արտաբուրող կիներու: Ձկան իւղի գործածութիւնը կը գոյացունէ սառտինի անախորժ հոտը: Միզարգելութիւնը յառաջ կը բերէ մարմինին վրայ մուկի հոտ:

Արուեստական բոյրեր մշակնոյն ազդեցութիւնն ի գործ չեն դնէր ամէն անձի վրայ: Թուխերը աւելի հակամէտ են իրենց մորթին վրայ պահելու անուշահոտութեանց հետքերը: Յետոյ կուգան գանգրահերները, և անոնցմէ ալ ետք՝ չիկահերները:

Ինչպէս բնագիտութեան մէջ՝ մարմիններու թրթրումանց կանոնով՝ լոյսի և ձայնի վրայ տեսութիւններ եղած են, նոյնպէս ալ բոյրերու վրայ: Այս վերջիններն ալ ունին իրենց երաժշտական սանդուխը:

Մուշկը կը ներկայացունէ ֆա:

Մանուշակի բոյրը կը ներկայացունէ սոլ:

Վարդի բոյրը կը ներկայացունէ so, ևն.:

Ասկից զատ, ինչպէս որ երկու խիստ ձայներ կըրնան լռութիւն յառաջ բերել իրերարերութեամբ (interference), և երկու զօրաւոր լոյսեր՝ մթութիւն, այնպէս ալ երկու զօրաւոր բոյրեր կը կազմեն գրէթէ անհոտ խառնուրդ մը: Մարմին մը իր գոյնին համեմատ կրնայ անուշահոտութիւն մը առնել քիչ կամ շատ չափով: Ահաւասիկ գոյներու կարողութիւնը՝ աստիճանաբար. — Սեւը Ա., կապոյտը Բ., կանանչը Գ., կարմիրը Դ., դեղինը Ե. ու ճերմակը վերջին:

ԴՂ. — ԺԲ. օր Յինանց:

ԵՂ. — ԺԹ. օր Յինանց:

ՄԻԱՄԻՏԻ ՏՈՊՐԱԿԷՆ

* Անձրեւի ատեն մեղի ո՞վ կ'ընկերանայ :

— Անձրեւանոցը :

* Ո՞վ է այն որ ջուրէն կ'անցնի անշարժ մնալով :

— Կամուրջը :

* Երկաթ ուտող մը գիտէ՞ք :

— Ժանգը :

* Մաքուր կը ծնի, և ցեխի մէջ կը մեռնի : Ո՞վ է :

— Զիւնը :

* Որ և է լեզու մը չէ սորված, բայց աշխարհիս բո-
լոր լեզուները կրնայ խօսիլ, գիտէ՞ք ո՞վ է :

— Ֆօնօկրաֆը :

* Երբ եւա ծնաւ, ի՞նչ բան չի կրցաւ ցուցունել :

— Իր սեռէն ներկայացուցիչ մը :

* Ակռայ ունենալով ակռայի ցու չունեցողներ կա՞ն :

— Սղոցը և սանտրը :

* Ամենատեսն Աստուած ունի՞րան մը զոր չի տեսնէ :

— Երազը :

* Ծոմ բերնով քանի՞ հաւկիթ պիտի կրնայիք ուտել :

— Մէկ հատ, որովհետեւ առաջինն ուտելէ վերջ
ծոմ եղած չեմ ըլլար :

* Կռնակը փատէ, փորը մազէ, առտուները վրադ կը
վազէ :

— Գիտե՛մ, խողանակ է :

* Սխալմամբ մեղան խմեցի, ի՞նչ ընեմ :

— Քիչ մը ծծուն թուղթ կլլէ՛ :

* Ապուշ մը ի՞նչ կը գտնայ ամէն կողմ :

— Իր նմանը :

* Ո՞վ է այն որ կ'այրի՝ գաղտնիք մը պահելու համար :

— Կնքամոմը :

Ուր. — Ի, որ Յինանց :

Շք. — ԻԱ, որ Յինանց :

ՔԱՆԻ ՄԸ ԾԱՂԿԱՆՑ ԼԵԶՈՒՆ

Ա. ֆաւսիա . Ե՞րբ պիտի կրնամ տեսնել զձեզ նորէն :
 Ա. յծտերելի . Յաւիտենապէ՞ս :
 Ա. պրիւմ—Մեռնիւմ . Ձիս կը սիրե՞ս , ես մի՛շտ աւելի :
 Գարնաժաղիկ . (primevère) . Քով քովի քալենք
 կեանքի ճամբայէն :

Գլեւաղիդ (փուշ) . Դուռն անցողակի սիրեցիր զիս ,
 բայց ես յաւէտ յարած եմ քեզ :

Եղրեւանի (շէշաֆ) . Վերադարձի՛ր , զիս պիտի գըտ-
 նեա անյապէս ինչպէս եղած եմ միշտ :

Եղրեւանի ճերմակ . Կը պաշտեմ զքեզ , անմեղութեան
 հրեշտակ :

Ջասկաժաղիկ . Չպիտի համարձակիմ զձեզ սիրել :

Ծեփիկ (azalée) . Համակրութեան համար ոչինչ մը
 ամէն բան է , բայց անտարբերութեան համար՝ ամէն
 բան ոչինչ է :

Կապուշիկ (bluet) . Տկար կնոջմէն աւելի զօրաւոր
 բան չի կայ :

Հարսնուկ . Ինչ որ քու յիշատակդ միտքս կը ձգէ՝
 թանկագին է ինձ համար :

Հիրիկ (ւալի զաւնպագ) . Ինչո՞ւ սիրտիս խաղաղու-
 թիւնը վրդովեցիր :

Հնդկոստեմ (շասկն չիչեի) . Ըսէ՛ գաղանիքդ ինծի ,
 չատ ծածուկ պիտի պահեմ :

Հորդանսիա . Մինչեւ մահ քուկդ եմ :

Ճենոդկոչակ (սաշգըւմ) . Յառաջիկայ պարահանդէ-
 սին պիտի գա՞ք :

Նարնջաժաղիկ . Յկեանս իմս եղի՛ր :

Շահոգրամ . (գարանֆիլ) . Սէրը ոչինչէն կը ծնի . և
 ամէն բանէ կը մեռնի :

Շահպրակ դեղին (շեհպոյ) . Սիրտս սպասելէն կը հար-
 չարուի կոր :

Ոսկեժաղիկ (ֆրիզանդեմ) . Ա՛հ , եթէ իմ արցունքնե-
 րըս կարենային զքեզ յուզել . . . :

Պեկոնիա . Պատասխանեցէ՛ք , կը պաղատիմ :

Տաշիա . Ա՛յնչափ խրոխտ էք որ ձեզի հետ խօսիլ
 չեմ համարձակիր :

Փեննա . (շագայիկ) . Ա՛յդքան դիւրաւ չեմ վստահիր :

* Չորրորդ և Կարմիր Կիւրակէ . — Ին .
 օր Յինանց :

Բշ . — ԻԴ . օր Յինանց :

ԾԱՂԻԿՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԷՆ

ՎԱՐԴԻ ԻԻՂ

Վարդենին Բ. տարիէն սկսելով վարդ կուտայ. տունը 5 տարեկան ըլլալուն՝ ամէնէն շատ վարդ կը բացայ: Ծաղիկները՝ որ մայիսի վերջին շաբթուն կը բացուին՝ յունիս 15 էն 20 կը ժողվուին: Երբ օդը նպաստաւոր է ծաղիկները քաղուած ժամանակ, (այսինքն ցուրտ և անձրեւ օդի՝ ուր ծաղիկները ամէնքը մէկանց չեն բացուիր), կարելի է մէկ քիւօ իւղ ձեռք բերել 2000 քիւօ վարդի թերթէ: Եթէ օդը շատ սառ ընէ, 2000 քիւօէն հազիւ կէս քիւօ իւղ կ'ստացուի: Հիմայ տնտեսներ թէ ի՞նչպէս կը հանեն իւղը: Թորանոցներու մէջ 75 լիտր ջուր և 12—15 քիւօ վարդի թերթ կը լեցունեն և փայտով կը տաքցունեն: Գործողութիւնը կ'աւարտի, երբ թորանոցին մէջ 10 լիտր ջուր միայն մնայ: Այդ վարդի ջուրէն 40 լիտր առնելով նորէն կը թորեն և խտացած հեղուկէն իբր 5 լիտր կը լեցունեն երկար վիղով գնտաձեւ շիշերու մէջ: Վարդին իւղը երեսը կը ժողվուի, և շատ դիւրին է ջուրէն բաժնել դայն: Մէկ հէքթար տարածութեան վրայ տնկուած վարդենիները սովորաբար 3000 քիւօ վարդի թերթ կ'արտադրեն, և այդ անուշահոտ կոյտին թորումէն՝ միջին հաշուով մէկ քիւօ վարդի իւղ ձեռք կը բերուի: Կարելի է ըսել ուրեմն թէ մէկ հէքթարէն մէկ քիւօ վարդի իւղ կ'առնուի. (մէկ հէքթարը 10,000 քառակուսի մէթր է, կամ 100 կալ «are»):

ՈՐՊԷՍ ԶԻ ԶԻ ԹՈՌՄԻՆ

Փրցուած ծաղիկները կարճատեւ կեանք մը կ'ունենան, շուտ մը կը թուամբն: Կրնանք սակայն զանոնք երկարատեւ անեղծ պահել, եթէ անոնց կոթերը դնենք ծաղկամանի մը մէջ՝ որուն ջուրը քանի մը կրամ «քլորիտաթ ա'ամօնիաք» պարունակէ: Կէս լիտր ջուրին $2\frac{1}{2}$ կրամը բաւ է, պայմանաւ որ հալեցունենք:

ՄԱՆԻՇԱԿԻ ԲՈՅՐ

Պ. Թիման, գերմ. քիմիագէտը, 10 տարուան աշխատութեամբ հնարած է մանիշակի բուրումը «իօնօն» անուամբ, մանիշակին կատարեալ հոտովը, առանց նոյն ծաղիկէն հանելու:

Գշ. — ԻԴ. օր Յիւնիսն:

Գշ. — ԻԴ. օր Յիւնիսն:

Ս Է Ր Ը

(Նոր ամուսնացած քարեկամի մ'աշխարհին մեջ գրուած)

Երանութեան արեւուն տակ՝ ի՞նչ է պայման.

— Սե՛րը միայն:

Ի՞նչ բան ըզմեզ ամենեւն շատ կ'ընէ թշուառ.

— Սե՛րն անպատահառ:

Մեզ այս երկիր ի՞նչ բան դրախտ մ'ընել կրնայ.

— Սե՛րն աներկբայ:

Ի՞նչ ամեն ժամ մեզ անիծել կուտայ զարեւ.

— Սե՛րն արդարեւ:

Ի՞նչ բան վարդի պէս լեզ հանոյ կ'ընծայէ փուշ.

— Սե՛րը անուշ:

Հանոյփին իսկ մեջ լեզ ի՞նչ բան գտնել տայ թոյն.

— Սե՛ր փողցրագոյն:

Ի՞նչ բան թափել տայ մեր աչաց ցոլփն է՛ն հեշտին.

— Սե՛ր մեր սրտին:

Մեր է՛ն լեղի արցունքն ի՞նչ բան կը վազցընէ.

— Անշուշտ Սե՛րն է:

Եթերասլաց թելեր ո՞վ տայ մեր հոգիին.

— Սե՛րն երկնային:

Ո՞վ գլխիվայր ըզմեզ յանդունդ գլորէ մըթին.

— Սե՛րը կրկին:

Թեպէտ ա՛լ ձեր՝ ո՞վ մեզ առնոյզ պահէ յաւեռ.

— Սե՛ր կենսաւեռ:

Ո՞վ կ'ընէ որ կտրին իբրեւ ձեր դողդոջէ.

— Ո՛հ, Սերը չէ՛:

Ի՞նչ բան կ'ընէ որ մահուան գիրկն իսկ մարդ կ'ապրի.

— Սե՛րը արի:

Ի՞նչ բան կեանքի մէն մի ռոպէն մահ մը կ'ընէ.

— Դարձեալ Սե՛րն է:

1902 (Անսիպ)

Ռ. Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Եշ. — Իշ. օր Յիւնիս

Ուր. — Իւ. օր Յիւնիս

ԳՐԱԿԱՆ ԳԼՈՒԽ-ԳՈՐԾՈՅՆԵՐ

ՇԲ. — ԻԲ. օր Յինանց :

* Հինգերորդ կիւրակէ. — ԻԹ. օր Յինանց :
Տօն Երեւանի Ս. Խաչիկ :

Աստուածաշունչ Մատեանը .
Բաւալի «Մսածուրիւնի»ը .
Բեքարաւալի «Սօնի»ները .
Գօնեկլի «Սիս»ը .
Զոլալի «Ժեռնիւնալ»ը .
Թոլսթոյի «Յարուրիւն»ը .
Լամառ-թինի «Խորհրդածուրիւնի»ը .
Լա-օ-Յէի «Ճանապարհին եւ առաջինուրեւան գիրք»ը .
ԼաՖօնթէնի «Առակ»ները .
Լօթիի «Իսլանսայի ձկնորս»ը .
Կեօթի «Վերթեր»ը .
Հայնէի «Երգեր»ը .
Հիւկոյի «Զրոյցք դարուց»ը .
Հոմերոսի «Իլիական»ը .
Հնդկաց «Ռիկ-Վեդան» .
Մասամ Տը Սթալի «Գօնիւն»ը .
Մոլիէռի «Մարդասէսաց»ը .
Մօբսսանի «Մահուան պէս հօր»ը .
Նարեկացիի «Աղօթագիրք»ը .
Ներսէս Շնորհալիի «Շարական»ները .
Շաքոպրիանի «Յիշատակ»ները .
Շեքսպիրի «Թատերաստղ» .
Շիլլերի «Զանգակ»ը .
Չերվանթէսի «Տօն քիչօք»ը .
Պայրընի «Զայր Հառոյս»ը .
Ռուսոյի «Խոստովանութիւն»ները .
Սա'ասիի «Կիւրիսթան»ը .
Վեռլենի «Իմաստութիւն»ը .
Վիազաի «Մահապարսպա»ն .
Վիրգիլիոսի «Ենեական»ը .
Տօսէի «Թառքառեկ»ը .
Ֆիրսուսիի «Շահնամեկ»ն .
Ֆլօպէռի «Մասամ Պօլսոնի»ն . եւն. եւն. եւն. :

Ժառանգորդներ անձկագին կը բանան շուայլ ապրած և ամուրի մեռնող իրենց մէկ ազգականին կտակը և հետեւեալը կը կարդան. «Բա՛ն մը չունիմ, շատ պարտք ունիմ, մնացեալը՝ աղքատներուն» :

Յաճախորդ մը համբալ սափրիչի մը կը ներկայանայ ածիլուելու համար : Սափրիչը դէմքին քանի մը տեղերէն կը կտրատէ . վերջէն, 10 դահեկան վարձք ստացած պահուն՝ չփոթած՝ կը բացադանչէ .

— Բայց աս դրամը երկու անգա՛մն է ձեր վճարումին :

— Հաշիւը ճիշտ է, — կը պատասխանէ յաճախորդը —, քառորդին մէկը՝ դիս ածիլուելուդ, միւսն ալ դիս ցտել (հաճամաթ ընել)ուդ համար է :

Երկու բարեկամներու միջեւ :

— Երեսդ կախ կը տեսնեմ կոր :

— Կ'ուզես որ աս վիճակիս մէջ խնդա՛մ : Վճարօրեւրը կը մօտենան կոր . հինգ օրէն 120 ոսկի և 11 օրէն 230 ոսկի վճարելու եմ, և տասնո՛ց չի կայ սնտուկս, գիշերները քուն չունիմ :

— Բաւական միամիտ ես եղեր . վիճակդ գնա՛ առնելիքւորներուդ յայտնէ՛ . ան ատեն անո՛նք քուն չեն ունենար, դուն հանգիստդ կը գտնես . . . :

— Կարդալու համար շնորքով ակնոց մը հանեցէք ինծի :

Ակնոցավաճառը կարճատեսի բոլոր օրինակները առնոր ցոյց տալէ վերջ՝ երբ սա միեւնոյն պատասխանը կ'ընդունի, «չեմ կրնար կոր կարդալ», կ'ստիպուի հեռատեսի նմոյշներն ալ անոր առջին դնել :

— Բայց նորէ՛ն չեմ կրնար կոր կարդալ :

— Մի՛ գուցէ դուք կարդալ չը գիտնաք . . .

— Անշո՛ւշտ, ճի՛շդ ատոր համար է որ յարմար ակնոց մը գնել կ'ուզեմ կոր . . . :

Բ. 2. — Լ. օր Յինանց :

Գ. 2. — Լ. Լ. օր Յինանց :

ՃԱՇԱԿ ԵՒՐՅԿՆ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՓՈՒՆՁ ՍՈՂՈՄՈՆԻ ԱՌԱԿՆԵՐԷՆ

*Պատուէրը ճրագ է, օրէնքը՝ լոյս :

*Ճշմարտութիւնը, իմաստութիւնը և խրատը ծախու
ա՛ռ, բայց մի՛ ծախեր :

*Օտար կնոջ շուրթերէն մեղր կը կաթէ՝ որ սակայն
օշինդրի պէս դառն է :

*Վատահամբաւ կնոջ տունը դժոխքին ճամբան է.
հոնկէ՛ կ'իջնուի մահուան շտեմարանները :

*Զորս բան կայ որ «հերիք է» չեն ըսեր : Գերեզմա-
նը, ամուլ արգանդը, երկիրը՝ որ ջուրով չի կշտանար,
և կրակը :

*Ագռաւները պիտի փորեն անոր աչքը՝ որ իր հայրը
կը ծաղրէ ու չի հնազանդիր իր մօրը :

*Յայտնի յանդիմանութիւնը ծածուկ սէրէն աղէկ է :

*Քու վաստակդ չըլլա՛յ որ օտարներուն տունը մնայ :

*Դուն քու ջրհորիդ մէջը վազող ջուրէն խմէ՛ :

*Երբոր ծոյլ ես, աղքատութիւնդ ճամբորդի պէս
պիտի գայ, և կարօտութիւնդ՝ սպառազէն մարդու նման :

*Ո՛վ որ տոկոսով և վաշխով կ'աւելցունէ իր ինչքը,
աղքատին ողորմողի՛ն համար կը ժողվէ զայն :

*Ուշացած յոյսը սիրտը կը հիւընացունէ :

*Ո՛վ որ աղքատին ձայնը չի լսելու համար ականջը
գոցէ, ինքն ալ պիտի պօռայ՝ առանց իրեն լսող մը
գտնալու :

*Պարտքի համար երաշխաւոր մի՛ ըլլար :

*Արծաթին համար՝ հալոց, ոսկիին համար ալ քու-
րայ կայ. բայց սիրտերը փորձողը Աստուած է :

*Փոխ առնողը փոխ տուողին ծառայ կ'ըլլայ :

*Սուտ առատաձեռնութեան վրայ պարծենցողը՝ ան-
անձրեւ ամպերու և հովի կը նմանի :

*Աւելի աղէկ է խոտեղէն կերակուրը՝ սէր եղած տե-
ղը, քան թէ գէր զուարակը՝ հեռ եղած տեղը :

ԱԾ.ԱՇՈՒՆՁ (ԳԻՐՔ ԱՌԱԿԱՅ)

ԳԶ. — ԼԲ. օր Յինանց :

ԵԶ. — ԼԳ. օր Յինանց :

ԴՊՐՈՅԱԿԱՆ ՁԲՕՍԱՆՔ

ՆՈՅՆԱԶԱՅՆ ԲԱՌԵՐ

Նֆոյր = մաղ, նգոյր = եռասանի, թափլին = Բսիլ =
 դիրնալ, սլարարաանալ, փսիլ = փտտիլ, չիւրիւմէք :
 Դիւր = ուղիղ, հարթ, քիւր = ծուռ : Յօղ = շաղ, ցող =
 ցորենի ցօղուն, ձող = սրբագ : Բակ = գաւիթ, փակ =
 գոց : Ներֆել = տակ, ներգել = տկար, ճրոգած : Փռնո =
 ֆրուն, քռնո = կիր, գած : Չնչին = ոչինչ, ջնջին = ջինջ,
 յստակ : Յորդ = առատ, դեղուն, հորթ = կովու ձագ,
 հորդ = չիտակ : Բռննոն = շագանակին փշուտ կեղեւը,
 փշոնչ = փշելու գործիք : Յարդ = սաման, հարթ = ողորկ :
 Հոյզ = ծառի արցունք, խէժ, յոյզ = յուզում : Հոյն =
 զըզըլճըք պտուղը, յոյն = հոռոմ : Յանֆ = ցանելը կամ
 ցանուածք, ցանգ = միշտ, ցանկ = ցուցակ կամ ցանկա-
 պատ, չիթ : Չախել = կշտամբել, ջախել = ջախջախել :
 Դերփուկ = տերեփուկ բոյսը, դերքուկ = քարուտ տեղ :
 Շոշորդ = հետք, շոշորթ = խելքը ժուռ ելած : Ունջ =
 ծայր, ունչ = քիթ : Գոռանֆ = փայփայանք, ֆֆռանֆ =
 հառաչանք : Գալարս = հոյն պտուղին ծառը, գաւարս =
 դեղին կորեկ : Բաս = բախտ, փաս = խօսք, ապացոյց :
 Թանաֆ = մելան, քանագ = երկաթաթերթ, սաճ, դանակ
 = կտրոց : Թռնո = մեծ պատառ, դռնո = գարու : Թել
 = գօլ, գանատ, դել = սատանայ : Թի = թեւճակ, քիւ-
 րէկ, դի = կողմ կամ դիակ : Փախ = փախչիլը, քախ =
 ընդհարում : Չախ = աջին հականիշը, ջախ = աւելին
 խօտը : Քանել = սեղմել, մղել, գանել = բեւեռել : Գայլ
 = գուրտ, ֆայլ = աւորմ : Գոշ = քէօսէ, ֆոշ = արու այծ :
 Հեռ = ատելութիւն, յեռ = քովէ քով շարուած (քար) :
 Հեղուղ = թափել, յեղուղ = թարգմանել : Հոյովել = գը-
 լորտըկել, դարձունել, յոյովել = շատնալ : Սեր = տար-
 փանք, սեր = գայմաք : Փոր = գարբն, քոր = քոստու-
 թիւն : Փոյթ = եռանդ, շուտութիւն, քոյթ = մեծ մատ
 կամ մանտալ : Սնցաւ = առանց ցաւի կամ «անցնիլ»
 բային կտր. եղ. դ. դէմքը, անձաւ = քարայր :

Ուր. — Լ. Գ. օր Յինանց :

Նր. — Լ. Գ. օր Յինանց :

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՍԷՐ

[ԴԵՐԱՍԱՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ]

Ցայսօր սխրանքով է որ կը յիշենք պաշտելի անունները Հրաչեայի, Գարագաշ քոյրերու, Մառի Նուարդի, Սիրանոյշի, Աստղիկի, ևն. որոնք փայլած են մեր բեմական հորիզոնին վրայ՝ իրենց տաղանդին պայծառ ցոլքովը :

Ասոնցմէ Սիրանոյշ և Աստղիկ քոյր էին իրարու և գրէթէ միասին իջած թատերական ասպարէզը, խանդովն համակ իրենց գարուն տարիքին : Բեմի մարդու յատուկ եսամոլ զգացումներ, նախանձ, մէկզմէկ գլելու ճիգեր, ծափ ու դրուատիք իրարմէ խլելու կանացի սովորական հակումներ երբէք չէին ունեցած գոյութեան իրաւունք՝ իրենց սիրտերուն մէջ. ա՛յնքան անշահախնդիր և անսահման էր սէրը՝ զոր կը տածէին իրարու համար :

Օր մը, ներկայացումէ մը կրած խոնջէնքէն զգետնուած, Աստղիկ անկողին կ'իյնայ, և շատ չանցնիր՝ մահուանը լուրը կուգան իմաց տալ քրոջը, մէկէն ի մէկ, կայծակի արագութեամբ, առանց գոնէ կիրարկելու այն փափկանկատ ձեւակերպութիւնը՝ որ բուն յուզում մը մեղմելու բարերար դերը կը խաղայ յաճախ :

Իր սիրական, խանդակաթ քրոջ այս գոյժը լախտի հարուած մըն էր Սիրանոյշի համար. և անհնարին է հարազատ մանրամասնութեամբ մը նկարագրել ներքին այն մրրիկը՝ որուն կ'ենթարկուէր անիկա նոյնհետայն : Արցունքը իր հոսման ճամբուն մէջ կը սառէր գրէթէ, դէմքը դիւային ծամածռութիւն մը կ'ստանար, մազերը ցըրիւ՝ ուսերուն, և նայուածքը մոլորադին : Ոտքի կ'ելլայ, զսպանակէ մը շարժուածի պէս ընդոստ, կը վազէ չիտակ դէպ ի հայելի, և անոր առաջքը արձանացած՝ կ'սկսի ինքզինքը դիտել. տեսնել թէ ի՞նչ արտայայտութիւն առած էր իր դիմագծութիւնը այս իրական յուզումին հետեւանքով, ու ի՞նչ ակնարկ ձեւացուցեր էին բիրերը՝ կակիծէն հրդեհուող ակնակապիճներուն խոր. — բեմին վրայ, դերի մը մէջ՝ այդ վայրկեանը կարենա՛լ ասպրելու համար հանդիսատեսներու ներկայութեանը . . . :

* Վեցերորդ կիւրակէ. — 19. օր Յինանց :

Բշ. — 15. օր Յինանց :

ԱՄԷՆ ՎԻՃԱԿԻ «ՎԻՃԱԿ»

(Վաղուան Տօնին Առիթով, 31 Մայիս)

ԴՁ. — ԼԸ. օր Յինանց :

Վեղար դրիւր, եղար դուն ալ ԱԲԵՂԱՅ,
 Եւ աշխարհիկն քու քառուելուդ գոհ եղայ :
 Բայց երբ կեանքդ խոսքովանիս ահանջե,
 Դառնալ չի կայ, խելքդ գլուխդ դու կանչե՛ :

Ապրիլ գիտցիր Յիսուսի՛ն պէս, ո՛վ ՏԵՐՏԵՐ,
 Մեղքը վիզքդ, գէ՛շ կը գրեն մեր քերթեր .
 «Տո՛ւր, տո՛ւր» մ'ըսեր, քիչ մ'ալ առածդ բաժանե՛,
 Կրնունք, օրհնենք, հիմայ շա՛տ բան ածան ե :

Քեզի՛ կ'ըսեմ, ո՛վ քաղցրաձայն ՏԻՐԱՅՈՒ,
 Քու երգերովդ զիս հաւատքի՛ս տրացուր .
 Վերջէն օտար եղանակով քմածին
 Բարեպաշտներ դեպ ի Բագո՛ւ կը յաժին :

Մինքեր վազցո՛ւր, տես ո՞վ եկաւ, ԺԱՄԱԿՈՉ,
 Մեռել պատե՛, փոսեր փորե՛. — հիմակ ո՛չ
 Աճ կը բաւե, եւ ոչ ալ ան . ջանա՛ դու
 Գործիք ըլլալ . . . քաղականցու մարդերու :

Տրդան կրթե՛, ծախուի՛լ գիտցիր, ՎԱՐԺԱՊԵՏ,
 Հոգաբարձուն չելլա՛յ ըսե . — «վարձք անպե՛տ
 Կուտանք իրեն» : Վարձքդ ուտողներ քե փրթին,
 Կրնաս դիմել . . . Ուսումնական տորհուրդին :

Աղջիկներուն՝ պարկեշտ զգօ՛ն ՎԱՐԺՈՒՀԻՍ,
 Հոգ մի՛ ըներ, պաշտօնիդ մեջ վարժըլիս .
 Սակայն երբոր միջոցներուն սեր տաճես,
 Անոնց կեանքդ դասերուդ պէս սերտա՛ծ ես :

Աշխատութի՛ւն, բաժի՛նդ ե ադ, ԽՄԲԱԳԻՐ,
 Յաջող գրուածք երբ ունենաս՝ խնդա՛ դի՛ր :
 Հագածդ յանախ պարզ ու կոկիկ մի ջափեք,
 Ճաշքդ պարզուկ, բայց գո՛հ եղիր վիճակեդ :

ԴՁ. — ԼԸ. օր Յինանց :

« Բ Ի Ի Ր Ա Կ Ն »

1882 յուլիս 1 ին կ'սկսի հրատարակուիլ Կ. Պօլսոյ մէջ այս հանդէսը Հ. Ս. Խ. Իւթիւճեանի արտօնատիրութեամբ : Բոլորած է շաբաթաթերթի մէկ քանի շրջաններ, և Բրոք. Յ. Ճէճիդեանի խմբագրապետութեամբ կրօն. ու կէս-գրական հանդէս՝ 5 տարի տեւելէ յետոյ, 1905 դեկտ. 1 Վերջը դադրած է՝ անցնելով 1906 փետր. 1 ին Սիմ. Չէօմլէքճեանի, որ, Արտ. Գալբաքճեանի հետ, կը լեցունէ ամբողջ թերթը զուտ առեւտրական նիւթերով, ինչպէս վաճառագիտութիւն, ճարտարարուեստ և պատմութիւն վաճառականութեան, առեւտրական իրաւարանութիւն ու դատական քրոնիկ (սնանկութեանց շուրջ), տնտեսագիտութիւն, հաշուաւարութիւն՝ նոր մէթոտով, պանքայի գործառնութիւնք և ուսումնասիր. առեւտր. հարցերու, նամակագրութիւն բազմալեզուեան ու գերմ. հրապարակի լեզու, գաղթաբերք (արտածութիւնք ու ներածութիւնք), առօրին սակ՝ զանազան վաճառքներու, պորսա, վաճառքարձ նաւերու երթուղարձի ժամանակացոյց, ևն. ևն :

Աշխատակիցք՝ Բիւզ. Պօղաճեան և գլու. թղթակց. : «Բիւրական» թեւակոխած է 25րդ. տարեշրջանը : Երկու տարիէ ի վեր Ս. Չէօմլէքճեան (Ժիրայր Շիրակացի) Վարչութեան տակ կը հրատարակուի :

Բաժանորդագրութիւն. — Պօլսոյ և գաւառաց համար տարեկան 60 դրշ., վեցամս. 30, եռամս. 15, միամս. 5 : Ձեռքէ կը ծախուի թիւը մէկ դրշ. ի : Տարեկան բաժնեգիրնը կանխիկ տուողը կ'ստանայ հինգ հատոր Մեճեղի, հարիւր այցաքարտ, ծանուցման իրաւունք, ևն. :

Հասցէ. — Պապը Ալի ճատտէսի, թիւ 38 : Տպագր. Նշ. Պէրպէրեան եւ Որդի :

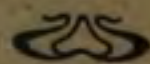
Ծաւալ. — 24 էջ՝ միասիւն, էջի լանք 10 սնթմ., երկայնք 17 սնթմ. : Գոյնզգոյն շապիկ՝ ուր կան պիտանի գիտելիք ու ծանուցմունք :

✱ Եշ. — Խ. օր Յինանց, Համբարձումի Բու.ի Տեառն մերոյ յերկինս :
Վ. Բ. Կ. Ն.

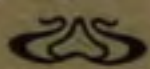
Մէկ ծաղիկով Մայիս չի գար :

ՆՈՒԱԳՆԵՐՈՒ Մ ՈՒՍԷՈՆ

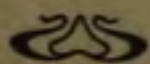
ՆԱԽՆԻ ԵՐԱՅԱԿԱՆ. — 1. Քիննօր, Նէպէլ, Ասօր, Կիթթի, Միննիս, Սաբէ-կա, Բէսանդէրին, Մակալաթ, (աղիֆով նուագ.): 2. Քէրէն, Շօխար, Չարգէրան, Յոբէլ, Չալիլ, Միշրօքիթա, Ուգար, (փշերու նուագ.): 3. Դօֆ, Փաօօն, Յէլցէլիս, Շալիշիս, Մէնա'անէյս, (գարնուններով ձայն տուող նուագարաններ):

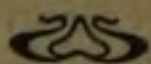
ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՅԱԿԱՆ. — Երգեհոն, Ծնծղայ, Ծնծղակ, Քշոց, Բոժոժ (ֆշոցի եւ բուրջանի): Ժամահար, Կոչնակ, Չանգակ:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ. Ա. [Ազնիւ]. — Քէման (ջութակ), Քէմանչէ (ջութ), Բէպուպ (կաշեփող ջութակ), Ուտ եւ Լաուժա (= *Luth*, վիմ, գավիմ), Քանօն (բազմաշար սաւիղ): Նէյ, Նըֆիէ, Կիրիֆ (եղեգ, սրունկ): Թանպուր (փանդիլ), Սանթուր (*tympanon*, սաւիղ): Թէֆ կամ Տաիրէ (դափ): — Բ. [Ժողովրդ.] Չըլդարի (ջնար), Լէֆ (միսքեր), Պուլդարի (երկրեր), Սազ (աշունդի, արփանուագ), Ալթը Թէլլի, Օն Թէլլի (սաղմոսարան, ֆնար սասնադի եղն.), Դապուզ (դափնար), Թանպուրա (ֆնար): Դավալ (հովնաւարիկ), Չուրնա (զաձայն սրիկ, զլակ), Չըղըրթմա (պիպիչ, կոչարիկ), Դայտա կամ Թուլում եւ կամ Պոյնիկ (սիկ, սկանր, սկզար, փռֆ, *musette*): Զիֆթէ նաղարա կամ Տիւմգէլէկ (= բմբակ), Տավուլ (բմբուկ), Քէօս (գօս, գոշր), Տարպուրա (կոշիկ բմբուկ): Չալբարա (բամբիլ), Զիլ, Զիլլի մաշա (ծղնծղայ), Դաշըզ (դաշիկ):

ՅՈՒՆԱԿԱՆ. — Մանտուլա եւ Մանտուլինա (վիմեակ), Քիթէրա (կիթառ), Հառբա (սաւիղ), Առօնիք, Լանթէռնա (երգիոնակ), Աքօռաիօն (ձեռնադաշնակ), Արիս-Թօ (բոմբակ):

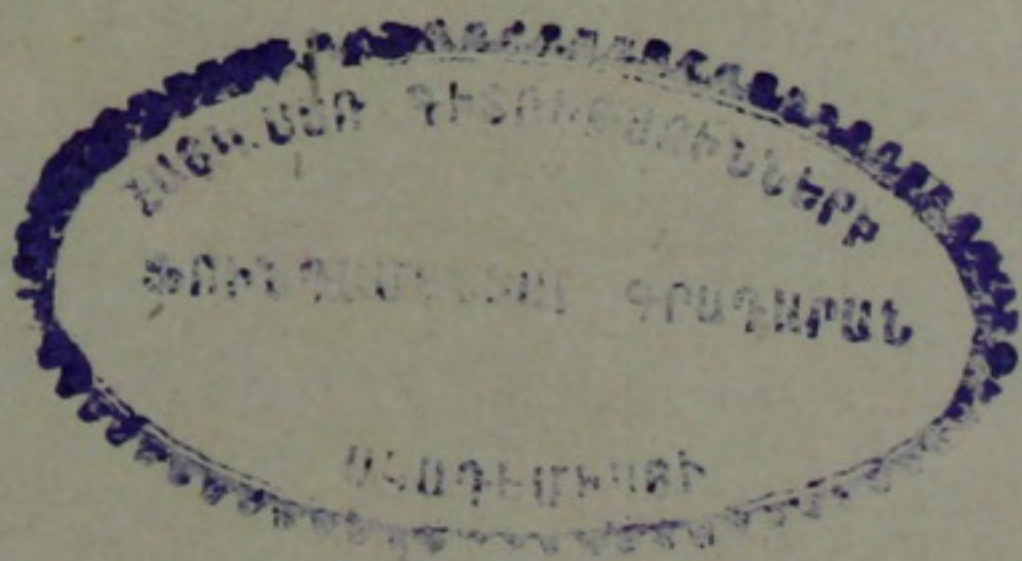
ԵՐՐՈՊԱԿԱՆ. — Ա. [Օնֆէսթըր]. 1⁰ Էնսթրիւման ան պուա. — Ֆիֆոը (զլակ), Ֆլիւթ (սրիկ), Դլաուինէթ (բամբ-սրիկ), Օ'պուա (բարձրաւարիկ), Դօռ անկլէ (փող, շեփող), Դլէօն (սրափող), Ֆակօթ (սրունկ): 2⁰ Էնսթրիւման ա ֆօն. — Վիօլօն (ջութակ), Վիօլա (ջօն), Վիօլօնսէլ (բաւջութակ), Դօնթաը-պա (բամբջութակ): 3⁰ Էնսթրիւման ա վան [ֆիլիվըր]. — Սարսօֆօն, Դօնէթ ա բիսթօն (միտցափող), Թրօմպօն (աւագափող), Դօռ (եղջերափող), Էլն.: 4⁰ Պաթրոնի. — Կոս քէս (գոշր), Սիմպալ (ծնծղայ), Թէմպալ (պղնձեայ բմբուկ, բմբակ), Թամպուռ (բմբուկ), Թամ-Թամ (կոչնակ), Թամպուռ տը պասք (դափ), Թոխանկլը (եռանկիւն), Դասթանէթ (բամբիլ), Կըլլօ (բոժոժ): 5⁰ Էնսթրիւման ա բէնսէ. — Հառբ (սաւիղ):

Ծանօթ. — Օռքէսթրի մէջ, եթէ եկեղեցական արարողութենէ հատուածներ զարնուին, Օռկը բացառաբար կ'ընդունուի:

Բ. [Ֆանժառ]. — «Ֆանժառ»ի մէջ Էնսթրիւման ա ֆօնսներէն միայն Դօնթաը պասք կը մտնայ: Էնսթրիւման ան պուաներուն վրայ աւելցունել Դլաուինէթ մի պէմօլը: Էնսթրիւման ա վան նոյն, տուպլէ, Թոխիլէ ըլլալով: Պաթրոնի նոյն, Էնսթրիւման ա բէնսէ չիք:

Դ. [Միլզիֆ սը Շամպուր]. — Բիանօ (դաշնակ, դաշնամուր)՝ որուն կարելի է ընկերացունել ջութակ, Թաւջութակ, ջօն, Էլն. ըստ պատշաճի կամ ճաշակի:

(ԲԱՌԴԻՐՔԷՄ)

Յ. Ա. ՓԻԱՐ

(ԲՈՒԶԱՆԹԵՄ)

Սրամիս երգիծարանի ու մնայուն աշխատակից «Արեւելեան Մամուլ»ի

Խ Օ Ս Փ Ե Ր Ա Ռ Թ Օ Թ Օ

Կ Ն Ո Ր Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Երբ մանուկ էիր, Թօթօ՛, քեզի սորվեցուցին թէ շատ սոգեղ բան էր մատներդ քթիդ մէջ խօթելը :

Անշուշտ այն ժամանակ մտքէդ չէր անցներ թէ թաթիկներուդ վրայ տրուած հարուածներով կեցողադիտութեան առաջին դասն էր որ կուտային քեզի :

Անկէց ի վեր սորված ըլլալու ես նաեւ թէ ասկէ աւելի սոգեղ բան էր քիթդ խօթել ամէն բանի մէջ :

Այդ ալ ճշմարիտ փիլիսոփայութեան, կեանքի ուսմունքի վերջին *thèse* ն է զոր կարենալ պաշտպանելու համար, կ'երեւակայեմ թէ ինչ փորձանքներու հանդիպած ըլլալու ես :

Բայց անգամ մը որ մատներդ՝ քթիդ, և քիթդ՝ ուրիշներու գործին մէջ չեա դներ, կրնաս հպարտանալ թէ ձեռք անցուցած ես այն երկու գլխաւոր և հիմնական ուսմունքները որոնք անհրաժեշտ են կեանքի մեծ դպրոցէն չրջանաւարտ ելլալու համար :

Entre-temps, պղտիկ ուսմունքներ կան, երեւութապէս աննշան գիտութիւններ զորս իրենց աշակերտներուն չեն սորվեցներ լաւագոյնները վարժաւաններուն : Ապահովապէս դպրոցին մէջ չէ՛ որ սորվեցար թէ քանի՞ *figure* ունի քատրիլը, ո՞րքան պակաս կ'երթայ Պապին ֆրանքը, ե՞րբ տեղի կ'ունենայ Նիժնի-Նովկորոտի տարեկան մեծ տօնավաճառը, ո՞ւր կը շինուի խավեարին կեղծը, քանի՞ տարու մեռած է Վակնէր, ո՞վ էր Մէրէլլին, միսին աժանը ո՞ւր կը ծախուի և ինչպէս թարգմանելու է կոնքուռներուն գործերը :

Բա՛ս ահա՛ն չէ՛ գիտնալ թէ՛ հասարակածի ո՞ր աստիճանին տակ կը գտնուի Մօզամպիքը, պէտք է գիտնալ նաեւ թէ՛ առտուները քանիի՞ն կ'արթննայ էմիլէն տ'Ալանսօն:

Պզտիկ գետերը մեծ ծովերը կը շինեն, ասոր պէս ալ պզտիկ ուսմունքներն են որ կը կազմեն մարդը:

Ինչի՞ պիտի ծառայէր գիտցած Հռովմէական Պատմութիւնդ և կամ Տարերք Տիեզերագրութեանդ, եթէ չես գիտեր թէ ի՞նչ ձեւով կ'ուտուի ծնեքելը, օրինակի համար:

Ձե՞ս կարծեր, Թօթօ՛, թէ նոյն իսկ Քամիլ Գլամարիօն, որուն համար ո՛չ երկինքի երեսը դադանիք ունի և ո՛չ ալ երկրիս փորը, շատ ողորմելի effet մը պիտի ընէր salonի մը մէջ եթէ չի կրնար դա-
նադանել Շօբէնի Impromptuն՝ Մէնտէլսօնի մէկ sonateէն:

Յանցանքը քուկդ չէ անշուշտ, եթէ այս բոլոր պզտիկ բաները չի կրցար սորվիլ կեդրոնականին և կամ Պէրպլէրեան վարժարանին մէջ:

Ձեմ կրնար պահանջել Իգնատիոս Մուրատեանէ, — հակառակ այն ակնածանքին զոր իրեն համար կը տածեմ, իրրեւ իմ նախկին դասատուներու մէջէն ամէնէն շատ սիրածներէս մին, — որ azoteին և oxygèneին ի՞նչ ըլլալը սորվեցուցած միջոցին, ցոյց տար նաեւ քեզի թէ ի՞նչպէս կը խաղան foot-ballը:

Հրանտ Ասատուր հիանալի կերպով աշխարհաբար գիտէ, բայց ինչպէ՞ս կ'ուզես որ բացատրէր քեզի տարբերութիւնը որ կայ point d'Angleterre (*) ին և Պրիւժի տանթէլին միջեւ: Մեր մանկապարտէզներէն սկսեալ մինչեւ Սօրպօն, Գալֆաեան Որբանոցէն սկսեալ մինչեւ Օքսֆօրտի համալսարանը, ամէն կրթական հաստատութիւն կոչուած է տեսակ տեսակ գիտելիքներ ջամբելու նորահաս սերունդին:

Բայց գիտութիւններ կան որոնք դպրոցի մը գրասեղաններուն վրայ չէ՛ որ մարդս կը սորվի: Փողոցը, սրճարանը, գինե-
տունները, թատրոնը, շուկան, սակարանը զատ զատ դասընթացք-
ներ ունին որոնց առանձին առանձին հետեւելու ենք՝ ուսումնաւարտ ըլլալու համար Փորձառութեան մեծ լիկէօնէն:

Մենք Մանկանցէն սկսեալ մինչեւ Պարոն Տումէ (Doumer) ի վերջին գիրքը, հաղարաւոր և հաղարաւոր հասորներ կան որոնք զատ զատ մէյմէկ դպրոցներ են:

Անոնց ընթերցումը մեզ կուտայ օգտակարագոյնները ծանօթու-
թիւններուն որոնց շնորհիւ կրնանք վայելչօրէն մղել ահարկու պայ-
քարը կեանքին:

(*) Ժանեակի մը անուն:

Գիրքեր կան որ կը խօսին ձկնորսութեան վրայ, ինչպէս ուրիշ գիրքեր՝ պարտիզպանութեան :

Գրավաճառներու ցուցափեղկին մէջ Լարուսի համայնագիտական բառարանին քով գետեղուած կը տեսնես գրքոյկ մը որուն կողքին վրայ գրուած է . L'art d'élever les lapins et de se faire quatre-vingt mille francs de rentes . Սիէնքիէվիձի Quo vadisին քով Le Vademecum des maris trompés : Ասդին անդին աչքիդ կը զարնեն զանազան անուններով հատորներ, ինչպէս Le parfait cuisinier, La science de parler avec les Gants, La médecine chez soi, Le dictionnaire des Amoureux, Comment on devient millionnaire, և այլն, և այլն :

Մէկ ու կէս ֆրանքի ծախուած այդ հատորիկները սակայն, իրենց աննշան երեւոյթին տակ, ահագին դեր մը կը խաղան քաղաքակրթութեան գործին մէջ :

Քաղաքակիրթ մարդը քիչ շատ ամէն բան գիտնալու է : Անօգուտ, արհամարհելիք գիտութիւն չի կայ աշխարհիս վրայ :

Նոյն իսկ եթէ բանաստեղծ ես երկայն մաղերով, և գործդ ուրիշ բան չէ բայց եթէ քառեակներ չինել օրն ի բուն, նորէն պէտք է գիտնաս թէ ի՞նչպէս կը չինեն . . . l'engrais chimique :

Ինքզինքդ կղերականութեան կրնաս տալ, բայց հարկ անհրաժեշտ է որ գիտնաս թէ ի՞նչ արժէք ունին սպանիական թեզադան և Այվազեանի . . . ոսկերչապատմական կենսագրութիւնները :

Ամէն մարդ պէտք է որ բանի մը հետեւի :

Ոմանք բժշկութեան կը հետեւին և ուրիշներ օրէնսգիտութեան : Ես գրականութեան կը հետեւիմ, դուն՝ տարազագործութեան : Շեքսպիրամարտծութեան հետեւողներ կան, ինչպէս ալքոլամոլութեան հետեւողներ :

Ճաշակի, կազմուածքի և խառնուածքի խնդիր է այդ :

Ինչպէս կը տեսնես, ամէն մարդ միեւնոյն բանին չի հետեւիր, բայց մարդ չի կայ որ կնիկներուն չի հետեւի : Մեր ծնունդին մէջն է այդ :

Կնիկներուն հետեւիլ գիտնալն ալ արուեստ մըն է որուն վրայ չեմ կարծեր որ գիրք մը, manuel մը, guide մը լոյս տեսած ըլլայ մինչեւ այսօր :

Այդ պակասը լրացնելու համար, կը ներե՞ս ինծի, Թօթօ՝, որ պղտիկ դասընթացք մը քու տրամադրութեանդ տակ դնեմ և նախնական գիտելիքները տամ քեզի այն կարեւոր գիտութեան վրայ զոր ԿՆՈՐՍՈՒԹԻՒՆ անունով օծած են ապրիլ գիտցող մարդիկ :

Փողոցին մէջ կնկան մը հետեւիլը ներելի արարք մըն է, ինչ-
պէս անոր հետ ֆլիրթելը սալօնի մը մէջ :

Կին չի կայ որ չի հրճուի, երբ գիտէ թէ իրեն հետեւող կայ :

Ամէն կին, ամէնէն շատ պատուաւոր կարծուածն անգամ, դո-
նէ կէս ժամ տեւող ուման մը ունենալ կ'ուզէ կեանքին մէջ :

Այդ ծառայութիւնը մի' մերժեր իրենց, անդսպելի'դ թօթօ,
ամէն անգամ որ առիթը կը ներկայանայ :

Կեանքիդ մէջ միշտ ջանա՛ որ երախտապարտ կացուցանես դի-
մացինդ, երբ մանաւանդ դիմացինդ ա՛յն սեռին կը պատկանի՝ ո-
րուն կը պարտինք մեծ մայրս, մօրաքոյրդ, թէրէզ Հիւմպէրը, Ժանն
տ'Արք, Սէվըրին, Ժօրժ Սան և... Հայկանոյ Մառք :

Ի՞նչ տեսակ կիներու ետեւէ երթալու է. Tout est là.

Ցուփակեաց կիները, ինքնամատոյց էդաիրները, թափթփածնե-
րը, կիսաշխարհեանները, փորձութիւնները մոմով փնտռող կիները
չեն արժեր որ ետեւնուն իյնանք :

Ինքզինքը յարգող որսորդ մը փողոցին մէջ պտըտող հաւերը
չի զարներ :

Հետեւելու արժանի կիները վերոյիշեալ դասակարգերուն չեն
պատկանիր : Հետեւելիք կիները պատուաւոր կիներն են որոնք ան-
պատճառ սուրբ ըլլալու պէտք չունին :

Պատուաւոր կինը ուրիշ բան է, առաքինի կինը՝ ուրիշ : Այդ
երկուքին մէջ nuance մը կայ՝ զոր որոշել՝ քեզի օլէս խակերուն չէ
տրուած, թօթօ :

Հանդուրժէ՛ որ պատկերով մը բացատրեմ միտքս և ցոյց տամ
թէ ի՞նչ տեսակ կիներու ետեւէն իյնալու է :

Պարտէղի մը մէջ դեղձի ծառ մը կը տեսնաս թաւշապատ պը-
տուղներով ծանրաբեռնուած :

Բերնիդ ջուրերը կը վազեն. գիտեմ թէ ո՛րքան որկրամօլ ես,
չա՛ր տղայ :

Ծառին կը մօտենաս և կը տեսնես թէ գետինը ինկած դեղձեր
կան, դեղնած, կոնտած : Զգուանքէդ՝ չես զիջանիր նոյն իսկ վը-
րանին նայելու : Վերը ծառին վրայ տհաս դեղձեր կան որ դեռ ժա-
մանակ չեն ունեցած հասուննալու : Կանսմնչ են տակաւին : Փրցու-
նել չես համարձակիր, ձեռքդ վրայ չերթար, կը մեղքնաս : Բայց
երբ ճիւղ մը ասդին քաշելով կը տեսնես թէ անոր ետեւ պահուրտած
դեղձ մը կայ, հասունկէկ, ախորժաբեր և վարդագոյն այտերով,
այն ատեն գուրգուրանքով ձեռքդ կ'երկնցնես, կը փրցնես երկիւ-

դածութեամբ, որովհետեւ գիտեա որ թէ՛ հիւթեղ է ան և թէ համեղ :

Հետեւելիք կլինդ՝ ճիշդ այդ դեղձին պէտք է նմանի :

Կլիներուն համար խտէալ հետեւողը քսանըհինգ տարու երիտա-
սարդն է, ո՛չ շատ գեղեցիկ, ոչ շատ տգեղ. — Ծայրայեղութիւն-
ները ամէն բանի մէջ միշտ վտանգաւոր են : Շատ գեղեցիկը աչքի
կը դարնէ, իսկ շատ տգեղը... գործին չի գար :

Նրբամիտ ըլլալու է ան և գիտնալու է թէ ե՛րբ պէտք է խօսի
և ե՛րբ պէտք է լռէ :

Ահագին toupet կը պահանջուի երիտասարդ որսորդէն : Toupet,
միշտ toupet, կրցածիդ չափ toupet :

Խօսքը, շարժումները, վրայ-գլուխը մեծ դեր կը խաղան Կնոր-
սութեան մէջ, երբ մանաւանդ օդը բաց է : Անձրեւոտ օրերուն՝ հո-
վանոց մը բաւական է :

— Տիկին, կը ներէ՞ք որ հովանոցս ձեր տրամադրութեան տակ
դնեմ :

Անձրեւ վաղած ատեն կնկան մը հովանոց մը տո՛ւր և հոգին ա՛ռ :

Արտոյտները հայելիով կը բռնուին. կլիները բռնելու համար լա-
դարձուած compliment մը բաւական է :

Առաջին անգամ արտասանած բառէդ կախում ունի գործին
յաջողութիւնը : Մի՛ մոռնար թէ կլիները նախամեծար կը համարին
վայրագ կերպով՝ բայց անկեղծօրէն արտայայտուած ճշմարիտ զգա-
ցում մը, քան նրբին արուեստով banal, սովորական compliment մը :

Ամէն թռչունի միս չուտուիր, ինչպէս ամէն կնկան ետեւէն
չես կրնար երթալ :

Հոտառութիւնը, նշան առնել գիտնալը երկու գլխաւոր յատ-
կութիւնները պէտք է ըլլան կնորսին :

Երեւոյթներ կան որ կը խաբեն. պէտք չէ զոհ երթալ անոնց :

Աշխարհիս ամէնէն պատուաւոր կլինը կրնայ շրջագգեստը մին-
չեւ ծունկերը վեր առած ըլլալ. բայց այդ պարագան պէտք չէ որ
քաջալերէ դքեղ : Անդին ուրիշ կլին մը երեսը հաստ voilette ով մը
ծածկած է և արագ արագ կը վազէ : Ադ չ'ապացուցաներ թէ Մօն-
դիյօնի մրցանակին արժանի արարած մըն է. խիստ հաւանական է
որ rendez-vousի մը ուշ մնալուն վախը՝ թեւեր կուտայ կոր իր ոտ-
քերուն :

Կնորսութեան օրէնքը իր տասնաբանեայ պատուիրանքները ու-
նի որոնց հետեւիլ՝ պարտականութիւնն է galant կնորսին :

Ա. — Մի՛ հետեւիր այն կիներուն որոնց ո՛վ ըլլալը, կամ ո՛ւր բնակելնին անծանօթ չեն քեզի. ծանօթ կնկան մը ետեւէն չեն երթար, այլ կ'ընկերանան անոր:

Բ. — Սիրած կնկանդ ետեւէն մի՛ երթար:

Գ. — Մի՛ սիրեր այն կինը որուն ետեւէն գացած ես:

Դ. — Առաջին անգամ միայն կնկան մը ետեւէն գնա՛: Երկրորդին, քովէն կրնաս քալել:

Ե. — Հետեւէ՛ կնկան մը որ մինակն է փողոցին մէջ: Մանկամարդ կին մը որ տարիքոտ էրկանը հետ դուրս ելած է, մինակը գացող որս մըն է:

Զ. — Հայ աղջկան մը հետ ամուսնացիր, բայց հայ կնկան մը ետեւէն մի՛ երթար: Խօսքս մտիկ ըրէ՛:

Է. — Կնկան մը հետեւիլը հաճոյք մըն է: Զայն կրկին չի տեսնալը՝ երջանկութիւն մը:

Ը. — Շատ ապուշ բան է սիրել կին մը որուն ետեւէն կ'երթաս: Ատկէ՛ աւելի վտանգաւոր՝ հետեւիլ կնկան մը զոր կը սիրես:

Թ. — Կնկան մը ետեւէն գացած միջոցիդ՝ բարեկամներուդ բարեւ մի՛ տար:

Ժ. — Երբէք ճանչնալ մի՛ ուզեր այն կինը որուն կը հետեւիս: Երազով գոհացիր և իրականութիւնը մի՛ փնտուեր:

Սա գերազանց պատճառին համար որ կնոջական և սիրոյ աշխարհին մէջ անուրջը հազար անգամ աւելի աղէկ է իրականութենէն:

17 Ապրիլ 1906
ԻԶՄԻՐ

Հ. Մ. Խոստ

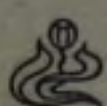
Յ ՈՒՆԻՍ

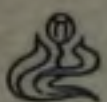
Տըպել պիտի սանք ԳԸԼՈՒԽ ՆԱՄԱԿԻ,
ՊԱՀԱՐԱՆ, ԵՒԱՅԼՆ, խի՛ս փութանակի:
— Տէր-Ներսէսեանե՛նց գացե՛ք, մի՛ կենաք.
Կը շինեն անոնք մաքուր ու արագ . . . :

ՅՈՒՆԻՍ = 30 ՕՐ = ՀԱԶԻՐԱՆ

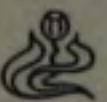
Յունիս անունը կուգայ լատ. *Junius* բառէն: Ժիւնիւս (Հերա) դուստրն էր Սաւուռնոսի, եւ, Ամուսնութեան դիցուհին՝ որուն նախնական աշխատանքն էր ամիսը: Յունիւսը ստուգաբանած են նաեւ *juniores* բառով որ լատին լեզուի մէջ կը նշանակէ «երիտասարդութիւն»՝ որուն յիշատակին կը կարծուի որ նուիրուած ըլլայ Բնութեան քաջառոյգ աշխատանքը:

Տարւոյն վեցերորդ ամիսն է Յունիսը՝ մեր գործածած Յուլեան տոմարի հաշուով, մինչ եւրոպացիներուն գործածած Գրիգորեան տոմարի հաշուով՝ Յունիսը 13 օր կանուխ կ'սկսի մերինէն. իսկ Հռովմ. տարւոյն Դ.ը, վասն զի տարեգլուխը առաջ Մարտէն կը հաշուուէր:

Յորենը, զարին, հաճարը աւ ամսուն վերջերը ոսկեգոյնի վերածուած ըլլալով՝ տեղ տեղ հունձքը կ'սկսի: Կը տնկեն շողգամ, բոդկ, հազար, սոխ, կաղամբ ու նման բանջարեղէններ: Զրեւ ցնցուղով ամէն իրիկուն ծաղիկի ածունեւոր: Սեխը եւ ձմերուկը աշխատանքն ամսուն վերջերը կ'սկսին հասունանալ:

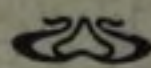
Յունիսի խորհրդանիշն է Խեչքէտէնը (*Cancer*)՝ որ զոդիակոսի 4րդ. կենդանակերպն է եւ զոր կը ներկայացունեն համանուն խեցեմորթին (Եփէլ) պատկերովը:

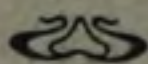
Մեր նախնիք ՄԱՐԴԱՅ կոչած են Յունիս ամիսը, որ է Ամառ եղանակին երբեակ ամիսներէն առաջինը, որուն միջոցին ցորեկը կը կարճընայ եւ գիշերը կ'երկարի: Գարնան հրապոյրները հետզհետէ կ'անհետան, դաշտերը արեւին ճառագայթներուն տակ զօրութիւն գոյներնին կը կորսնցունեն եւ տաք անձամբ կը դառնայ: — 1870ական թուականին սկիզբները թէեւ փորձ մը եղաւ Յունիս օտար անունը փոխանակելու Հիւնիս նոր յորջորջմամբ, — իբր համառօտութիւն «հնձար ամիս»ի, — բայց ընդունելութիւն չի գտաւ:

Խ Ե Չ Ա Փ Ա Ռ Ը

Դիտէիք անշուշտ թէ չաղանօզ կամ քաղնուրիս ըսել է խեղափառը, թէ շատ եղական քաղուածք մը ունի, և թէ... օղիի պատուական աղանդեր մըն է ինք, բայց կարծեմ թէ չէիք գիտեր իր յատկութիւնները: Զանոնք թուե՛նք ուրեմն:

Որսացէք հատ մը և անոր մէկ թաթէն բռնեցէք: Քանի մը շարժում ընելէ ետք, ինքզինքը ձեր մատնէրէն պիտի ազատէ և գետին իյնայ, թաթը միայն ձեր ձեռքին մէջ ձգելով: Իր ինը թաթերով պիտի փախչի արագ արագ՝ աւագուտ խողով մը պահուրտելու համար:

Ուրիշ փորձ: Բռնենք խեղափառ մը և անոր թաթերէն մէկը այրինք կամ կտրենք: Կենդանին իր մկանունքներուն զօրութեամբը անմիջապէս պիտի անդամահատէ վիրաւորեալ թաթիկը և պիտի ազատէ անկէ՝ ամբողջ մարմինը: Այս չար գործողութիւնը կրնանք միւս անդամներուն վրայ ալ կրկնել. խեղափառը նորէն իր մէկ հատ մնացած թաթովը պիտի յաջողի փախչիլ:

Մկրատով կամ դանակով անոր թաթերէն մին եթէ կտրենք արիւն պիտի հոսի. մինչդեռ իր ձեռքով կըտրած մասէն բնաւ չի հոսիր: Թէ ինչո՞ւ: Վասն զի անդամաղննական տեսակէտով, թաթին յօդուածներուն մէջ կը գտնուին այնպիսի հանգոյցներ՝ որոնցմէ ինքզինքը բաժնելուն պէս՝ այդ հատանումէն արեան հոսում չի գոյանար: Կենդանին ժամանակի մը համար կը զրկուի իր թաթէն, որովհետեւ մարմինը երբ նոր պատեան մը փոխէ, անոր հետ կ'ունենայ նաեւ իր կորսնցուցած անդամը, նախորդէն տւելի զօրաւոր:

Այսպէս, խեղափառը և իր ընտանիքին պատկանող միւս խեցեմորթները ինքզինքնուն համար կատարեալ բժիշկ, վիրաբոյժ ու վիրահատ են միանգամայն:

Ուր. — ԽԱ. օր Յինանց, Պահք:

Շր. — ԽԲ. օր Յինանց:

ՃԱՇԱԿ ԳԵՐՄ. ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ

Մ Ա Տ Ո Ւ Ռ Ը

Բլրոյն վրայ կանգնի մասուն ,
Հովիսն ի վար կը հայի լուն .
Վարը , մարգին լ'առունին եզերի
Հովուիկն երգէ զուարթ մի երգ :

Հնչէ պղնձին թինդ սրգաւոր ,
Ու մահերգակ անցնի թափօր .
Լրուէ ուրախ խաղը սրղուն ,
Եւ ուշն ուղղուի լեւան գլխուն :

Հոն , վե՛րն , ի հող դրնել Տանին
Զայնս՝ ոյ՛ք հովսին մեջ խնդային :
Հովի՛ւ մանուկ , հովի՛ւ մանուկ ,
Հոն , վե՛րն օր մ'ալ քեզ կ'առնու սուգ :

Թրգմ. Ռ. Յ. Պ.

ԼՈՒՏՎԻԿ ՈՒԼԱՆՏ

ՃԱՇԱԿ ՍՊԱՆ. ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ

Կ Ա Ր Ծ Ի Ք

Դադաղ մը կ'անցնի փողոցէն : Ծաղիկ հասակի մէջ
մեռած աղջկան մըն է :

(Քահանան) — Օ՛հ , սկսեցէ՛ք երգասացութիւնները :

(Բժիշկը) — Յաւերէն ազատեցաւ :

(Հայրը) — Արցունքները կը խեղդեն կոր զիս :

(Մայրը) — Մեռնի՛ւ կ'ուզեմ :

(Անցորդ մը) — Ի՛նչ գեղեցիկ յուղարկաւորութիւն :

(Երիտասարդ մը) — Սիրուն աղջիկ էր :

(Դեռասի օրհորդ մը) — Հէ՛գ աղջիկ :

(Ծեր կին մը) — Ի՛նչ բարեբախտ է այսպէս :

— Հանգչէ՛ խաղաղ , կ'ըսեն բարիները :

— Երթա՛ս բարով , կ'ըսեն ուրիշներ :

(Իմաստասէր մը) — Անհատ մը պակաս՝ երկրի վրայ :

(Քերթող մը) — Հրեշտակ մը աւելի՝ երկինքին մէջ :

Ռ. ԳԱՄԲՕԱՄՕՐ

✱ Եօթներորդ կիւրակէ . — ԽԳ. օր
Յինանց : Բ. Ծաղկազարդ :

Բշ. — ԽԳ. օր Յինանց :

ՀՈՍԿԷ ՀՈՆԿԷ

ԼՈՒՑԿԻՆ ՀՆԱՐԻՉՆԵՐԸ

Երկու գերմաններ, Ռէօմբր և Բրէշլը, իրարմէ խել կ'ուզեն շուցկին հնարած ըլլալու փառքը: Անդին սակայն Եանոս Իրէնեի հունգարացին կայ որ 1835 ին՝ 19 տարեկան հասակին մէջ հնարած է զայն: Իսկ Ժան Ֆրէտէրիք Քամմէրըր գերմանացին Լուտվիսպուրկի մէջ, իրմէ առաջ, այսինքն 1832 ին է որ հնարած է լուցկին:

ՏԱՐԵՑ ԼՐԱԳԻՐՆԵՐ

Փրանսայի համար, ամէնէն հին լրագիրն է «Կաղէթ տը Ֆրանս»ը, զոր 1631 ին հիմնած է Թէօֆրաստ Ռընօտօ: Վերջը կուգան «Մօնիթէօռ Իւնիվէռսէլ»ը և «Ժուռնալ տը Տէպա»ն որոնք 100 էն բաւական աւելի տարիք ունին: Գերմանիոյ մէջ տասնի չափ լրագիր կը հաշուուին որոնք են՝ Ժամանակագրական կարգով՝ հետեւեալները. — «Փրանքֆուրթըր Չայթուհկ» 1615 ին ծնած, Մաքստէպուրկի «Կաղէթ»ը 1726 ին, Լայպցիկի «Կաղէթ»ը 1660 ին, Աւկսպուրկի «Բօսթ»ը 1668 ին, Իէնայի «Կաղէթ»ը 1674 ին, և վերջապէս Կօթայի «Կաղէթ»ը 1691 ին: — Շուէտի «Կաղէթ»ը 1644 ին, Լոնտոնի «Կաղէթ»ը 1665 ին, Պէլճիգայի «Ժուռնալ տը Լիէթ»ը 1¹/₂ դարու հնութիւն մը ունին —: Աւելցունենք որ աշխարհիս է՛ն լայնածաւալ լրագիրն եղած է Պօսթըն (Ամերիկա)ի մէջ «Տի Իվնինկ Կաղէթ»ը, իսկ է՛ն փոքրածաւալը՝ Մէքսիկայի մէջ «Թէլէսքօր»ը:

ՖԷՄԻՆԻԶՄ!

Անգլուհիները հիմայ նախնի ձեւով սկսած են ձի հեծնել, այսինքն սրունքնին էրիկ մարդոց սլէս բացած, ճի՛շտ յունարէն շաւնա գիրին ձեւով: Այս պատճառաւ անոնք ստիպուած են հազնելու մէջտեղէն ճեղք կիսազգեստ մը, — այրերու տաքատին թոյլ ու լայն մէկ տեսակը, — որ թամբին երկու քովէն կ'առկախուի շնորհալի կերպով: Կ'երեւայ որ այս հեծելակերպն աւելի առողջապահիկ է կանանց համար:

Ինչ որ ալ ըլլայ, ֆէմինիզմի յաղթանակ մը անխուսափելի է, մանաւանդ Ալպիոնի աղջկանց կողմէ:

ԳԶ. — ԽԵ. որ Յինմ:ց:

ԳԶ. — ԽԶ. որ Յինմնց, Պանք:

Վ Ի Ճ Ա Կ Ն Ե Ր

Տիբլումդ առիր, եղար դուն ալ ԴԵՂԱԳՈՐԾ,
Արդ ըսպասէ՛, խանութիդ մէջ տեղայ գործ:
Բայց երբ սրիսալ դեղ պատրասես հիւանդին,
Քա՛րը գլխուդ, զանի խրկես՝ հի՛ւյ . . . անդին:

Իր արհեստին հաւատարիմ ԴԱՅԵԿԻՆ
Բան մի՛ ըսէք, «դմա՛ լուարուք, դա՛ է կին» .
Իսկ երբ բռնէ ծոցւոր կընոջ երկունքը,
Դայեկ, Տոքոր, ներկայ կ'ըլլան երկուքը:

Աչքդ գոցէ՛, բռնէ չորս դին ԳՐԻԱԳԻՐ,
Քեզի՛ կ'ըսես, առ ախսէն մի՛ վարակիր .
Շիք ձեւերնին անդին չերթար իմ դեմես,
Բայց կին չ'ապրիր անոնց շահով, գիտե՛մ ես:

Ժանեակ, բամպակ, ներկ, բուրդ ծախէ՛, ՓԵՐԵԶԱ՛Կ,
Հիմակ են շատ կանանց զա՛րդը բերէ սակ:
Մանչ մը երբոր գընէ սանձը փռոտքան,
Ինչո՞ւդ պէտք քե այդ զարդերը ո՞ւր կ'երթան:

Ասծու բարի՛ն, պատրաստ ի՞նչ է, ՀԱՅԱԳՈՐԾ,
Առ չեթեղեն իմին գլխուս բացաւ գործ .
Երբոր քես ինծի ասանկ խրմոր հաց,
Բարա չեմ տար, գընա բերանդ հովի՛ն բաց:

Կեանքդ փո՛ւկդ է, երբ շընորհփով ՄՕՏԻՍԹ ես,
Վա՛յ փու խելիքդ, քե որ երկան՝ մօտիս թեզ:
Նոր հագուստներ կտէ՛, կարէ՛ ժապաւեն,
«Աղջիկ» ապրէ, գրպա՛նդ փեղի ապաւեն:

Մասներդ հարսար, արուեստագէտ ՈՍԿԵՐԻ՛Զ,
Բայց փեղ համար կ'ընէ — կ'ըսեն — օսկին՝ իջ .
Շինէ՛ յղկէ մանեակն, օղը մատանին,
Քար փոխելով, փա՛ր հանելով Սասանին:

Եջ. — ԽԵՂ. օր Յիշմանց : Երկնային վիճակ .
Ի յիշատակ վիճակաւ ընտրութեան Մատա-
թեայ առաքելո՞ւն :

Ուր. — ԽԵՂ. օր Յիշմանց : Պահր :

ՄԷԿ ՆԱԽԱԴԱՍՍՈՒԹԻՒՆ

17 ԼԵԶՈՒՈՎ

ԼԵԶՈՒՆԵՐՈՒ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԵՍ

(Այբուբենական Կարգաւ)

Աղպաներեն .	Կըռաթ շուճ իտուէ :
Աշխ. (Հայ.)	Կիները շատ կը սիրեմ :
Անգղիերեն .	Այ լըվ մը՛ աի ուխմըն :
Աւաքերեն :	Անա իւհուպպու հիսվանի քէսիր :
Գաղղիերեն .	Ժ'էմ պօքու լէ ֆամ :
Գերմաներեն .	Ին լիպէ զէն աի ֆուաուէն :
Գրաքառ. (հայ.)	Կարի՛ սիրեմ զկանայս :
Թուրքերեն .	Գարըլարը չօք սէվէրիմ :
Իսաղերեն .	Ամօ մօլթօ լէ տօննէ :
Հրեերեն .	Ամօ մուհչօ լաղ տօննաս :
Ճաքոներեն .	Օ ճօղօ այ՛ սըրը :
Յունարեն .	Աղաբօ բօլի թաս եինէքաս :
Պարսկերեն .	Զէն հարա խայլի տուսթ մի տարէմ :
Պռլկարերեն .	Օպիչամ միօկօ ժէնիթէ :
Ռուսներեն .	Մուլթ եուպէսք բէֆըմէի :
Ռուսերեն .	Եա օչէն լիւպլեու տամը :
Քրդերեն .	Ժընան փըռ հազարքըմ

Երանի՛ սակայն այն էրիկմարդուն՝ որ այս բոլոր լեզուներով բոլոր կիները սիրելու տեղ, իր լեզուով իր կինը կը սիրէ միայն . . . :

Շբ. — Խթ. — օր Յինանց :

* Կիր. — Մ. օր Յինանց : Հոգեգալուստ :
Պէնրէկէստէ : Բարեկենդան եղիական պահոց :

ՏԱՊԱՆԱԳԻՐ

[Իբ վեց մասն շոյաթին զաւանդէն հորանցանող Տօր Տը արար-
յոյլ ու պարզ եղերերէն է հեպե-եալը՝ — Իսկի-արարի Հա-
յոյ Գերեզմանոցը Գրեռ-ող Գոթիի հին պապանաւարէ Տը Գալ-
նաթ, — որ յետեան արեւն հրնայ Գալաթար Տը արաւ ասէ 35—40
արարի առաջնան Տօր մատար աշխարհաբար լեղո-ի մասին] :

ՄԱՅՐՆ ՈՐԴԵԿՈՐՈՅՍ

Որդեա՛կ սիրուն, ինչո՞ւ այսպէս
Թրուար արագ իմ գրկէս.

Մայրիկդ՝ որուն դու յոյսն էիր՝
Ինչո՞ւ անկէ գրկեցիր :

Քեզմա՛յ գտէր նա մըխիբար,
Քեզմա՛յ կեանքը կ'անուշեցար,

Ժպտուն աչուիդ երբ կը դիտէր
Օրորոցիդ առնքեր :

Ա. խաւի մօտ է հիմայ աչքին,
Քանի սեւ հող քեզ դրսին,

Քե՛զ, որ դեռ եւս հազի՛ւ, որդեա՛կ,
Տեսած էիր վեց լուսնակ :

Քու մօրդ համար առանց քեզի
Զիկայ ծաղիկ գարնայնի.

Պո՛ւ, իմ ծաղիկս, դո՛ւ բռնմեցար,
Պարուն չիկայ ինձ համար :

ՏԱՊԱՆԱԳԻՐ

[Իսկի-արարի Հայոց Գերեզմանադռնէն]

Որն անդունդ մը կարծեց
Այս տեղ, որն ալ բարձունք մը.

Մէկը ծաղիկ մը դրաւ,

Միւսն ալ անխօս արցունք մը :

Ու այդ երկուքը դալա՛ր

Թող պահեն այս հողը

Ուր ծաղիկ հասակի մը հետ

Կը հանգչի կեանք մը մաքուր :

ՇՈՓՄՈՓ ԽՆԴՈՒՔՆԵՐ

Տիկին Ք. կը շնորհաւորէր բառգիրք չինող մը՝ որ իր աշխատասիրութեան մէջ չէր հիւրընկալած լկտի բառերը : Հեղինակը պատասխանեց .

— Կ'երեւի թէ, Տիկին, այդ բառերը միայն փրնտրուեր էք բառգիրքիս մէջ :

(Պարոն հաւկիթը) . — Ի՞նչ կ'ընէիք եթէ փորձէի համբոյր մը քաղել ձեր սիրուն այտէն :

(Օրիորդ հաւկիթուհին) . — Մայրիկս վար կը կանչէի : Բայց դժբախտաբար ան ալ դուրս ելաւ . . . :

— Կը շողոքորթէք զիս՝ գեղեցիկ կոչելով, մազերս ձերմըկիլ սկսան . տեսէ՛ք, հոս խորշոմ մը ունիմ :

== Խորշոմ մի . . . , կը սխալիք, Տիկին, ժպիտ մըն է որ ձեր մորթին մէջ է մնացեր :

— Կը խոստանա՞ս հաւատարիմ մնալ ինծի՝ մինչեւ վերադարձս :

(Տարփուհին) . — Ինչո՞ւ չէ . միայն թէ պէտք է որ դուն ալ քիչ մը աճապարես . . . :

Գեղանի դերասանուհի մը իր սեղանաւորէն նամակաւ կարեւոր գումար մը կ'ուզէ փոխ : Իսկոյն հազար ֆրանքնոց պանքսոմս մը կուտայ սեղանաւորը՝ սա երկատողով . «Ներփակ պիտի գտնէք 1000 ֆր. և բիւր յարգանք» : Դերասանուհին, «Մէռօի, բայց նախամեծար պիտի սեպէի 1000 յարգանք և բիւր ֆրանք» կը փութայ երկտողել փոխատուին :

Տունը մնացած աղջիկ մը կ'ըսէր . «Հայրս սովորութիւն ունի ամէն կաղանդի մէյմէկ հատոր գիրք նուիրելու ինձ» :

— Ի՞նչ ճոխ գրադարան մը ունենալու էք, օրիորդ . . . , կը պատասխանէ անդիէն սրամիտ պարոն մը :

Եթէ 37ը բազմապատկենք թուաբանական յառաջատուութեան թուոց սա իւրաքանչիւրին հետ՝ 3, 6, 9, 12, 15, 18, 21, 24 և 27, արտադրեալները կ'ըլլան 111, 222, 333, 444, 555, 666, 777, 888 և 999:

Նոյն 37ը չըջելով 73ի փոխելէ ետք՝ վերոյիշեալներով եթէ բազմապատկենք, սկսելով վերջինէն, 73×27 , 73×24 , 73×21 , և այլն, առաջին արտադրեալը վերջացած պիտի ըլլայ 1 ուլ, Բ. ը՝ 2 ուլ, Գ. ը՝ 3 ուլ, Դ. ը՝ 4 ուլ, Ե. ը՝ 5 ուլ, և այլն:

142,857 թիւն իր խիստ հասարակ երեւոյթին տակ կը պահէ ապշեցուցիչ մողութիւն մը: Բազմապատկեցէք զայն 1 ուլ, 2 ուլ, 3 ուլ, 4 ուլ, 5 ուլ կամ 6 ուլ, կարելի չէ որ արտադրեալին մէջ գտնուի 142,857ի թուանշաններէն տարրեր թուանշան մը, ոչ ալ անոնց կարգէն տարրեր կարգ մը, միայն թէ անոնք շարուած պիտի ըլլան ուրիշ կէտէ մը սկսելով: Ուշադրութիւն: Մէկով բազմապատկելով՝ պիտի ունենանք անշուշտ 142,857. 2 ուլ՝ 285,714. 3 ուլ՝ 428,571. 4 ուլ՝ 571,428. 5 ուլ՝ 714,285. 6 ուլ՝ 857,142. Իսկ 7 ուլ՝ տեսէք ի՞նչ կ'ունենանք յանկարծ, 999,999: 8 ուլ՝ 1,142,856. Ժհ, մի՛ նեղուիք այս անականկալէն. ծայրերը գումարեցէք և կ'ունենաք նորէն 142,857: 9 ուլ՝ 1,285,713. Ծայրերը գումարեցէք դարձեալ, և ահա նորէն նոյն թուանշանները՝ վերոյիշեալ Բ. ձեւով. 285,714:

Թուանշաններու սա շարքը 1 2 3 4 5 6 7 8 9՝ բազմապատկենք 45 ուլ, կ'ունենանք 555,555,505: Շրջենք բազմապատկելին, 9 8 7 6 5 4 3 2 1 և 45 ուլ բազմապատկենք. արդիւնքին մէջ 45 մը կայ նորէն, բայց այսպէս 44,444,444,445: Շրջենք երկու թիւերնիս ալ. $54 \times 123456789 = 666,666,606$: Միայն բազմապատկելին չըջենք հիմայ. $54 \times 987654321 = 53,333,333,334$. Ծայրերը քով քովի գալով կը կազմեն 54 բազմապատկողը, իսկ երեքներուն թիւն է $5+4$:

(Շարունակելի մեր 1908 ի Տարեցոյցին մէջ)

Ուր — Զ. օր Հոգեգալստեան, Պանք:

ՇԲ. — Է. օր Հոգեգալստեան:

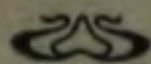
ԻՆՔՆԱՏԻՊ ՀՐԱԽԻՐԱԳԻՐ

(Յուճիս 17, «Առաջին Պատկ»ի Առիթուն)

Օրիորդ Ս*** ամերիկացի նշանաւոր դերասանուհին վերջերս նշանուած ըլլալով՝ իր հարսանեկան հրաւիրագիրը լրագիրներու միջոցաւ առպէս հաղորդած է հասարակութեան :

«Բոլոր բարեկամներու» և ծանօթներու ներկայիւս կը փափաքիմ խմացունել թէ յառաջիկայ կիրակի օր պիտի երեւնամ դերի մը մէջ՝ զոր մինչեւ հիմայ խաղացած չեմ ընաւ : Թատերախաղին անունն է ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻԻՆ : Երիտասարդ սիրահարի դերը յանձնուած է Պր. Լ***ի : անոր ներկայացումէն կախում ունի խաղին գտնելիք յաջողութիւնը : և խաղը՝ իր կամքին համեմատ՝ զաւեշտ մը կամ ողբերգ մը պիտի ըլլայ : Ամէն պարագայի մէջ կասակերգութեան չը պիտի յանգի, որովհետեւ երկուքս ալ — զոյգ դերակատարք — շատ անկեղծ և շատ ալ լուրջ ենք : Ասկից դատ, բոլոր ամուսնացած բարեկամներս կ'ըսեն թէ խնդալու բան չի կայ Ամուսնութեան մէջ : Մեզ համակիր բարեկամներէ և ծանօթներէ կը խնդրուի ուրեմն պատուել մեր այս «ներկայացում»ը՝ իրենց ներկայութեամբ : »

Նորոյթը, տարօրինակութիւնն ու եղականութիւնը ամերիկացիներուն քո՛ւ վնասուելու է մանաւանդ :

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻԻՆԸ

Լաւագոյն ամուսնութիւնը — կ'ըսէ Ժան Ժաք Ռուսօ, — յուղումներու կ'ենթարկէ զմեզ : Եւ, ինչպէս որ հանդարտ և մաքուր ջուրը կ'սկսի խռովիլ փոթորկին մերձեցումէն, այնպէս ալ երկշոտ և անբիծ հոգի մը առանց տագնապի չէ՛ որ կը տեսնէ իր վիճակին մօտաւ լուտ փոփոխումը :

✱ Կիր. — Ա. Կիւրակէ յարուծեան, և յիշատակ եղիայ մարգարէին : Առաջին պատկ :

Բ2. — Սրբոց Հռիփփախեանց կուսանոց :

ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ ԿԱՆԱՆՑ ՄԱՍԻՆ

Եթէ կիներուն համար աղէկ զուրցեմ, առարկեն
սլիտի թէ զիրենք լաւ չեմ ճանչնար. իսկ եթէ գէշ զուր-
ցեմ՝ սլիտի ըսեն թէ յաջողութիւն չեմ գտած անոնց քով :
Ասոնք զիս չեն արգիլեր սակայն որ անոնց վրայօք թէ՛
նպաստաւոր և թէ՛ աննպաստ խօսիմ :

Արուեստ մը կայ որուն մէջ կիները կը գերազան-
ցեն : Իրենց ամէնէ՛ն աւելի աղէկ գիտցած բանը չի հաս-
կընալ ձեւացունելու արուեստն է անիկա :

Գեղեցիկ կին մը Աչքին դրախտն է, Սիրտին՝ դը-
ժոխքը և Քսակին՝ քուարանը :

Խելացի մարդը կնկանը բարկութենէն չի վախնար .
աւելի՛ խելացի մարդը կը ջանայ կնկանը բարկութիւնը
չի գրգռել :

Աւելի գեղեցիկ տեսարան մը չեմ գիտեր ես՝ սլար-
կեշտ կինէ մը աւելի : Բայց կ'ուզեմ որ աղւոր ըլլայ ան ,
որպէս զի իր սլարկեշտութիւնը արժէք մը ունենայ :

Էրիկմարդիկ աչքեր ունին տեսնելու համար, իսկ
կիները աչքեր ունին տեսնուելու համար :

Անհաւատարիմ կին մը դժուարամարտ կերակուր մ'է :
Պատուաւոր ամուսինը զայն դուրս տալով՝ կրնայ հան-
գըստանալ . իսկ անպատիւները դիւրութեամբ կը մարսեն
և աշխարհիս է՛ն անդարաւ, կերակուրը կը ներկային զայն
ուրիշներուն :

Ամուսնութեան մէջ սլարկեշտ կնկան «տէր բայի»ն
էրիկն է, բայց «յատկացուցիչ»ը՝ զրացին :

Կիներէն կը պահանջուի որ դեմք մը ունենան, իսկ
էրիկմարդերէն՝ զրուխ մը :

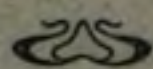
ԳԶ. — Սիրոց Գայիանէանց կուսանոց :

ԳԶ. — Պահք :

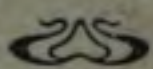
ԴԻՅԱՆՈՅՇ, ՄՈՒՍԱՅ, ՅԱԽԵՐԺԱՀԱՐՍ

(Դ Ի Յ Ա Բ Ա Ն Ա Կ Ա Ն Ա. Բ Ա Ռ Գ Ի Ր Ք)

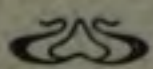
Փիքե՝ աշեւու . Ուրանիս՝ երկնից . Հերա՝ երկրի . Աւ-
փիսրիսե , Կաշարեա՝ ծովու . Եկասե , Պերսեփունե՝ գժոխքի :

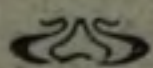
Բեշունա՝ պատերազմի . Ասրեա կամ Դեմիս՝ արդա-
րութեան . Հեքե՝ պատանութեան . Եգերիս՝ իմաստութեան .
Մնեւոսիսա՝ յիշողութեան . Եսա՝ ընտանեկան վառարա-
նի . Հիւեկե՝ ամուսնութեան :

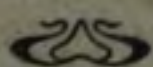
Եւսերպե՝ երաժշտութեան . Ափրոդիսե՝ գեղոյ և հեշ-
տանաց . Փսիֆե՝ գեղեցկութեան . Եւփրոսիսե՝ շնորհաց .
Արսեմիս՝ որսորդութեան . Պաշեա՝ հովուութեան . Արաֆ-
ե՝ ոստայնանկութեան :

Դրիսադ՝ անտառի . Նիսփայք՝ ծառոց . Պրոսերպիսա՝
գարնան . Հիւրիկ՝ ծիածանի և անձրեւաց . Նայեադք՝ գե-
տոց և աղբերց . Պումոնա՝ պաղոց . Փշորա՝ ծաղկանց .
Փիշումեշա՝ սոխակի . Դեմեւսե՝ հունձքի , երկրագործու-
թեան :

Մեշպումեկե՝ ողբերգութեան . Կաշիոսպե՝ գիւցազ-
ներգութեան . Կշիուլ՝ պատմութեան . Պոշիւնիսա՝ քնարեր-
գութեան . Երասուլ՝ եղերերգութեան . Թաշիսա՝ կատակեր-
գութեան :

Կշաթուլ , Լափեսիս և Ասրոսպե . — երեք պարկաներ՝
որոնք մարդկային կենաց թելին տիրուհիներն էին :

Եւայլն , եւայլն , եւայլն :

Եշ. — Սրբոցն Յովհաննու Կարապետին և
Աթանազիոսեայ եպիսկոպոսին :

Ուր. — Պանք :

ԴԻՔ ԿԱՄ ՉԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ

(ԴԻՅԱԲԱՆԱԿԱՆ Բ. ԲԱՌԳԻՐՔ)

- Աքեմաս . — Իմաստութեան :
- Ապոդոն . — Լուսոյ , գեղարուեստից , բժշկութեան :
- Արամագդ , կամ Ջեւ . — Երկնից և կայծականից :
- Արեւ . — Պատերազմի :
- Արպոկրաս . — Լուսութեան :
- Բագոս կամ Դիոնեսոս . — Գինուոյ .
- Եսկուշաս . — Բժշկութեան :
- Եւոդոս . — Քամիներու :
- Իֆսիոն . — Գողութեան :
- Կուպիսոն , կամ Երոս . — Սիրոյ :
- Կոռնոս . — Ժամանակի :
- Հեփեսոս . — Հրոյ :
- Հերակղես . — Ոյժի :
- Հերմես . — Գիտութեան , վաճառականութեան և պերճախօսութեան :
- Մոմոս . — Խեղկատակութեան :
- Մորփեոս . — Քնոյ և անուրջի :
- Յանոս . — Խաղաղութեան և մարտից :
- Նեմեսիս . — Վրիժուց :
- Ուրանոս . — Երկնից :
- Պան . — Արտօրէից :
- Պոլսոն , Երեքոս . — Դժոխոց :
- Պոլսոս . — Հարստութեան :
- Պոսիդոն , Պադեմոն . — Ծովու :
- Պրիաս . — Պարտէզի :
- Պրոսկոս . — Կերպարանափոխութեան :
- Եւայլն , եւայլն , եւայլն :

† Շք . — Սիրոյ հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսա-
ւորչին յիշատակ ելից ի վերապէն :

* Կիր . — Բ. Տօն Կամոդիկէ Եկեղեցւոյ
Ս. Էջմիածնի : Հարաւնի :

Բ Ե Թ Լ Ե Հ Է Մ

Ս. Գրոց մէջ երկիր Յուդայ և տուն Եփրատայ կոչուած է Բեթլեհէմը՝ իր պտղաբերութեանը համար: 864 մէթր բարձր է միջերկրական ծովէն, և Երուսաղէմի հարաւ դին՝ 12 քիլոմէթր հեռու լեռան մը վրայ կը գտնուի, ձորերով շրջապատուած: Քրիստոսէ 1740 տարի առաջ կար:

Ծննդավայրն է Յովաքի, Ասայէլի, Եսորոնի և Ղեւտացի կնոջ (որուն մարմինը — ըստ Աստուածաշունչի — յօշոտուելով Իսրայէլի 12 ցեղերուն խրկուեցաւ), նաեւ Ելիմելէքի, Նոյեմիի (որուն որդին Մաալոն՝ Հռութը առաւ, բայց կլինը այրի մնալով կեսրոջը հետ Բեթլեհէմ եկաւ և Բոոսի հետ կարգուեցաւ, անկէ զաւակ մը ունեցաւ, Որէդ՝ որ եղաւ հայր Յեսսէի, որմէ ծնաւ Դաւիթ 1087 ին [Ն. Ք.], և Սամուէլ Աստուծոյ հրամանով օծեց զայն): Սողոմոնի պղին Ռորալամ ընդարձակած է այս քաղաքը:

Հոս ծնած են նաեւ Մարթան ու իր որդին Յակովբը: Յովսէփ Աստուածահօր հայրը, և Աստուածածնի մայրը Աննան: Վերջապէս Բեթլեհէմ ծննդավայրը եղած է Յիսուսի՝ Որուն իրենց երկիւղած այցր տունն երեք մոգերը: Հեղինէ բարեպաշտունին մաքրել տուաւ մտւորը՝ որ խանձարուրքը եղած էր Փրկչին, և երկրպագութեան վայր որոշեց զայն: Քրիստոնեայք յետոյ վրան աղօթարան մ'ալ կառուցին, զոր քակեց Ադրիանոս 135 ին, և տեղը՝ Ափրոդիտէի արձանը կանգնեց: Այս սրբազան վայրը կրկին մաքրուեցաւ և հոյակապ տաճար մը կանգնուեցաւ հոն, որուն դուռը կերտուած է Աբրահամ և Առաքել անուն եկեղեցականաց կողմէ, երկլեզուեան արձանագրութեամբ մը:

Հիմայ Բեթլեհէմի մերձակայ եղած ուխտատեղիներն են Քառասնից այրը, Հայր Յովսէփայ սան տեղը, Հովնաց գիւղը (Պէյթ Սահուր), Բոոսի դաշը, Հովնաց այրը, ևն.:

Հոն Լատինաց «Սրբունի Կատարինէ» անուն եկեղեցին կը պարունակէ ներքսագոյն խորան մը ԲԵԹԼԵՀԷՄԻ ՄԱՆԿԱՆՅ կոչուած, որոց այսօր է յիշատակ, (յունիս 25):

Բշ. — Սրբոց մանկանցն Բեթլեհէմի և Ակա-
կիոսի վկային, Մովկիմայ քնն. ին և Կողրա-
տիոսի գինաւորին:

Գշ. — Սրբոց կուսանացն Նունայ և Մանեայ:

Ժ Ա Ժ

(1894 Յունիս 28, ի 4. Պոլիս)

Դ2. — Պանքր

Ժաժը երկու տեսակ է. 1. Հրաբխային. 2. Ոչ հրաբխային՝ որուն պատճառն է երկրի կեղեւին հաւասարակշռութեան մէկ բեկումը՝ լաւագոյն հաւասարակշռութեան մը համար։ Հրաբուխին ու ժաժին իրարմէ յաճախ անկախ այս երեւոյթներուն անդրադոյն պատճառը եղած կ'ըլլայ երկրագունտի հալած միջուկը՝ իր անստիճանական ցրտացմամբը։ Միջուկին խտացումը, լավայի ճայթքն ու մթնոլորտական ճնշումը կ'ստիպեն կեղեւը ծալոտիլ, չորնալով պզտիկցած ծիրանի մը մօշկին պէս։ Այս ծալոտելուն ամէնէն ցայտուն արդիւնքն են լեռնաշղթայք ու ծովափոսք։

Եւ ժաժն էր այն յամբ շարժումը՝ որով լեռները կանգնուեցան ու ծովերը խռոչացան։ (Հրաբխային լեռները յաճախ կազմուած են սակայն արտավիժած նիւթերով)։

Ենթադրուածին պէս յանկարծադէպ չէ ժաժը, կեղեւը հանդարտ չէ, ստէպ կը դողայ, ինչպէս կը թուի յայտնել Դոմաշաի (Tromomètre) գործիքը՝ Յնցագիրէն (Sismographe) աւելի զգայուն։ Ուրեմն ժաժը մէկ տեղաւորումն է գետնամասի մը, կծկուելով կամ վտարմամբ պակսելով ընկրկող միջուկին վրայ. այս տեղաւորման կ'ընկերանան գետիններու յանկարծական զնստումն ու նախապէս հարթ գետիններու տարամակարդակումը, երբեմն լայն փեռեկումով, Վոսփորին ու Տարտանէլին նման։ Ասոր համար է որ կ'ըսենք թէ կեղեւին աղէկ հաւասարակշռուելու ձգտումն է ժաժին պատճառը, թէ և հոն ուր ցնցում կ'զգացուի՝ զնստում կամ ծալոտում չի կայ անպատճառ. պատահարին դղրդիւնը կը փոխանցուի չրջակայ հողերուն և մերթ հեռու կը ծաւալի։ Փոխանցումը 1. գծային է՝ երբ ցնցուող գետինը աւելի երկայն ըլլայ քան թէ լայն. 2. շայնական՝ երբ լայնատարած գետին մը ցնցուի. 3. կեդրոնական՝ երբ կեդրոնէ մը ճառագայթէ ամէն ուղղութեամբ։ Յունցին փոխադրման կը նպաստեն ժեռուտ գետինները։ Ժաժէն է'ն շատ ապահովութեան են ծովն ու մեծ թանձրութեամբ ջրատական (ջուրերով բերուած) հողերը։

Ե2. — Արքայ իշխանայն Ամակայ և Յովսէփայ, և վկայիցն՝ Սարգսի և Բագոսի։

ՊՕԼՍԱՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐ

« Լ Ո Յ Ս »

Ուր. — Պահր :

1895 Նոյեմբեր 4 ին կ'սկսի հրատարակուիլ Կ. Պօլսոյ մէջ այս շաբաթերթը՝ Պարտիզակցի Վահան վարդապետ Տէր-Մինասեանի արտօնատիրութեամբ : Բոլորած է շաբաթաթերթի մէկ քանի շրջաններ, և Վահան Փափազեանի խմբագրապետութեամբ զաւելտական հանդէս հրատարակուելէն յետոյ, 1905 յունվարին վարչութիւնը յանձնուած է Բաբկէն վարդապետ Կիւլէսէրեանի, դառնալով զուտ կրօնաթերթ : Հրապարակ կ'ելլայ շաբաթօրերը, աշխատակցութեամբ (բացի խմբագիր-սնօրէն Բաբկէն վարդապետէ) Քննասէրի, Եղիշէ եպիսկ. Դուրեանի, Տ. քթ. Յ. Թօփճեանի, Վահան վարդապետի, Արմաշականներու, Գր. Հ. Գալուստեանի, Մկրտիչեանի, ուսեալ քահանայից և այլոց, բովանդակելով Ս. Գրոց մեկնութիւններ, քարոզներ, եկեղ. դրախօսական ու պատմական հարցեր, մատենագրական դէմքեր, ինչպէս և բանասիրական ու ստուգաբանական ուսումնասիրութիւններ :

« Լոյս » թեւակոխած է երկոտասաներորդ տարեշրջանը : Երեք տարիէ ի վեր Բաբկէն վարդապետի խմբագրապետութեամբ կը հրատարակուի :

Բաժանորդագրութիւն. — Պօլսոյ և դաւառաց համար տարեկան 50 դրշ., արտասահման 12 ֆր. կամ 10 շիլին : Զեռքէ կը ծախուի թիւը 1 դրշ. ի :

Հասցէ. — Մէյտանճըդ, Վիթալ խան : Տպագրութիւն Վ. Մինասեան, Սուլթան Համամ ճատտէսի, թիւ 14 :

Ծաւալ. — 24 էջ՝ երկսիւն, էջի լանք 14 սանթիմ, երկայնք 21 սանթիմ : Թուղթ դեղնորակ. կապոյտ շապիկ՝ լոկ բաժանորդագրութեան սլայմաններու և դործակալաց անուններու ծանուցմամբ :

Նբ. — Սրբոյն մեծին Ներսիսի հայրապետին մերոյ և խաղայ եպիսկոպոսին :

ԸՆԹԵՐՅՈՒՄԸ ՀՈԳԵԿԱՆ ՄՆՈՒՆԴ Է

ՄՆՈՒԿԸ ծաղիկի մը պէս կը փթթի այլադան աղդեցութիւններու տակ : Հայելի մը և զգայնիկ մէն է իր միջավայրին բիւր ցոլացումներուն : Մանկութիւնն ինքնին նուրբ ու փափուկ է, ճառագայթէ, անդուսէ, ժանեակներէ հլուսուած դեղեցկութիւն մը : Ընտանեկան յարկն է իր առաջին գիտակցութեան ոլորտը : Կեանքը զոր մայրենի սիրոյ շողովն ու ցօղովը կը շնչէ, գողտր ու զուարթ ծածանք մը ունի իր աչքերուն : Դեռ անսիրտ և միամիտ, աշխարհը ժպիտներու մէջ կը տեսնէ : Մանկութիւնը գոյութեան ոսկեծաղիկ շրջանն է :

Բայց մանուկը որքան կը մեծնայ և դէպ ի լայն կեանքը կը քալէ աւարտելու համար հոն իր ճակատագիրը, կը գտնէ իր առջեւ բիրտ իրականութիւնը, որուն յատուկ մկրատը կը կտրէ իր անմեղութեան և սիրոյ արեւափառ երազներուն թեւերը : Դպրոցը արդէն մտախոհութեան նուրբ ծալք մը փոթէ պատանիին ճակատին վրայ : Ընտանեկան գգուանքը և սրտազեղումները, որքան ալ պարարեն իր սիրտը, ա՛լ գոհացում և յագուրդ չեն տար երբեք մըտքին պէտքերուն և տենդոտ հետաքրքրութեան մը՝ որ հազար հարցումներ կը բերէ շրթներուն վրայ : Նոր հորիզոն մը բացուած է դեռատի ուսանողին առջեւ, նոր իրերու հանդէպ կը գտնուի, բարդ, խոր, լայնածաւալ իրականութեան մը որ կը կոչուի աշխարհ, կեանք, մարդկութիւն, մահ, յաւիտենականութիւն : Եռուղեռ մը կայ իր ներսը, փթթումի անշէջ հրայրքը, ապրելու խանդն է որ կը յորդի և կը ծաւալի իր էութեան մէջ : Ընտանեկան ոգին խորաքանդակ դրոշմուած է հոն, ապրած միջավայրը իր գաղափարներու և բարքերու հոսանքովը նոր տարրեր կը ներմուծէ անոր մէջ : Բայց ամէնէն աւելի գրական դարգացումը կ'արթնցնէ իր անձին, իր կարողութիւններուն, իր կոչումին գիտակցութիւնը, ցոյց տալով

միանգամայն այն թատերափայլը — աշխարհը — ուր առաւել կամ նուազ նշանակալից դեր մը պիտի խաղայ իւրաքանչիւր ոք, իր անհատական գոյութեան իրաւունքը արժեցնելու համար: Եթէ գիրքերուն գանձարանը չըլլար, ուր խտացած է դարերու աշխատութեան կուտակուած արդիւնքը, իւրաքանչիւր նորածին որ աչքերը արեւին կը բանայ, կեանքի անասլատին մէջ նոր պիտի սկսէր դարգացման ճամբան, զոր բարեբախտաբար յարդարուած և ծաղկաւետ կը գտնենք մեր առջեւ: Քաշաքակրթութեան մեծանուն մշակները, — կրօնի հիմնադիրները, բարոյախօսները, գիտնականները, արուեստագէտները — իմացական ճոխ և թանկագին ժառանգութիւն մը կտակած են մեզ: Ասոնք նախապէս մագլցած են ապառաժուտ բարձունքներէ, լուսաւոր հորիզոններ և շաւիղներ ցոյց տալու համար մեզի: Այդ վերելքը Յակոբեան սանդուխն է, մէկ ծայրը երկրի սրտին մէջ մխուած, և միւսը՝ կարկառած դէպի երկնային պայծառութիւնները. վարը՝ յատակը՝ անասունը կը խօսի մեր մէջ, վերը կատարին վրայ՝ անմահութեան լոյսը կ'ողջունենք: Կանգնած է ան ամէն մարդու առջեւ. ո՛վ որ կ'զդայ իր մէջ զօրութիւն մը, խռտալին տենչը, հանճարին կայծակը, նա կրնայ այդ բարձրութեան վրայ սուառնիլ:

Գրականութիւնը կը բանայ մեզի հրաշալիքներու աշխարհը և կը ցուցնէ բարեշրջումի օրէնքը: Նա կը պարունակէ ինչ որ մարդկութիւնն ունի իրրեւ բարի, ճշմարիտ և գեղեցիկ: Առանց գրական զարգացումի, մարդը իր բնական վիճակին թողուած ատենը, անհատական պահպանութեան և տեսակին յարատեւութեան կապուած զգացումներն ու բնազդները միայն կը զօրացնէ իր մէջ: Զգացումներու յայտնութեան ժամանակագրական անվրէպ կարգն է այս, ոչ միայն անհատին, այլ նաեւ ստորին ցեղերու կեանքին մէջ, ուր դաստիարակութիւնը չի սրբագրեր բնութիւնը: Ընթերցումն է որ կը ծնի մարդը իմացական կեանքին մէջ. նա կեանքին դարաւոր փորձառութիւններն ու իմաստութիւնը կը բերէ մեզի: Դպրոցին տուած տարրական պաշարը անբաւական է կազմելու զարգացած և ամբողջ մարդը: Պէտք է խորանալ ծանօթութեանց մասնագիտական կալուածներուն մէջ, չփութիլ մեծ միտքերու հետ, անոնց թռիչքը փորձել, անոնց թեւերուն վրայ ծածանիլ, անոնց վսեմ խոյանքը զննել և անոնց սղեւորութեամբը խայտալ: Ընթերցումը կը ծաղկեցնէ մեր կարողութիւնները, կ'ստեղծէ և կը պահպանէ ներշնչումը, կ'ընդլայնէ եսին անձուկ շրջանակը:

Բայց ի՞նչ պէտք է կարդալ : Ոմանք իբր զուարթարար ժամանց կը հասկնան ընթերցումը . ուրիշներ իրենց վիպական ճաշակը գոհացրնելու առիթ մը կը նկատեն զայն . շատերու համար հմտութեան լաւագոյն միջոց մըն է , և մաս մըն ալ գաղափար կը փնտռէ զիրքերու մէջ : Փափուկ , տկար , երազուն խառնուածքները կեղծիք կը սիրեն . վիպական , հրաշային տարրը կը կազմէ անոնց հոգեկան սնունդին մեծ բաժինը . երեւակայութեան ճախրանքները հեշտ զգայութիւններ կուտան անոնց որոնց համար վիպականութիւնը (romantisme) գրականութեան գերազանց ձեւն է : Սակայն ճշմարտասէր և հաւասարակշիռ միտքերը չեն ախորժիր արուեստական պաճուճանքներէ , առասպելական գեղեցկարուեստ խաղերէ , այլ երեւոյթներու խորը կը փնտռեն և հոսանքներուն ալը : Գիտութեան մէթոտն է այս , իրական , անլրէս և հաստատուն : Ոմանք ալ իրենց խանդավառ հոգւոյն պապակը և գեղարուեստական պահանջները կ'ուզեն գոհացնել : Ասոնց համար կեանքը , գեղեցիկը , հրապոյրը՝ պայմանադրական ձեւերու մէջ չի կայանար : Բնութեան ընդհանուր կեանքը իր բոլոր երեւոյթներովը կը շարժէ , կը յուզէ իրենց սիրտը , ուր սովորական աչքերու անմատչելի նրբութիւններ և գեղեցկութիւններ կը գտնեն : Գրագէտները , արուեստագէտներն են ասոնք , որ իրենց մէջ կը հաւաքեն , կը մարմնացնեն , կը հրաշակերտեն բարձր ներշնչումները , գաղափարականները , վսեմ զգացումները , և սրտագրաւ պատկերներով ամբողջը գէպ ի այդ բարձրութիւնները կ'առաջնորդեն :

Կրնանք , ուրեմն , երեք որոշ դասակարգի վերածել ընթերցումի նիւթը , վիպականը՝ իր աստիճանական յեղաշրջումներովն ու հասկացողութեամբը , գիտականը՝ իր բազմազան ճիւղաւորումներովը , փիլիսոփայական — գրականը՝ իր գունագեղ համադրութեամբը , որ կ'ընդգրկէ կրօնական , բարոյական , գեղարուեստական , բանաստեղծական կալուածները : Այս տարրերը այլամերժ և անխառն չեն , այլ իրարու հետ կը հիւսուին , իրար կը կատարելագործեն և կ'ամբողջացնեն , ինչպէս որ մարդը իր ներհակ և բազմազան բերումներովը հանդերձ միութիւն մը կը շինէ : Պէսպիսութիւն և ճոխութիւն հզօր պահանջ մըն են ամէն հարցասէր մտքի համար : Ի՞նչ մեծ հաճոյք բանաստեղծ աստղագէտին հետ բնութեան վերնագաւառներուն մէջ յածիլ , տիեզերական մեքենականութեան օրէնքները ճանչնալու համար , կամ Պիւֆօնի մը երանգաճոխ վրձինովը կենդանական աշխարհի գեղեցկութիւնները ըմբոշխնել , կամ Կէօթէի մը գե-

դարուեստական տիպարներուն և ոճի քանդակներուն ներքեւ բնութեան և կեանքի մեծ ճշմարտութիւններուն և խորհուրդներուն հասու ըլլալ : Միատարր պարզութիւնը՝ ըլլայ նիւթական , ըլլայ մտաւորական սնունդի տեսակէսով , միշտ միջակ արդիւնքներ կուտայ . այլազանութեանց ներդաշնակութիւնն է ճշմարիտ գեղեցկութեան պայմանն ու հնարաւորութիւնը :

Բայց պէ՞տք է անխտիր կարդալ ամէն գիրք : Միթէ գրչի ամէն արտադրութիւն կրնայ սնունդ տալ մտքին և սրտին : «Պէտք է կարդալ հեղինակները , և ո՛չ թէ շատ հեղինակ» : Շատ և յարատեւ ընթերցումը թէեւ պայման է հմտութեան , բայց չափազանցութիւնը կրնայ մեքենական վախճանի մը յանդիլ , և յուշաւորութեան (réminiscence) մէջ իյնալու վտանգին տանիլ : Նմանաձայն ասութիւններ , գեղեցիկ բանք , խորհելու և զգուշու կապկուած կազապարումներ անօգուտ են : Այդ պաճուճազարդ խճողումները առ առաւելն կրնան յիշողութիւնը կահաւորել , վնասելով մտաւոր ինքնատպութեան : Այս չէ՞ միթէ տխուր ճակատագիրը շատ մը մոլի ընթերցողներու որ բազմաքանակ ծանօթութիւններ կ'ամբարին , տեսակաւորելով , պիտակելով զանոնք . բայց իրենց կը պակտի ոտեղծագործող ոյժը , որ տաղանդը կը շինէ և կենդանութեան շունչով մը կ'ոգեւորէ այդ բազմատարր ծանօթութեանց կոյտը : Ընթերցումը թաթաւում մը , ճշմարիտ սնունդաւորութիւն մըն է , որ կը հասունցնէ իմացականութիւնը և կը բեղմնաւորէ զմեզ :

Պէտք է կարդալ միայն ճշմարիտ հեղինակները , ուր տաղանդը կը փայլի , և ապրուած կեանքի մը հուրը կ'ոգեւորէ գաղափարներն ու զգացումները : Սակայն զգուշաւորութեամբ մօտենալու է անոնց , առանց կառչելու միակ հեղինակի մը : Վասն զի յաճախ մեծ կամշոտներ են հանճարները , որ ամպրոպի մը սաստկութեամբ կը սուրան , կամ ուկէանի մը մռնչիւններով կ'որոտան , մերթ ամպամած գագաթներու վրայ կը շանթեն , մերթ անդունդներու մէջ կը փայլատակեն : Մեծ միտքերը ամբողջովին կը գրաւեն , կը յափշտակեն ընթերցողը , կը ցանցեն զայն իրենց ազդեցութեան շրջանակին մէջ : Ո՛վ որ Հիւկօ կամ Շէքսպիր կարդացած է , անշուշտ զգացած է անոնց երկաթ ճանկերը որոնցմով կը պարապնդեն զինքը : Մարդ կ'զգայ իր տկարութիւնը , իր փոքրութիւնը՝ այդ զօրութիւններուն հանդէպ , որ հսկայական համեմատութեամբ կը քանդեն և կը դարբնեն , կը կազմալուծեն և կը հրաշակերտեն : Անոնք ահեղ հոսանքներ են , ու դուն հեղասահ առուակ , անոնք բարձրաբերձ անտառ

մը, ու դուն համեստ թփիկ մը, երբեմն յարաշարժ եղէ՞ղ մը։ Այսու հանդերձ պէտք է վերապահութեամբ լսել հանճարները, որոնց արժէքը յարաբերական է։ Անհատ մը, թող ըլլայ այն՝ հանճարի մարդ մը, — կ'ըսէ Կիւյեօ —, չի կրնար ամբողջ ճշմարտութիւնը գտնել և բոլոր դարերու արտայայտութիւնն ըլլալ։ Հանճար մը առաւել կամ նուազ իր դարուն արտայայտութիւնն է։ Մարդկային մտածութիւնը որ միշտ շարժման մէջ է, օր մը պիտի գերազանցէ այդ բարձր իմացականութիւնը, որուն դտածը ամբողջ ճշմարտութիւնը չէ, այլ պարզ միջոց մը՝ նոր ճշմարտութիւններ գտնելու։ Օղակ մը անհուն շղթային մէջ։ Ծշմարտութիւնը հաւաքական գործակցութեան մը արտադրոյթն է. պէտք է որ բոլոր ժողովուրդները և սերունդները աշխատին անոր վրայ։ Իւրաքանչիւր քայլին, նոր հորիզոն մը կը բացուի։ Ապրիլը սորվիլ է մարդկութեան համար։ Մեծ գաղտնիքը մեզ կարենալ ըսելու համար, պէտք է որ մէկը մարդկութեան կեանքը ապրած ըլլայ, կեանքը՝ բոլոր էականերուն և բոլոր իրերուն, պէտք է որ մարդ մը տիեզերքը խտացնէ իր մէջ։»

Դարձեալ խնդիր է թէ ինքնութիւնը պահելու համար ի՞նչ չափով օգտուելու է հեղինակէ մը։ Ոմանք չափազանցուած ինքնատուութեան մը հետաանդումովը, չէզոք և անջրդի մնալով, խորշակահար կը ծիւրին. շատերը սարուկ հետեւողութեան մը սովորամոլութեան մէջ արտադրելու անկարողութեան կը մատնուին. իսկ բանագողը խորշելի մակարոյծ մըն է գրականութեան մէջ, որ հին ու նոր կտորներէ կցկցանքներ կը շինէ՝ ուր կը պակսին զգացում, կեանք և գեղարուեստական համաչափութիւն։ Նմանողութիւնը արդարեւ ընդհանուր երեւոյթ մըն է մտաւորական կեանքին մէջ, ըլլայ այն՝ ամբողջ գրականութեան մը, ըլլայ այն՝ անհատ հեղինակներու համար։ Ընդհանուր մտաւորականութեան ծագումն ու բարեշրջումը կը ցուցնեն թէ գրականութիւնը միայնակ չստեղծուիր։ Կորովի միտք մը դիւրատ կը նշմարէ թէ ի՞նչպէս գաղափարները կը պատրաստուին, կը զարգանան, ժամանակաշրջաններ կը կազմեն, երկրէ երկիր կ'անցնին, հակադդեցութիւններ կը կրեն։ Կը տեսնէ իմացական բարձրութիւններ որոնք դարեր կը ներշնչեն, գիրքեր, հանճարի տիպարներ — Աստուածաշունչ, Հովերոս, — որ կարծես կը բովանդակին ամբողջ քաղաքակրթութիւնը՝ իր կրօնական, գիտական, գեղարուեստական ձեւերովն ու արտայայտութեամբը։ Բոլոր գրականութիւնները նմանողութեամբ ապրած են,

իրարու փոխանցելով ներշնչումը, զրոյցները, պատկերները եւ տեսարանները: Ամէնէն ինքնատիպ կարծուած հեղինակները իրարմով սնած եւ իրենց նախորդներէն փոխառութիւններ ըրած են. Վիրգիլիոս Հոմերոսէն կը ներշնչուի թէ՛ իր յղացումներուն, թէ՛ իր փափուկ ոճին մէջ: Լաֆոնթէնի առակներէն ոմանք հնդկական ծագում ունին. Պուալո՝ Ուլրատիոսի, Բասգալ՝ Մոնթէնէրի, Լապրիւէր՝ Թէոփրաստին նմանած են: Պէտք է դանաղանել նմանագործութիւնն ու իւրացումը: Ընդօրինակութիւնը, ցուրտ յարասութիւնն է արհամարհելին. ինքնատպութիւնը՝ ըսուած բաները նոր եղանակով մը արտայայտելուն մէջ կը կայանայ: Նոր բան չկայ արեւին տակ, հիններն են որ նորոգուած, հրաշակերտուած՝ դուրս կուգան նոր տաղանդին բովէն:

Ընթերցումը մեծագոյն օժանդակն է զարգացման: Գիրքերը ծաղկալից անհուն դաշտ մը կը բանան մեր առջեւ, ուր ամենազգի բոյսեր կրնան աճիլ. կեանքի իրական պատկերն է ան իր յուրի եւ գեղեցիկ դրուագներովը, միայն թէ փափկանկատ ընտրութեամբ պէտք է ընել ծաղկաքաղը: Քննադատի մը նշդրակովը վերլուծելու է գրքի մը կազմածը, ծրագիրը, տիրապետող ձգտումը, գեղարուեստական պայմանները, տրամաբանական ընդլայնումները, դադափարներու արժէքը եւ խորութիւնը:

Ընթերցումը կը բոցավառէ կարողութիւնները, կ'արժարծէ խանդը, կը ջրդեղէ կամքը, կը յատնէ կոչումը: Լաֆոնթէն իր բանաստեղծական ծնունդը Մալէոպի մէկ տողին կը պարտի: Ընթերցումը սրտի եւ մտքի լուրջ աշխատութիւն մըն է, գտնելու եւ իւրացընելու համար տաղանդի մը գեղեցկութիւնները: Պէտք է կարգաւ անկեղծ, լայնախոհ եւ գերազանց հեղինակները, որոնք կ'ուռճացընեն հոգին, առանց մնասելու ինքնատպութեան եւ ստեղծագործ կարողութեան: Լաւ եւ ճաշակաւոր ընթերցումը անհրաժեշտ անունդն է մտքին, ինչպէս հացը՝ մարմնոյն:

25 Փետրւար 1906
ԱՐՄԱՇ

Մեսրոպ Համբարձում

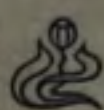
Յ ՈՒԼԻՍ

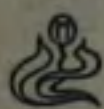
Ձի մընաց գրպանս ո՛չ մէկ ԱՅՅԱՔԱՐԴ.
Լաւն ո՞վ կը շինէ, ինձ խնդի՛ր է արդ,
Վասն զի կ'ուզեմ շի՛ք ու *նէթ* գիրեր:
—Տէր-Ներսէսեանի՛ն. այլուր մի՛ դիմեր:

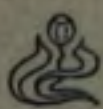
ՅՈՒԼԻՍ = 31 ՕՐ = ԹԷՄՄՈՒՉ

Յ--ւէ-- անունը կուգայ Լs. *Julius* բառէն: Յ--ւէ-- կեսար հռովմայեցի հռչակաւոր զօրավարը այս ամսուան 4 ին ծնած ըլլալով, Մարկոս-Անտոնիոս եռապետը՝ ի պատիւ անոր Յ--ւէ-- անունը տուաւ այս ամսուան:

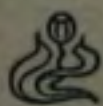
Տարւոյն եօթներորդ ամիսն է Յուլիսը՝ մեր գործածած Յուլեան տոմարի հաշուով, մինչ Եւրոպացիներուն գործածած Գրիգորեան տոմարի հաշուով՝ Յուլիսը 13 օր կանուխ կ'սկսի մերինէն. իսկ Հռովմ. տարւոյն Ե. ամիսն է, վասն զի տարեգլուխը առաջ Մ--րէն կը հաշուուէր:

Հնծուած արտերը կ'սկսին աղբել եւ մէկ դիէն հերկել զանոնք: — Աշնան ծաղիկներէն՝ յաամիկ, շուշան, շահոգրամ, եւն. բացուած կ'ըլլան եւ տաքերը սասկացած: Առջի ամսուն ճնկուող բանջարեղէնները կրնան այս ամիսին ալ շարունակուիլ, պայմանաւ որ ոռոգումը անպակաս ըլլուի, երաշտութեամբ չի չորցունելու համար զանոնք:

Յուլիսի խորհրդանիշն է Ա--ւ--ը (*Lion*)՝ որ զոդիակոսի 5րդ. կենդանաւերան է, եւ զոր կը ներկայացունեն համանուն անասունին պատկերովը:

Մեր նախնիք ՀՐՈՏԻՅ կոչած են Յուլիս ամիսը, որ է Ամառ եղանակին երբեակ ամիսներէն միջինը: Ամառնամէջի այս ամսուն ընթացքին՝ կ'զգուշանան արեւներուն տակ մնալէ եւ բաց գլուխով պտտելէ, վասն զի «սամ եէլի» կոչուած խորշակը այս ամսուն 17ին կը դիպի: Արեւազարկ եղողներու ժողովրդական լաւագոյն դարմանն է մածունը եւ մածնաթանը (—ւէ—): — 1870ական թուականին սկիզբները թէեւ փորձ մը եղաւ Յ--ւէ-- օտար անունը փոխանակելու Տօ՛ւ--ը նոր յորջորջմամբ, — իբր համառօտութիւն «տօմարաւ ամիս» ի, — բայց ընդունելութիւն չի գտաւ:

ՃԱՇԱԿ ՖՐԱՆՍ. ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹ.

Ս Ի Ր Ո Յ Ե Ր Գ Ե Ր

Իմ անուրջս քու վարդ բերնիդ վստահեցայ, ուրիշ մը իմ անուրջիս վրայ իր արձա՛կը թափեց քու վարդ բերնիդ: Խլեց իմ անուրջս ու սիրելի խոստովանութիւններս՝ զոր մազերուդ մէջ կը մրմնջէի, բոլո՛ր սիրելի խոստովանութիւնները:

Ո՛ւր են երդումները՝ զոր սիրտդ մոռցաւ, ո՛ւր են համբոյրները, ո՛ւր ամբողջ այն յիմարութիւնը՝ զոր սիրտդ մոռցաւ: Ո՛ւր, ո՛ւր են Սիրոյ արշալոյսին ծաղիկները, որոնց ծլիլն ու մեծնալը տեսանք օր մը, Սիրո՛յ արշալոյսին:

Անուրջի ճամբաներէն ուր մեր հոգիները իրար կը սիրէին՝ ուրիշ մը անցաւ մեր անցած տեղէն, ուր իրար կը սիրէին մեր հոգիները: Սիրոյ նամակներուն մէջ՝ ուր իմ սիրտս կ'արիւնէր, ուրիշ մը յագեցուց իր յիմար ըղձանքը, հո՛ն ուր իմ սիրտս կ'արիւնէր:

Քու սիրտի՛դ մէջ դրի իմ ամբողջ երիտասարդութիւնս: Շատ պիտի սպասեմ որ նորէն ծաղկի իմ երիտասարդութիւնս: Ուրիշ մը գողցա՛ւ ինչ որ ե՛ս տուի: Եթէ զքեզ երջանիկ ընէ՝ կը ներեմ անոր: Քեզի ամէ՛ն բան տուի:

ՃԱՇԱԿ ԳԱԻԱՌ. ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹ.

Ս Ի Ր Ե Ր Գ

Հոգեկա ես, հոգեկա ուզես,
Ձէ չքսիմ՝ հանիմ սամ ի քեզ:
Վախիմ քը աչես ուզես,
Այ ինչո՞վ նայիմ ես ի քեզ:

* Կիր. — Գ. զկնի Հոգեգալստեան, Բարե-

կենդան պահեց Լուսուորչի,

Բշ. — Սրբոյն Եպիփանու Կիպրացւոյն, Բա-

բեկայ հայրապետին և երկց աշակերտաց

նորին, Պանք:

Ս Ո Ւ Ր Բ Հ Ե Ղ Ի Ն Է

(Օրոշան Տօնախմբութեանն Առիթով)

Գիւտ խաչը խաչափայտին գտնուելուն յիշատակութիւնն է։ Օրէնք էր որ մահապարտներու և մանաւանդ խաչեալներու մարմինն ալ, տանջարանն ալ իրենց տեղը մնային։ Քրիստոսի մարմինը Պիղատոսի հրամանով թաղում ունեցաւ, բայց խաչը մնաց Գողգոթայի վրայ միւս խաչերուն հետ և հոն թաղուած մնաց, երբ քրիստոնէութեան նախատինք ընելու համար Գողգոթան իբր աղբիւս գործածուեցաւ։

Այսպէս շարունակեց 300 տարի։

Կոստանդիանոսի դարձէն ետքը, իր մայրը Հեղինէ Երուսաղէմ այցելեց սուրբ տեղերը տեսնելու և Քրիստոսի խաչն ալ գտնելու նպատակաւ։ Յուդայ անունով բանգէտ հրեայ մը Գողգոթային տեղը ճշդելու օգնեց։ Եւ պեղումներ սկսան։ Քսան թիղ խորութեան մը ներքեւ երեք խաչեր քովէ քով գտնուեցան, բայց անհնար եղաւ Քրիստոսի խաչը միւս երկու աւաղակներու խաչերէն զատել։ Նոյն ժամուն մեռած պատանիի մը դիակը հետզհետէ խաչերուն վրայ դրին հրաշքի սպասելով, և երրորդին վրայ պատանիին յարութիւն առնելովը՝ Քրիստոսի բուն խաչը ճանչցուեցաւ։

Յուդայ հրեան ալ քրիստոնէութիւնը ընդունեց, և յետոյ Կիւրեղ եպիսկոպոսը եղաւ ու իր մօր՝ Աննայի հետ նահատակուեցաւ։

Խաչափայտը 327 ին Երուսաղէմի մեծ տաճարին մէջ զետեղուեցաւ, և 400 տարի շարունակ հոն մնաց։

Ու քրիստոնեայ աշխարհը դարերէ ի վեր սխրանքով կը յիշատակէ անշուշտ անունը այդ առաքինի Տիկնոջ, որ, կանացի ամէն պերճանքէ հրաժարած՝ յաջողեցաւ իր յաւիտենական կորուստէն փրկել խաչափայտը և դարձուց զայն պաշտամունքի առարկայ։

Գ. 2. — Պանք : Սրբոցն Կոստանդիանոսի
Բագաւորին և մօրն նորա Հեղինայ :

Գ. 2. — Պանք :

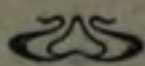

ԲԺԻՇԿԸ ԴՈՒՆ ՔԵԶԻ

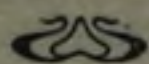
(Թաշիշիա Բժիշկին Տօնախմբութեանն Առիթով)

ԵՂ. — Սրբոցն Թէոփիտոնի Գաղատացւոյն,
Թալիլեայ բժշկին, և 7 կուսանացն որ յԱն-
կիւրիս կատարեցան (ի հնուն)։ Պահք։

ՈՒՂԵՂԻ ՀԱՐԲՈՒԽՈՎ անոնք որ կը տառապին, պէտք է առնեն Թմբիի (օխշամուր) ջուրով ծխում (fumigation) մը, կամ նոյն բուսածուրով պէտք է գրեխեն (շիրինկա) ունգերնին, և իրիկուըներն ալ «վազէլին պօռիքէ» քսեն մէն մի ծակի։

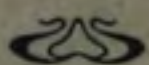

ԿԼԹԻԿ (ըշգրտագ) . — Ենթական ծանր ծանր 10-15 ումալ ջուր կլլելու է անընդհատ, և այդ միջոցին պէտք է գոցէ երկու ականջները։ Նոյնպէս, պտղունց մը աղ առնելով պէտք է դնել լեզուին մէջտեղ՝ որ ինքնիրենը հալի։

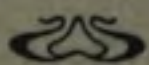

ԳՈՒՆԱՒՈՐԻՉ . — Աղբեկել սկսող մազերու համար ահաւասիկ սքանչելի գունաւորիչ մը։

{ Ընկոյզի սերելի խաշաջուր	100 կրամ
{ Երկաթի ծծմբաւ (sulfate de fer)	1 »
{ Լեմոնի հոյզ	1 »

ԽՈՒԿԱԼ . — Սովորաբար շատ յոգնած ատեննիս է որ կը խռկանք։ Քունը շատ խորունկ ըլլալով, բերնին ձեղունին մաշկը թուլցած՝ կը տատանի ու կը թրթռայ շրնհառութեան յառաջ բերած օդի հոսանքին մէջ։ Կունակի վրայ պառկած ատեննիս, աւելի դիւրաւ կը թրթռայ։ — Ահաւասիկ պարզ ու դիւրին միջոց մը խռկալը արգիլելու համար . — Եթէ ձախ կողմերնուդ վրայ է որ կը քնանաք, աջ ականջնուդ մէջ բամպակ թխեցէք. իսկ եթէ աջ կողմերնուդ՝ ձախ ականջնուդ մէջ։

ՃԵՐՄԱԿ ԹԱԹԻԿՆԵՐ Եթէ կ'ուզէք ունենալ, Տիկիններ և Օրիորդներ, պարտիք ամէն իրիկուն չփել ձեռուընիդ լեմոնի ջուրով, վերջն ալ քսել «վազէլին պօռիքէ», և ձեռնոցներնիդ դրած՝ մտնել անկողին։

Ուր. — Պահք։

(Ա Ռ Ա Կ)

Սիրամարգն օր մը Հերայի
Կը գանգաւի .

— «Ո՛ր դիցունի , կ'ըսէ անոր ,
Ըրած սրտունջս ե հիմնաւոր .

Ինձ տրած ձայնդ երկրի վրայ
Հաւնող չըկայ :

Մինչ սոխակը , մանրուկ , նոզած
Այն արարած՝

Անոյ՛ յե անոյ՛ կը դայլայլէ ,

Ու ինք գարնան զարդ ու փառքն է » :

Սրտըսելով ըսաւ Հերայ .

— «Նախանձ արտիդ զոյգը չըկայ :
Անիրա՛ւ դու ,

Որ պէտք էիր կարկել լեզու ,

Ինչե՛ր կ'ըսես ,

Կը վայլե՞ս քեզ

Սոխակէ մը յայտնել նախանձ :

Դու որ սիգաս գեղապանձ ,

Դու որ վրդիդ վրայ կըրես

Շրթեղապես

Պերն ծիածան՝ մեծախնայով երփնած
պես պես .

Դու որ ունիս անա՛նկ մէկ պոչ ըսքանչելի
Որ գոհարի

Վանառասան կը նըմանի :

Մի՛ մամբռար ուրեմն , լըռէ ,

Թէ ոչ՝ փետուրդ կ'առնում քեզմէ » :

✱ ՇԲ. — Գիւտ նշխարաց Ա. Հօրն մերոյ
Գրիգորի Լուսաւորչին :

✱ ԿԻՐ. — Գ. զկնի Հոգեգալստեանն :
Հարաւիկ :

Մ Ո Յ Ա Ր Դ

Բշ. — Ս. վկայիցն Անտոնինոսի, Թէոփիլոսի, Անիկտոսի և Փոպինոսի :

Գշ. — Ս. Դանիէլի մարգարէին և երբց մանկանց Սեղաբայ, Միսաբայ և Աբեղնագովի :

Գերմանացի այս համբաւաւոր երգահանը ծնած է 1756 յնվր. 27 ին, Սալզպուրկի մէջ : — 1787 ին՝ Բրաւկայի մէջ տուած Տօն Ժուանի ներկայացումը բաւական եղաւ իր հռչակին ծաւալման : Այս օբէկայէն զատ հեղինակած է նաեւ *Vous s'ը փիկառօ օբէկան* և Ռիգուէմի երգածայն պատարագը, ճշմարիտ դրուխ-գործոցներ երեքըն ալ՝ որոնցմէ վերջինը իր կարծալի երգն եղաւ :

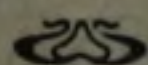
Փառքը չէր պակսեր իրեն, այլ դրամը, վասն զի ան ատենները թատերախաղ մը շատ քիչ հասոյթ կը բերէր : Իր բոլոր կեանքին մէջ նիւթական անձկութեամբ տառապած է և գրէթէ փոխառութիւններով ապրած : Հէգ արուեստագէտը իր ամէնէն նեղ օրերուն մէջ իսկ կը պահէր սակայն իր զուարթութիւնը : Աշխատելու համար ունէր հրաշալի դիւրութիւն մը՝ որուն վրայ ոչինչ կրցաւ ազդել : 1791 տարին — որուն վերջը չպիտի տեսնէր, — երեսուն գործէ աւելի գրեց, որոնցմէ նշանաւոր է «Կախարդեալ սրինգը», *la Flute enchantée*. Աշխատութիւնն ու կեանքի հոգեր թէև ոգեսպառ ըրին զինքը, բայց Մոցարդ կարողութիւնները չի կորսնցուց և ներշնչումը երբեք իրմէ չի բաժնուեցաւ. ու չի կրցաւ արտադրել՝ այն ատեն միայն երբ... մեռած էր :

* * Այս զմայլելի արուեստագէտը՝ որ 100 է աւելի գործ կը թողուր, իր կեանքին չափ խեղճ թաղում մ'ունեցաւ : Մօտակայ մատուռ մը փոխադրեցին մարմինը, քահանայ մը աղօթքը կարդաց, մէկ քանի բարեկամ օրհնեալ ջուր սրակեցին վրան և յետոյ գերեզմանատուն տարին : Օգը ահռելի կերպով գէշ էր, առատ ձիւն կը տեղար մրրկայոյզ հովերով : Հոն հասնելնուն՝ մութը կոխած էր, և բարեկամները՝ կծիկնին դրած : Դիաթաղք մարմինը հապճեպով փոս ձգեցին. գիշերը փոթորիկը տակնուվրայ ըրաւ գերեզմաննոցը, հողակոյտերը իրար խառնեց. ու հիմայ ոչ ոք զիտէ թէ ո՛ւր թաղուած է իր դարուն մեծագոյն այդ արուեստագէտը :

(Յուլիս 12, Օրոշան Տօնին Առիթուն)

Սանտուիչ (Խաղաղ . Ուկրէանոս)ի բնակիչները ունին 12 գիր : Թակալ . (Փիլիպ . կղզիք) 17 , որոնց 3ը ձայնաւոր : Իւլանոս . 18 : Իտալերէնը 20 : Մալայ . (Ուկրիանիա) 20 : Ետրուրերէնը 21 : Եբրայականը (հին սեմական) 22 : Յուն . և Ալպան .ը 24 : Լատին . 25 : Պահլաւերէնը 26 : Անգլ . և Գերմ . 26 : Սալանիականը 27 : Թամուլ . (Հնդկ . լեզուներէն մին) 28 , որոնց 10ը ձայնաւոր : Արաբ . 28 և 3 ձայնաւորի նշան (հարէքէ) : Ալպան . եկեղեց . այբուբենը 30 : Պէրպէր 31 : Ճաւա 32 , որոնց 6ը ձայնաւոր : Պրակ . 32 : Ղաթի 32 . (26ը յուն . է . 6ը հին ռմկ . եգիպտ . է , démotique) : Օսմաներէնը 33 . (Պրակ .ի վրայ սաղըր կեաֆ մը աւելի) : Հին հապէշերէնը (կեզ) 33 , որոնց 7ը ձայնաւոր : Ռուս . 36 : Հայերէնը 38 , որոնց 8ը ձայնաւոր , և վերջին 2ը եկամուտ : Վըրացերէնը 39 , որոնց 9ը ձայնաւոր : Մանչուերէնը (Չին) 39 : Սլաւ . 41 : Պիրման 44 , որոնց 12ը ձայնաւոր : Մահրաթ (հնդկ . լեզուներէն մին) 44 : Չեխ , թէեւ 25 , բայց ձայնական շեշտերու յաւելմամբ՝ 46 : Չանդիկ . 50 , որոնց 15ը ձայնաւոր : Սիամերէնը 57 , որոնց 20ը ձայնաւոր : Պրակ . իւլեռագիրք 60 : Արդի ճաբոներէնը 72 : Թաթար . 202 : Եթովպ . 208 : Սանսքրիտ 52 , որոնց 14ը ձայնաւոր :

Իսկ Չինը ունի 200 նշանագիր (պատկերք առարկայից) , 214 բանալի տառ (որոնցմէ 169ը գաղափարանշան են , 45ն ալ պատկեր) , և 450 ձայնանշան : Ասոնք զուգադրուելով , 80,000 գրա՛սումքեր յառաջ կուգան :

Ամէն ժողովուրդ իր Այբուբենքը հնարողին համար անշուշտ անմոռանալի երախտագիտութիւն մը կը սնուցանէ իր մէջ , ինչպէս նաեւ մենք , մեր թանկագին թագմանիչներուն՝ Ս . Սահակի ու Մեսրոպի համար :

Դշ. — Պահր :

† Եշ. — Ս . Թարգմանչոյն մերոց Սահակայ և Մեսրոպայ :

ՔԻՉ ՄՍԼ ՃԱՆՃԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՉ

Ճանճերուն ծնունդը շատ հրաշալի բան մըն է ինքնին : Բնութեան ամէնէն մեծ կարողութիւններէն մին կը տեսնենք անոր ծնանելու կերպին մէջ : Այդ չնչին միջատը իւրաքանչիւր տարի 6 սերունդներ յառաջ կը բերէ, եթէ մթնոլորտի զանազան պայմաններ իրեն նպաստաւոր եղած ըլլան : Առաջին սերնդեան ժամանակ 80 ճանճ կը ծնի 1 ճանճէն, որոնցմէ 70 ը էգ են. այս վերջինները երկրորդ ծննդեան ժամանակ յառաջ պիտի բերեն 3200 ճանճ, որոնց 1600 ը էգ պէտք է ենթադրել : Թէ որ այս հաշիւն իր կանոնաւորութեամբ շարունակելու համբերութիւնն ունենանք, պիտի տեսնենք մէկ տարուան մէջ ճանճի մը շուրջ՝ մինչեւ 8 միլիառ և 192 միլիոն ճանճեր :

Ճանճերը ամէն առարկայի վրայ թառելով շատ մը բաներէ կը գողնան մանրադիտական սերմնահատիկներ, ճճիներ, օգտակար կամ վնասակար նիւթեր և կը հաւաքեն այդ անտեսանելի պաշարը իրեց մորթին նրբագոյն մաշերուն վրայ : Իրենց արշաւանքէն յոգնելէ վերջ՝ կ'երթան թառիլ անծանօթ անկիւն մը ու կ'սկսին իրենց առջևի թաթերովն այդ գողօնը ժողվել իրենց մարմնոյն վրայէն, և ճաշակել. — ճաշկերոյթի խպըլիկ տեսարան մը որ մեր մամիկներէն յռացուիլ կը մեկնուի :

Ճանճ մը իր թեւերը կը բաղխէ 1 վայրկեանի մէջ 330 անգամ. ասկէ կը հետեւի թէ ճանճ մը 1 երկվայրկեանի մէջ 1 քիլոմէթր ճամբայ կ'ընէ : Ճեպընթաց կառախումբի մը արագութիւնն է այս : Իր դիմացը չիտակը թռչելով միշտ, առանց դադարի, ճանճ մը պիտի կըրնայ ուրեմն երկրիս շրջանը կատարել առնուաղն 28 օրուան մէջ :

6 ճանճ միասին կշռելով՝ կուտան 0,0886 կրամ ծանրութիւն մը, որով, մէն մի ճանճի ծանրութիւնը կ'ըլլայ 0,01466 կրամ : Մէկ քիլօ կշռելու համար՝ 70,000 ճանճ պէտք է : (Կշռողին կարողութիւն կը մաղթենք) :

Ուր. — Պանք :

Շբ. — Սրբոցն Տրդատայ Թագաւորին, Աշխէն տիկնոջն և Խոսրովի թաղոյն :

ՍԻՐՈՅ ԿՐԿՆԱՏՈՒՄԱՐԸ

Ատեն մը՝ հետաքրքրութեան համար՝ կարգուած մարդու մը Սիրոյ կրկնատումարը գրեցի, և տարեգլխուն հաշուեկշիռը հանելով տեսայ որ այդ մարդը մնանկացած էր բարոյականութեան մէջ: Բարեւս կտրեցի իրմէ, և սակայն մեծ զարմանքով տեսայ որ այդ մարդը մեծ պատիւ կը գտնէ ընկերութիւններու մէջ, և, իբր բարոյականի տէր անձ մը, ումէն կողմէ յարգանք կ'ընդունի: Հետաքրքրութիւնս աւելցաւ. հաշուեկշիռս նորէն աչքէ անցուցի և դիտեցի որ կիներ՝ զոր ես այդ մարդուն ընկեր նշանակած էի Մայր-հաշուոյն մէջ, դրամագրուի կողմ անցած է էրկանը տետրակին մէջ: Եթէ օր մը Սիրոյ Տումարակալութիւն մը հրատարակեմ, մեծ յուզմունք պիտի պատճառեմ հաշուագէտներու մէջ. վասն զի ես շատ էրիկ մարդիկ գիտեմ՝ որոնք կիներ՝ իրենց Սիրոյ հաշուոյն մէջ ընդհանուր ծախսի կողմ կ'անցունեն. շատեր կարասիքի հաշուոյն տակ կը գրեն. ոմանք ընդհանուր ապրանքի կարգը կ'անցունեն: Ոմանք վճարելի թուղթերու, և ոմանք ալ ընդունելի թուղթերու հաշուոյն մէջ կը նշանակեն: Խիստ քիչ են այն նախանձելի ամուսնութիւնները՝ որոնց մէջ կինը էրկանը ընկեր կ'արձանագրուի Սիրոյ տետրակին մէջ:

Յ. Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ՊԱՐԿԵՇՏԱՍՈՒՆ ԿԱՆԱՅՔ

Բարիդ գատ մը տեղի պիտի ունենար՝ որ ընտանեկան պատիւի շուրջ կը դառնար: Թէեւ նախապէս որոշուած էր դռնփակ ընել նիստը, սակայն ունկնդիրներու սահմանուած տեղը կանուխէն լեցուած էր իգական սեռէ հետաքրքիր ստուար բազմութեամբ մը՝ որուն մէջ պարկեշտները պզտիկ թիւ մը չէ՛ր որ կազմէին: Բեմէն փափկանկատութեամբ կ'աղդարարուի. — «Անշուշտ ներկաները չէին գիտեր այս գատին բնոյթը. ուստի կը հրաւիրուին պատուաւոր տիկինները որ հեռանան»: Տեղէն ոչ ոք չարժեցաւ: Նորէն բեմէն. — «Հիմակ որ բոլոր պատուաւոր կիները մեկնեցան, բարապա՛ն, դո՛ւքս հանէ մնացեալները»:

✱ Կիր. — Գիւտ տիւր Ս. Աստուածածնի:

Բշ. — Սրբոյն Կալիստրատոսի և 49 վկայիցն, և Ղուկիանոսի բանանային:

(Բ Է Բ Է Լ Ի Ք)

ԴՂ. — Սրբոյն Զարգարիայ մարգարէին :

Թոթովանքը սովորաբար յառաջ կուգայ արտասանութեան միջոցին՝ լեզուին մէկ գէշ դիրքէն : Յաճախ կրնայ բուժուիլ անիկա գրէթէ արմատաքի, եթէ մարդ չատ կամք և յարատեւութիւն ի գործ դնելու ըլլայ :

Դարմանումը՝ որ բառերու յօդաւորութեան մասնաւոր մէկ մարզանքին մէջ կը կայանայ միայն, լրջօրէն կրնայ ի գործ դրուլ՝ մինա՛կ դարմանատունի մը մէջ ենթակային արգելափակութեամբը : Վասն զի հարկ է որ թոթովախօսը — կամ կակազոտը, ո՛րը որ կ'ուզէք, — բացարձակ լռութիւն պահէ հնչման այս մարզանաց դադարներու միջոցին, որպէս զի չըլլայ որ դասերու ատեն ստացուած բարի ունակութեանց չահը օրէ օր կորսնցունէ, իր սովորական կերպով խօսելովը :

Թլուատութեան բուժման համար չիկայ երեւակայուած մեթոտ մը՝ որուն մէջ այդ դասերէն դուրս այդ լռութիւնը չի պահանջուի :

Իսկ դասերը կը կայանան մանաւանդ շատ դանդաղ և բարձրաձայն ընթերցման մը մէջ, ընթերցո՛ւմ որու միջոցին թոթովախօսը պարտի միշտ հսկել, ուշադրութիւնը դարձունել լեզուի շարժումներու վրայ, իրեն աւանդուած կանոններուն համեմատ : Այսու ամենայնիւ, շատ մը թոթովախօսներ կարող եղած են ինքզինքնին բուժել, սովորութիւն ստանալով շատ յամր և շատ յըստակ խօսելու, մէն մի վանկ դատ դատ յօդաւորելով : մինչ լեզուն կարելի եղածին չափ պարտի միշտ փակած մնալ քիմքին :

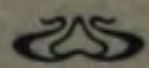
— Իսկ մամիկներու բարեպաշտիկ սովորութեամբ, թոթով տղոց բերանը կը խօթեն Դռնբացէքի բանալին, կակազումինն անցունելու համար : (Պառաւաշունչ) :

ԴՂ. — Պակ :

ՀԱՐՑ — ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ

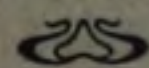
— Գաղտնիք մը է՞նչ չատ ո՞ր անձին կարելի է վրաստահիլ :

== Ստախոսի մը , որովհետեւ չեն հաւտար բնաւ :

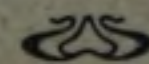
— Ամէնէն աւելի յարգուած ծերութիւնը որո՞ւնն է :

== Գինիինը :

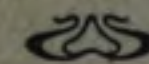
— Անունս տուողը զիս կը չքացունէ : Ի՞նչ եմ :

== Լռութիւն :

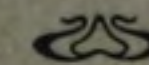
— Ի՞նչ է այն բանը որ թէեւ ձեզի կը պատկանի , սակայն ուրիշներ ձենէ՛ աւելի կը գործածեն զայն :

== Անունս :

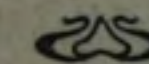
— Ի՞նչ է այն բանը՝ զոր ո՛չ մէկ էակ կարող է պատմել :

== Մեռած օրը :

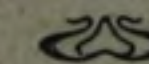
— Ի՞նչ ընեմ որ ինծի համար աղէկ խօսին :

== Դուն քեզի համար բա՛ն մի խօսիր :

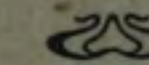
— Ի՞նչ է Կոչտութիւնը :

== Տխմարներուն անկեղծութիւնը :

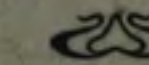
— Ի՞նչ է մարդս :

== Երիտասարդութեանը մէջ՝ դղեակ մը , աւելի վերջը՝ պանդուկ մը , և ամէնէն վերջը՝ հանրավայր մը :

— Որո՛ւ որ ներկայացուիմ , ճշմարտութիւնը կ'ըսեմ միշտ . ով որ այդ ճշմարտութիւնը հաճոյալի չի գտնէ իր անձին՝ մէկ կողմ կը նետէ զիս : Ո՞վ եմ :

== Հայելի :

— Ի՞նչ է պատիւը :

== «Պատին գրաբառ գործիականը» , պատասխանեց զայն չունեցող մը :

Ե2. — Սրբոյն Եղիակի մարգարէին :

Ուր. — Պահք :

Յաճախ կը նշմարենք պակասութիւն մը աղւոր դէմքի մը վրայ, որ արդիւնք է թարմ տարիքի մէջ եղած անխնամութեան: Օրինակի համար, տղայք դուրս կ'ելլան՝ մազերնին երեսներնուն վրայ ցրցքնուած, այսպէսով իրենց յօնքերուն մեծ մասը կը կորսնցունեն. դիտենք թէ թափած յօնքին երեւոյթը ո՛րչափ բան կը գողնայ սիրուն դէմքի մը տեսքէն, երբ մանաւանդ այդ դէմքը աղջկան մը պատկանի: Նոյն արդիւնքը յառաջ կուգայ, երբ գանգուրները շատ վար կախուին: Եթէ յօնքերը տկար են, անոնց աճումը կ'արդիւնաւորուի՝ կակուղ վրձինով մը զանոնք երբեմն երբեմն խողանալեւով, դէմքին կողմէն դէպ ի աչքերը: Վաղէկիսն ու քուէմներ օգտակար են ընթուիններուն մեծնալուն, բայց անպատեհութիւն մը կայ որ եթէ քսուածքը յօնքերուն սահմանէն դուրս ելլայ՝ պատճառ կըլլայ աւելորդ մաշկի բուսնելուն: Մայրեր իրենց պղտիկներուն ընթուին ծայրերէն երբեմն կը մկրտեն, անոր աճումը փութացունելու համար. շատ սխալ է ասիկա: — Մազն ալ, ակռային պէս, յարատեւ խնամքի առարկայ պարտինք ընել: Գլուխը տաք բռնող և ծանր փեղոյրներ շատ հակառակ են մազերու առողջութեան, ինչպէս մեծերուն՝ այնպէս ալ պղտիկներուն համար: Գիշերը անկողնի մէջ գլուխը պէտք չէ ծածկել որ և է գլխանոցով. այս սովորոյթը հարբուխի տրամադիր կ'ընէ զմարդ: Չափահասներուն պէս, տղոց մազերն սղ ո՛րչափ կարճ կտրուին՝ այնչափ աղէկ է. ամէն օր պէտք է սանտրել զանոնք և խողանալել, բայց զգուշանալ խիտ ակռաներ ունեցող սանտր և կարծր ստեով խողանալ գործածելէ՝ որոնք գանկին մորթը կը գրգռեն: Սանտր ու խողանալ յաճախակի լուացուելու են մէջը քիչ մը «ասիտ ֆէնիք» դրուած ջուրով: — Տաք կերակուր, թթու կծու, շատ մսեղէն ու կարագ, շատ քիչ սեր ու կաթ. ասոնք կ'եղծանեն դէմքին գոյներուն շնորհը: Զգուշանալ նաեւ երկինքի 4 հովերուն ցուցադրուելէ: Յանը կ'անցնի քիչ մը դիւ պոււղ (genièvre)ի ջուրով դէմքը լուալով:

Շբ. — Սրբոց 12 առաքելոցն և Պողոսի 13րդ.

առաքելոյն:

✠ Կիր. — 2. Բարեկենդան պահոց Վարդգիսի:

Ա Ռ Ա Ծ Ն Ե Ր

Բշ. — Ա. օր պահոց վարդավարի :

- * Աղս ա՛ռ կ'ըսուի, աղջիկս ա՛ռ չըսուիր :
- * Որբեւայրիի հետ կարգուիլը՝ մաղմաղ կրակի վրայ նստիլ է :
- * Շատ բանողին՝ շոր շապիկ, քիչ բանողին՝ շալ շապիկ :
- * Կատուն ունի հաց ու պանիր, գիշերը քունը չի տանիր :
- * Աղջի՞կ է. օտա՛ր տունի ճրագ է :
- * Ի՛նչ չես ուզեր քրոջը, մի՛ կամենար տալո՞ջը :
- * Հարուստը հագնի՝ «բարով վայլես» կ'ըսեն, աղքատը հագնի՝ «ո՛ւրկէ գողցար» կ'ըսեն :
- * Մէկուն՝ զատիկ, մէկալին՝ մեծ պահք :
- * Հոտածը հատածէն աղէկ է :
- * Կովը կը մեռնի՝ կաշին կը մնայ. մարդը կը մեռնի՝ անունը կը մնայ :
- * Մեղքը լալով, պարտքը տալով, ճամբան քալելով կը հատնի :
- * Աղը չոր, տոպրակը նոր :
- * Պարտքով էգի չառնես, որբով՝ կնիկ :
- * Կուտը մենէ կ'ուտէ, հաւկիթը ձեզի կ'ածէ :
- * Յոյսը ցաներ են. տեղը բան չէ բուսեր :
- * Տէրը ելա՞ւ՝ տիրոջն է. տէրը չելա՞ւ՝ տէրտիրոջն է :
- * Աղէկ աղջիկը եօթը մանչու համ կուտայ :
- * Գէշ օր՝ իմ տունս, գէշ հարս՝ քու տունդ :
- * Մի՛ տար, մի՛ սորվեցուներ : Տուի՞ր, մի՛ պակսեցուներ :
- * Հազար հեղ մեղր ըսէ՛, բերանդ չանուշնար :
- * Ծերը ճաղը մտեր է, արեւը՝ մարը :
- * Հաւ մը չունեցողը հաւկիթ մը չարժեր :
- * Անծոտը քերուեր է, անութին՝ ձեռքը նայեր է :
- * Կատուին խուլուքը մուկին հոգեհանգիստն է :
- * Համտես, համտես, պտուկը կէս :
- * «Իմ»ն ու «քու»ն՝ աւրեր են տուն :
- * Լուսը լուսնայ նէ, փորին սուգն է :
- * Ժամէն ես կուգամ, «ողորմի Աստուած»ը դուն կ'ըսես :

Գշ. — Բ. օր պահոց վարդավարի :

(ԲԱՌԳԻՐՔԷՍ)

... Ամէն բան մեծ է հոն, ծառերէն մինչեւ կանանչը, այն յորդարորբ կանանչը որ կը ծածկէ լեռ ու ձոր, և հորիզոնը կը շրջապատէ աճումնաձիգ բարունակներով: Յաղթահասակ բարձրութիւններ ամէն կողմ, դարաւոր ծառեր, որոնք սերունդներ են հովանաւորած, որոնք ո՛վ գիտէ քանի՛ քանի՛ միլիաոններով միկրոօրներ մեռցուցած են հիւանդին կոկորդէն, կուրծքէն, և փոխարէն տուած են իրենց կազդուրիչ ոյժը: Կանանչը հոն կը ձեւացնէ տրամ գետին մը, վերը կանանչ, վարը կանանչ, և որպէս զի կատարեալ բլլայ պատկերը, ասպառածները հոն լերկ չեն, և անոնց կողերուն ու ճակատին վրայ կանանչը կէտկիտած է բնական թաւիշը, և երիզանման հիւսկէններ կ'ընթանան քարերուն ու գետիններուն մարմնական տնտեսութեան մէջ:

... Վարդավառի տօնը որ Լերան տօնն է, ուրեմն Ալէմ-Տաղի տօնն է: Թարորի բարձրութեան վրայ ճառագայթող երկնաւոր լոյսին յիշատակը իր գերզնաիր ազդեցութիւնը հո՛ւ կը գործէ առաւելապէս: «Լերինք ցնծացեն առաջի քո, Տէր»: Ըմբռնելու համար շեշտը և կարեւորութիւնը այս նուագին, հարկ է լսել զայն Ալէմ-Տաղի Ս. Նշան եկեղեցիին մէջ, լեռներուն մօտ ապրող հոգեւոր պաշտօնէին և դպիրներուն կողմէ եղանակուած: Լեռներուն փառքը կը պանծայ, անոնց ծառերուն մէջ շոգ հովերուն տալաւորութեան տակ կը մնաս, երբ քահանային ձայնը՝ Թարորի հրաշքը կը փառաւորէ, հրաւիրելով մօտաւոր լեռները որ խայտան Յիսուսի առջեւ որ Հայր Աստուծոյ փառքով երեւցաւ: Յիսուս լեռները ընտրեց այդ հրաշքը կատարելու համար, որպէս զի աւելի՛ մօտ բլլայ երկինքին ու ճառագայթներուն՝ որոնց բարկ սասկութիւնը բլշակնէ իր մարմնաւոր հեռւորդներուն աչքերը: Ահա թէ ինչո՞ւ բարձունքները եղան առաջին պաշտաման բնիկ վայրերը և Եհովա հոն հաճեցաւ փայլակնաձեւ ցոլացնել իր փառքը, ահա թէ ինչո՞ւ բարձրացան բուրգերը, սրածայր վերելակեցին աղօթատուններու աշտարակները, լեռնաձեւ կուտակեցաւ եկեղեցիներուն կամարը, և խորանին գմբէթարդը եղծիւրաձեւ սլացաւ, ահա թէ ինչո՞ւ եկեղեցին կ'աղաղակէ, «Ի վեր ընծայեցուցէք զմիտս ձեր աստուածային երկիւղիւ»:

ԵՐՈՒԱՆԴ Տ. ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Կ Ը Ն Մ Ա Ն Ի Ն

* Շատ մը գիրքեր կը նմանին այն աղնուականներուն որոնք իրենց անս'ւնովը միայն կը փայլին :

* Դեռահաս օրիորդ մը կը նմանի դրուած՝ բայց հասցէին դեռ չուղղուած նամակի մը : Երբ կարգուի, տիրոջը հասած նամակի մը : Իսկ չամուսնանալով երբ պառւնայ, դրուելէ ետք նամակատունը մոռցուած նամակի մը :

* Չարերը կատղած շուներու կը նմանին . մօտերնուն անվտանգ անցնելու համար հարկ է պատրաստ ոսկոր մը ունենալ՝ իրենց նետելու :

* Երջանկութիւնը պարզ արձագանգի մը կը նմանի, քեզի կը պատասխանէ, բայց չի՛ գար :

* Զրպարտութիւնը ածուխի կը նմանի : Եթէ չայրէ, գո՛նէ կը սեւցունէ զքեզ :

* Մարդիկ գինիի կը նմանին : Տարիքը կը քացիեցունէ յոռիները, և աւելի՛ կ'աղնուացունէ ընտիրները :

* Ուրախութիւնը արեւի կը նմանի . մարդուս երեսէն ձմեռը կ'արտաքսէ :

* Տառապանքը երկաթէ ձեռքով քաշուած ծանր սայլի մը կը նմանի : Կարծր իրերը կը խորտակէ, կակուղ գեանի վրայ կը խրի :

* Փորձառութիւնը կը նմանի տարիքոտ կնիկան մը՝ զոր կը յարգեն, առանց հարցունելու որ իր անցեալը կասկածելի՞ է թէ ոչ :

* Առածը կը նմանի մեղուի մը՝ որ շատ ծաղիկներ քաղած է, բայց խայթոց մ'ունի :

* Յոյսը կաթի կը նմանի : Երբ լաւ պահես՝ սեր կը կը կապէ, երբ շատ պահես՝ կը թթուի :

* Շողոքորթները կը նմանին կատուներու՝ որոնք աւելի տունին յարած են, քան թէ տունիններուն :

* Պատիւը թանկագին աղամանդի մը կը նմանի որուն վրայ գանուող տմենափոքր պակասութիւն մը կը նուազեցունէ արժէքը :

** Իսկ այս գիրքը կը նմանի դեղի մը՝ որ պաշտօն ունի ձանձրախտ (spleen)ը բժշկելու :

Ուր. — Ե. օր պահոց վարդավառի :

Շր. — Յիշատակ տալանակին հնոյ և տօն

Նորոյս Ս. եղեցեցւոյ : Նաւակաւոր :

Վ Ա Ր Դ Ա Վ Ա Ռ

✱ Կիր. — Վարդավառ : Տօն պլակեր-
պուծեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի

✱ Բշ. — Բ. օր Վարդավառի : Մեռելաց :

ԱՅԼԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ բառին սահմանումն է «Փառահեղ վիճակ Յիսուսի Քրիստոսի, երբ երեւցաւ Ան թաքոր լերան վրայ՝ ի ներկայութեան իր երեք սուակերտաց, Պետրոսի Յակոբայ և Յովհաննու» :

Այլակերպութեան, կամ որ նոյն է՝ Վարդավառի տօնին ժողովրդական անունն է «Կիւմէրճին բանայիրի», որովհետեւ նոյն օր, — առաւօտեան պատարագի միջոցին, — տատրակներ կ'արձակեն եկեղեցւոյն բակը. բարեպաշտիկ արարողութիւնն որ ի Պօլիս գոյութիւն ունէր դեռ վերջին ժամանակներս, ի մասնաւորի Սկիւտարու Ս. Կարապետի ժամը, և որ ընդօրինակութիւնն է Ջրհեղեղէն մնացած սովորոյթի մը, երբ Նոյ Նահապետ այդ Վարդավառի ամսուն, — այսինքն Նաւասարդին, — զոյգ մը աղանի թռցուց իր Տապանէն, ջուրերուն քաշուած ըլլալը ստուգելու համար : Եւ Կաղանդի առտուն պատարաստուած թռչունի ձեւով բոկեղներն ալ կը թռին ըլլալ շարունակութիւնն՝ արեւելեան քրիստոնէից մէկ հին պաշտամունքին որ նորէն աղերս ունի անոր հետ : — Այս օր զիրար պաղ ջուրով թրջելու կատակները յայտնի սովորութիւն մըն են մեր հին հեթանոսական ատեններէն մնացած, երբ Քրիստոսէ դարեր առաջ, Քրմապետը զոհի պահուն՝ ոսկեայ անօթով օրհնեալ ջուր կը ցնցդէր ժողովուրդին վրայ, մեղաց քաւութեան համար : Գր. Լուսաւորիչ այս տօնը փոխեց և Ս. Փրկչի Այլակերպութեան տօնին բերաւ պատշաճեցուց թէեւ, բայց Վարդավառեան նախնի սովորութիւնք մնացին : Եւ «Վարդէվար, — Ջուրը թափէ մարդէ վար» ժողովրդական ասութիւնը՝ նոյն սովորոյթը յիշեցունող ծեփենայ մըն է ընթացիկ : Պառուաշունչը «Վարդէվարին պահքը բռններ է» ասութիւն մ'ունի որ «Խելացի տղայ է»ի համազօր է, քանզի մամիկներ հաւատքն ունին թէ նոյն տօնին պահքը յարգող պատանին իմաստուն կ'ըլլայ :

(ԲԱՌԴԻՐՔԷՍ)

ՊՕԼՍԱՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐ

«ԾԱՂԻԿ»

1886 Դեկտեմբեր 23ին կ'սկսի հրատարակուիլ Կ. Պօլսոյ մէջ այս հանդէսը Անտոն Սագայեանի արտօնատիրութեամբ : Բոլորած է շարաթաթերթի և օրաթերթի մէկ քանի շրջաններ, և վերջին անգամ Արամ Անտոնեանի, յետոյ՝ Ե. Թօլաեանի խմբագրապետութեամբ գրական և զաւեշտական հանդէս հրատարակուելէ յետոյ, 1905 սեպտ. 8ին վարչութիւնը յանձնուած է Թր. Հայկանոյշ Մառքի, որ, իր նշանածին՝ Վահան Թօշիկեանի հետ կը հրատարակէ զայն ամէն հինգշաբթի, աշխատակցութեամբ կանաչի ոյժերու. — Տիկնայք Զ. Հ. Ասատուր (Սիպիլ), Գ. Զարուհի, Սաթենիկ Տէր Բարթող, Սրբ. Քիւչիւկեան. Ա. Թէոդիկ, Լայն. և Օրիորդք Նինի, Սօֆի Խիւտավէրտեան, Քրիստինէ Մելիքեան, Մառի Պետրոսեան, Թագուհի Գարամանեան, Եւտ. Խունկեան, Մ. Աստուածատուր, Զ. Զաքարեան, Տիր. Կիւլպէնկեան, Սիր. Սարգիսեան; Զպ. Մումճեան, Նուարդ Մեղուիկեան, Արաքսի Խարտեաշեան, Լայն: Բովանդակութիւնն է իգ. սեռի դաստիարակութեան, առտնին տնտեսութեան, ֆէմինիզմի, ամուսնութեան, գեղարուեստի, նորոյթի ու խոհանոցի վերաբերեալ զանազան նիւթեր, գրական զրօսալի էջեր, արդուգարդի և բանուածքի մօտէլներով ու ծանօթ դէմքերու պատկերներով :

«Ծաղիկ» թեւակոխած է 19րդ տարեշրջանը : Երկու տարիէ ի վեր Օր. Հայկանոյշ Մառքի խմբագրապետութեամբ կը հրատարակուի :

Բաժանորդագրութիւն. — Պօլսոյ համար տարեկան 50 դրշ., վեցամսեայ 25 : Գաւառաց համար 54 և 27 : Արտասահման 12 ֆրանք :

Հասցէ. — Ղալաթիա, Գուրշուհլու խան, թիւ 7 : Տպագրութիւն՝ նոյն :

Ծաւալ. — 24 էջ՝ միասիւն : Էջի լայնք 11 սանթմ., երկայնք 19 սանթմ. : Վարդագոյն և լեւակի գոյն շապիկ՝ ծանուցումներու յատկացուած :

Գշ. — Գ. օր Վարդապետի :

Զեւրդ արօրի՜ն դիւր, աչքը հունձքին տնկելէ առաջ :

... ԴԱՄԷԼԻԱԶԱՐԴ ՏԻԿԻՆԻ մեջ Հայր Տիւփաշի դերը Սիսակի գրուիս գործոցն է. ա՛յնքան անթերի ու ճշմարիտ դերակատարութիւն շատ քիչեր ունեցած են. նոյն իսկ Պօլիս այցելող եւրոպական շատագոյն խումբերու մեջ սոյն դերը ստանձնողներ չեն կրցած հաւասարիչ իրեն: Սիսակի մահին վերջ Մնակեան կը կատարէր այդ դերը, սակայն անոր կատարելութեանց եւ ո՛չ մէկ կերպով կրցաւ հասնիչ: Տիւմա Որդոյն հրաշագեղ վեպին ընթերցումէն ազդուած ամբողջ սերունդ մը քերական ծափահարած է Սիսակն այն արայոյց Տեսարանին մեջ՝ ուր Պ. Տիւփաշ հիսնաւաշի պերճախօսութեան մը, հոգեցունց վիշտերու մեջ կը դնէ իր հայրական բոլոր հեղինակութիւնն ու ազդեցութիւնը. նախ արհամարհանֆի եւ զարշանֆի բովանդակ քափով, քիչ վերջը պաղասագին, գուրբ շարժելու համար ցոփակեաց, հանդիմանող ճանչցուած կնկան մը, իր անմեղ աղջկան համար: Եւ երբ այդ կիներ՝ Մարկիդ Կօթիէ կը համակերպի Արմանի, իր գերագոյն իշխանի գոհողութեան, Սիսակ զիտէր սալ անոր ճակտին ներման ու շնորհասպարտութեան այն համբոյժը՝ որուն ի Տես բոլոր հանդիսատեսներ կը ցնցուէր՝ համայնական ծափահարութեան մը գոռումներէն: Քաջաբար կ'ըսենք թէ Հայ գեղարուեստին ամենէն վսեմ մէկ արայայտութիւնն է Սիսակի Տիւփաշ Հայրը. եւ ամեն ազգերու գերագանց Տիւփաշները Սիսակէն քարձար չեն կրնար եղած ըլլալ: Իր քիչ մը փոսացած կուրծքը, իր կախ պէխերը, իր առնագեղ դիմագծութեան խիստ ու սառնապագին արայայտութիւնը, իր բով բովի ոտները՝ քիչ մը կ'փռն ծռնկերով, չեւ գիտէր ի՛նչ հզօր օժանդակներ, յաջողիչներ էին իր ընկճեալ ազնուական հօր խօսքերուն ու հայրական, տիրական՝ քայց եղերային ու խոռովիչ ձայնին: Բոլոր այդ հանգամանակները եւ Սիսակի քարոյսականն ու քնածին հայրականութիւնը որ Տիւփաշ Հայրը արտադրելու ծառայած են՝ խորհիչ կուտան մեզի թէ երբեք ԱՆՁ ՄԸ աւելի ամբողջովին ծառայած չէ իր դերն արայայտելու:

Ս. ԹԻԻԹԻԻՆՃԵԱՆ

[Այս տարի իզմիրեանց Գր. Յանձնաժողովին ներկայացուած
ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԹԱՏԵՐՈՆԸ անուն երկասիրութենէն]

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳՍԶԱՆՃԵԱՆ

ՀԵՂԻՆԱԿ

*Իզմիրեանց Գր. մրցանակի արժանացած «Եւդոկիոյ Գաւառաբարսոյ»
անուն երկասիրութեան*

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ԳՈՀԱՐՆԵՐ

Մ.Յ Ժողովուրդի բերանին մէջ աւանդաբար յեղյեղ-
ուած առածներն ու ասացուածները որոնք բուն Ժո-
ղովրդային լեզուի ստեղծումներ են, շատ մը տեսակէտներով կը
ներկայացնեն խորին ուշագրաւ կողմեր որոնք կ'արժեն խորհրդա-
ծութեան նիւթ ըլլալ:

Առածները, ինչպէս յայտնի է, ընկերային և անհատական բա-
րոյականի սեղմ սկզբունքներ են, Ժողովուրդին յատուկ ձեւով մը
բացատրուած. իսկ ասացուածները խօսքի, բացատրութեան Ժողո-
վրդական ձեւեր են լոկ, առանց որոշ բարոյական իմաստի:

Խօսելով նախ առածներու մասին, ասոնք կը ցոլացնեն իրենց
մէջ Ժողովուրդին դարաւոր փորձառութիւնը և կը ծառայեն անոր
համար իրրեւ դատողութեան հիմեր: Եւ իրաւ ալ առածները շատ
անգամ կը պարունակեն իրենց մէջ բարձր բարոյականի անվիճելի
սկզբունքներ որոնք ամէն կերպով արժանի են Ժողովուրդին հա-
մար կեանքի կանոն ըլլալու: Եթէ կան անոնց մէջ այնպիսիներ՝ ո-
րոնք յարաբերական ճշմարտութիւններ միայն կ'արտայայտեն, կան
շատեր ալ որոնց յայտնած ճշմարտութիւնը գրեթէ բացարձակ է:
Երկու պարագային մէջ ալ առածին բարոյականը կամ ճշմարտու-
թիւնը արդիւնք է Ժողովուրդին սուր դիտողութեան որուն շնոր-
հիւ ան կրցած է անգիտակցաբար կատարել իրերու ճշգրիտ ուսում-
նասիրութիւն մը և դայն սեղմ ու արտայայտիչ ձեւի մը տակ խը-
տացնել այն քանի մը բառերուն մէջ որոնք առածը կը կազմեն:

Այսպէս՝ օրինակի համար, ի՞նչ աւելի ճշմարիտ քան իմաստը
սա գեղեցիկ առածին « Գնա Դու-իւ, եկո՛ւ «իւրե՛մ» », որ չորս բառերու
խիտ սեղմութեան մը մէջ կը պատկերացնէ բարի և արժանաւոր
մարդոց ի կենդանութեան չգնահատուելով՝ մահուընէ վերջ միայն

իրենց արժանի յարգանքը վայելելու տխուր երևոյթը որ ընկերա-
կան բարքերու մէկ տգեղ կողմն է, շատ ընդհանուր դարձած :
Դարձեալ՝ ինչ աւելի ստոյգ՝ քան նշանակութիւնը սա առածներուն
«Աւելի ճշմարտ է . — Խեղ իրարն ինչ ընէ, «եւ» «ապօք» ո-
րոնք կը ցոլացնեն սա դառն իրողութիւնը թէ նկարագրի աղնուու-
թիւնը կամ որ և է լաւ յատկութիւն բնածին ըլլալու է և թէ ըն-
դոծին յոռի յատկութիւնները չեն կրնար ուղղուիլ, ինչ որ կրթու-
թեան և դաստիարակութեան ներկայ դարուն մէջ անդամ դեռ չէ
դադրած տխուր ճշմարտութիւն մը ըլլալէ : Ու դարձեալ՝ թէ յաջո-
ղութիւնն սպասելով չի գար, թէ պէտք է դայն փնտռել, պահան-
ջել, հետապնդել, ոչինչ աւելի արտայայտիչ կերպով կրնայ բա-
ցատրել քան սա պարզ, ընտանի առածը, «Չլոյսող արեւն թիթ չէն
ար» , ո՛չ ալ հաստատամտութենէ, յարատեւութեան ոգիէ դուրկ
յեղյեղուկ մարդոց անյաջողութիւնը կարելի էր աւելի գեղեցկօրէն
և հասկնալի կերպով արտայայտել քան սա առածով, «Դլրող արեւ
հի՛մ չի բռնէր» : Դարձեալ՝ «Անու լիւրն օյլ թռիկն իւ հանէ» առածը
որ քաղաքավար և մեղմ լեզուին աղգեցութիւնը ցոյց կուտայ նոյն
խակ գէշ և դէգ բնաւորութիւններու վրայ, «Բերնէ բերան, «եւ»
հ'ըլլայ բերան» որ տարածայնութիւններու, համբաւներու շատ ան-
դամ ստացած չափազանց համեմատութիւնները կը պատկերացնէ,
«Հեռուի «եւ» լիւրն օյլ թռիկն իւ հանէ» որ մօտիկ, աչքի առջեւ գտնուող ար-
ժանաւոր մէկու մը արժանիքին անտեսուիլը և հեռաւոր համբաւի
մը ընծայուած ապուշ կարեւորութիւնը մատնանիչ կ'ընէ, և դեռ
շատ ուրիշ գեղեցիկ առածներ կեանքի, փորձառութեան և դարա-
ւոր իրողութիւններու վրայ հիմնուած ա՛յնպիսի ճշմարտութիւններ
կը պարունակեն որոնք գրեթէ տիեզերական են և ամէն օր կը կըրկ-
նուին մեր աչքերուն առջեւ :

Առածներու մէջ կան այնպիսի ուշագրաւներ ալ որ արդի ժա-
մանակներու մէջ քննուած և ստուգուած գիտական և հոգեբանա-
կան երևոյթներ մատնանիչ կ'ընեն, ինչ որ ցոյց կուտայ թէ ժողո-
վուրդը լոկ իր դիտողութեան ուժովը շատ հին ատեններէ ի վեր
հասկցած էր այդ երևոյթները որոնք հազիւ թէ հիմա կ'ընդունուին
գիտուններու կողմէ : Օրինակի համար՝ «Պաշտ աշխի կերան, Բռնաշ-
խիան առան» առածը իր մէջ կը պարունակէ սերնդական ժառան-
գականութեան (hérité) օրէնքին մէկ բանական պայծառ ըմբռ-
նումը : Դարձեալ՝ «Աղէկ հարդը իօսի լիւրն իօսի . — Շունը յիշէ՛, փայ-
րը քիշէ՛» առածները մերձաւորապէս կ'ականարկեն կարգ մը հոգեկան

ազդեցութիւններու և մտաւոր հաղորդակցութեան երեւոյթներու որոնք այսօր մտածումներու փոխանցում (transmission de pensées) և հեռազգացողութիւն (télépathie) անուններով ճանչցուած են : Դարձեալ՝ «Մարդ մարդու համեայ, մարդ մարդու սարսանայ. — Երկու խօսք ալի-ի-ի-ճն է. — Մարդու ճը հաւասան օր ի-ի-հանչէ-նէ ի-ի-ի'ըլլայ» առածները յայտնապէս ցոյց կուտան այն ազդեցութիւնը զոր թելադրութիւնը (suggestion) կը գործէ միտքերու վրայ : Թելադրութիւնը պէտք չէ շփոթել այն սովորական ազդեցութեան հետ զոր մարդ մը ուրիշի մը վրայ ձեռք կը բերէ բանաւոր և տրամաբանական փաստերու միջոցաւ զանի համոզելով, անոր անկախ և գիտակից հաճութեամբը մղելով զինք որոշ արարքի մը, մինչ թելադրութեան ազդեցութիւնովը ենթական գրեթէ անգիտակից կերպով կը մղուի թելադրուած արարքին կամ վիճակին : Թելադրութեան ոյժը գլխաւորաբար կրկնուելուն մէջ կը կայանայ և ահա՛ ասոր համար ճշմարտութիւն մը կը դառնայ մանաւանդ վերի առածներէն երրորդը : Օրինակի տարափոխութիւնը կամ նմանողութեան ձգտումն ալ որով մարդ կը մղուի կատարելու իրեն առջև կրկնուած արարք մը, արդիւնք է շարժութեան թելադրութեան (suggestion par geste) : Այսպէս է որ տեղ մը երբ քանի մը մարդիկ յօրանջեն, բոլոր ներկաներն իրարու ետեւէ փափաք կ'զգան յօրանջելու, կամ մեռելի տան մէջ երբոր շատերը կուլան, ներկայ անտարբեր մէկն ալ կը մղուի լալու : Փորձեցէք լացող մէկու մը աչքերուն շեշտակի նայելու քիչ մը առան և չպիտի կրնաք շարունակել առանց ձեր աչքերն ալ ջրոտելէ արդիւնելու :

Ժողովրդային առածներու բացատրութեան կերպերն ալ այլապէս ուշագրաւ են : Ժողովուրդին լեզուն, որ ի բնէ իրապաշտ է, և որուն ոճերն ու բացատրութիւնները շատ անգամ ճշմարտապէս իրապաշտ բանաստեղծութիւն մը կը ցայտեցնեն, առածներու մէջ ալ գործածած է սքանչելի փոխաբերական ոճ մը, խորապէս իրապաշտիկ : Ասօնց մէջ կան որ բնական երեւոյթներէ առնուած փոխաբերութիւններով բարքի կամ կեանքի յատկանշական երեւոյթ մը կը հայելացնեն, ինչպէս են սա հետեւեալ գեղեցիկ առածները. «Բարձր սարին փռ-ռն ու փռ-ռն շաքի'ըլլայ. — Քաճառն բեր-թը փռ-ռն կը քանի. — Ասորո-ւ-թ յի-նը լէրանը կէօրէ կո-րայ» ևն. : Կան ալ որ երկրագործական և հովուական կեանքէ առնուած նկարուն փոխաբերութիւններու մէջ բարոյական մը կը խտացնեն, ինչպէս սա հե-

տեւեալ առածները, «Ճշգրտելն լաւացողը կորեի չի ցաներ. — Ածան հաւը
կրկնան կ'ըլլայ, — Արօրը Ռթ եղեն կը ծախ. — Եռանը հաջեւի գայլ կը բերէ» :
Կան ալ որ ընկերական կամ առանին կեանքի յատուկ փոխաբերու-
թիւններով ճշմարտութիւն մը կը հասկցնեն, ինչպէս են՝ «Պարը ճշգ-
րողը պէտք է շորորայ. — Ինչ բրդէն՝ ան կոգայ դգալը. — Խօսքը Ռթ թն,
ջորը պշտիկն. — Մեռելը օրին կուլան» են : Աւելի բաղմամբիւ են այն
առածները՝ ուր առականերու պէս ընտանի կամ ծանօթ կենդանիներու
բնաւորութիւններն ու այլեւայլ յատկութիւնները իրրեւ օրինակ
կամ փոխաբերութիւն գործածուած են. օրինակ՝ «Աղտեւը պղծ լը-
կայ կը բռնէ. — Օյն էր շաղկիւ կը գրէ, էրայ չի գրէ. — Կարոն հա-
կը գորոն համար կը բռնէ. — Ծիւն էն է որ եղն էն լըլլայ» են : են :

Իմաստի բանաստեղծութենէ դատ՝ ձեւի բանաստեղծութենէ ալ
զուրկ չեն ժողովրդային առածները, որոնց մէջ կարելի է գտնել
շատ անգամ յանգ, տաղաչափութիւն, նմանաձայնութիւն են : ,
ինչպէս են՝ օրինակի համար, սա առածները «Էն էն լը գրէ շաղկ,
կ'երկայ կ'որոն գոր. — Գող՝ թրքը դող. — Անցոն, հոցոն. — Հոգը
քաշողն, լըլլը հաշողն. — Քանի՛ դողաս, կը սողայ» են :

Զանց կ'ընենք հոս յիշել — ուրիշ անգամ քիչ մը գրած ըլլալով
այդ մասին — ժողովուրդներու կեանքը, բարքերը, սովորութիւն-
ները, հաւատալիքները, ըմբռնումները և առհասարակ սոցադրա-
կան յարաբերութիւնները ու սոսմասիրելու և ճշտելու մասին ժո-
ղովրդային առածներու ընծայած օժանդակութիւնը : Դիտող և
բաղդատող միտքերը առածներու մէջ խտացած կրնան գտնել այդ
բոլորին նկատմամբ բաղմամբիւ ծանօթութիւններ :

Գալով ժողովրդական ասացուածներու, դրեթէ միեւնոյն դի-
տողութիւնը կրնանք ընել ասոնց համար ալ՝ ինչ որ ըրինք առած-
ներու մասին, բացի անկէ որ ասոնք, ասացուածները, բարոյականի
վճիռ մը չէ՝ որ կը ներկայացնեն, այլ բացատրութեան բարացուցա-
կան ձեւեր են, խօսքին իմաստը աւելի ուժգին և կենդանի ըն-
ծայելու համար գործածուած : Ժողովուրդին միտքը վերացումներէ
չախորժիր, և ամէն գաղափար կ'աշխատի թանձրացեալ, շօշափելի
պատկերներու միջոցաւ բացատրել, որով աւելի դիւրամբռնելի կը
դառնայ ան : Ասոր համար է որ ասացուածներու համար ալ ընտրած
է բուն իսկ իր կեանքէն և միջավայրէն առնուած սեղմ պատկեր-
ներ, կենդանի փոխաբերութիւններ, յատկանշական օրինակներ :

Այսպէս՝ օրինակի համար, բարիք չճանչցող ապերախտի մը
պարագան ժողովուրդը գեղեցկօրէն բացատրել է մանկիկներու

կեանքին մէկ սովորական օրինակովը, այն է՝ «Գիւրէն հարեւր է, հո-
րոսն էլ ինչ քիչ» ասացուածով: Առատութեան մէջ չվայելող, առի-
թէն օգուտ չքաղող մարդը պիտակեր է «Ջորջ Գրեյ, Ժորժ Գրեյ-
Յոլ» ասացուածով: Չարսիստ, նախանձոտ, ուրիշի ամենադոյզն
բարիք չկամեցող մարդոց պարագան ալ բացատրեր է սա հիանալի
ասացուածով «Արեւ լուսն» հարցոյ վրայ չի ցաւի»: Ժողովուրդին
համար չափազանց կասկածոտ, երկչոտ մարդը «Ինչ էր շոտէն վա-
ցող» մէկն է, չար և կեղծաւոր մարդը՝ «Իրեն խաբար, իրեն սա-
րան» ասացուածով կ'որակուի: Երեսպաշտ, յեղյեղուկ, ամէնուն
հաճելի երեւելու հետամուտ մարդը ժողովուրդին ուժեղ բացա-
տրութեամբ այնպիսի մէկն է որ «Ջորջ Գրեյն ինչ յոյն է լուսն, Ժորժ
Գրեյն ինչ հոյն»: Դարձեալ խոստմնադրութ մէկը «Թոք լոք է լուսն»,
և «Պարոն Լոքն ինչ յոյն է հոյն» ա'յն որ թոյնութիւն, իրարանցում-
ներէ օգուտ կը քաղէ, իր շահուն համար: «Փշի վրայ լուսն» կ'ըսուի
որակելու համար անհանգիստ, տեղ մը կենալ չկրցող մէկու մը վի-
ճակը, և «Անհաւ, անհաւ երեւ» ասացուածով կ'արտայայտուի մէկու
մը խորունկ վիշտը զոր դուրսէն չուզեր յայտնի ընել, և դեռ ուրիշ
չատեր:

Ընդունինք որ այս բոլորը և ասոնց նման բազմաթիւներ բա-
նաստեղծական կենդանի շունչ մը կը կրեն և հայ ժողովուրդին
ըմբռնումներուն համաձայն՝ անոր մտքին հարազատ ստեղծումն ըլ-
լալով՝ ժողովրդային լեզուի ճշմարիտ գոհարներ են որոնց վրայ
կ'արժէ՝ որ գուրգուրանք:

14 Mars 1906

ԵԻԴՈԿԻԱ

Եւս. Գալսեօսեան

ԵՐԿՐԱԶԱՓ ՈՒԹԻՒՆ !

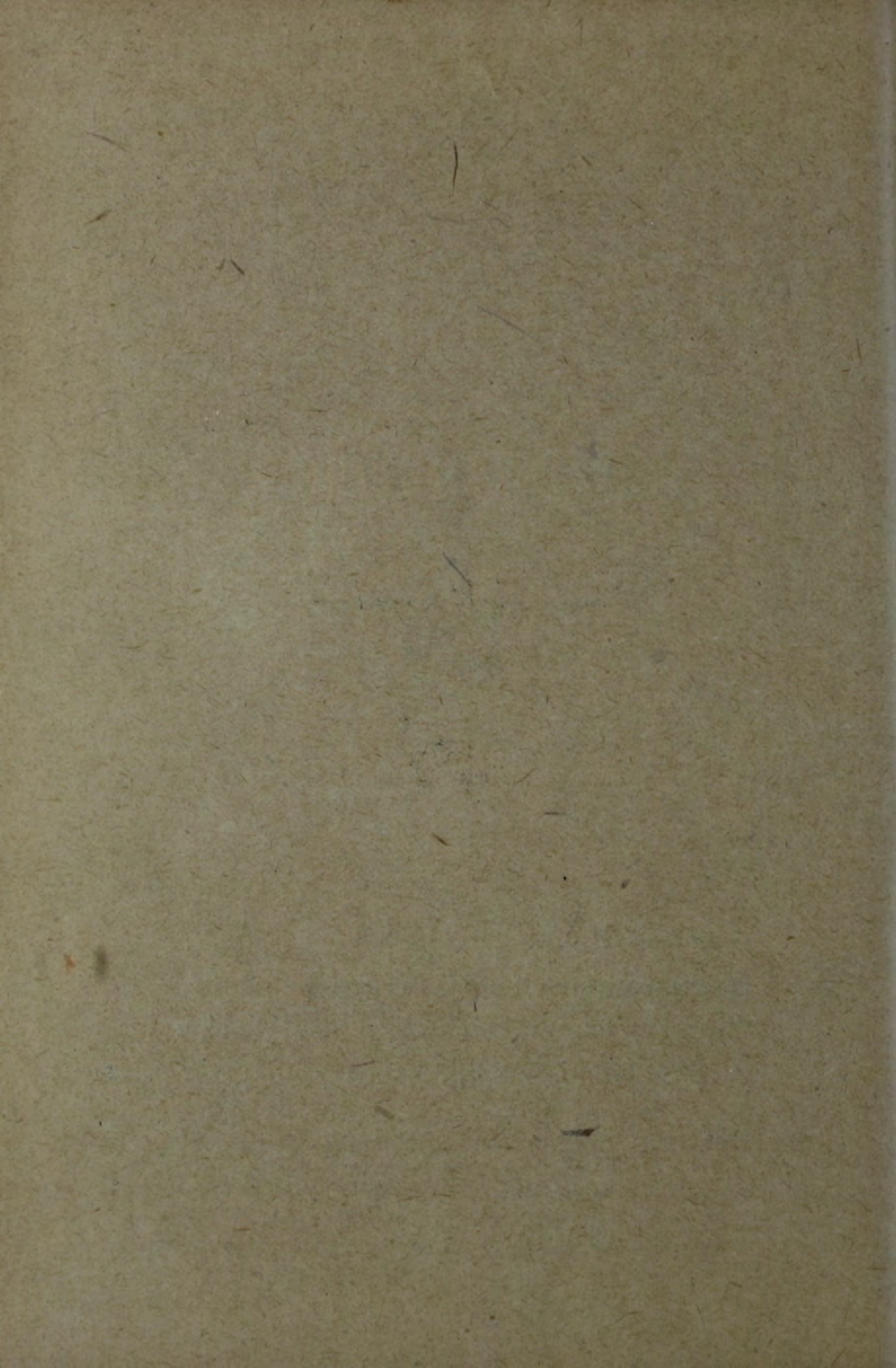
Ի՞ՆՉ ՊԷՏՔ ԶԷ՛ ՈՐ ԸԼԼԱՅ

- Կարն .** — Երջանկութեան ճամբան , ուղեւորին սրունքները և պարտականին պայմանաժամը :
- Երկայն .** — Քարոզ , ամուսնի թաթիկ և քսակահատի թեւ :
- Տափակ .** — Դրուածք , խելք ու իգական լանջք :
- Քարձ .** — Վաշխառուին տոկոսը , պարողին կրուկները և մսկոտին ուսերը :
- Յաժ .** — Մարդ , նկարագիր ու ճակատ :
- Յից .** — Կարճավիզին օձիքը , օրիորդներուն տկուան և տուներու սանդուխներ :
- Շիսակ .** — Տարի՛քս՝ կը խորհի հարսնացուն , վաստա՛կս՝ կը խորհի փեսացուն , խօսքե՛րս՝ կը խորհի միջնորդ կնիկը :
- Ծուռ .** — Զքաւորին ճիտը , նայուածք մը ու մի՛տք մը մանուսանդ :
- Հաս .** — Երեսի կաշի , ծոծրակ և ապուխտի շերտ :
- Քարակ .** — Յաւը , հաշիւներ ու ձմեռուան հագուստ :
- Մեծ .** — Պարտք , խօսք և ամէն պահ :
- Պզտիկ .** — Խմբագիրին ամսականը , խոհարարին ստըկելիք սոխը և խմաններուն . . . օղիին սրուակը :
- Նեղ .** — Կոշտ ունեցողին կօշիկները , բարկացոտին սիրտը և հօր մը պիւտճէն :
- Լայն .** — Պարկեշտ կնոջ (?) մահճակալը , պչրուհիին մէջքը ու թշնամիիդ առած շունչը :
- Խորունկ .** — Հարուստին քունը , ատելութիւն մը ու բոլո՛ր վիշտերը :
- Կլոր .** — Ստա՛կը , կը խորհին զայն շուտ՝ շուտ գլտորող ապուշներ :
- Քառակուսի .** — Գլո՛ւխ մը , կը խորհի գանկաբանը :
- Խորանարդ .** — Խաղամոլին տապեղուլունքը :
- Ուղղահայեաց .** — Մանկալէս կրա՛կ մը , կը խորհի հիւրամերժ մամիկը՝ նախապաշարմամբ :
- Հորիզոնական .** — Սիրելի մը մահատիպ պառկուածքը :
- Զուգահեռական .** — Երկու ախոյեան փաստաբաններու գնացքը :
- Հաւասար .** — Մեր բաժի՛նը , կը խորհին տէրտէրներ ու ժառանգորդներ :
- Խորհուրդ .** — Հացագործին հաշուեփայտը :
- Ծակ .** — Տասնըմէկ զրպաններս , տաբատս , ու , պաշտօնակիցներուս ա՛յբը , կը խորհի Թօլաեան Երուանդ , ամենայն . . . կապուշուծիւնով :

ՕԳՈՍՏՈՍ

ԳԻՐՔԸՍ Մամուլին պիտի սամ հիմակ.
Աղէկ տպարան մը դուք կը ճանչնա՞ք,
Մաքուր, ճշգրտապահ, ու իր խօսքին տէր:
— Տէր-Ներսէսեա՛նը, ուրիշ չե՛մ գիտեր . . . :

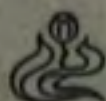

ՕԳՈՍՏՈՍ = 31 ՕՐ = ԱՂՕՍԹՈՍ

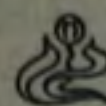
Օգոստոս անունը կուգայ *Is. Augustus* բառէն, Հռովմ. Օգոստոս կայսրը այս ամսուն մէջ փայլուն յաղթութիւններ տարած ըլլալով, իր անուամբը մկրտեց այս ամիսը: Օգոստեայ յաջորդը՝ Տիբերիոս, Կղոդիոս, Դոմեսիանոս եւայլն ի զուր փորձեցին իրենց անուններն ալ անցունել տարեցոյցին մէջ եւ անմահանալ: Ասոր յաջորդող 4 ամիսները պահեցին իրենց նախկին անուններն անփոփոխ:

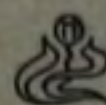
Տարւոյն ութերորդ ամիսն է Օգոստոսը՝ մեր զործածած Յուլեան տոմարի հաշուով, մինչ եւրոպացիներուն զործածած Գրիգորեան տոմարի հաշուով՝ Օգոստոսը 13 օր կանուխ կ'սկսի մերինէն: Իսկ Հռովմ. տարւոյն 2. ամիսն է, լիսն զի տարեգրութիւն առաջ Մարտէն կը հաշուուէր:

Խաղող եւ ամառնաւերջի պտուղներ կը հասունանան ու բոյսերուն մեծ մասը իրենց կանանչութիւնը կը կորսնցունեն: Ընդակադամբ (Գրիգորեան), շողգամ, պրաս եւայլն կը ճնկուին, որպէս զի հասնին ձմեռէն առաջ կամ ետքը: Տնկել նաեւ այն ծառերն որոնց տերեւները է՛ն առաջ կը թափին:

Օգոստոսի խորհրդանիշն է Կ-յ-ը (*Vierge*)՝ որ զոդիակոսի Շրջ կենդանաւերայն է, եւ զոր կը ներկայացունեն կոյսի մը պատկերովը, աջ ձեռքին մէջ հասկ մը բռնած՝ Հունձքի ժամանակը նշանակելու համար: Շուրջը սփռուած են մշակական գործիներ եւ կազմածներ. տրոլիս, մանգաղ, երկժանի, հոսելի, եւայլն:

Մեր նախնիք ՆԱԽԱՍԱՐԴ կոչած են Օգոստոս ամիսը, որ է Ամառ եղանակին երբեակ ամիսներէն վերջինը: — Բանաստեղծութիւնն ալ իր լեզուն ունի, որակելու համար բնութեան այս եռամսեայ շրջանը. «Ամառն է իսկ երիտասարդութեան, միջօրէ կենաց»: — 1870 աւան թուականին սկիզբները թէեւ փորձ մը եղաւ Օգոստոս օտար անունը փոխանակելու Մարտն ինչ որ յորջորջմամբ, — իբր համառօտութիւն «մրգարար ամիս»ի, — բայց ընդունելութիւն չի գտաւ:

Ը Ս Ի — Ը Ս Ա Ի

Ի՞նչ է այն որ թէեւ գնդասեղ մը չի կրնար տանիլ,
բայց գերան մը կրնայ տանիլ :

— Գետին ջուրը :

Ինչո՞վ կ'սկսի ծռխը և ինչո՞վ կը վերջանայ :

— Ծ . ուվ և Խ . ուվ :

Ո՞ր տեղի գետերը առանց ջուրի են :

— Աշխարհացոյց քարտէսներուն մէջի գետերը :

Ջուրը կը մանէ սեւ , դուրս կ'ելլայ կարմիր : Ի՞նչ է :

— Կարիդոսը :

Ո՞րն է մսած ձեռուլնիս տաքցունող գիրը :

— Հ (հօ) :

Ո՞րն է ժխտական տառը :

— Զ (չէ') :

Պօլիսին ճիշտ մէջ տեղը ո՞րն է :

— Լ գիրը :

Ձեզի պէս երկու աչքեր ունիմ , և արագիլին պէս
կտուց մը , որով ամէ՛ն բան գիտեմ սղել ու բաժնել :
Ճանչցա՞ք ով եմ :

— Մկրատ :

Ո՞վ են անոնք՝ որ իրենց մահկանացուն կը կնքեն
ճշմարիտ քաղցրութեամբ մը :

— Անուշի վրայ թաւող ճանճերը :

Իր գերեզմանը ձեռքո՛վը պատրաստող մէկը գի-
տէ՞ք :

— Շերամը :

Մայրաքաղաքս ո՞ւրկէ կ'սկսի :

— Մ գիրէն :

Բաց ի ինէ , իմ անունս ոչ ոք կարող է տալ : Ո՞վ եմ :

— Լեզու :

Ո՞վ է որ կը թաղուի՝ ապրելու համար :

— Կրակը՝ մոխիրի մէջ :

ԴՂ. — Պահք :

ԵՂ. — Սրբոյն Եսայայ մարգարէին :

ՃԱՇԱԿ ՀԵԼԼԷՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹ.

Մ Ո Ռ Ա Յ Ո Ւ Մ

Ուր. — Պարս.

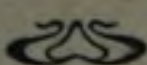
Շր. — Եվեռոսի Ա. Ժողովոյն Երկերիւր
Բայրապետացն :

Ահա՛ նրբուղին՝ ուր յաճախ պտըտած է անիկա ին-
ծի հետ. ահա՛ այն ծառը որուն կռթընած՝ իրեն կ'սպա-
սէի. ահա՛ մատուռը՝ ուր կ'երթայինք միասին աղօթել :

Բա՛ն մը չէ փոխուած. ժամանակին հետ ա՛ն ու ես
միայն փոխուած ենք :

Հոս, այս կիրճին մէջ, սա՛ քարին վրայ էր որ ա-
ռաջին անգամ ըլլալով անիկա ձեռքս սեղմեց. հո՛ս էր
որ մրասին լացինք՝ երբ իմ սիրոյ երգերս կը կարդայի :
Ա. փսո՛ս, հովը մեր համբոյրները, մոռացումն ալ՝ իմ եր-
գերս առեր թռցուցեր են : Հո՛ս էր որ ան ապահովեց
դիս իր սուտ խոստումներով, հո՛ս ուր երբեմն հողիս
թրթռաց ուրախութենէ :

... Վարէն սրինգի մը ուրախ ձայնը կուգայ : Ան-
տառին եզրը, զով ստուերին տակ, դեռատի աղջիկ մը
նստած է երիտասարդի մը քով : (Անիկա՛ ալ այսպէս իմ
քովս նստած էր...) : Տղան անոր ձեռքերը իրեններուն
մէջ առեր է ու կը խօսի : Գիտե՛մ թէ ինչե՛ր կ'ըսէ անոր,
վասն դի ա՛ն որ սիրած է, ա՛ն միայն կրնայ զգալ թէ
ինչ է պաշտելի ձեռք մը բռնել, հեկեկալ կցկաուր բա-
ռեր՝ որոնք սիրտէ՛դ կը բղխին ու չեն կրնար շուրթերէ
դուրս պոռթկալ :

Զգացի թէ սրչափ քաղցր է սիրատարի սիրտին
վրայ հակած պաշտելի գլուխի մը բեռը :

Բայց ափսո՛ս, ըմբռնեցի, սորվեցայ միանգամայն
թէ ամէն բան սուտ է և վաղանցիկ :

Ինչո՞ւ համար սէրս անոր հետ թաղեցի :

Ինչո՞ւ համար մոմս սուտ կուռքի մը առջեւ վառեցի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՆՕԹ

ԿԵՆՑԱՂԱԳԻՏՈՒԹԵՆԷ

ԺԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. — Քաղաքավարութեան բարձրագույն պայմաններէն մէկն է ժամադրութեան մը ճշդապահ ըլլալը։ Ուրիշի մը սպասելէ աւելի դառն և նեղացուցիչ բան չիկայ։ Երբ ժամադրավայրը հասարակաց տեղ մըն է, կին մը կրնայ 5 վայրկեան մը ուշանալ, և որպէս զի չ'ստիպուի իրեն սպասողը փնտռելու, այր մը անոր ճամբան սպասելու է զինքը դիմաւորելու համար։

ԲԱՐԵԻ. — Երբ կին մը ծանօթ էրիկմարդու մը հանդիպի փողոցը, նայուածքով մը կ'արտայայտէ թէ կը հաւանի որ բարեւ ուղղուի իրեն. յաճախ կ'ինն է որ առաջնութիւնը կ'ունենայ բարեւելու։ Սանդուխի վրայ կամ նրբանցքի մէջ այրը միշտ պէտք է բարեւէ պատահած կնոջը, նոյն իսկ երբ անծանօթ ըլլայ ան։ Բարեկրթութիւն է գլխարկն ամբողջ հանելը՝ իզական սեռէ ներկայացուցիչ մը բարեւելու պահուն. պէտք է նաեւ գլխարկը ձեռքդ բռնես, փողոցը տեսակցած ատեն, ցորչափ կ'ինը չստիպէ որ գլուխդ ծածկես։ — Այրերը իրար կը բարեւեն՝ գլխարկին կէս մը հանելով. տարբեր է՝ երբ երիտասարդ մը ծեր մը պիտի բարեւէ, կամ պաշտօնեան՝ իր բաթրոնը։

ԹԵԻ. — Երբ կնոջ մը հետ գտնուիս և հարկ ըլլայ որ անութդ առնես դայն, պէտք է ձախ բազուկդ ներկայես, ի հարկին ծառայութիւն մը մատուցանելու հաւանականութեան հանդէս՝ աջ բազուկդ աղատ պահեհելով։ Սովորութիւն է սակայն աջ թեւը ներկայել ա՛յն կնոջ՝ զոր հիւրանոցէն ճաշարան պիտի առաջնորդես։

ՆԵՐԿԱՅԱՅՈՒՄ. — Ծեր մը կտրիճիչին ներկայացուներ, ո՛չ ալ կին մը՝ էրիկմարդու, կամ ծանօթ անձնաւոր ւթիւն մը՝ միջակ աստիճանի տէր անձի մը։ Միշտ հարկ է պզտիկը նախ մեծին ներկայացունել։

Կ'ը. — Բ. զինի վարդավառի Բարեկենդանն պահոց Ս. Աստուածածնի։

ԲՂ. — Ա. որ պահոց Ս. Աստուածածնի։

Ս Ը Կ Է — Ն Ը Կ Է

ՄԱՄՈՒԿՆԵՐՈՒՆ ԱԽՈՐԺԱԿԸ

Համեմատութիւնը պահելով, համահաս մարդ մը մամուկի մը հասի բան ուտելու համար պէտք է կուլ տար 2 ամբողջ կով, 13 ոչխար, 10 խոզ և 4 տակառ ձուկ, այս ամէնքը փասնը չո՛րս ժամուան մէջ: — Ասկէ ետք ըսելու չենք «Գայլի անօթութիւն», այլ «Մամուկի անօթութիւն»:

ԽՈՐԱԳԷՏ ԿԱՊԻԿՆԵՐ

Ճավայի կապիկները հոգի կուտան խեղափառի միսին համար, և տեսէք ի՛նչտոր կ'որսան զայն: Խեղափառը ծովեզերքի մօտ խոռոչներու մէջ կը բնակի. կապիկը կ'երթայ կոկող կ'ընէ այն տեղուանքը, պոչը կը թաթխէ խեցեմորթին որջէն ներս ու կ'սպասէ որսին՝ որ խածնէ զայն: Սկիզբները կապիկը յարձակողական դիրք մը հառներ, այլ անշարժ կը մնայ ակռան սեղմելով՝ ցաւին սաստկութենէն: Քանի մը վայրկեանէն դուրս կը քաշէ պոչը՝ խեցեմորթով միասին, օդին մէջ քանի մը հեղ կը դարձունէ և ուժով մը գետին կը դարնէ խեղափառը, որ, իր կարգին ջախջախւած՝ համեղ ու թարմ ճաշ մը դառնայ մեր որկորուստ խելացիին:

ԹՈՋՆԱՍԷՐՆԵՐՈՒՆ

Թռչնոց վանդակին մէջ գոյացած անախորժ հոտը անհետացունելու համար պէտք է տարածել վանդակին յատակը դաճաքար (gypse) և վրան ցանել քիչ մը աւաղ: Այս եղանակը՝ զոր կը գործածեն հաւնոցներու և աղաւնետանց մէջ, այն առաւելութիւնն ունի որ կ'աւելցունէ արտադրուած աղբերուն բեղմնաւորիչ զօրութիւնը:

ԱՉԱՅ ԼՈՅՍԻՆ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մեր աչքը մինչև ո՛ր աստիճան քիչ լոյսն իսկ կըրնայ տեսնալ: Այդ նուազագոյն աստիճանն է մօմի մը լսյսին 29 միլիաւերորդը:

Գ. 2. — Բ. օր պահոց Ա. Աստուածածնի:

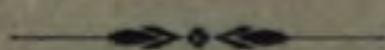

Գ. 2. — Գ. օր պահոց Ա. Աստուածածնի:

ՔՄԱԾԻՆ ՍՏՈՒԳԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(ԳՐԶԻ ԶԲՕՍԱՆՔ)

Աղջիկ . — Աղամ անասնոց անունները դնելէն ետք , իր զգացումին համապատասխանող ո՛չ ոք գտնելով՝ հառաչեց . «Ա՛հ , չի՛ք . . .» : Աստուած կարծելով որ խեղճին ուղածը աղջիկ է , եւան ստեղծեց , սապէս ներկայացունելով Աղամի «Եւ ահա՛ . . .» :

Պ . Հ .

Ժառանգորդ = Ժառանգութեան մը որդը : Կանքեղ = կայ — անդ — եղ : Ծըւածեղ = ձու — հաց — եղ : Տիեզերք = (Տ. բացասական նախադաս մասնիկ , և եզերք) , այսինքն եզր չունեցող : Գերեզման = (գեր եզր ման գալ) որ է փոսը : Բաղնիք = սպառ նիգ , (վայր մը ուր պաղը մարմինէն դուրս կը հանուի , կը վտարուի) : Ապուր = ապ — հուր , (կրակի պէս ջուր) . ապ արար . ջուր կը նշանակէ : Կասու = կայ ի տուն , (տունը սպասող անասուն) : Մոխիր = մուխ — իր , (վառուած նիւթի մը թողած փոշին , մղեղը) : Ոչխար = խար որոն ացող կենդանի : Հանդես = հանել ի տես : Յիսուս = «խ ուն առաւ» , ըսաւ Սաշը : Աղջիկ = ուր չիք աղջիկ , անդ աղ — չիք (հոն համ չիկայ) , կամ , աղիք չունեցող , անգութ : Եկեղեցի = ե՛կ , եղիցի , (եկո՛ւր որ ըլլայ) : Լուսին = լոյս — սին , (քիչ , աղուանը շոյլ , աննշան լոյս ունեցող , բաղդատամբ Արեւին) : Վարդապետ = (վար թափե՛ օրհնութիւններդ մեղանչողին գլխէն) : Եղբայր = ռամկօրէնն է բառիս՝ աղբար = (աղ — փար) , այսինքն աղիքով փարած իրարու : Ընկեր = ընդ — կեր (մէկտեղ ուտող) , կամ ընկեր — ինկեր , (միասին ինկող ելող) : Կեսուր = կէսս ո՛ւր : Ափաղաղ = այգուն աղաղակող , (որպիսին է այգաղարթոյց կենդանի ժամացոյցը մարդկութեան , և գոռող ամուսինը բոլոր հաւերուն) :

1906 Մարտ.
ՍԿԻՒՏԱՐ

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՆԼԵԱՆ
Յիմարապահ Ազգ. Հիւանդանոցի

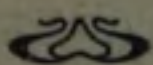
Ել. — Գ. օր պահոց Ս. Աստուածածինի

Ուր. — Ե. օր պահոց Ս. Աստուածածինի

Խ Ա Ղ Ո Ղ Ը

Օգոստոսի 12-ն է այսօր, և արդէն այգիներու մէջ, որթատունկի բարունակներուն վրայ կը հեծան ողկոյզները, ու մեր Եկեղեցին այսօր է որ կ'օրհնէ Խաղողը, բոլոր միրգերէն աւելի թանկագին, օգտակար, սննդաբար սւ մշկահոտ, յամպարայի՛ն այս հատապտուղը՝ որուն բաղկացութեանը վրայ պիտի խօսինք հիմայ:

Կը պարունակէ տանձի ձեւով հինգ պղտի կուտեր՝ որոնց քանի մը հատերը կը վիժին: Հայ լեզուն «թին» բառը ունի այս կուտերուն համար: Մորթին ներսի երեսին կպած է գունաւոր ուտին մը, տեսակին համեմատ՝ կարմիր, գորշ, դեղին կամ ճերմակ, որ դերը ունի պտուղին գոյնը որոշելու: Միսը (pulpe) կազմուած է անգոյն լորձնային նիւթէ մը: Հատիկը չաքարուտ հոյզ մը կը պարունակէ որ օղին հաղորդակցութեամբ կրնայ խրմորումի փոխուիլ: Խաղողը հասուն կը նկատուի՝ երբ ողկոյզին կոթը թխոտի, ողկոյզը վար կախուի և հատիկներուն մաշկը ողորկ, կակուղ ու թափանցիկ դառնայ: Պտուղին այս վիճակին «խայծիլ» կ'ըսեն գրարար:

Փորձառու այգեգործ մը կը հաստատէ թէ դժուար է միեւնոյն որթատունկին վրայ սեւ ու ճերմակ խաղող միանգամայն յառաջ բերել: Առէ՛ք երկու կամ աւելի ուռ (ոստ)՝ տարբեր տեսակներէ. տնկելէ առաջ ուռերուն ծայրերը բզքտեցէք, թեթեւ կապով մը իրար միացուցէք, կամ, փոխան կապի, զանոնք զետեղեցէք երկաթ խողովակի մը մէջ: Պէտք է խնամով կատարել այս փորձը: Զեռք բերուած արդիւնքը շատ հետաքրքրական է, այգեգործութեան հրաշալիք մը, քանի որ կարելի է տեսնել մէկ «քիւթիւկ» որթի վրայ ողկոյզներ՝ որոնք թէ՛ սեւ և թէ՛ ճերմակ հատիկներ ունին, նախապէս ընտրուած ուռերուն տեսակին համեմատ:

Շք. — Տօն Շողակաթի Ա. Էջմիածնի,
Ըստ տեղեան Ա. Գր. Լուսաւորչին մերոյ,
Նաւակարէի:

* Կիր. — Վերափոխումն Ա. Աստ.
ուածածնի:

ՅԱՆԳԱՊԱՏՈՒՄ

Ա.Ն. Ա.ՂԵԲԱ. Փանոսեան

Աղջիկէ մը ի՞նչ ըսպասել աւելի :

— Գործածո՛ւմը «Աւելի»ի :

Ի՞նչպէս կ'ապրիս՝ երբ ծառայ մ'ես խանութի.

— Կես մը կուշ, կես մ'անութի :

Շիտակ ըսեմ, կից մը գիտե՞ «հերիք»ը.

— Հարցափորձել երկը :

Սիրել սիրուիլ, ի՞նչ գեղեցիկ պարագայ.

— Ծայրը երբոր փարա՛ կայ :

Աշխարհիս մեջ ո՞վ պնդոթկեց հանուիլը.

— Կընդ սաստիկ հաւնիլը :

Ո՞վ կը սեպուի շատ համարիտ ամուսին.

— Հոգ տանողը նամուշին :

Ո՞ւրկէ հանչնաս կընդ կեանքը դու ներքին.

— Նայե՛ դեմքին ու ներկին :

Ի՞նչպէս տալնայ մթնոլորտը սրահին.

— Ասուլիսով սիրային :

Ո՞վ փախցունեմ ընտանիքին համ-հոտը.

— Պարտք դիզելու ամօթը :

Շատ գիշերներ լուսընդողներ կ'ուզեն ի՞նչ.

— Նի՛նջ :

Քրիստոսի փարոգածը ի՞նչ դաս եր.

— Սէ՛ր :

Քշ. — Բ. օր վերափոխման. Մէ-հէլլ :

Գշ. — Գ. օր վերափոխման :

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՅՈՒՄ

Ս Մ Բ ՈՒ Կ

Բանջարեղէնի աշխարհին մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ Սմբուկը, կամ ուրիշ բառով՝ Պատինճանը, խոհանոցէն ներս իր ստացած ախորժելի և համեղ բազմազանութեամբը: Քսանը վեց տեսակներ կը հաշուուին իրմով պատրաստուող կերակուրները՝ որոնք են — ճաշարանական լեզուով և այրուբենական կարգով — հետեւեալները:

Բիլաւով
Բիւռե (կարթով)
Էկուարօն (նիշք՝ *gratin*)
Թավա
Թավա (մածունով)
Թիւրիւ
Թուրշի
Իսլիմ ֆեպապ
Կեօնմե (շորամարգիով)
Մարինկալը
Միսով
Մուսակկա
Չօք ֆեպապի

Պայրլք
Պասք
Պէյնցի
Պէորք (հաւկիթով)
Պէորք (մախարոնիով)
Սուլը սիլքմե
Տօլմա (քրինճով)
Րէչէլ (ոռքով)
Քարնը Էարք
Քեպապ (սաշարա)
Քըզարքմա
Քուրու սիլքմե
Օթուրքմա

Ասոնցմէ դուրս, մասնաւորներու ճաշակին համեմատ ուրիշ կերպ պատրաստուածներ թերեւս գտնուին: Մենք այս 26ի ցուցակը միայն ներկայելով մեր ընթերցողներուն, կ'առաջարկենք ճարել կամ հնարել բոլորի՛ն ալ պատշաճ սիրուն հայերէն անունները, (գաւառիկ յորջորջումներէն ալ օգտուելով, եթէ երբէք կան), պայմանաւ որ բարդութեան օրինաց և ներդաշնակութեան դէմ մեղանշում չըլլան նորակերտ բառերը: Մինչեւ 1907 ապրիլի սկիզբ՝ 26 բառերը լաւագոյն ստեղծողին ու տպագրատունս խրկողին պիտի նուիրենք օրինակ մը Մ. Նուպարեանի Քրանսահայ գեղեցիկ Բառգիրքէն:

Գշ. — Գ. օր Վերափոխման և Պահք:

Եշ. — Ե. օր Վերափոխման:

Ի Ր Ա Խ Ա Գ Ի Տ Ա Կ Ա Ն

Իւնքեր, (loyer), վարձք, բանի մը վայելման փոխարէնը: Ինար, վարձու տալ, վարձատուութիւն: Իսքիւնար, վարձու բռնել, վարձել, վարձակալութիւն, վարձում: Ինարե, 1. վարձք, 2. (իրաւագիտական լեզուի մէջ կը նշանակէ) որոշ օգուտ մը կամ վայելք մը վաճառել որոշ գինի մը փոխարէն: Ինարեի լազրմե, անդառնալի վարձում, (այսինքն այն վաւերական վարձումը որ պայմանաւոր ընտրութեան, թերութենէ ծագած ընտրութեան և տեսնելու ընտրութեան իրաւունքներէն զերծ է, և զոր երկու պայմանադիր կողմանց ո'չ մին կրնայ ջնջել առանց օրինական պատճառի: Ինարեի միւնքիզե, առժամայն վարձում, (պայմանադրութեան օրէն սկսեալ վարձու տալը): Ինարեի միւզաֆե, ապառնի վարձում, (ապագայ որոշ ժամանակէ մը սկսեալ վարձու տալը): Անիր կամ Միւնիր և կամ Միւքեարի, վարձու տուողը, վարձատու: Միւքեանիր, վարձու բռնողը, վարձակալ: Մեքուր, վարձեալ իր: Միւնեք, վարձու տրուած: Միւքեանեք, վարձու բռնուած: Միւքեանեք իւն-ֆիհ, վարձանիւթ: Էնիր, վարձկան, վարձուոր: Էնրի միսլ, իրական ընթացիկ վարձք (որ անկողմնակալ, փորձագէտ անձերէ կ'որոշուի): Էնրի միւսեմմա, անուանական վարձք, (որ պայմանադրութեան միջոցին կ'որոշուի): Զաման, տոյժ, վնասի հատուցում: Մուս-իւն-իւլ-իսքիղլալ, վարձու տրուելու սահմանուած իր, (ինչպէս անշարժ կալուած, կառք, ևն.): Միւքեքսը, վարձքով կաթնատու բռնող ոք: Միւհայաք, իրի մը օգուտները բաժնել տիրակցաց միջև, (այսպէս կ'ըլլայ, երբ «միւշթէրէք» տան մը տիրակիցք որոշում տան մէկ տարի մէկը, մէկ տարին ալ միւսը գործածելու փոխի ի փոխը):

Մէծէլլէ

(Յօդուած 404/419)

ԲԱՐԵԲԱՍՏԻԿ ՏԱՐԵԴԱՐԶ ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ
ՕԳՈՍՏԱՓԱՌ ԶԱԶԻ ՍՈՒԼԹԱՆ
ԱՊՏ-ԻԻԼ-ՀԱՄԻՏ Բ. ԽԱՆԻ
ՎԵՂ. ԿԱՅՍՆԵ

ՄԵԾԱԶՈՐ ԻՆՔՆԱԿԱԼԻՆ ՀԱՄԱՅՆ ԹՈՒՐԲԻՈՅ

Պու կիւն իյսի ճիւղուսի Հազրէթի ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԽԱՆ սր,
Պու կիւն էլ համսու վէլ միննէ՝ ճիհան մէսրուր վէ շասան սր,
Պու կիւն շէմսի սէմայի սալթանաթ՝ բէրթէվնիսար օլսը,
Պու կիւն նուրի սիւրուր ու մէսա՝սէթ՝ հէր եիւզսէ թապան սր,
Պու կիւն թէ՛ եիսի հալգա՝ Փասիշահի ազսէս ու էմնէս
Շէրէֆ էֆզայի էվրէնկի ճէլիլի Ալի Օսման սր.
Վէքիլի ֆախրի ալէմ, զըլլի ֆէյեազի իլահի սիր,
Խիւսապէնսի շէրի՛աթ, խասիմի ահքեամի Գուրան սր,
Վէլի իւլ էմրի ա՛սիլ, Շէհրիեարի զիւլֆէզաիլ սիր,
Պու միլք ու սէվլէթէ հազգա վիւճուկսը լուծֆի եէզսան սր :
Միսալի էնճիւմի պի աւսս սր էլթաֆը Հիւմաեուկը,
Լիսանի ֆախրի իւմմէթ՝ սէմ պէսէմ լէպրիզի շիւքրան սր :
Իլահի, հըֆզի բահմանընլա էվրէնկի Խիլաֆէթսէ
Օ Շահինշահը սաիմ զըլ, հաեաթի էհլի իման սր :

✱ Կիւր. — Ը. օր Կարախանի

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼԵԶՈՒՆԵՐ

Ժամանակին յարգը ստեղծած է, տեղափոխմամբ թէ լեզուով, հաղորդակցութեան դիւրագոյն միջոցներ, ինչպէս են «Միջազգային լեզուներ»ը, ծայրագոյն պարզութեամբ դարբնուած, որոնցմէ մին կամ միւսը գրելու թարգմանել սորվելու համար մեկ շաբաթը կը բաւէ։ Փիւնիկեցիք եգիպտական գիրը ամփոփեցին, պարզեցին՝ իրենց առեւտրական արագ գործերուն պատշաճեցունելու համար. այժմեանք մարդկային լեզուն իսկ պարզելով դիւրաւ գործածելի կ'ընծայեն, նման հարկէ մը մղուած։ 25 տարուան մէջ 50 է աւելի լեզուներ հնարուեցան, բայց ո՛չ մին վերջնապէս ընդունուեցաւ ընդհանուր ֆաղաքակրթութենէն։ Վճռական մրցումի մը կ'սպասուի։ Միջազգային լեզուաց առաջինն է Վոլաքիւֆը (վոլա՝ տիեզերք, բիւֆ՝ լեզու), զոր հնարեց գերմ. արքայ Շլէյէր 1880ին։ Երբ Վոլաքիւֆի տարածման Ա. ընկերակցութիւնը կազմուեցաւ ի Ֆրանսա, միւս երկրաց մէջ արդէն նոյն մտօք հիմնուած էին 68 ընկերութիւններ։

Սքոֆիլի հեղինակն է Տ.ք. Նիքօլա որ Գերխոֆսի գործակցած էր Վոլաքիւֆը տարածելու համար, և որ հիմայ շատ աւելի կուսակից ունեցող լեզուներու դէմ չի վարանիր գրէթէ մինակը պաշտպանելու իրենին առաւելութիւնները, որոնցմէ են մայր գաղափարներ ցուցունող բաղաձայն արմատները, և, մասնիկներու յաւելմամբ այդ գաղափարաց բազմաթիւ երանգներուն արտայայտումը։ Վերջերս ծնան Տիլքօֆը՝ որ քիչ մը անգղ.ի տըպաւորութիւնը կ'ընէ, և գերմ. գիտնոց Իսիօն և Կոդրալը՝ որ ոմանց կը թուի բոլորէն — նոյն իսկ Էսթեռանդօէն — լաւագոյն։ Էսթեռանդօն սակայն ամէնէն շատ կուսակից ունեցողն է։ Հնարչին՝ Տ.ք. Զամէնհօֆի ի պատիւ, Պուլօնի մէջ Էսթեռանդիսդներու կողմէ անցեալները հանդէս մը եղաւ՝ իր լեզուին յաջողութիւնները տօնելու համար։ 100է աւելի ընկերութիւններ կան անոր տարածման աշխատող և բազմաթիւ Էսթեռանդիսդ լրագիրներ բոլոր քաղաքակիրթ երկրաց մէջ։ Պատրաստած են Էսթեռանդօի քերականութիւններ (ամբողջ կանոնները կարելի է սորվիլ երկու ժամեկ), հրահանգարաններ, բառարաններ, և Էսթեռանդօի թարգմանած են անուանի երկեր, Համլէթ, Լաֆոնթէն, Տը Մէսթրի Ճամբորդութիւնը, Լայպնիցի Մոնատորոսին, եւայլն։ Լեզուն տարածուած է Եւրոպայի ամենամեծ մասին մէջ։

Բշ. — Թ. օր վերափոխման։

Գշ. — Ս. Յովակիմայ և Աննայի ծնողաց
Ս. Աստուածածնի, և կանանց
խղաքելից։

ԼՈՒՍՆԱԿԸ

Կասարներուն մեջ սեւ նոնեաց բարձրաբերձ
Ցայգավերջի Լուսնակն է, պերն եւ անո՛ք.
Ա՛հ, կոյսն աղու, գաղս՝ Երկինքէն անողո՛ք՝
Եկեր է մուալ նոնիներուն այսֆան մերձ:

Անդրին համար յաւերժական լուսաղբերց՝
Անդնդակերպ մայրւոյն մեջ ո՛րքան մորմո՛ք.
Լուսնակն ահա կը ցաթէ սփոփ ու ամո՛ք,
Իր քախիծէն վեհ դշխոյի լուսհանդերձ:

Բայց իր ժպիտովն իսկ աստուածազն աղջրկան
Մեծ մեծ նոնեաց այս դարաւոր աղօթքին
Ի՞նչ խոր յագուրդ կրնայ բերել հիմակ ան:

Ա՛հ, ցնորքն անոնց գիտէ՝ Լուսնակը չֆնաղ.
Ու անոնց վերել եկած ի սփոփ սրտագին՝
Ճամարտութեան տեղ Գեղեցիկն է, աւաղ:

1906

ԻՒՍԿԻՒՏԱՐ

Տ. ՉՐԱՔԵԱՆ

(Ինչրա)

ԴՂ. — Պայք:

ԵՂ. — Սրբոյն Երեմիայ մարգարէին:

ՓՈԽՆ.2 ԱՄԵՆԱԶԳԻ ԱՌԱԾՆԵՐՈՒ

ԱՐԱԲ. — Սովորութիւնը երկրորդ բնութիւն մըն է :
 — Արդարամտութիւնը Հաւատքին կէսն է :
 ԳԱԻԱՌԱԿԱՆ. — Տոտիկ տոտիկ , գեղին մօտիկ :
 — Սար ու ձոր , Երիցու փոր . ո՛րչափ տաս՝ տո՛ւր
 ու տո՛ւր :

ԳԵՐՄ. — Ամէն սկիզբ դժուարին է :

ԴԱՆԻԱԿԱՆ. — Քանի մը ամիս կ'ողբան աղջկան
 մը մահը . իսկ երբ աղջիկը գէշ ամուսինի մը իյնայ , ա-
 մէ՛ն օր կ'ողբան :

ԹՐԹ. — Գոնջ գլխուն՝ տօսախէ ոանար :

— Կեսուրս քիչ լլլայ , գլուխս տինճ լլլայ :

ԻՏԱԼ. — Հաւկիթ ուտողը հաւին կռկռութիւն
 պէտք չէ՛ տուտայ :

— Հարուստ մեռնելու համար աղքատ ապրիլը
 ամենամեծ յիմարութիւնն է :

ԼԱՏԻՆ. — Ձուկերուն լողալ սորվեցունել կ'ուզէ :

ՀԱՅ. — Ամալ օրը պառաւին առտուն է :

— Հինը ելեր կ'երթայ կոր եղեր , ասեղ—դերձանը
 դէմն են ելեր :

ՅՈՒՆ. — Երբ քեզ ըսեն . «Այս ինչ էգիին խա-
 ղողը առատ է» , փոքր կողովո՛վ փութա :

ՉԻՆ. — Իմաստութեան սկիզբը՝ իր տգիտութիւնը
 ճանչնա՛լն է :

— Տասը բժիշկի խնամքէն աղդեցիկ է ամուսինին
 սիրալիր մէ՛կ խօսքը իր հիւանդ կնոջը համար :

ՊՐՍԿ. — Երբ ստամոքսն է պարապ՝ մարմինն է
 առողջ . երբ քսակն է պարապ՝ հաւատքն է առողջ :

ՌՈՒՍ. — Խորին շնորհակալութիւն մը չի՛ գրպան-
 ուիր :

ՍՊԱՆ. — Պանիրին ծանրը յարգի է , հացին՝ թեթեւը :

— Ծեր շունին հաջիւնը խրատական է :

ՖՐԱՆՍ. — Օգոստոսը անցնելէն յետոյ մանգաղ :

— Իշուն գլուխը երբէք չի ճերմրկիր :

Ուր. — Պահք :

Շք. — Ս. Առաքելոց թովմայի , Յակոբայ
 և Շմաւոնի :

ԿՕՇԻԿԸ՝ ՀՈԳԻՈՅՆ ՀԱՅԵԼԻ

Կրուկն ու ներքանը եթէ հաւատարապէս մաշած են , կը նշանակէ թէ դայն հագնողը ազդեցիկ ու բանգէտ մէկն է : Կնոջ համար ալ՝ տանտիկնութիւն , հաւատարմութիւն կը նշանակէ :

Եթէ ներքանին արտաքին երեսը մաշած ըլլայ , արտառոյ և յեղյեղուկ մարդու նշան է . իսկ եթէ ներքին եզերքը , երկչոտ մարդու :

Եթէ կօշիկը մաշած է դուրսէն , ծայրերն ալ փութըկուած , — մինչդեռ կօշիկին մնացեալ մասը նոր կը մնայ , — հագնողը խաբերային մէկն է :

... Զգուշանալ կնութեան առնելէ ա՛յն աղջիկները՝ որոնք իրենց 41 թիւ ոտքը բռնի՝ կը սեղմեցունեն 38 թիւ կօշիկներու մէջ :

ԽՆԴՈՒՔԻ ԶԱՅՆԱԻՈՐՆԵՐ

Ո՛րչափ ձայնաւոր տառ , ա՛յնչափ ալ խնդալու կերպեր կան : Թուենք :

«Ա»ով խնդացողները անկեղծ կ'ըլլան , փոփոխամիտ և թոհ ու բոհը սիրող :

«Է» ու խնդուածքը յատուկ է մեղկ և մելամաղձոտ խառնուածքի :

«Օ» ու խնդուածքը վեհանձնութիւն կը ցուցունէ զգացմանց , և յանդգնութիւն՝ շարժմանց մէջ : — Զգուշանալ սակայն , երբ «Օ»ով տկար սեռը կը խնդայ :

«Ի» ու կը խնդան տղաքն ու միամիտները : «Ի»ն կը ցուցունէ ծառայելու արամաղիր անձ մը , անձնուէր , բայց երկչոտ և անստոյգ : Խարտեաչները «Ի»ով կը խնդան , ինչ որ չա՛պացուցաներ թէ ամէն խարտեաչ միամիտ է :

Խոյս տուէք — համաճարակի մը պէս — «Խ»ով խընդացողներէ , (այսինքն Ֆրանս . Ս տառին հնչմամբ) . կծծիներ են անոնք , կեղծաւորներ և մարդատեացներ :

✱ Կիր. — Գ. զկնի վերափոխման , Գիւտ զօտոյ Ս . Աստուածածնի , Հարսանիք :

Բշ. — Ս . վկայիցն Ստեփանոսի Ուլնեցւոյն , և Գոհարինեայ , Ծամբոսի , Տուքիկոսի և Ռատիկոսի :

ԴԵԳԵՐՈՒՄՆԵՐ ԿԱՆԱՆՑ ՇՈՒՐՁ

Գ. 2. — Ս. մարգարէիցն եզեկիէլի, եզրի
և Զաքարիայ իորն Յովհաննու Մկրտչին:

* Կի՛նե՛րը աւելի մեծ թշնամիներ չունին՝ կի՛նե՛րէն զատ:

* Անիկա՛ է ամէնէն պարկեշտ կի՛նը որուն վրայօք շատ քիչ կը խօսուի:

* Երկրորդ անգամ ամուսնացող կի՛նը մէկ հեղ կարգուած կի՛նէն աւելի օգտակար և պատուաւոր սեպուեւիտ է: Վասն զի գիրքի մը Բ. տպագրութիւնը՝ Ս. տըպագրութեան լաւ ընդունելութիւն գտած ըլլալը կ'ապացուցանէ:

* Էրիկմարդոց բոլոր դատողութիւնները ոչինչ կ'արժեն կնոջ մէ՛կ զգացումին քով:

* Եթէ ամէն ետեւը նայող կի՛ն՝ Ղովտի կնկան պէս աղէ արձան կտրէր, թէ՛ աղին գինը պիտի իջնար, և թէ՛ գեղարուեստի մէջ յառաջդիմութիւն ըրած պիտի ըլլայինք:

* Կի՛նե՛րէն շատեր անո՛ր համար կ'ունին, որ ըսուի թէ զիտեն, ու շատ քիչ հոգ կը տանին իրապէս ուսնելու:

* Այլամերձ կի՛ն մը մինակ քուկդ չի կրնար ըլլալ, ինչպէս որ դերձակդ մինակ քեզի համար հագուստ չի կրնար ձեւել: Երկուքն ալ կը վախնան որ ձեռքի վարժութիւննին կը կորսնցունեն:

* Կի՛ն մը կը խնդայ՝ երբոր կարենայ, և կուլայ՝ երբոր ուզէ:

* Իր արբուճքը թեւակոխած աղջիկ մը շատ անգամ «չըրա» է շինուած տուն մէն է: Ո՛չ մէկ տպահովագրական ընկերութիւն կրնայ զայն տպահովել սիրոյ հրդեհին դէմ:

* Խիստ անուշ են կի՛նե՛րը: Ո՛ւր էր թէ ա՛ղ ալ ունենային:

Գ. 2. — Պատմ:

ՊՕԼՍԱՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐ

« ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿ »

Եշ. — Ս. Յովհաննու Կորնթոսի
և Յորայ արքայոյն :

Ուր. — Պանք :

1896 Հոկտեմբեր 23ին կ'սկսի հրատարակուիլ Կ. Պօլսոյ մէջ այս հանդէսը՝ Արմէն Լուսինեանի արտօնա-տիրութեամբ և Ղ. Բօլատի խմբագրութեամբ : Բոլորած է շաբաթաթերթի մէկ քանի շրջաններ, ու վերջին անգամ Վ. Փափաղեանի խմբագրապետութեամբ զաւեշտաթերթ հրատարակուելէ յետոյ, 1906 Յնվր. 1ին վարչութիւնը յանձնուած է Մ. Պապօնեանի, որ կէս տարեշրջան մը բոլորելէ վերջ՝ հրաժարած է. և 1906 սեպտեմբերի սկիզբէն, Հանրագիտակի անօրէնութիւնը վերստին ստանձնած է նախորդ խմբագրապետը՝ Վահան Փափաղեան (ԼԻԼԱ), հրատարակելով զայն զուտ զաւեշտական պարունակութեամբ մը : Հրապարակ կ'ելլայ շաբաթ օրերը՝ աշխատակցութեամբ — բաց ի տնօրէն-խմբագրապետէն՝ — Յ. Ալիիարի, Ե. Թօլաեանի, Բ. Լըռութիւնեանի, Էս-Սէի և այլոց, սրամտութեան մրցումներու և Հեռագիրի զուարթ վերջաքաններով :

«Հանրագիտակ» թեւակոխած է իր 10րդ տարեշրջանը : Քանի մը տարիէ ի վեր Վ. Փափաղեանի վարչութեան տակ կը հրատարակուի :

Բաժանորդագրութիւն. — Պօլսոյ համար տարեկան 50 դրշ., վեցամսեայ 25 : Գաւառաց համար 54 և 27 : Արտասահման 12 ֆր. և 6 ֆր. :

Հասցէ. — Պապը-Ալի ճատտէսի, թիւ 52 : Տպագրութիւն Յ. Ասատուրեան : Պապը-Ալի ճատտէսի, թիւ 52 :

Ծառալ. — 16 էջ երկսիւն, էջի լայնք 15 սանթիմ, երկայնք 23 $\frac{3}{4}$ սնթիմ : Լիլա և վարդագոյն շապիկ, ծանուցումներու յատկացուած :

Կօպի և Մինա, երկու պզտիկ ստահակներ, կը դեգերէին շատոնց է, խաժամութիւն մէջ բազմամբոխ գոհիւններուն, դիւրագին կողոպուտներու բախտախնդրութեան ետեւէ: Բոկոտն ու կիսամերկ, ցուրտը կը կծէր իրենց մարմինը, և կեղտոտ թաթերնին իրարու պրկած, ուսերնին ցցուն, վիզերնին կուրծքերնուն վրայ ներս քաշած, կը զոփային խաժատութիւն տակ սաղնտող ցուրտին: Իրենց վայրագ ու խոշտանգուած ծամածռութիւնով դիմագիծերը և այլակերպ կերպարանքը՝ կը մատնէին յայտնապէս թէ՛ երկուքն ալ ծնունդն էին քայքայուած մարմիններով խմաններու դիպուածական սերընդագործութեան, մօտակայ անպարկեշտ փողոցներու բնակչուհիներուն հետ: Եղկելի արարածներ երկուքն ալ:

 Ուսուսի տուած, նենգամիտ աչքերնին չորս կողմ սեւեռելով՝ անշուշտ շահատակութեան մը ախորժակով, կը սուրային ամբոխին մէջէն: Կօպի հեռուն բան մը նշմարելով, սուրաց ու յափշտակեց մէկ ոստումով: Մինա նշմարեց՝ արծաթ դրամ մըն էր, զոր Կօպի բերանը թխեց, իրրեւ իր ապահովագոյն թաքստոցը: Մինա յարձակեցաւ վրան, պահանջելով անոր կէսը, մինչ միւսը կ'ընդդիմանար, բազուկներուն բոլո՛ր ուժովը: Մինա ետ չէր կենար իր պահանջումէն, և փաթթուած՝ ընկերոջը մարմինին, կ'ուզէր բզբտել զայն: Դրամի պահանջումին պայքարը քիչ ետքը աւելի՛ լուրջ ձեւ մը առաւ, և կռիւը սաստկացաւ: Կը կռիւամարտէին, զիրար փեթռտելով, քաշքշելով: Կիրքին ձայնը ա՛յնչափ ուժգին կերպով պայքած էր իրենց մէջ որ՝ աչքերնուն չէին երեւար կտրքերը և ձիւրը, որոնք բովերնուն կ'անցնէին: Իրենց միտքը հրդեհուած էր Ինչքի Տիրացումին ցանկութիւնովը միայն:

Թրամվէյի կառք մը վրայ հասաւ, այն միջոցին, երբ իրենց կռիւի հիսինոսացումին մէջ, քշուած էին զիծին եզերքները: Կօպի հրեց վրայէն Մինան, որ զնաց քանի մը քայլ հեռուն՝ իյնալ ճիշդ զիծին վրայ: Կառքը ժամանակ չունեցաւ կենալու, և՛ անիւները մոլեգին արշաւով անցան անոր մէջքին վրայէն, երկու կէսի բաժնելով անզուսպ կռուասէրը: Ոսկորներու խուլ ծարձատիւն մը, ու դիատապաստ փռուած էր կռնակի վրայ: Երբ վակօնին ետեւէն դուրս եկաւ մարմինը, անձիչ ու շնչահատ, ճգնաժամի տագնապներու մէջ կը գալարուէր, թեւերը-ոտքերը երերցնելով աղիողորմ: Դէմքի դիւային ծամածռութեան մը մէջ, բերանը կը կափկափէր սաստկումի իր աղեխարշ ցաւը: Եւ այն գանկը, որուն տակ որսացուած դրամին կէսին տիրանալու գաղափարը բռնկած ու զայն կատաղութեան մղած էր, հիմա մարմինէն անջատուած և ոտքերէն կէսի բաժնուած՝ կը փռուէր կոշտ սալայատակին վրայ: Ու այն Հոգին, ուր վտարուած Աստուծոյ մը տեղ կը տիրապետէր Սատանան, որ Կիրքի վայրագ բոցը հըրդեհած էր հոն, Նիւթի բիրտ Ուժէն զգեսնուած, կը զոհուէր Մեծ Պարսպին մէջ:

29 Mars 1909

Կ. ՊՈԼԻՍ

ԵՆՈՎ.Ք ԱՐՄԷՆ

ՀՐԱՆՑ ԱՍԱՏՈՒՐ

ՀԵՂԻՆԱԿ

1900 եւ 1901 տարիներու Ընդ. Օրացոյցներուն
[Իր «Աշխարհաբարի Պատմութիւնը» խորագրով խիստ շահեկան
ու գեղեցիկ ուսումնասիրութիւնը պիտի երեւի մեր
1908 ի Տարեցոյցին մէջ]:

ՊՕԼՍԱԿԱՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ

Մ Օ Տ Ա

Ձ ԱՅՆ մօտան որ կիներունն է միայն, — ինչպէս կ'ըսէր Զօհրապ, — և որուն նորածեւութիւն ա նունը կուտան. այլ այն Մօտան՝ ուր խեղճ Եղիան կ'երթայ և ուր ջլապինդ Պետօն կ'սպասէ, ափափեայ ծովեզերքը Քատրքէօյին, որուն ջուրերուն մէջ՝ Նիրվանան, պչրող յուշկապարիկ, կը սլահ ուրաի, կը քծնի ու կը կանչէ իր տարփաւորները» :

Կիրակի իրիկուն մըն է, ապրիլի սկիզբները, և առաջին անգամն ըլլալով քայլերս կ'ուղղեմ դէպ ի այդ քծնոտ ու չքնաղ յաւերժահարսը, ամբողջ ձմեռ մը զրկուած ըլլալով անոր հուրիի հրապոյրներովը արբենալու եթերային հրճուանքէն :

Մօտա Պօլիսի եղական ու հազուագիւտ գեղեցկութիւնով դիրքի կէտերէն մէկն է : Ան ունի իր ամառնային աղւորութիւնները, որոնք station balnéaireի մը մանրադիտական շքեղանքը կը հագցնեն անոր. ունի նաեւ իր ձմեռնային լուռ ու վայրենաբոյր երեւոյթները՝ որոնք, նոյն իսկ մեծ ու անբաղդատելի գեղեցկութիւնով ու զանազանութիւնով անսահման մայրաքաղաքի մը կողին վրայ, լեռնային, խորհրդաւոր, մենահրապոյր ու անմարդակոխ ամայութիւններու պատրանքովը կը սրարուրեն զայն :

Հիմայ, ապրիլի այս առաջին օրերուն՝ ուր ծլարձակող բուխ բուսականութիւնները ու գարունի ընդհանուր վերազարթումը, ամառուան խաղտանքը, խայտանքը ու անորոշ հեշտութիւնը կ'սկսին ցանել ամէն կողմ, զարմանալի բացառութիւնով մը, այս տարի

դեռ ձմեռնային պաղ շունչ մը ու բիրտ փչումներ կը յամենան մեր գեղածիծաղ ծովեղեր, քներուն վրայ և կարծես քայլ առ քայլ կըռուելով միայն կ'ուզեն տեղի տալ, հետզհետէ օգնութիւն ստացող, յար կրկնուող յարձակումներով զիրենք ընկճելու ջանադիր հակառակորդներու առջեւէն: Եւ այդ երկու տարբեր վիճակներու իրերախառնումը զարմանազան, կարճատեւ, զմայլելի, անդառնալի ու անբաղդատելի վայրկեանի մը մէջ կ'ապրեցնէ ու կը բուրումնաւէտէ երբեակ Մօտաներու զբօսավայրիկ շքեղ այդ փունջը, ինչպէս դպրոցէն նոր ելած ու աշխարհիկ կեանքի մէջ այն ինչ թեւակոխող սխրալի մանկամարդուհիի մը այն գերագոյն ու անմոռանալի պահը, ուր մանկութեան անգիտութիւնները, վախկոտութիւնները, զարմացումները կ'ընդհարին կանացի ինքնածին ու դեռարողքոջ պչրանքներու, հրապոյրներու, մատուցումներու:

Օդը պայծառ է, և երկինքի վրայ ամպեղէն ճերմակ ծուէններ միայն կը ծփան, կը սահին, կը սուրան արագ. վարը՝ հարաւի հովը ուժգին է քիչ մը և ծովը ալեկոծ՝ բաւական: Արեւը ջերմիկ, անկամէտ ու անժպիտ կ'անշարժանայ կարծես կամարին ստորոտը:

Կը հասնիմ մեծ Մօտային վերի ծայրը, հրուանդանին բացավայրի վերջին կէտը: Ծովէն բարձր ենք բաւական, այնչափ որչափ պէտք է լաւ կարենալ դիտելու համար անոր բոլոր խաղացումները ու բոլոր հմայքները: Ոչ այնչափ ցած որ վերջին ալիքները տեսողութեանէդ ծածկեն ծովին մնացեալ մասին անհուն զանազանութիւնը, ամեհի խռովքը ու երփներանգ փողփողումը. ոչ այնչափ բարձր որ օդապարիկի մը մէջ ըլլալու տպաւորութիւնը ունենաս և ճգմուած ու տախակցած համայնապատկերի մը վրայ յածող à vol d'oiseau ակնարկի մը սեւեռանքին սարսուռովը համակուխ: Ժեռուտ ու սեպ պատուանդան մը միայն որ կը միտի ծովին մէջ, ու անդունդի մը պատրանքը կը ներարկէ սարսափող սիրտիդ ու կ'երկարի՝ կ'ոլորտրկի, կ'աներեւութանայ հնամենի մայրիներու, ուռճալից ծառերու մշտադալար մանկակով մը հոծ կերպով եղերուած: Լտտեհիններ են անոնք ընդհանրապէս, որոնք խիստ առատ ոտներով ու ծուռ դիրքերով կը կարկառին ու կը կախուին անդունդին վերեւը, քով քովի, օդին մէջ երկնցած ու լայնցած, ճարոնական անհուն հողմահարի մը պէս բոլորչի բացուած Մօտայի կուրծքին վրայ ու միշտ տատանելով, փչելով, հովահրելով զայն երազային երերումներով:

Այլ կողմս, Ուիթոլներու դեղայարդար բառքերը, ապտրանքներ

րը, վիլլաները, թաւուտները, ուրկէց դուրս են եկեր ու մարգագե-
 տինին վրայ կը պտըտկին կենդանիներու անանկ զանազանութիւն
 մը որ ճշմարիտ կենդանաբանական պարտէզի մը մէջ ըլլալ կը կար-
 ծեմ: Հոս հաւերու բազմութիւն մը, իրենց եռանդուն ու ընտրուած
 դասակարգէ ասպետներու երամով՝ կը կարկաչէ, կը կանչուըռտէ,
 կ'երգէ, կը սիրաբանէ. հոն՝ հնդկահաւերու տարմ մը կը գլգլայ և
 ուռեցւորած ու փետուրները հովին տուած կը սիգայ. ասդին՝
 ճերձերմակ սագերու խումբ մը վիհ ու դանդաղ գնացքով մը կը
 շրջագայի անձայն, աննպատակ ու անտարբեր. անդին, հազուա-
 գիւտ տեսակէ բադեր ճորճորալէն ու ճուաձայն վակվակելով կը
 փախչըտկին, չարածճի շնիկի մը խօլակատակ հետապնդումներէն
 դիւահարած: Մազոտ ծիծաղաշարժ կապիկ մը, ծառի մը կէս մէջ-
 քին վրայ հանգչած, աճապարանքով խնձոր մը կը կեղեւէ խածա-
 տելով: Արջու պղտըտիկ ու խիստ թօհաֆ ձագուկ մը, հազիւ կա-
 տուի մը չափ մեծ ու սեւամազ, թասլըլտըկելու պէս կը քալէ ու
 կը շուլլուի ծառերէն վեր: Մեծ ու պղտիկ կովեր կ'արածին մարգա-
 գետինին վրայ իրարմէ հեռու կապուած և կ'ուտեն, կ'որոճան, կը
 բառաչեն վերադարձի կարծեա անհանգստութիւններով նեղսրտած:
 Գեղացիներ՝ ձիերով բերած են կաթ, սեր, մածուն և ուրիշ բաներ
 և հոն յոգնութիւն կ'առնեն քիչ մը, մթնշաղին ճամբայ իյնալու
 համար: Գերընտիր ցեղէ, գռուղ մազերով, գոյնզգոյն շուներու
 ամբողջ վոհմակներ հոս ու հոն կը վազվուտեն, ցատկելու, որսը բե-
 րելու և ուրիշ ճկուն աճապարարութեան ճարտար փորձեր կ'ընեն,
 հեւալէն, լեզունին թիզ մը դուրս ձգած, խոզանակի պէս մազեղ
 պոչերնին խաղցընելէն ինչան իրենց յաղթութեան ու գոհունակու-
 թեան, իրենց վարժիչներուն քաջալերական նայուածքին տակ:
 Պաշտելի անուշութեամբ նայուածքով նրբաձեւ եղնիկ մը, փառա-
 ւոր ու ծաւալուն եղջերակոյտ մը՝ գլխուն վրայ, արագ արագ կը
 դարձմշտըկի ու կը կայթէ իր կապուած շրջանակին մէջ: Զոյգ մը
 սեւաստեւ գիպլիններ, տարաշխարհիկ զարմանալի անասնիկներ,
 արագ արագ ու զիկզակ, կը սողան իրենց պղտիկ տիրուհիներուն, —
 խարտիշագեղ անգլուհիներու, — ետեւէն: Կատարեալ ագարակ մը,
 վերջապէս, հանդարտիկ ու ամայի շրջավայրի մը մէջ, որ ա՛լ ա-
 ւելի կը զարմացնէ քեզ, քաղաքին իր այնչափ մօտաւորութիւնովը
 և իր թողած խորհրդաւոր վայրի մը վայրի տպաւորութիւնովը:

Քիչ մը կ'առաջանամ և տեսարանը շուտով կը փոխուի. կայ-
 տառ պատանիներ, գունաւոր ֆանելա շապիկներ հագած, սրունք-

Նին բայ, — կարճ տաքատ, կարճ դուլպայ, — ֆութպօլ կը խաղան կատաղի մրցակցութիւնով մը, գունար ոտնահարելով, հաւաքածելով, իրարու նետելով, թռցնելով և յաղթութեան պարագային սրտագին հուրրաներ դուռացնելով ու գլխարկնին նետելով օդին մէջ: Կիներ ու այրեր, անոնց չորս դին շրջանակաձեւ կեցած՝ կը հետաքրքրուին անոնցմով: Անդին պզտիկ աղջիկներ, պզտիկ գունատով մը, իրենք ալ մանրագիտական, խեղկատակ ֆութպօլ մը կը սարքեն: Ուրիշ պզտիկներ, դեղին, խաժուկ, թօմպուլ ճօնպուլներ ու նրբիրան, գրաւիչ մանկուհիներ, քրիքէթ կը խաղան մեծերու լրջութիւնով ու կանոնաւորութիւնով, ինչ որ հիացումը ու խնդուքը միանգամայն կը գրաւէ:

Աւելի անդին նորէն ամայութիւն: Ծառի մը տակ, ժայռի մը վերեւ, երկայն խարտեաշ խոպոպներով դալկադէմ, նիհար պարոն մը, բանաստեղծիկ շարժումներով, կը կարդայ, կ'երազէ, կը հառաչէ: Աչքերը կը փայլին, մաղերը կը թեւաբախեն հովին շոյանքին տակ, ձեռքերը կ'երերտրկան ջղային տատանումներով և դեռատի Վիքթօր Հիւկօ մը կ'երեւակայես տեսնալ կէսնսի ապառաժուտքին վրայ, սեւեռուն ու խանդավառ: Քանի կ'առաջանամ, տեղացի օտարազգի զոյգեր, ռուս թուրիսթներ կ'ելլան դէմս, վարէն եկող, ֆլիրթող, արագ արագ քայլերով, կարմրած ու տաք վիճաբանութեան մը բռնուած: Հոս, երիտասարդ պարոններ ու անգլուհիներ կըլֆ կը խաղան, նոր խաղ մը, որ կարծր գունտի մը նետէն կը վաղցնէ հեւ ի հեւ ամէնքն ալ, և նորանշան է յոյժ ու գրգռիչ տեսնալ այդ ժպտուն ու թովիչ պարմանուհիներուն վաղած ատենը, բէշերուն հովին հետ օգապար ծածանիլը՝ նրբագայտ շղարշներու ու ժանեակներու թեւաբախումին հետ:

Աւելի կ'առաջանամ, միշտ թեթեւ վայրէջի մը վրայէն, և կը դառնամ դէպ ի բուն ծովախորշը Մօտային: Կիրականօրեայ բազմութիւն մը ման կուգայ, բազմատարար այդ նուազ հովոտ վայրը, քաղինօէն ներս աւելի մեծ բազմութիւն մը կ'իններու ու մարդերու, որոնք կը խմեն, կը խօսին, կը խաղան նարտ, տօմինօ, պիլարտօ: Մենասէր պարոն մը, պարտէզին ծայրը քաշուած, ոտքը ոտքին վրայ նետած, նարկիլէ մը կը քաշէ անխօսուկ, հանդարտիկ, դիտելով ծովը, մարդիկը, լեռները: Կղզիներէն ու կամուրջէն եկող շոգենաւներ իրար կը դիմաւորեն, թաւալելով ալիքներուն վրայ, դէմ դէմի կաքաւելով, գլտորելով ու ծուխի սեւ դարգմանակներ իրար գիրկընդխառնելով: Ծովածոցին բացերը ցրցքնուած քօթրա-

հերը համահաղթս կը տատանին միօրինակ , յարատեւ շարժումով մը , միշտ միեւնոյն տեղին վրայ դամուած : Քալամըշ ու Փանարաքի , նորաբոյս ու խիստ կանանչութեան մը մէջ պլորուած , երկարածիգ կը թաթխուին ծովին մէջ , որուն շրթները կատաղութենէ կը փրփրին , անոնց կողերը խածատած ատենը : Շատ աւելի հեռուն , Քայըշտաղին , կիսովին ճերմակ , գազաթին վրայ միայն կրելով ձիւնի սլասկ մը դեռ , Քաթըրլիի շարքը , մութ կապոյտ ու ձիւնի լայն շերտերով կապերտուած , անոնց ալ ետին , հսկայական , ելեւէջող , բաղմազլուխ շղթան Քէշիշին , բացառաբար ամպէ ու մշուշէ ղերծ , ամբողջովին սպիտակափառ , լուսապայծառ , ակնապարար , հաղուադէպ արեւի մը ոսկեղօծումներուն տակ :

Կը դառնամ ետ ու նորէն դէպ ի վեր : Համայնապատկերը դիտելու դիրք մը կայ հոն , որ իմ սիրական տեղս է և որ անստգիւտ է արդարեւ : Զախ կողմը , ծովածոցը Մօտային , Մխիթարեաններու մեծակառոյց , ամրակուռ դպրոցը , ժայռի մը վրայ թառած , միշտ Քալամըշը , նորէն Փանառաքին , իրենց կանանչագեղ վերարկուներով , լեռները՝ իրենց դիւթական հեռապատկերով , փրփրուն ծովը , կանանչ , փշրուող , շառաչող ծովը , աջ կողմը Պօլիսի անծայրածիր ու չքնաղագեղ համայնապատկերը , սկսելով Սան-Սթէֆանօէն մինչեւ Սարայպրուն ու անկէց ալ անդին , շէնքերու եռուղեռող մրջնակոյտի մը մէջէն վեր կարկառող ոսկեփայլ դմբեթներով ու սրածայր , նրբասլացիկ աշտարակներով , Հայտարարաշայի նորակառոյց քարափը , որ կ'սկսի վառվռիլ ելեկտրական լուսափայլ լապտերներու տակ , մրցելով Սէլիմիէի անհուն զօրանոցին ապակիներուն փայլփլանքին հետ , որոնք կը ցոլցլան մայրը մտնող ու կարմրած արեւին վերջին ճառագայթներուն տակ :

Հաւերը , սագերը , հնդկահաւերը , կովերը , թոթիւնը , կապիկը , եղնիկը , շուները , զիպլինը ու բոլոր աղգաբանութիւնը այդ ագարակին , իրենց հսկողներուն հետեւելով կ'երթան ներս , իրենց տեղերը : Կըլֆ խաղացող աղջիկները , ինչպէս նաեւ բոլոր միւս մանչ աղջիկ պղտիկները ալ հիմա վերադարձած են իրենց տուները : Մինակ քանի մը տղաք ֆութպօլ կը խաղան դեռ անյագուրդ : Պարտկողներն ալ կը ցանցառնան : Գեղացիները կը պատրաստուին մեկնիլ իրենց ձիերուն հետ : Բանաստեղծը միշտ հոն է , երազուն , երերուն : Հիմա ուրիշ մէկն ալ եկած է անկէ քիչ անդին , և կեցած է բարձրաւանդակի մը վրայ : Հսկայակազմ ու հաստաքազուկ անձնաւորութիւն մըն է ան , ճշնաւորի անխնամ մօրուքով ու եր-

կայն մաղերով, պատառատուն հաստ հագուստներով, պատառած մուճակներով, խեղճ, աղքատ, ցաւագար: Միտքի հաւասարակըշուութիւնը կորսնցուցած մէկն է ան, որուն պատճառ եղած է, կ'ըսեն, իրեն պէս ճերմակ մարդու մը ու ճերմակ կնկանը ամուսնութենէն բացարձակապէս խափշիկ դաւակի մը ծնիլը, որ պէտք եղածէն աւելի կ'ապացուցանէր իրենց դրացի ձկնորսի մը, — այդ նոր Մուրսիին, — մասնաւոր կնամեծարութիւնը ու հաճոյակատարութիւնը, իր դէմի առնի նոր հարսին հանդէպ: Անկէ ի վեր մարդը խելքը թռցուցած է, և իրաւամբ:

Հիմա բարձրաւանդակին վրայ կեցած, իր արդէն խիստ բարձր հասակով, անհաւատալի, գերմարդկային երեւոյթ մը կ'առնէ, վերջալոյսի վարդագոյն շողերուն մէջը պարուրուած, ու լուրթ երկինքին վրայ ստուերադրուած: Թեւերը ու ոտքերը կը շարժէ ան մոլեկան ու բուռն զայրոյթով մը, կռուի՛ր կը ցուցնէ արեւին, կ'ըստպառնայ հովին ու ալիքներուն, կը պօռայ նաւերուն, կը քֆրէ թռչուններուն, ու երբեմն կ'ոռնայ աղիողորմ ու խուլ հառաչներով, չես գիտեր ի՞նչու:

Բանաստեղծը, ի տես անոր կը սմքի, Հիւկօն կապկող իր շարժումներէն և կծիկը կը դնէ կամացուկ մը: Ձայները կը քաշուին տակաւ և միմիայն կոհակներուն անեղ մունչիւնը կը բարձրանայ, կ'արձագանգէ, կը տարածուի: Արեւը կիսով չափ կը մխուի հեռաւոր ցամաքին ետին և կէս սկաւառակ մը, անհուն ու կարմիր, արիւն կը թքնէ լոյծ անսահմանութեան վրայ: Ամէն մէկ ալիքի վրայ հիմայ պրիսմակներու պէս բազմազան գոյներ կը ցուցադրուին, կը փողփողին ու կը լուծուին: Խիստ կանանչ ջուրեր, կատարները ճերմակ փրփուրներ, մէջտեղը լուրթ ճապաղիքներ:

Սկաւառակին շառագոյն առանցքը հետզհետէ կը պզտիկնայ, կը կծկուի, կը թաղուի, կ'աներեւութանայ:

Երկինք տակաւին պահ մը կը պահէ իր վարդագոյն վերարկուն: Յետոյ յանկարծ կը կապուտնայ, կը տժգունի, կը մթնէ: Հովը նոր թափ մը կ'առնէ, և ցուրտ, կծու ու խածատիչ հանգամանք մը: Ձիւնափայլ կատարները, դալարագեղ լեռները, շրջականները կը կորսուին մթութիւններու մշուշին մէջ: Սեւ ամպեր ծայր կուտան չես գիտեր ի՞նչ հմայքով: Ծովը կապարագոյն կը դառնայ ու կը շաչէ աւելի մոլեգին, խլացուցիչ եղանակով մը: Ծառերը կը թօթվրտին ահաբեկ, վանելով վերջին դոյզերը՝ իրենց շուքին տակ ապաստանած սիրահարներուն ու ֆլիւթէօներուն: Մարդ չի մնար:

Նորէն ձմեռը կը յաղթահարէ վերջին թափով մը , և կարկտախառն բուռն տեղատարափ մը կը մտրակէ ծովն ու ցամաքը : Ամէն կողմէ , վայրենի ամայութիւն մը ու միայնութիւն մը , լերկ ժայռեր , ամենի ծով մը , շառաչող ալիքներ , կատաղի հով մը՝ լեռնային անմարդակոխ ու անմատոյց հեռաւորութեան տպաւորութիւնը կը ժայթքեն և յեղածագ փոթորիկին մշուշոտ ծալքերուն ու վարագոյրին ետին կը թաղուին , կը խորասուզուին Սթամպօլ , Իւսկիւտար , Ղալաթիա , Բերա , իրենց բիւրաւոր լոյսերով , եռուզեռող շէնքերով ու կեանքոտ թաղերով :

Նորէն ցուրտ , փչում , ալիք , մրրիկ , ասարափ , ամպրոպ , և ձմեռը կը յաղթանակէ կրկին , յետին խօլ թափի մը մէջ , վաղը ա՛լ վերջնապէս տեղի տալու համար բնութեան վերադարձումին , կեանքի նորածիլ խայտանքին , ծաղիկներու դալարութեանց , զեղումներու , գեղեցկութեան զեղխութիւններու եղանակին՝ Գարունին առջեւ , զոր կը կարապետեն ու կ'աւետեն ձմեռուան միօրինակ ու երկարատեւ կերպով դորշագոյն երկինքին կամարը պատուտող լոյսի հսկայ , կուրացուցիչ ու փայլակնացայտ զիկզակներ , ահարկու ու որոտալիր այդ պատգամները Բնութեան ու անոր անզուսպ տարբերուն վրայ իշխող Մեծ Ուժին :

3 Ապրիլ 1906

ՔԱՏԸՔԷՅՅ

Handwritten signature and date: 21 Apr - 1906

~~~~~

7 Ապրիլ 1906, ՄԿԻԿՏԱՐ

ՄԵՊՏԵՄԲԵՐ

Ունի՞մ դուք օրը լըրացած մուրհակ,
Եւ կ'ուզէ՞ք որ փոխ դրամ չի մուրաք. —
ՊՈՆՈՅԻ ՏԵՏՐԱԿ Տէր-Ներսէսեանէ՛նք
Ունի՛ն, կամ, կ'ըսեն «Նո՛րը կը շինենք» . . . :

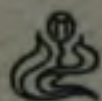

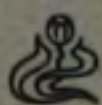

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ = 30 ՕՐ = ԻԼՈՒԼ

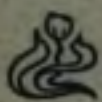
Սեպտեմբեր անունը կուգայ Լ. *Septem* բառէն որ կը նշանակէ «եօթը» : Այս ամիսը 7-րդ-ն էր Հռովմէական տարւոյն , վասն զի տարեգրութիւնը առաջ Մ-րդէն կը հաշուուէր :

Տարւոյն իններորդ ամիսն է Սեպտեմբերը՝ մեր գործածած Յուլեան տոմարի հաշուով, մինչ Եւրոպացիներուն գործածած Գրիգորեան տոմարի հաշուով՝ Սեպտեմբերը 13 օր կանուխ կ'սկսի մերինէն :

Թուգ , դեղձ , սերկելիլ , տանձ եւն . բոլորովին կը հասունանան այս ամսուն մէջ : Այգեկութքը կ'սկսի եւ ողկոյզներ հնձաններու մէջ կը ճմլուին : Վերցունել որթատունկի խեղակները եւ ժողվել յարդ ու չոր տերեւ՝ որպէս զի երբ սառը սկսի , կանկառն ու ձմրան ընդեղէններ անոնցմով ծածկուին : Պէտք է լաւ կերակրել այն մաքի (էգ ոչխար) ները՝ որոնք դէպ ի Յունվար ծնունդ պիտի տան զանունկներու :

Սեպտեմբերի խորհրդանշիչ պատկերն է Կշիւրը (*Balance*)՝ որ զոգիակոսի 7-րդ-կենդանակերպն է : Կը ներկայացունեն զայն ժպտողէմ անձով մը՝ որ բարունակներով պատկուած է , մէկ ձեռքով կշիռ մը բռնած , եւ միւսով՝ պտուղներով առիւ ամաղթեղջիւր մը , նշանակ Առատութեան : Խաղող ճմլելու վրայ եղող տղայ մը եւ տարփինայ մը կը ցուցունեն այս ամսուան գլխաւոր հարստութիւնը :

Մեր նախնիք ՀՈՒԻ կոչած են Սեպտեմբեր ամիսը , որ է Աշուն եղանակին երբեակ ամիսներէն առաջինը : Երկիրս իր ընթացքին մէջ երկրորդ անգամ ըլլալով կը հասնի հասարակածին վրայ , որով ցորեկ ու գիշեր հաւասար կ'ըլլան : Այս ամսուան համար ժողովուրդը հետեւեալ առածը ունի . «Սեպտեմբեր — գինին բեր» , որով ականարկուիլ կ'ուզուի թէ այս եղանակէն կ'սկսի օդը ցրել եւ հարկ կ'ըլլայ տաքցունող ըմպելիքի դիմել : — 1870ական թուականին սկիզբները թէեւ փորձ մը եղաւ Սեպտեմբեր օտար անունը փոխանակելու ԿՐԾ նոր յորջորջմամբ , — իբր համառօտութիւն «Կուլթի ամիս»ի , — բայց ընդունելութիւն չի գտաւ :

ՃԱՇԱԿ ԱՆԳԼ. ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ

Ս Օ Ն Է

Ո՛չ շատ արցունք ինձի համար, երբոր ես մեռնիմ,
կամ, երբոր լսեա խուլ և տրամահունչ կոչնակը՝ բոլորին
իմաց տուող թէ ես մեկնած եմ այս պիղծ աշխարհէն,
զազիր որդերու բնակակից ըլլալու համար: Ահ, եթէ
կարդաս այս տողերը, զանոնք գրող ձեռքը մի՛ յիշեր.
վասն զի զքեզ ա՛յնքան կը սիրեմ որ կ'ուզեմ մոռցուած
ըլլալ քու քաղցր մտածումներուդ մէջ: Եթէ իմ վրաս
մտածելով պիտի վշտակրիս, ա՛հ, եթէ, կ'ըսեմ, նայիս
այս երգերուն վրայ, — մինչ ես գուցէ միացած ըլլամ
կաւին հետ, — շատ մի՛ յեղյեղեր իմ խեղճ անունս, այլ՝
թո՛ղ որ քու սէրդ ալ մեռնի՝ կեանքիս հետ: Չըլլա՛յ
թէ խելացի աշխարհը քու արցունքիդ վրայ նայի և իմ
երթալէս վերջ՝ ծաղրէ զքեզ ինձի հետ:

ՇԷՅՔՍԲԻՐ

ՃԱՇԱԿ ՀԱՅ. ԱՇԽ. ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹ.

ԻՄ ԳԱՂՏՆԻՔՍ

Ո՛չ թռչունին եւ ո՛չ հովուն
Սիրելի բզեզ՝ չի գուրցեցի.
Խօսե՛, ըսաւ ինձ ծովն անհուն,
Ծովո՛ւն ալ սիրքս չի բացի:

Ծաղիկներուն չքսի՛ բզեզ,
Լոյսերո՛ւն ալ չքսի բրնաւ.
Չքսի լուսինն, թէ այս հրակեզ
Սրսիս մեջ սերդ ի՞նչպէս ծրնաւ:

Սակայն թռչունն, լոյսերն ամեն,
Հովն ու ծաղիկ, ծովն ու լուսին,
Քեզ հանչնալուս առջի ժամեն
Քու վրայո՛՛ք ինձ կը խօսին:

ԿԱՐԱՊԵՏ ՈՍԿԵԱՆ

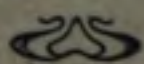
Ծ Ա Ռ Ա Յ Ի Ծ Ի Ծ Ա Ղ

— Մարկոս, գրասեղանին վրայ ձգած նամակս ի՞նչ
ըրիր :

== Բօսթան ձգեցի :

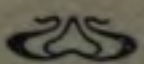
— Վա՛յ ապուշ, ատուեսը չէի՝ գրած :

== Ես գիտցայ որ մա՛խսուս անանկ էք ըրեր, որի՛
խրկելնիդ չը գիտնամ տէյի :

(Վազկոնսին մէջ) . — Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ, կը հարցու-
նեն կծծիի մը ծառային, աղայիդ պէս հարուստ մը եր-
րորդ կարգի վազկոնս նստի :

== Չորրորդ կարգ չի գտնուելուն համար . . . :

— Պետրոս, հո՞գ ես :

== Այո :

— Ի՞նչ կ'ընես :

== Ոչինչ :

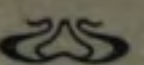
— Դո՞ւն, Օհաննէս, հո՞գ ես :

== Այո :

— Ի՞նչ կ'ընես :

== Պետրոսին կ'օգնեմ :

— Լմե՛ալու ըլլաք նէ կռիւկներս ինծի բերէք :

Ազնուական տիկին մը տխմար ու պարզամիտ սպա-
սաւոր մը ունէր : Կառքով օր մը այցելութեան ելլելուն՝
այցաքարտի առկիւղ տունը մոռցած ըլլալով, տուն փու-
թացուց ծառան որ դայն չըմինէին վրայէն առնէ ու գայ :
Կառքը կը կենար բարեկամ բնակարաններու առջեւ, և
տիկնոջ հրահանգին համաձայն՝ ծառան պարագային հա-
մեմատ քարդերէն մէկ կամ երկու հատ ներս կը ձգէր :
Տիկին Ք.ի բնակարանին առջեւ հասնելուն, երկուք ձգել
յանձնարարուեցաւ ծառային :

— Չեմ կրնար, տիկին :

== Ինչո՞ւ :

— Մէկ հատ մը մ'այն մնաց, օրիային տաանոցը . . . :

Ո՛հ, ի՞նչ այցաքարտ :

Բ2. — Սրբոյն Աղորէի գորակարին
և բանակի նորին. և Կաթինիկոյի
և Դիմեղեայ վկայիցն :

Գ2. — Սրբոյն Աղբիւնտի և Կնոջն Անա-
տայ. և Թէոդորոսի և Ելեթիւրոսի
վկայիցն :

ԱՆԱՐԾԱԹ ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆ

(Սեպտեմբեր 6, Օրոշակի Տօնախմբութեանն Առիթով)

* Լաւագոյն է խնամել իր առողջութիւնը, քան թէ իր հիւանդութիւնը:

* Մարդկային մարմինը մեքենայ մըն է՝ զոր ամէն ջանք կ'ընենք աւելու համար: Եթէ չի յաջողինք, Բըժշկութիւնը կ'ստանձնէ աւերումը կատարելագործելու պաշտօնը:

* Քունդ գալուն՝ պառկէ՛, արթննալուդ պէս ելի՛ր, և անօթենալուդ պէս ճաշէ՛:

* Դժուարամարսութիւնը ստամոքսներու խրատ տալու գեղեցիկ պաշտօնը ունի:

* Ան տունը ուրկէ ներս միշտ արեւ կը մանայ, բժիշկը չի՛ մանար:

* Աճապարանքով ճաշողը թէ՛ ուտելու հաճոյքէն կը զրկուի և թէ մարսողութեան օգուտէն:

* Առողջութիւնը մարդուս առաջին բարիքն է: Գեղեցկութիւնը՝ երկրորդ, և Հարստութիւնը երրորդ կը մնան անոր քով:

* Երկար ատեն ապրի՞լ կ'ուզես, երկար ատեն մածուն կե՛ր: (Պապենի պատուէր):

* Զգո՛յշ կեցիր հում քան ճաշակելէ, բոպիկ պտըտելէ և կայուն ջուր խմելէ:

* Երէկուան հացը, այսօրուան միօր, ամսուան մը ալիւրը և հերուան գինին մարդս առողջ կ'ընեն:

* Լաւ է առողջ ըլլալ, քան թէ գիտուն:

* Կէս գիշերէն առաջուան ժամ մը քունը՝ կէս գիշերէն ետքի երկու ժամուան քունը կ'արժէ:

* Առողջութիւնը դուստին է Պարզակերութեան (frugalité).

* Ելլալ 6 (Ը. Ե.)ին, ճաշել 10ին, ընթրել 6ին և պառկիլ 10ին՝ մարդս կ'ապրեցունեն տասն անգամ տասը:

* Վրանիդ գլուխնիդ ծածկեցէք ա՛յն ամիսներուն որոնց անունները «Բ» տառը կը պարունակեն իրենց մէջ:

Դ2. — Պանք:

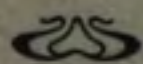
Ե2. — Ս. քննչ. իցն Արարամու և Խորենայ,
և անարժան բժշկացն Կողմայի և Դամիա-
նովի, և Աստուածատրոյ վկային:

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ

Պռաշէի ստուգաբանական Բառգիրքին նայելով, արդի ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ լեզուն իր մէջ կը պարունակէ 650 բառ՝ որոնց ծագումն անծանօթ է, լատիններէնէ առնուած 3800բառ. գերմաներէնէ՝ 420, յունարէնէ՝ 20, կեղտականէ՝ 20, իտալերէնէ՝ 450, բուլղանսալ՝ 50, սպանիականէ՝ 100, ակմաներէնէ՝ 60, անգլիերէնէ՝ 100, սլաւերէնէ՝ 16, սեմականէն՝ 110, արեւել. 16, ամերիկ. 20, պատմական բառեր՝ 105, նմանաձայն բառեր՝ 40. ընդամէնը 5,977:

Եթէ այս գումարը հանենք Ակադէմիայի մէջ գրանուած 27,000 բառէն, սնդին կը մնայ 21,000 բառ, զորս կազմած են մասամբ ժողովուրդը՝ ածանցներ ու բարդութիւններ ընելով այս նախնական բառերէն, մասամբ ալ՝ գիտունները, յունարէնէ և լատիններէնէ փոխառութիւններով բառեր կերտելով:

ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ լեզուն կը պարունակէ 86,619 բառ: Անկլո-Սաքսոն՝ 12,072, իռլանտերէն՝ 3, ակման՝ 342, հոլանտերէն՝ 712, գանիական՝ 19, շուէտերէն՝ 57, յունարէն՝ 330, լատիններէն՝ 4,507, ֆրանսերէն՝ 8,489, յոյն.-ֆրանս.՝ 549, յոյն.-լատին.՝ 237, լատին.-ֆրանս.՝ 13,514, յոյն.-լատին.-ֆրանս.՝ 1,958, իտալերէն՝ 121, սպաներէն՝ 48, բորթուկէզ՝ 6, կեղտական՝ 40, անգլ.՝ 18, սկոտլ.՝ 11, սեմական՝ 40, չինարէն՝ 1, անստոյգ ծագում 294, տեւտոնեան՝ 13,330, ռուման՝ 29,833, անգլ.-կեղտ. 88. համագումար 86,619:

Արդի անգլիերէն լեզուն մեծ մասամբ բաղկացած է ռուման բառերէ: Թէեւ արտաքուստ շատ հարուստ կ'երեւի, բայց ամէնէն աղքատ լեզուներէն մին է, վասն զի իրեն յատուկ սկզբնական 88 բառ ունի միայն:

Ուր. — Պահք:

✱ Շք. — Ծնունդ Ս. Աստուածածնի
յԱննայի:

ԴՐՈՒԱԳ ՄԸ ՕՐԷՆՍԳԻՏՈՒԹԵՆԷ

ՓԱՍՏԱԲԱՆԱԿԱՆ ԲԱՌԳԻՐՔ

Քեֆալէք, (Caution garantie), երաշխաւորութիւն, (պարտականութիւն մը զուգադրել ուրիշին պարտականութեան՝ պահանջելի առարկայի մը նկատմամբ): Քեֆալէքի պիճ-նեֆա (garantie personnelle), անձնական երաշխաւորութիւն: Քեֆալէքի պիլ-մալ (garantie solidaire), իրական կամ գրամական երաշխաւորութիւն: Քեֆալէքի պիս-սերեֆ, այն երաշխաւորութիւնը որով մարդ մը պարտաւորութիւն կ'ունենայ կատարելու՝ ծախուած իրին գինը գնորդին հատուցանելը, կամ վաճառորդին անձը անոր յանձնելը, — ա՛յն պարագային ուր իրաւատէր մը երեւան ելլալով՝ գնորդէն գրաւէ ծախուած իրը: Քեֆալէքի պիք-քեսլիմ, յանձնումի երաշխաւորութիւն: Քեֆալէքի միւննիզե, բացարձակ երաշխաւորութիւն, (այսինքն այն երաշխաւորութիւնը՝ որ ո՛չ թէութենէ կախում ունի և ո՛չ ապագայ ժամանակէ): Քեֆիլ, (garant), երաշխաւոր, (այն անձը որ ի՛նքն ալ կ'ստանձնէ առարկան՝ զոր ուրիշ մը ստանձնած է): Այս ուրիշը կը կոչուի Ասըլ, բուն պարտական, և Մեֆուլ-ուն-անն, երաշխաւորեալ անձ: Մեֆուլ-ուն-լեհ, երաշխաւորեալ, (այն անձը որ պահանջման իրաւունք ունի և պարտատէր է երաշխաւորութեան պարագային): Մեֆուլ-ուն-պիհ, երաշխաւորութեան առարկայ, (այսինքն այն առարկան՝ զոր երաշխաւորը ստանձնած է յանձնել կամ հատուցանել):

Անձնական երաշխաւորութեան մէջ երաշխաւորեալ անձը և երաշխաւորեալ առարկան միեւնոյն են:

ՄԷՃԷԼԼԷ

(Յօդ. 612-620)

Կիր. — Ե. զկնի վերափոխման: Բարեկենդան պանոց Ս. Խաչի:

Բշ. — Ա. օր պանոց Խաչի:

ԲԱՐԵԲԱՍՏԻԿ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ԾՆՆԴԵԱՆ
ՕԳՈՍՏԱՓԱՌ ՂԱԶԻ ՍՈՒԼԹԱՆ
ԱՊՏ-ԻԻԼ-ՅԱՄԻՏ Բ. ԽԱՆԻ
ԳԵԼ. ԿԱՅՍԵ

ՄԵԾԱԶՈՐ ԻՆՔՆԱԿԱԼԻՆ ՀԱՄԱՅՆ ԹՈՒՐԲԻՈՅ

Պոռ կիւն վիհրի մոռաշաշի վեշասէթ՝ փերթել
էջան սր,

Պոռ կիւն հեր ջեհրէսէ նորի սա'ասէթ թէֆ
նիւմաւան սր:

Իշա'հի, պեր գարար էթ Թախթի Աշխանէ,
ֆիւմ հեր ֆես

Տէսուն. «Տախթ պոռ վիշֆին սահիպի

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԽԱՆ սր:

ՊՈՍՏԱՐԱՆԻ ՆԱԽԱՐԱՐ

ԳԶ. — Բ. ՕՐ ԱՊՐԱՅԻՆ ԽԱՆԻ

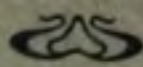
ԵԶԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՆՇԱՆ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐ . — Լոնտոնի սալայատակներէն մէկ շարթուան մէջ ժողովրդած սիկառի ծայրերն եթէ իրար բերուին, կը ձեւացունեն 9 մէթր երկայն և նոյնքան ալ հաստ խոշոր սիկառ մը: Այս հաշուով, 45 մէթր բարձրութեամբ սիկառէ սիւն մը պիտի կազմուէր 1 ամսուան մէջ:

Նոյնպէս, մէկ շարթուան մէջ Լոնտոնեան մայթերու վրայ ձգուած հասարակ գնդասեղները հաւաքուելով, կարելի պիտի ըլլար ձուլել անոնցմով մետաղեայ դանդուած մը՝ 4 մէթր երկայնութեամբ և 0,125 մէթր հաստութեամբ: Իսկ մէկ շարթի տեւողութեանը՝ կորսուած ծամակալ-ասեղներով (ֆուրքէթա) ալ պիտի կերտուէր 7 մէթր բարձրութեամբ կոթող-ասեղ մը, վրան օթօմօպիլ մը հանդիստ սեղմելու հափ լայն:

Գալով «Սթօք-էքսչէնճ»ի մարդոց վատնած մատիտներուն, կարելի էր անոնցմով շինել 3 մէթր երկայնութեամբ և հաստութեամբ հսկայական մատիտ մը:

Այս չնչին կարծուած կորուստներն որ եւրոպական մայրաքաղաքներու յատուկ են աւելի, կը նօթագրուին այսպէս հաշիւի այս դարուն մէջ հետաքրքիր և փորձագէտ վիճակագիրներու կողմէ, որոնց արձագանգ էր եղած վերջերս «Ռօյըլ Մէկէզին» անգլիական հանդէսը:

Ա.Լ.Ք. — Խաղաղական Ուիկէանու հարաւային կողմը, «Բարեկամաց կղզիներ»ուն շուրջ, 8935 մէթր է ծովուն խորքը. բուն Խաղաղականի մէջ՝ 8485 մէթր. Ատլանտեանի մէջ՝ 8335 մէթր:

Հողագունտիս լեռներուն է՛ն բարձր գագաթը՝ Հիմալայայի մէջ՝ Կաուրիսանքառի կատարն է, 8840 մէթր. հսկայ բարձրութիւն մը՝ որ տեսնուեցաւ թէ կրնա՛յ եղեր թաղուիլ ուիկէաններու անդնդախոր ալուցը մէջ, իր գագաթէն վեր տակաւին կրելով հարիւրաւոր մէթր ջուրի թանձրութիւն մը:

ԴՂ. — Գ. օր պահոց թաշի:

ԵՂ. — Գ. օր պահոց թաշի:

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՀՐԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ

Լիցդի «Ռաբսոսի XII»ը.
 Կլիւֆի «Աշուք»ը.
 Կուցօի «Ֆառաք»ը.
 Կռիկի «Պեռնոգ»ը.
 Հայսրնի «Սենֆօնի»ները.
 Հեռօլթի «Զամբա»ն.
 Մասրնի «Էռօսիաք»ը.
 Մեյերպերի «Ռօպեռ լը սիապը»ն.
 Մենսկլսրնի «Ռօմանս սան բառօլ»ը.
 Մոցարդի «Լա Ֆիլիք սնշանթե»ն.
 Շամինասի «Բիեռեք»ը.
 Շումանի «Ֆառաք»ը.
 Շուպենի «Մեռօսի»ները.
 Շօբենի «Էմբոմբօր»ն.
 Պախի «Ֆիլի»ը.
 Պերօլրնի «Սենֆօնի բասթօռալ»ը.
 Պիլիգի «Նօռնա»ն.
 Պեռլիօգի «Տամնասիօն ի Ֆօսթ»ը.
 Պիզի «Գառնեն»ը.
 Պուալսիեօի «Լա սամ պրանշ»ը.
 Ռաֆ.ի «Լա Ֆիլեոգ»ը.
 Ռօսիգի «Պառպիե ի Սեվիլլ»ը.
 Սուբի «Լը Բօեք Է լը Բեյզայն»ը.
 Վակների «Թանհառզեր»ը.
 Վեպեռի «Ֆոպշիւճ»ը.
 Վեռսի «Այսա»ն.
 Տօնիժեքթի «Լա ֆիլլ ի ռեժիման»ը.
 Օպեռի «Ֆոս սիալօլօ»ն.
 Օֆենպախի «Պեռ Էրենը»ը: Եւայն, Եւայն, Եւայն:

Ուր. — Ե. օր պահոց խոշի:

Շք. — Տօն Եկեղեցոյ Ի Նաւահատիւ
Ս. Խոշի: Նաւահատիւ:

ԽԱՉԻՆ ՑԱԽԸ

(Արձակ ֆերթուած՝ Խաչվերացի առիթով)

* Կիր. — Խաչվերաց :

Գողգոթայի բարձունքէն խլելով՝ հովիտի մը գէճ ծոցը նետեցին զիս : Սկսեր էի փախլ, սկսեր էի հողանալ, երբ օր մը իմ Գիւտս ըրին, յարուցին զիս դամբանիս դանդիւնէն :

Ես, առաջ մահու գործիք, «Կենաց փայտ» կոչուեցայ ետքէն : Փսոր փսոր առին տախտակէս, նուիրական անօթներու մէջ պահելու համար : Մասունքով խաչահանգիստ. — Յաւին գործիքով Յաւը պիտի հալածուէր. հաւատքի ինչ վսեմ ոյժ, նմանախան ինչ աղւոր բոյժ, զոր, ափսոս, Գիտութեան սկեպտիկ միտքը մերժեց ու դրժեց :

Հաւատքը չէր ուշացեր իմ խորհրդանիշս ստեղծելու. «Յանուն Հոր և Որդւոյ և Հոգւոյն Արքայ» : Ու քրիստոնեան փարեցաւ անոր : Բայց երբ սուտ երդումի ատեն գործածեցին զայն, իմ իսկութիւնս ցնդեցաւ իսկոյն :

Կարգաւորներ, — արեղան ու մարապետը, — տրցականեր կախեցին իրենց սքեմին քղանցքէն. Ես առ տրցականերուն մէջն էի : Բայց անոնք իրարու հանդիպած ատեննին՝ երբ բնական սեպեցին բնութեան պահանջը յիշեցունել, ես չքացայ, անէացայ հոնտեղ :

Ստատիէ կամ պողպատէ, տօսախէ կամ մետաղէ, մարդկութիւնը իմ ամէն տեսակէս յափրացած՝ ուղեց իմին ոսկիէս ձուլել, փուշփշանքներով, գեղատաշ, հրաշալի : Վրան մարմինի տեղ աղամանդ դրաւ ու տարաւ կախել զիս ալապստարի պարանոցներու մերկութեանը վրայ : Ատոր ցոլքէն արու նայումքներ վառեցան : Իմ քառաթեւ, իմ սեռականաձեւ աղամանդութիւնս ածխացաւ այդ բոցէ, մծղնէ՝ ակնարկներուն տակ . . . :

Այսպէս, Կրօնքին մէջ ցոյցը փնտուեցին, Հրաշքին մէջ՝ սուշը, Խաչին մէջ՝ զարդը : Մոռցան, մոռցան իմ նախորդ հոյակապ գոյութիւնս . . . :

* Բշ. — Տօն Խաչի, Մե-է-է-է :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Լ ՈՒՍԱՆ Յ Ք Ի Ն Օ Թ Ե Ր

Յովհաննու աւետարանին ժԲ. գլուխ, 25 համարն է «Որ սիրէ զանձն իւր՝ արձակե զնա» եւ այլն, զոր պէտք էր թարգմանել ըստ յուն. բնագրին «Որ սիրէ զանձն իւր՝ կորուսանե զնա»։ Շփոթութիւնը մէկ գիր (Λ α λ σ α) ի պակսելովը կրնար յառաջ եկած ըլլալ, մէկ նշանակութեան միւսին անցնելու համար. վասն զի տարակոյս չկայ թէ հայ թարգմանիչը բնագրին ἀπολλύει (կորուսանէ) բառը կարգացած է ἀπολλύει (արձակէ)։

Զարմանալի չէ անուշտ որ այդպիսի սխալ մը տեղի ունեցած ըլլայ անուշադրութեան կամ բնագրական տարրեր ընթերցուածի մը հետեւանքով։ Յիշուած այդ երկու բայերէն առաջինը 366 անգամ գործածուած է Հին Կտակարանի մէջ՝ [և 95 անգամ Նոր Կտակարանի մէջ, երկրորդն ալ 31 անգամ Հին Կտակարանի մէջ և 65 անգամ Նորին մէջ. և սակայն ա՛յսչափ անգամներով ճիշդ թարգմանուած այդ բայերը մէկ երկու տեղ միայն շփոթուած են իրարու հետ. զոր օրինակ Ծննդոց ժԵ. գլխուն 2 համարին կորնչիւմ բայը պէտք է ըլլայ երթալ (=արձակիմ, je m'en vais), և Սաղմոսի ժԶ. գլխուն 14 համարին կորո՛ բառն ալ՝ արձակեա՛ (=հա՛ն)։ Գալով մեր նշանակած աւետ. համարին, պէտք է ըսել թէ «արձակել զանձն» բացատրութիւնը չկրնար երբեք հաշտուիլ «կորուսանել զանձն» բացատրութեան հետ։

... Այս ցուցումները բաւական կը կարծենք համոզուելու համար թէ Յովհ. աւետարանին հայ թարգմանութեան արձակե բայը ճիշդ չէ, և հետեւաբար պէտք է կարգաւ «Որ սիրէ զանձն՝ իւր կորուսանե (կամ կորուսցե) զնա»։ Այսպէ՛ս ունի և լատինականը, «Qui amat animam suam, perdet eam.» (Celui qui aime sa vie, la perdra)։

ԴՂ. — Տօն Եկեղեցւոյ։

ԴՂ. — Տօն Եկեղեցւոյ, Պահք։

ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹԻ ԼԵԶՈՒՆ

Հետաքրքիրներուն

Ծաղկանց, հովանոցի, ձեռնոցներու, թաշկինակի, հովահարի և դեռ կարգ մը առարկայից լեզուները սիրահարներու կողմէ հնարուելէ վերջ, կարգն էր անշուշտ օգտուիլ դրոշմաթուղթի գործածութենէն և ամար լեզուն ալ հնարել, ի դիւրութիւն տարիավառ սիրտերու գաղտնի խոստովանութեանց :

Ահաւասիկ դրոշմաթուղթի լեզուին դասընթացքը :

Եթէ դրոշմաթուղթը իր սովորական տեղն է շիտակ դրուած, այսինքն նամակի պահարանին աջ կողմի վերի անկիւնը, կը նշանակէ «Կը փափաքիմ ձեր բարեկամութիւնը» : Նոյն տեղը, խաչաձեւ կամ խոտորնակի փակցուած, «Կը սիրէ՞ք զիս» : Նոյն տեղը, գլխիվայր, «Մի՛ գրեք ինծի նորէն» : Նոյն տեղը, ծուռ, «Գրէ՛ շուտով» :

Պահարանին աջ կողմի վարի անկիւնը՝ շիտակ փակցուած, «Ձեր սէրը երջանիկ կ'ընէ զիս» :

Պահարանին ձախ կողմի անկիւնը և վերը՝ ուղիղ դետեղուած, «Կը սիրեմ զքեզ» :

Նոյն տեղը՝ խոտոր, «Իմ սիրտս ուրիշինն է» :

Նոյն տեղը՝ գլխիվայր, «Երջանիկ ճ՛ր, սիրելիս» :

Պահարանին ձախ կողմի վարի անկիւնը՝ ուղիղ, «Հաւատարմութիւնը պիտի վարձատրուի» :

Նոյն տեղը՝ խոտոր, «Վիշտիս մէջ առանձին եմ, մի՛ թողուր զիս» :

Նոյն՝ գլխիվայր, «Շատ բաներու հանդուրժեցիր» :

Եթէ դրոշմաթուղթը հասցէին անուան կարգը՝ շիտակ դրուած է, կը նշանակէ «Լեզունէ՛ սէրս» :

Նոյն դիրքին մէջ՝ խոտոր, «Կ'ըզձամ զքեզ տեսնել» :

Նոյն դիրքին մէջ՝ գլխիվայր, «Նշանուած եմ...» :

Եշ. — Տօն Եկեղեցւոյ :

Ուր. — Տօն Խաչի, Պահք :

ԶԶՈՒԵԼԻ ՄԻՋԱՏՆԵՐ

Լ ՈՒ

Իր խայթուածքը աւելի ցաւագին է՝ քան թէ ա-
նոր յաջորդող քերուըսուքը : Իր խողովակային լեզուին
երկու դին սղոցածեւ ու բարակ մէյմէկ կզակ ունի :
Բերնին բոլոր մասերը ծծելու յարմարող ձեւ մը ունին :
Լուն ափեզցիեղ չի ծծեր, մաքուր արիւն կ'ուզէ .
կ'ընտրէ մարմինի մը ամէնէն փափուկ մասերը, և երբ
գտնայ՝ ուրախութենէն կը ցատկուտէ . երբեմն ալ իր սը-
ղոցներուն սայրերը կոտրելը աչք առնելով՝ կը յարձակի
մեր կոշտ ու հաստ մորթին դէմ : Թաթերը՝ ամուր, եր-
կայն և ցատկելու կատարելապէս ընդունակ են : 2 հա-
զարորդամէթր երկարութեամբ իրանին չի նայելով՝ 1
մէթրէն աւելի ոստումներ կրնայ ընել : Հաւկիթները
կ'ածէ մութ տեղուանք, մանաւանդ աղտոտ փոխնորդ-
ներու մէջ : Ածած 12 ձերմըկոտիկ ձուիկներէն դուրս
կ'ելլան պտըտիկ ձերմակ որդեր՝ որոնք իրենց պատեա-
նին մէջ ձեւափոխուելով դուրս կ'ելլան անկէ՝ լու եղած,
և 11 օրէն իրենք ալ կ'սկսին հաւկիթ ածել :

Մ Լ ՈՒ Կ

Իր անունը բաւական է մարդուս քիթը անհանգիստ
ընելու : Դեղին ստեւներով ծածկուած կարմիր կամ բաց-
թուխ մարմինը, առածի կարգ անցած տափակութիւնը,
խորամանկութիւնն ու դարչ բոյրը գէշ կ'ազդեն մեր
ջիղերուն : Յորեկը մարսելով կ'անցունէ և գիշերը որսի
կ'սկսի : Չի վախնար ինքզինք առաստաղէն վար նե-
տելով գալու իր սուր ցուկը մխել մեր մարմինին մէջ և
հոն թողուլ տեսակ մը լորձնային հեղուկ որ շատ բոր-
բոքիչ է : Փոքր շարժում մը ի'մանալուն պէս կը փախչի
թէեւ, շուտով վերադառնալու համար սակայն : Մարտի,
Մայիսի, Յուլիսի և Սեպտեմբերի մէջ 50 ձուիկ կ'ածէ,
և անկէ ետք կը սատկի : Օգերուն տաքնալուն հետ, 5-6
օրէն ձուիկները կը բացուին և ձագերը կ'սկսին անունդ
փնտռել :

Շք. — Տօն խաչի :

✱

Կիր. — Բ. գկնի խաչի : Բարեկենդան
պահոց վարպետ Ս. Խաչի :

ԿԻՆԵՐՈՒՆ ԱՊՐԵԼԱԿԵՐՊԸ

Մինչեւ 4 տարեկան՝ չոքոլա ու չաքար : Մինչեւ 7, ժամավաճառ կ'ըլլան իրենց պաճուճապատանքը հաղուեցունելով : 13ին, կ'սպասեն յաճախակի այցելութեանը՝ իրենց համատի «քուզէն»ներուն : 17ին, անսանձ կը կը հետեւին սիրոյ բռաթիք դասընթացքին՝ ծնողքէ գաղտուկ : 20ին, կ'երազեն կնքել վիպական ամուսնութիւն մը : 24ին, տարտամօրէն կը տեսնեն իրենց անդրանիկ զաւակը : 35ին, բամբասանքի անձնատուր կ'ըլլան ու մազերնուն մէջ առաջին ճերմակ թելը իյնալու տրրամութեամբը կը համակուին : 40ին, կ'ողբան իրենց դէմքին տարաժամ խորշոմներուն վրայ : 50ին, կը վերջիշեն անցեալը : 60ին, միակ զբաղումնին է հոգ տանիլ իրենց թոռներուն : 70ին, աղօթքին կապուելով՝ կը խորհին հանդերձեալ կեանքը : Տըքալ, տըքտըքալ :

ԱՅՐԵՐՈՒՆ ԱՊՐԵԼԱԿԵՐՊԸ

4 տարու թէեւ չաքարն է մտմտութիւն, բայց ճաշակածնին է . . . չաքարի եղէգ (չէքէր չըպուխի) : Մինչեւ 7, մտրակ կը շաչեցունեն փայտէ ձիերու գաւակին ու բռչիկնին արածել կը տանին : 13ին, պուռտ «Ֆիօնկ» փողկապ, սչրանք, ու կը սիրեն յաճախ տօնազգեստիլ : 17ին, կը գանձեն դպրոցի ոսկեղօծ վկայականը և կը վըճարեն սիրային տոմսեր՝ հանդիպած աղջիկնուն : 20ին, ծաղկէ ծաղիկ կը թռչտին թիթեռնիկի պէս, սիրոյ վըճական թառ մը առանց որոշելու : 24ին, գործի ասպարէզն են արդէն, բայց դժուար չէ իրենց գրպանէն հանել դեղագիր կամ դեղահատի տուփեր : 35ին, հոսում խելօք արեանց՝ իրենց երակներէն ներս, և կնքում միջնորդական սակարկուած ամուսնութեան մը : 40ին, կ'սկըսին փետտել գորշ թելեր իրենց պեխի մացառուտքէն, և յուսահատ՝ ներկին կայանք կուտան : 50ին, խոնջէնք գործերը կը կաղան և սեւեռեալ մտածումնին կ'ըլլայ զաւակնին յաջորդ կարգել իրենց : 60ին, ճաղատ գանկ, պտոյտ թոռներու հետ, քիչ մըն ալ սաղմոս : 70ին, մեծածաւալ կապոյտ թաշկինակ, քթախոտ, մաղաս, էօհէօ, էօհէօ . . . : Ու, վերջակէտը կեանքին :

Բ2. — Պանք : Ս. Մահասայ, փխիկտիմնի և Սիմէոնի Սիւնակեցին :

Գ2. — Պանք : Ս. Կուսմանցն՝ փերրոնեայ և Մարիանեայ, և վկայուհւոյն Շուշանայ զտեղ Մեծին Վարդանայ :

ՅԱՆԳԱԻՈՐ ԲԱՆՔ

Քիչ մը ջուրով շա՛ս հոսիլ ,
Պո՛ւՆՍ մը խելով շա՛ս խօսիլ .
Ասո՛նք ահա շա՛ս անգամ
Կ'առթեն մեզի շո՛ւՆՍ մըսիլ :

Ճանապարհին՝
Հացը բեռ չե ,
Կեղծաւորին՝
Լացը սեռ չե :

Յաւ կայ կ'անցնի քեզ հակելով ,
Գոնե՛ մեկդիդ սանկ ծակելով .
Իսկ երբ աղեկ հոգ չի տանիս՝
Հոգիդ մարմնեդ շո՛ւՆՍ փակելով :

Ունի՞ս բախս ,
Ափո՛րդ ալ կ'ածե՛ հաւկիթ .
Զո՛ւնի՞ս բախս ,
Հաւերդ կը ծրսեն ետիդ . . . :

Մանկութեան ուսումը
Փորուածք է ֆարի վրայ .
Ծերութեան ուսումը
Գրուածք է սառի վրայ :

Տազ գլուխդ թել մը մազ ,
Դո՛ւն գիտցար որ գանգուր է :
Աղւորիկ ես , մ'ըներ նազ ,
Դեմդ ելլողը համբուրե՛ . . .

Անօթեցա՞ր , ըսին իշուն ,
Քիչի՛կ մընալ դուն համբերե .
Կուգայ գարուն , կուգայ աշուն՝
Քեզի առաս խո՛ս կը բերե :

Դշ. — Պանք :

Եշ. — Պանք : Ս. հայրապետացն Բարազա-
մու , Անթիմովի և Երանովի :

Ե Ր Փ Ե Լ

(Սեպտ. 29, Ռոմանոսի Երգեցողին տոնախմբության առիթով)

Երգելը մարդու Ֆիզիքականին վրայ մեծ ազդեցութիւն ունի: Բայց ըստ պատշաճի երգելու համար նախ շունչ առնել գիտնալու ենք: Երկու տեսակ շնչառութիւն կայ, կողաշնչութիւն և թոքաշնչութիւն: Առաջինը մեծապէս վնասակար է մարդու, և կ'ըլլայ՝ երբ կողերն ու կուրծքը ուռելով թոքերը վեր կը ձգուին, որով օդին միայն մէկ մասը թոքերուն հասնելով՝ երգը կենդանի ու գեղեցիկ չի հնչեր, այլ մեղմ ու ճնշուն: Թոքաշնչութիւնը սակայն միակ լաւագոյն կերպն է. առիկա ա՛յն ատեն կը կատարուի՝ երբ թոզունք որ թոքերը թոյլ վար կախուին, մարմինը ամփոփուի ու կուրծքը լայննայ: Ասանկով, թոքին արտաքին ու պզտիկ խողովակներն անգամ օդով կը լեցուին և չարժումի մէջ կը մտնան: Թոքերուն այսպէս բոլորովին օդով լեցուիլն է որ առողջութիւն կը պատճառէ: Թոքի զանազան հիւանդութիւններու դարման, և կուրծք զօրացունելու միակ միջոց՝ թոքաշնչութիւնը կայ: Երգեցողներուն կուրծքը չ'երգեցողներուն կուրծքէն աւելի մեծ կ'ըլլայ, և այս վերջինները ենթակայ կ'ըլլան խոչակադումի:

Մ Տ Ա Ծ Ո Ւ Մ Ն Ե Ր

Պատկերներ կան՝ որ առանց շրջանակի աւելի՛ գեղեցիկ կ'երեւան, թէեւ կան ալ որ գեղեցիկ երեւալու համար շրջանակի կը կարօտին: Եթէ Բնութիւնը չարգիլէր կիներու՝ շրջանակի մէջ անցունել իրենց դէմքերն, այսօր ո՛րչափ կիներ մօրուք պիտի ունենային:

Ասեկնականին համար գլխաւոր չորս տեղ նշանակուած են՝ ուր յաջորդաբար պիտի այցելէ ամէն ապրող անհատ. — Օրրան, Դպրոց, Հրապարակ, Փոս (գերեզման): Մէկուն մէջ ծիծ կայ, միւսին մէջ՝ ծեծ, վերջիններին մէջ՝ հեծ, իսկ վերջինին մէջ՝ ցեց...:

Ուր. — Պահք:

Շբ. — Ս. Գեորգի զօրավարին, Ազոկոսի և Ռոմանոսի երգեցողին:

ՊՕԼՍԱՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐ

« Ճ Է Ր Ի Տ Է Ի Շ Ա Ր Գ Ի Է »

1885 յունիս 1 ին կ'սկսի հրատարակուիլ Կ. Պօլսոյ մէջ Տիգրան Ճիւլէլէկեանի արտօնատիրութեամբ հայատառ և թրքաբարբառ այս օրաթերթը, որ շարունակութիւնն է 1877 ին սկսուած «Թէրճիմանի էֆքեար»ի: Կը շարունակուի ցայսօր երեկոյեան օրաթերթ, խմբագրական մարմինը կազմած ըլլալով հետեւեալ անձերէ. — Աբիկ Միւսայահեան՝ խմբագրապետ (քրօնիկ, ներքին լուրեր և զանազանք), Ասատուր Տ. Մատթէոսեան (քաղ. և խմբագրականք), Յակոբ Վարժապետեան, օգնական: — Գաւառական թղթակցութիւնք և հայ լեզուով յօդուածներ Գ. էջ, ուղեւորական թերթօն Բ. էջ, ազգեր Դ. էջ: «Ճէրիտէի Շարգիէ» թեւակոխած է 23րդ. տարեշրջանը:

Բաժանորդագրութիւն. — Պօլսոյ համար տարեկան 140 դրշ. վեցամսեայ 70, եռամսեայ 40: Գաւառաց համար 150, 80 և 45:

Հասցէ. — Պապը Ալի ճատտէսի, թիւ 20:

Ծաւալ. — 4 էջ՝ վեցեակ սիւներով. էջի լանք 41 սանթիմ, երկայնք 55 սանթիմ:

« Մ Է Ճ Մ Ո Ի Ա Յ Ի Ա Խ Պ Ա Ր »

1884 յունիս 25 ին կ'սկսի հրատարակուիլ Կ. Պօլսոյ մէջ այս հայատառ և թրքաբարբառ թերթը Յովհաննէս Թօլայեանի արտօնատիրութեամբ: Կը շարունակուի ներկայիս մէջ շաբաթը 2 անգամ, չորեքշաբթի և շաբաթ օրերը՝ լոկ արտօնատիրոջ խմբագրութեան ներքեւ, բովանդակելով բացի շաբթուան լուրերէ, օսմ. և հայ. լեզուով յօդուածներ, ինչպէս կրօն. բանավէճք, թղթակցութիւնք, տեղագրականք, նկարագրականք ևն.: Այս կիսաշաբաթաթերթը օւկանն է հայ.-հռովմ. հասարակութեան:

«Մէճմուայի Ախպար» թեւակոխած է 24րդ. տարեշրջանը:

Բաժանորդագրութիւն. — Պօլսոյ համար տարեկան 60 դրշ., վեցամսեայ 35: Գաւառաց համար 85 և 45: Արտասահման 20 ֆր.: Ձեռքէ կը ծախուի թիւը 30 փրյի:

Ծաւալ. — 4 էջ՝ քառեակ սիւներով. էջի լանք 28 $\frac{3}{4}$ սանթիմ, երկայնք 43 $\frac{1}{2}$ սանթիմ:

✱ Կիր. — Գ. զինի Խաչի. Տօն վարդապետ
Ս. Խաչի. Ա. Կիր. 7 շաբաթուոյ. Հարստի:

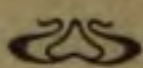
Սեպտեմբեր՝ զինի բեր:

ԽՈՀԱՆՈՑԷՆ ՆԵՐՍ

Տանկիկներուն

Կամֆե անկախ պատճառներով, երբեմն կը պատահի որ կերակուր մը՝ եփուած ասեմ՝ ձախորդութեանց կ'ենթարկե զինքն եփողը: Նայինք հիմայ թե ի՛նչ պարագաներու մէջ կը պատահին եղեր անպատեհութիւններ, եւ թե՝ որո՛նք են ասոնց առաջին առնելու միջոցները:

Ենթադրեմք որ դեռ նոր քերուած միսին պատրաստելիք կերակուրնիդ — հակառակ ժամերով կրակարանին վրայ եռալուն — չեփի, մեկ կողմէն ածուխ, միւս կողմէն ալ համքերութիւննիդ սպառելով:

Ճաշի ժամը հասած է: Հիւրերնիդ կ'սպասեն, ամուսիննիդ կ'աւսպարե, զոմք կը ձգան. մինչ անդին անողոք միսը կը շարունակե յամառիչ իր կարծրութեան հրաժարելու մասին. ինչու որ անպիտան մամլամանը տարիքը առած եւ դահ (գործ) ոչխարի միս է գլեր:

Արդ, ձի՛շդ ասանկ դժուարին կացութեան մը գնեց փրկելու համար կը յանձնարարեմ հետեւեալ ամենադիւրին միջոցը:

Երբ տեսեմք որ հաշանակաւ ժամանակը անցած է ու սակաւին միսը չէ եփած, կտոր մը հորի քիւր դրեմք մէջը եւ եփը շարունակեցեմք նորէն: Եւս չանցած՝ պիտի հասած ըլլաք ձեր նպատակին:

Իսկ երբոր չոր շոքիւն ըլլայ խաշուելու մէջ յամառող, — ինչ որ հագուադեպ երեւոյթ մը չէ, — անհանգիստ մի՛ ըլլաք եւ մի՛ նեղանաք ձեր նպատակամտին: Եփելը փութացունելու համար մէջը գաւաթ մը (անշուշտ օղիի), օղի թափելով՝ եռացուցեմք: Յաջողութիւննիդ անխուսափելի է:

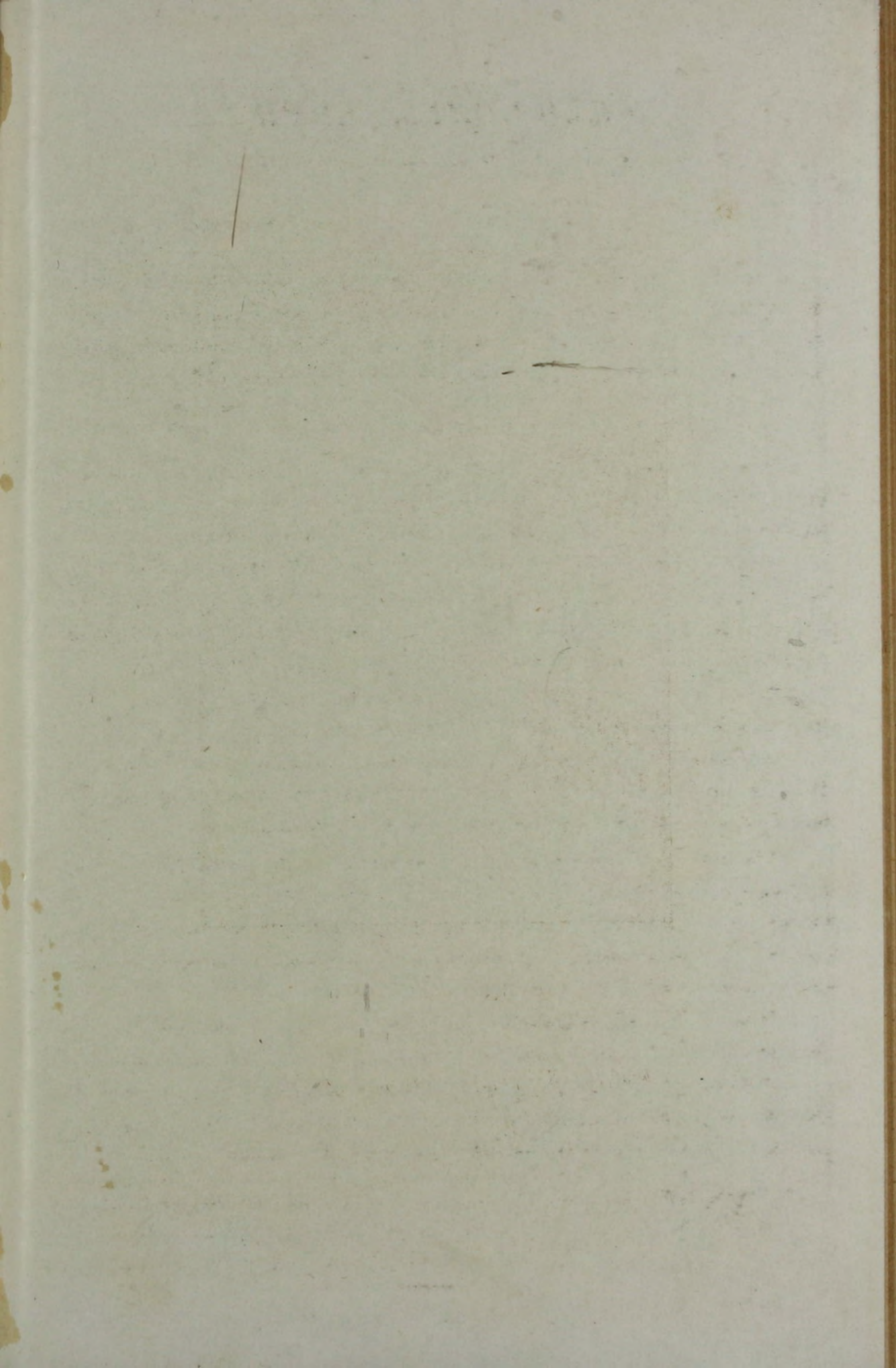
Հապա ի՛նչ ընել, եթէ անուշադրութեամբ աղը չափազանցուած է կերակուրին: Ուտե՛՛ր թե թափել: Ժամեր կան որ երկու պարագաներն ալ միանգամայն անկարելի կը դարձունեն: Եփոթելու հարկ չիկայ, ամենայն պաղարիւնութեամբ քիչ մը շոքի խառնեցեմք, թող եփ մը գայ, եւ աղի կերակուրնիդ քարեխառնուած պիտի տեսնեմք իսկոյն:

28 Ապրիլ 1906

Կ. ՊՕԼԻՍ

ԵՐ. Գ. ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ

ՌՈՏՈՒՆ ՍԱՄԻԿԵԱՆ

(ՏՕՄԻՆՕ)

Գրական «Տիպիկէ»ի սեռը լաւագոյն մշակողը

Ն Ո Ր Խ Ա Ղ

ՏԻԿԻՆ ԱՐԵԳԵԱՆ. — Աս ա'ն նշանաւոր Արեգեանին կիներն է, որուն հաւար աւեւոփ կ'ըսէին թէ . . . բայց խնդիր չէ: Էրկանը մահաւորեալն չէր, Տի. Արեգեանի վարած կեանքը արժանի է աւեւն գովեստի եւ ներողամտութեան: Իր այրիի հագոռսներուն մէջ ա՛յնքան ազնուական դիմք մը, իր փառաւորին մէջ ա՛յնքան վերապահուն եւ իր ներմալ մագերուն մէջ ա՛յնքան շնորհ ունի որ ակամայ կ'սխալուի մարդ մերժել անոր շուրջը ըստած եւ ըստածները: Երեւոյթին 50ը անցուն, խօսուն եւ աղփատիւնամ կին մըն է, եկեղեցիէ եկեղեցի պրօքսող, փահաններու աշխարհին մէջ յարգուած փնտռուած դիմք մը: Տաճարի մը բակը երեւնալուն պէս, ժամկոչը կը փութայ ընդ առաջ եւ պնակները մոզական շարժումով մը իրենց ներկայութիւնը կը ցուցադրեն բանկաշիւն պատշաճաններուն առջեւ:

ՏԻԿԻՆ ԱՐԳԱՐԵԱՆ. — Արեգեանի աղջիկը, որ երկու տարի ջրներ՝ մօրը պէս այրի մնաց, կորսնցնելով իր ամուսինը, Արգարեան Սողիկ աղան, փառաւորով, խօսուածքով պատկառելի մարդ շիտակը որ սակայն չէր կրցած, կ'ըսէին, ինքզինքը սիրցնել իր կնոջը: Ա՛յս է պատճառը արդեօք որ երիկ կնիկ որքան կարճատե՛ւ նոյնքան ալ անհամեարաշխ կեանք մը անցուցին, կիներ հօրը թողած հարսնութենէն օգտուելով եւ ասդին անդին ճամբորդելով ազատեան, միևնոյն երիկը խաղամուկներու կեանքը կ'ընտրէր պահ մը, իր հոգեկան տառապանքը եւ յուսախաբութիւնները հոն մոռնալու հաւար թերեւ:

ԹԱՐԻՖԵԱՆ. — Ծնողիքն մնացած հարսնութեան մը վերջին մընացորդովը եւ եւրոպական հաստատութեան մը մէջ ունեցած պաշտօնովը պարծենցող երիտաւար որ ոչինչ ունի իր վրայ իբր յատկութիւն: Մտերմական շրջանակներ ստեղծած է սակայն ինքզինքին շաւաղոյն ընկերութիւններու մէջ եւ ճարտար սիրաբանողի համբաւ մըն ալ ունի հայ կանանց իմ մանաւանդ: Իր հագուելու կերպովը, անգամ մը Բարիզէն հեռը բերած փրանսական կարգ մը երկդիմի բացատրութեանց պաշարովը կը պատկանի այն երիտաւարներու հագուագիւտ դասակարգին որ smart անունին տակ կը ճանչցուի այլուր:

Գիշեր է. հաշեն վերջ իրենց ամենօրեայ սալօնին մեջ, դեմ դիմաց մեյմեկ անկիւն նստած են Տկն. Արեգեան եւ աղջիկը, վառարանին մեջ հասնելու վրայ եղող կրակին մեղմ շափուքեան տակ: Մայրը երկրնէն իբր յիշատակ մնացած համրիչովը կ'զբօսնու, իսկ Տկն. Աբգարեան ձեռքը գիրք մը ունի դեղնորակ կողփով որուն վրայ իր աչիքը կը յառին երբեմն, կարդալու տամադրութեամբ, իր փովը եռօտանիի մը վրայ դրուած լամբարին լոյսովը:

Տկն. Արեգեան. — Այս գիշերը նորէն չխօսելու փափաք մը կայ վրադ, աղջիկս, ձգէ՛ սա գիրքը ձեռքէդ տեսնեմ:

Տկն. Աբգարեան. — (Անտարբեր) Թաւլլո՞ւ խաղալ կ'ուզես դարձեալ հետս, հա՞, բնաւ ախորժակ չունիմ, մէ՛ռսի:

Տկն. Արեգեան. — Ես ատանկ բան մը չառաջարկեցի քեզի, կ'ուզեմ որ խօսիս, սեղանին վրայ ալ բերանդ չի բացիր, ըսէ՛, Անժէլին գացի՞ր այսօր:

Տկն. Աբգարեան. — Ձգէ՛, Աստուածդ սիրես, այդ կիներն ալ սկսաւ խաբել խաբխոբել, մօտէլները չեն եկեր տակաւին, սէղօնն ալ կ'անցնի կոր...

Տկն. Արեգեան. — Ինծի մնայ նէ, աղջիկս, դեռ ատեն մը մի՛ փոխեր հագուելու կերպդ, ամառը կը խորհիս այդ մօտին, դարունն ալ անցուր. ես էրկանս համար տարիներով սեւ հագայ:

Տկն. Աբգարեան. — Մե՛ծ զոհողութիւն չիտակը, ես այս վիճակիս մէջ ատանկ բան մը ընելու բնա՛ւ միտք չունիմ:

Տկն. Արեգեան. — Իմ ըրածներուս ո՞ր մէկին կը հետեւիս կոր արդէն, դարը փոխուեցաւ հիմա, աղջիկս, ճահիլութիւն կայ գործին մէջ, կը հասկնամ. բայց ըսէ՛, կիւղէլիմ էրիկդ այսքան շուտով մոռցուելիք մարդ էր...

Տկն. Աբգարեան. — Վա՞յ, նորէն քարոզի սկսար, մամա, չէ՛, իրաւ որ անտանելի կ'ըլլաս կոր օր օրի... (Սրնեղութեամբ տեղէն կ'ելլէ, ոտի հարուածով մը կը յարգարե իր բեռը եւ դարձեալ տեղաւորուելով, կ'սկսի շարունակել ընթերցումը):

Տկն. Արեգեան. — Եթէ գիտնայի որ պիտի նեղանաս, բերանս անդամ չէի բանար, հաւատա՛. չեմ գիտեր արդէն ի՞նչ է ունեցածդ ատենէ մ'ի վեր, մէրաք մը կայ վրադ, խօսք անդամ չըլլուիր կոր հետդ...

Տկն. Աբգարեան. — Սխալ է կարծիքդ և կը խնդրեմ որ չյանդիմանես զիս... միայն սա կը զարմանամ թէ ամէն անդամ որ մի-

նակ մնանք, կը դարձնես կը դարձնես էրկանս խօսքը կ'ընես... քուկդ ալ մէրաք մը չէ՞, այսքան չգտնուելի՞ք մարդ էր Սօղիկ աղան... (Ջղային խնդուք մը կ'արձակէ):

Տկն. Արեգեան. — Ես չըսի որ չգտնուելիք մարդ էր, Աստուած լուսաւորէ հոգին... ա՛ն ալ իր պակասութիւնները ունէր, կրնայիր ունեցած դրամովդ աւելի շնորհքով էրիկ մը ունենալ, խըսմէ՞թդ ա՛տ է եղեր, հիմա այս խօսքերուն տեղը չէ...

Տկն. Աբգարեան. — Տե՛ղն է, տե՛ղն է, քանի որ սկսար... ինչո՞ւ կը քաշուիս խօսելէ... երբ այդ մարդը չի ճանչցած այնքան կաղաչէի քեզի որ չսիրած չամուսնանամ, վրաս կը խնդայիր. տեսա՞ր հիմա վիճակս, հէ՛մ չսիրեցի այդ մարդը, հէ՛մ ալ չապրեցաւ, ապագաս խորտակեց, լմնցայ ա՛լ...

Տկն. Արեգեան. — Մի՛ յուզուիր, աղջիկս, նիւթէն կը շեղիւ կոր... մեռած մարդու մը վրայ այդքան գէշ չեն խօսիր, մե՛ղք է, Աստուած լուսաւորէ հոգին...

Տկն. Աբգարեան. — Չէ՛, ձգէ՛ որ խօսիմ եւ բացուիմ... ջիղերս ոտք հանելէդ վերջ, կ'ուզես որ լուռ կենամ, չէ... անտանելի կ'ըլլայ կոր կեանքս... դաւակ չունիմ որ միսիթարուիմ, դուն կաս, բայց իբր մայր դո՛ւն ալ ինծի չես հասկնար, ո՞ւր պիտի երթայի վիճակս, չգիտեմ...

Տկն. Արեգեան. — Ես քեզի բան մը ըսե՞մ... քու բոլոր այս նեղսրտութիւններդ, բարկութիւններդ... ինչ եւ է, չի խօսիմ...

Տկն. Աբգարեան. — Բայց խօսէ՛, խօսէ՛, մամա, ինչո՞ւ կը վարանիս, միտքէդ անցածը չըսե՞ս...

Տկն. Արեգեան. — Ինչո՞ւ պիտի վարանիմ, Աստուած չընէ... մայրդ չե՞մ այսօրուան օրս, ամէն բան կրնամ ըսել...

Տկն. Աբգարեան. — (Բորբոքաձ) Չըսե՞ս ուրեմն, ինչո՞ւ կը վախնաս... ես ալ աղատ կին մըն եմ այսօր եւ հաճութեամբ կրնամ մըտիկ ընել տալիք գաղտնիքդ...

Տկն. Արեգեան. — Գաղտնիք չիկայ... ճշմարտութիւն է, իրականութիւն է ըսելիքս... չատերը հասցուցին ականջս... բայց չհաւատացի... չեմ հաւատար... մե՛ղք ես, պիտի կործանիս...

Տկն. Աբգարեան. — (Ոսփ ելլելով յուզումէն) Ըսէ՛, կ'ուզեմ որ ըսես, կը պահանջեմ... ես աղջիկդ չե՛մ այս միջոցիս, այլ աղատ կին մը, ինչպէս ըսի, մարդէ վախ չունիմ...

Տկն. Արեգեան. — Ո՞ւրկէ պիտի վախնաս, բայց ամօթ է, աղջիկս, արդէն բան մը չեղած կը բամբասեն... Աստուած իմ, չէ՛,

չէ' . . ըլլալիք բան չէ' . . պիտի արդիլեմ որ ադ տղան չիգայ ալ մեր տունը . . գայթակղութիւն պիտի ըլլայ վերջապէս . . .

Տկն. Աբգարեան. — Վա՞յ, Թարխեանի՞ն համար ես . . այդ տղուն համար է ըսածդ . . է՛հ, այս դարմանալի բան է, Թօհաֆ բան է . . իրա՞ւ ես, մամա . . . (Ջղային փահփահ մը եւս կ'արձակէ):

Տկն. Արեգեան. — Ես տեղն ի տեղօք գիտեմ, անուշիկս . . . պարապ տեղը ինքզինքդ մի՛ չարչարեր, մեղք ես, քու մայրդ եմ վերջապէս, կրնաս խոստովանիլ, մի՛ քաշուիր . .

Տկն. Աբգարեան. — Ձգէ՛, մամա, ձգէ՛ . . մի՛ ստիպեր որ բա՛նամ բերանս . . ա՛լ կ'օգտէ . . ես խոստովանելու աստիճան գաղտնիք մը, մեղք մը չունիմ բնաւ . . ամէն բան գիտես գրեթէ . . եթէ չէիր ուզեր, առաջուց կրնայիր արդելք դնել . .

Տկն. Արեգեան. — Վա՞յ, ես գիտէի՞, զի՞նք ալ կը զրպարտես հիմա . . ե՞րբ ըսիր ինծի որ Թարխեանը աչք ունի քեզի, կամ թէ դուն կը սիրես զինքը . . .

Տկն. Աբգարեան. — Այո՛, պէտք էիր գիտնալ, գուշակել թէ կրնամ սիրել զայն . . այնչափ ատեն երես տուինք իրեն . . ազատ համարձակ քուռ ըրաւ հետս . . չօճուխ չե՞մ ես վերջապէս . . ա՛խ, մամա, մինակ ուրիշ կիներուն ըրածները աչքիդ չեն երեւնար կոր . .

Տկն. Արեգեան. — Ուրիշներուն ըրածը դուն ալ գիտես և կ'ամօթես . . դուն քու մօրդ նայէ, հերիք է որ ես պատիւս պահեր եմ, քու հայրդ մեծ բա՞ն մը կը կարծես արդեօք, սանկ մարդ մըն ալ ան էր իշտէ . . հասկցա՞ր, ինքզինքի՛դ եկուր . . նայէ որ քու պատիւդ ալ չի լղրճես պարապ տեղը . . .

Տկն. Աբգարեան. — Կը խնդրեմ որ դադրեցնենք վիճաբանութիւնը . . լեզուիս տակ շատ մը խօսքեր կան պահուած . . մի՛ ստիպեր որ զանոնք արտասանեմ քու առջիդ . .

Տկն. Արեգեան. — Ինչպէ՞ս . . արդեօք զի՞նք ալ . . մայրդ ալ զրպարտելու չափ յառաջ պիտի երթաս, հա՞, անգութ դաւակ . . .

Տկն. Աբգարեան. — Եթէ կ'ուզես որ տարիքիդ խնայեմ, մի՛ ստիպեր զիս որ խօսիմ . .

Տկն. Արեգեան. — Խօսէ՛, խօսէ՛, տեսնենք ի՞նչ կարող ես ըսել իմ մասին . . իմ քաջածներս մէ՛կ Աստուած գիտէ . . .

Տկն. Աբգարեան. — Ինչ որ գիտեմ, այն պիտի ըսեմ . . .

Տկն. Արեգեան. — Ըսէ՛, մի՛ քաշուիր, քու հայրդ էրկընէդ շատ աւելի խիստ, կարծր հոգի, խենդ մարդ մըն էր . . դուն ի՞նչ տեսած ես որ, խեղճ աղջիկ . . հարուստ է տէյի ատինք . . վա՛յ

զլխուս մէջը ըլլայ. . ի՞նչ կիւղէլիմ մարդիկ ուղեցին զիս ժամանակին, ճակատագիրս այս է եղեր. . .

Տկն. Աբգարեան. — Այո՛, այսինչին, այնինչին հետ անցուցած ատեններդ մոռցեր ես հիմա. . քիչ մը քիչ չես խօսուած, ձգէ՛. .

Տկն. Արեգեան. — Զրպարտութիւն չե՛մ ուղեր ես. . իմ խիղճս հանդարտ է. . այդ ըսածներդ չեն յուղեր զիս, չեմ վիրաւորուիր, ես. . ես. . .

Տկն. Աբգարեան. — Ինչո՞ւ ուրեմն կը զրպարտես աղջիկդ որ քեզի պէս անմեղ է, ինչո՞ւ. .

Տկն. Արեգեան. — Ատիկա չեմ գիտեր, կասկածը կը բաւէ, տեսածներս ըսածներս կը բաւեն ինծի. . դուն գաղտնիք սլահել գիտցող աղջիկներէն չե՛ս արդէն. .

Տկն. Աբգարեան. — Է՛հ ուրեմն, քանի որ ատանկ է, գիտցիր որ Թարիֆեանը կը սիրէ զիս, բայց դուն ալ ժամանակին Ֆէնիքսը սիրեր ես, այո՛, սիրեր ես, աղէկ գիտեմ, կ'ապացուցանեմ. . .

Տկն. Արեգեան. — (Դողահար) Սուտ է, սուտ է, զրպարտութիւն է. .

Տկն. Աբգարեան. — Այո՛, սիրեր ես, հէմ էրկանդ ողջութեանը սիրեր ես, ամբողջ աշխարհք գիտէ. .

Տկն. Արեգեան. — Լռէ՛, լռէ՛, անպիտան, լիրբ աղջիկ. .

Տկն. Աբգարեան. — (Հեգնօրէն) Ֆէնիքսէն վերջն ալ սա. . անունը չեմ յիշեր կոր. . կեցիր. . ը՛ ը՛ ը՛ ը՛. . վերջապէս ուրիշներու հետ ալ վախիթ անցուցեր ես, մի՛ սլահեր. .

Տկն. Արեգեան. — (Ինքզինքն ելած) Սո՛ւս, լեզուդ քեզի՛ քաշէ, Աստուծո՛ւմէ՛ գտնաս, մեռցնե՞ս պիտի ինծի, անպիտան աղջիկ, անպիտան աղջիկ. . .

(Ազնուական կնոջ անվայել շարժումով մը կը ծռի, ոտքին հողաքափը կը վերցնէ գետնէն, զայն աղջկանը գլխուն նետելու համար, երբ յանկարծ հիւր մը ծանուցանող զանգակը կը հնչէ ուժգրնօրէն: Մէկ վայրկեան չանցած, ներս կը մտնէ Թարիֆեան, անհարբեր ու անալլալ, բարեւելով երկու տղիկները, որոնք իրենց նախկին տեղերը գրաւած են դարձեալ, իրենց յուզումէն ու բարկութենէն վայրկեանաբար թօթափուած):

Թարիֆեան. — Պօնսուառ, Մէտամ. . (կը ծեփծեփի)

Տկն. Արեգեան. — Բարի՛ եկար, մօտեցիր, կը ներես որ ոտքի չելլամ, ծունկս բռնուած է դարձեալ այս գիշեր. .

Տկն. Աբգարեան. — Պօնառաւ, մօնչէն, սէ պիէն ակրէապլ տը վոլ վոլառ. . .

Թարիֆեան. — Մէրսի, ինչպէ՞ս էք, աղէկ էք. . . այս գիշեր, ճաշի, ճիշդ դէմերնիդ էի, Մաթուսեաններուն տունը, քիչ մը կանուխ մեկնեցայ, զձեզ գօնէ կէս ժամ մը վայելելու համար. . .

Տկն. Արեգեան. — Շատ աղէկ ըրիր, դուն օտարական չես համարուիր, խահուէ մըն ալ կ'առնես մեզի հետ, իմ ալ սիրտս կը քաշէ կոր. . .

Տկն. Աբգարեան. — (Հրամանը հաղորդելէ վերջ ծառային) Այո՛, աղէկ մտածեց մաման, քուներնիս կը տանի քիչ մը. . .

Թարիֆեան. — Ըսել է, տիկին, քուներնիդ եկած էր և ես արգելք եղայ ձեզի. . .

Տկն. Արեգեան. — Ընդհակառակը, երկուքնուս ալ քունը փախաւ այս գիշեր, մար ւ'աղջիկ առինք տունք իրարու. . .

Թարիֆեան. — Տէր ողորմեա՛. . .

Տկն. Աբգարեան. — Մօրս ջիղերը բռնած է նորէն այս գիշեր. . . ուրիշ բան մը չի կայ. . .

Տկն. Արեգեան. — (Համարձակօրէն) Այո՛, այո՛, և պատճառը բոլոր դուն ես, միւսիւ Թարիֆեան. . .

Թարիֆեան. — (Շփոթած) Տէր ողորմեա՛. . .

Տկն. Աբգարեան. — Ականջ մի՛ կախեր, բարեկամ, կատակ կ'ընէ կոր հետդ :

Տկն. Արեգեան. — Չէ՛, կատակ չէ՛ ըրածս, սիրելիս, շուտ շուտ մեր տունը գալդ բամբասանքի, զրպարտութեան տեղի տըլած է. . .

Թարիֆեան. — (Նոյն շեշտով) Տէր ողորմեա՛, տէր ողորմեա՛. . .

Տկն. Աբգարեան. — Կ'աղաչեմ որ չի շարունակես, մայր, գայթակղութեան տեղի պիտի տաս վերջապէս, ամօթ է. . .

Թարիֆեան. — Բայց ի՞նչ է եղածը որ, Տիկին, արդեօք գօնբռօմէ՞թր կ'ընեմ կոր զձեզ, արդեօք. . .

Տկն. Արեգեան. — Ըսածներէդ հիշ մէկը չէ՛, պարզապէս յանցանքը աղջկանս է, ըրածը չգիտեր կոր. . .

Տկն. Աբգարեան. — Հիմա ալ դիս աթթագէ ըրաւ, մօնչէն, եթէ կրնաս մեկնէ՛ այս գիշեր կանուխէն, ուրիշ օր կը խօսինք. . .

Տկն. Արեգեան. — Չէ՛, չէ՛, խահվէ պիտի խմենք. . . ըսելիք ունիմ, նստէ՛. . .

Տկն. Աբգարեան. — Մայր. . .

Տկն. Արեգեան. — Ըսելիքս սա է որ, ընտո՞ր ըսեմ... վերջապէս...

Տկն. Աբգարեան. — (Աւելի խիստ) Մայր...

Տկն. Արեգեան. — Գիտես որ աղջիկս մինակ է հիմա... կէնճ կնիկ է... աղւոր կնիկ է... վերջապէս...

Թարիֆեան. — Տէր ողորմեա՛...

Տկն. Աբգարեան. — Մայր, հիմա պիտի պօռամ... լռէ՛...

Տկն. Արեգեան. — (Առանց վարանման) Մենք ալ ժամանակին ճահիլ էինք, բայց մեր պատիւը պահած ենք ամէն տեսակէտով, հիմա ժամանակներն ալ գէշցան, ամէն մարդ բամբասելու, զըրպարտելու փափաք մը ունի... լեզուն ոսկոր չունի կ'ըսեն, բայց վերջապէս...

Թարիֆեան. — Չեմ հասկնար կոր, Տիկին, ներեցէք որ հարցընեմ...

Տկն. Աբգարեան. — Ի՞նչ հեռուն կ'երթաս կոր, բարեկամ, կեցիր որ ես ըսեմ եղածը...

Տկն. Արեգեան. — Չէ՛, մի՛ ըսեր, կեցիր...

Տկն. Աբգարեան. — Այո՛, իբր թէ ես քեզի կը սիրեմ եղեր, երեւակայէ՛, ըլլալի՞ք բան է...

Թարիֆեան. — (Երկինգէն ինկածի պես) Տէր ողորմեա՛, տէր ողորմեա՛...

Տկն. Արեգեան. — Այո՛, Տէր ողորմեա, ըսողներ, տեսողներ կան... ձեր ըրածը ճահիլութիւն է, խենդութիւն է... տանա պատիւը պիտի լղրճէք... ամօթ է...

Տկն. Աբգարեան. — Լռէ՛, մայր, կ'աղաչեմ, ժամանակը չէ՛ այս խօսքերուն...

Տկն. Արեգեան. — Ի՞նչ ըսել է, ա՛լ չեմ կրնար համբերել... (Թարիֆեանին) տղաս, ի՞նչ կ'ընես ըրէ՛, մոռցի՛ր աղջիկս, քեզի ալ մեղք է, կարգուելիք տղայ ես...

Տկն. Աբգարեան. — Խենդեցա՞ր մայրիկ, կ'ուզե՞ս որ պօռամ, ամէն բան աչքս առնեմ... ի՞նչ ըսել կ'ուզես կոր վերջապէս, նպատակդ ի՞նչ է...

Թարիֆեան. — Հանդարտեցէք, Տիկին, կ'աղաչեմ, մի՛ պատասխանէք ձեր մօր ըսածներուն... (Դեպ ի դուռը կը յառաջանայ գլխարկը առնելու մօտ) :

Տկն. Աբգարեան. — Չէ՛, չէ՛, հանդուրժելիք բան չէ այս, այսքան համարձակութիւն, խօսելու կերպ մը կայ վերջապէս, ամօթ է այս, ամօթ է...

Տկն. Արեգեան. — Է՛հ, հապա ի՜նչ կ'ուզես որ ըսեմ... Թո՞ղ
տամ որ ուզածնիդ ընէք, չէ՛, չպիտի շարունակես այս կեանքդ,
կ'արդիւեմ... կ'անիծեմ... չպիտի սիրես այս մայրդ, հասկցա՞ր...
(Բրտօրէն աղջկանը վրայ խոյանալու ձեւ մը կ'ընէ):

Տկն. Աբգարեան. — (Ինքնիրմէ ելած, խենդի պէս) Չպիտի սի-
րեմ մի, Է՛հ ուրեմն, չէ՛, պիտի սիրեմ, կը սիրեմ, կը սիրեմ... (Եւ
դեռ Թարիֆեան բոլորովին չհեռացած, Տիկին Աբգարեան արհա-
մարհելով իր մայրը, անայլայլ, կիսաշխարհիկ կնոջ մը ճարպիկու-
թեամբ, կը ցատկէ տեղէն եւ կ'երթայ նետուիլ Թարիֆեանի թելե-
րուն մէջ, երբ Տիկին Արեգեան, կեցած տեղը արձանացած, իբր թէ
երազի մը մէջ, ձեռքերը գալարած իրարու, զարմացումով կը դի-
տէ իրմով աղաւթուած իր պատիւին մահացումը՝ աղջկանը ձեռքին
մէջ):

7 Ապրիլ 1906

ԲԵՐՍ.

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

Դեղի ու բոյրի բոլոր շիշերու
Վըրան դրուելիք ԹԻՔԷԹՆԵՐ ռո՞ւ
Պիտի շինել սաք : — Տէր-Ներսէսեանի՛ն,
Որպէս զի ամէ՛ն ՏԵՍՆՈՂՆԵՐ հաւնին . . . :

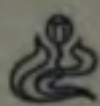

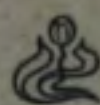
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ = 31 ՕՐ = ԹՐՇՐԻՆԻ ԷՎՎԷԼ

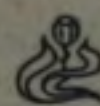
Հ-Է-Բ-Բ-Է-Բ անունը կուգայ Հ.Տ. Octo բառէն՝ որ կը նշանակէ «ութը»։ Այս ամիսը Տրդ. ն էր Հռովմ. տարւոյն, վասն զի տարեգրուիսը առաջ Մ-Է-Է-Է-Է կը հաշուուէր։

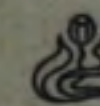
Տարւոյն տասներորդ ամիսն է Հոկտեմբերը՝ մեր գործածած Յուլեան տոմարի հաշուով, մինչ Եւրոպացիներուն գործածած Գրիգորեան տոմարի հաշուով՝ Հոկտեմբերը 13 օր կանուխ կ'սկսի մերինէն։

Տերեւաթափ։ Շտեմարանները լիք են ա՛լ բնութեան պարզեւած բարիքներով։ Կը յօտեն տանձի եւ խնձորի ծառերը։ Արմօթ սերմանելու համար, այս ամսուան մէջ տեղացող անձրեւներէն վերջ է որ երկրագործը կը պատրաստուի հերկելու գործողութեան։ Գրէթէ ամէն ծառ իր պտուղներէն կը մերկանայ։

Հոկտեմբերի խորհրդանիշ պատկերն է Կ-Է-Բ-Է-Բ (Scorpion, ագրէպ)՝ որ զոդիակոսի Տրդ. կենդանակերպն է։ Հին աստի պատկերհանները կը ներկայացունէին զայն որսորդի մը կերպարանքով, ոտքին տակ նապաստակ մը, եւ թռչուններ՝ զըլխուն վերեւ։ Ժամանակակիցներու օրով, պսակուած է ան կաղնիի տերեւներով, շիկակարմիր զգեստներ հագած, վասն զի այս ամսուն՝ սաղարթներու կանանչութիւնը կ'սկսի կարմրորակ գոյն մը առնել։

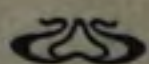

Մեր նախնիք ՍՅՀՄԻ կոչած են Հոկտեմբեր ամիսը, որ է Աշուն եղանակին երբեակ ամիսներէն միջինը։ Օդերը փոփոխական եւ խառնակ վիճակ մը կ'առնեն եւ բոլոր պարսիզպաններուն տօնը եղող «Գասըմ»ը այս ամսուան 26ին է որ կը դիպի։ — 1870ական թուականին սկիզբները թէեւ փորձ մը եղաւ Հ-Է-Բ-Բ-Է-Բ օտար անունը փոխանակելու Թ-Է-Բ-Է-Բ նոր յորջորջմամբ, — իբր համառօտութիւն «Թառամութեան ամիս»ի, — բայց ընդունելութիւն չի գտաւ։

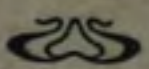
ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ՓՆՏՈՏՈՒՔ

Ի՞նչ տարբերութիւն կայ արտի մը և էշու մը միջև :
— Արտին աղբ կուտան՝ գարի ստանալու համար ,
էշուն գարի կուտան՝ աղբ ստանալու համար :

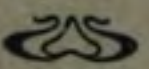
Ի՞նչ տարբերութիւն կայ ձիւնագնտակի մը և սուտի
մը միջև :

— Ո՛չ մէկ տարբերութիւն կայ , վասն զի երկուքն
ալ գլտորելո՛ւ է որ կը մեծնան :

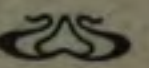
Ի՞նչ տարբերութիւն կայ ժամացոյցի մը և խելանի
ու միանգամայն գեղանի կնոջ մը միջև :

— Ժամացոյցը ժամը կը յիշեցունէ ձեզի , մինչդեռ
խելանի ու գեղանի կին մը ժամը մոռցունել կուտայ :

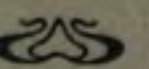
Ի՞նչ տարբերութիւն կայ դերձակի մը և գողի մը
միջև :

— Առաջինը կը հագուեցունէ , իսկ վերջինը կը հան-
ուեցունէ զձեզ :

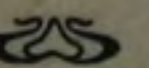
Ի՞նչ տարբերութիւն կայ ծիծեռնակներուն և ինչ
ինչ բարեկամներու միջև :

— Չիկայ , որովհետեւ երկուքնին ալ գեղեցիկ օգերը
ա՛նցնելուն պէս խոյս կուտան :

Ի՞նչ տարբերութիւն կայ փաստաբանին , ծոյլին և
կարագին միջև :

— Առաջինը կը տարածուի իր յաճախորդին վրայ ,
երկրորդը՝ իր անկողնին վրայ , իսկ վերջինը՝ հացին վրայ :

Ի՞նչ տարբերութիւն կայ ծաղիկ (fleur)ին և ծաղիկ
(variole)ին միջև :

— Մին գեղեցկութիւն կը բերէ , միւսը գեղեցկու-
թիւն կը տանի :

Բ. շ. — Ս. Դաւթի Գլխեցւոյն , և վկայիցն
Ղամբէոսի և Ղամբէուհեոյն :

Գ. շ. — Ս. Աստաբէոսի , և կնոջն Թ. Է. ո-
ւիստեայ և երկուց որչւոյն , և կուտա-
նացն Երմոնեայ և Նեկտարիեայ :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

... ԵԹԷ ՊԷՏՔ ՈՒՆԻՔ

ԽՈՆԱՐՀՈՒԹԻՒՆ. — Հիւրասրահ մը երբ մտնէք, պէտք է խոնարհութիւն ընել մանկամարդ կիներու և աղջկանց: Փողոցի մէջ ներելի չէ ասիկա. գլխու հակումով փոքրիկ բարեւ մը բաւական է: Խոնարհելով բարեւելը ներելի է նաեւ թատրոնի օթեակներու մէջ:

ԼԵԶՈՒ. — Կենցաղագիտութեան դէմ մեղանշում կը նկատուի՝ երբ օտար լեզուով տեսակցիք երրորդի մը ներկայութեան, որ անգիտակ է այդ լեզուին: Իսկ երբ հիւրը տարբեր ազգէ ըլլայ, պէտք է իր գիտցած լեզուովը խօսիք հետը:

ԵՐԳ. — Տգեղ արարք մըն է աղաչել տալ որպէս զի երգէք որահի մը մէջ, երբ ատանկ հրաւէր մը կ'ընդունիք: Նոյնքան տգեղ է և անհաճոյ՝ հարկադրել ուրիշները որ ձեր երգելը լսեն, երբ այդ մասին փափաք մը չէ յայտնուած: Ընտրած երգերնիդ համապատասխանելու է պարագային, քիչ շատ ալ ունկնդիրներուն ճաշակին:

ԳՈՀԱՐԵՂԷՆ. — Դեռատի աղջիկները ականջնին երբէք աղամանդ չեն կրեր. կրնան սակայն մանեակի մը կամ յուշապակ (պուշ)ի մը վրայ աղամանդներ դործածել: Հարսը պսակի արարողութեան միջոցին չի դործածեր. և պսակէն վերջը միայն, երբ հացկերոյթ կամ պարահանդէս տեղի ունենայ՝ կը կրէ դանոնք:

ՄԱՏՆԻ. — Զախ ձեռքին մատնեմատը կ'անցունեն յախանսի մատնին և երբէք չեն հաներ: Ամէն մատի վրայ մատնի կրողները գռեհիկ մեծամտութիւն մը ցոյց կուտան: Այրերը միայն մէկ մատնի պարտին կրել: Հարանիքի առթիւ, երիտասարդին նուիրած մատնին՝ օրիորդը պէտք է ձախ ձեռքին մատնեմատը կրէ:

ՍԱՆԴՈՒԽ. — Երբ այր մը և կին մը մէկտեղ սանդուխէ մը վեր կ'ելլան, էրկմարդը պէտք է որ առաջքէն քալէ: Սանդուխէն վար իջնելնուն, կինն է որ առաջքէն կ'երթայ և այրը կը հետեւի անոր:

ԴՁ. — Պանք:

ԵՁ. — Մըրոց Իշխանացի Սահակոյ և Համագոսպոյ:

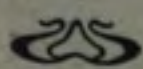

ԹՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ԿԱՏԱԿՆԵՐ

Դասարանը, «բարձուժ»ի դասին:

— Գրպանս 5 դրշ. ունիմ, ենթադրենք որ զայն կորսնցուցի, ըսէք տեսնեմ, ի՞նչ կը մնայ գրպանս:

(Աշակերտ մը) = Ծա՛կ մը, միւսիւ, պատասխանին ձեւովը, դիւօ 0:

Դասարանը, «բաժանուժ»ի դասին:

— Տղաք, ենթադրենք որ հոս կտոր մը միս կայ. երբոր զայն դանակով մը երկուքի բաժնեմ, ի՞նչ կ'ու-
նենանք...:

(Աշակերտք միաբերան) = Կէսե՛ր:

— Եթէ կտորները նորէն երկուքի բաժնեմ...

— Քառորդնե՛ր:

— Եթէ նորէն միւսնոյնը ընեմ...

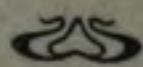
(Աշակերտներէն կէսը) = Մէկ ութերորդնե՛ր:

— Եթէ շարունակեմ միւսնոյն եղանակով...

(Քանի մը աշակերտ) = Մէկ տասնըվեցերորդնե՛ր:

— Լաւ. այդ կտորները անգամ մըն ալ երկուքի
եթէ բաժնենք, ի՞նչ կ'ունենանք...

Մեռելական լուծիւն՝ ամբողջ դասարանին մէջ:
Շատ չանցած չարածծի մը, մատը վեր առած,
= Խըյմա՛...:

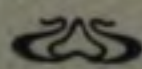
Դասարանը, նորէ՛ն թուաբանութեան դասին:

— Մէկ օրը քանի՞ ժամ է:

= Քսանըհի՛նգ, միւսիւ:

— Սխա՛լ:

= Ի՞նչպէս սխալ. հասկա անցեալ օր կ'ըսէիք թէ
օրերը ժամ մը աւելի երկընցան...:

«Կոտորակ»ի դասին:

— Զորս հատ 9 թուանշան ունիմ (9999). Ի՞նչպէս
չարեմ որ 100 կարդացուի:

= Սա՛պէս. 99⁹:

Ուր. — Պահք:

Շք. — Սրբոց 72 աշակերտացն Քրիստոսի:

Գ Ի Ն Ի Ն

Հարսնիքի շաբաթներու մէջ կը գտնուինք ու Գինին իր պայմանագրական մուտքը կ'ընէ հարսանեկան հարկերէ ներս: Ձայն խմելէ առաջ, տեսնենք թէ գիտութիւնը ինչե՛ր կը խօսի իր մասին:

Գինին ըմպելի մըն է որ խաղողի խմորումէն կ'ըստացուի. կը բաղկանայ ալքոլէ, շաքարային նիւթերէ, խնձորային (malique), տորթային (tartrique) և քացախային (acétique) թթուներէ, եւայլն, նաեւ գունաւոր նիւթէ մը որ նմանութիւն ունի աղաղ (tannin)ի հետ: Որպէս զի գինին խմորումէ վերջ անուշ համ մը ունենայ, խաղմուղ (շրրա)էն մաս մը կը շոգիացունեն, մինչեւ որ գոյանայ օշարակային թանձրութիւն մը՝ զոր կը խառնեն միւս մասին հետ, խմորուելէ առաջ: «Եփուած գինի» կը կոչուի ասիկա, ինչպէս է Մալական:

Երբեմն գինին կը պարունակէ նաեւ բնածխային թթու (acide carbonique) որ զայն փրփրուտ կ'ընէ. ասիկա տեղի կ'ունենայ՝ երբ խաղողին հոյզը շիշերը քաշուի, դեռ չի խմորուած:

Ո՛րչափ ալքոլ պարունակէ գինին, ա՛յնչափ զրգուիչ է: Յքիով և ուրիշ վնասակար նիւթերով ու ներկերով պատրաստուած գինի ծախող գինեպաններ պզտիկ թիւ մը չէ՛ որ կը կազմեն: Ուստի, եթէ կ'ուզէք իմանալ թէ ձեր գնելիքը հարազատ է թէ ոչ, փորձեցէք հետեւեալը: — Զուրի գաւաթ մը առէք մինչեւ $\frac{2}{3}$ ը ջուրով լեցուն և գինին ալ լեցուցէք պզտիկ սրուակի մը մէջ. բերանը գոցեցէք ցուցամատով ու նո՛յն դիրքով մխեցէք ջուրով լի գաւաթին մէջ. յետոյ կամաց կամաց մատերնիդ քաշեցէք ջուրը սուղուած շիշին բերնէն: Եթէ սրուակէն բան մը չանցնի յատակը, ապացոյց է թէ գինին նենգուած է: Գինին երբ ներկուած, շաքարախառն, վերջապէս արուեստական ըլլայ, այդ պարագային՝ սրուակը անզգալաբար պիտի պարսլուի:

* Կիր. — Գ. գինի Խաչի: Բ. Կիւրակէ
7 շաբաթուց: Հարսանիք:

Բշ. — Ս. Փոկատու հայրապետին և Երանոսի հետեւողին առաքելոց:

ՊԶՏԻԿԻ ՍՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԳԶ. — Ս. կուսանացն թեկզեայ, վառ-
վառեայ և Պեղազեայ :

ԳԶ. — Պահք :

* Ո՞րն է այն կնոջ անունը՝ զոր ամէն կերպ կըր-
նանք դարձունել, և սակայն միշտ կնոջ անուն կը մնայ :
— «Աննա» :

* Էշը արեւին մէջ կապեմ նէ ի՞նչ կ'ընէ : — «Շու-
քը գետինը կը ձգէ :

* Ո՞րն է այն կէսը զոր ամբողջ կը նկատեն : — «Կի-
նը, որովհետեւ այրը կ'ըսէ. — Իմ կէսս» :

* Իր վրայ ո՞րքան աւելցունենք՝ ա՛յնքան կը թե-
թեւնայ : Ի՞նչ է : — «Տախտակ մը՝ որուն վրայ ծակեր
կը բանանք» :

* Ո՞վ է այն որ ծովին վրայ կը կենայ՝ առանց
թրջելու : — «Արեւը» :

* Վերջ չունեցող ի՞նչ կայ : — «Շրջանակը» :

* Ո՞վ է այն որ ճիտ մը ունի առանց գլուխի, և
փոր մը՝ առանց մարմինի : — «Արուակ մը» :

* Ի՞նչպէս կրնաս 10էն 10 հանել, և մնացորդը 20
ստանալ : — «Տառ մատներէ ձեռնոցը հանելով» :

* Ո՞վ է այն որ 2 գլուխ, 2 թեւ և 6 տոք ունի :
— «Զիաւոր մը» :

* Յորեկին աչքերնիս երբ բանանք՝ չենք տեսներ,
երբ գոցենք՝ կը տեսնենք : Ի՞նչ է : — «Աղջամուղջը» :

* Ո՞վ եղաւ ամէնէն մեծ՝ գինովը : — «Գալիլէոս,
որովհետեւ միշտ կը պնդէր թէ աշխարհս կը դառնայ» :

* Ծնած եմ պսակով մը, և երբ փտտիմ՝ ա՛յն ա-
տեն կը յարգուիմ : Ճանչցա՞ք զիս : — «Այո՛, զղեար» :

* Ո՞վ է այն որ զմեզ կը լացունէ՝ զինքը բղկտած
ատեննիս : — «Սոխը» :

* Ո՞վ է այն՝ զոր երբ տնկեա, դարնան դուշակ
ծառ կ'ըլլայ. իսկ երբ շրջեա՝ արտիդ պահապան : —
«Նուշ—Շուն» :

* Մարդուն հանգստութեանը անհաշտ թշնամի եմ.
չատ սիրահարներ իմ վիճակիս կը նախանձին. սնունդս
արիւնն է և իմ կեանքս կը գտնեմ բազկացը մէջ ա՛յն
անձին որ իմ մեռնիլս կ'ուզէ : Ո՞վ եմ : — «Լոռ» (բիրէ) :

Բ Ա Ջ Կ Ե Ր Ա Կ

(Պանդաշեռնի Բժիշկին Տոնախմբութեանն Առիթով)

Բազկերակ ըսելով կ'իմանանք ամբողջ շնչերակային գրութեան տրուած լայնման շարժումը՝ արեան յորդմամբ, զոր սրտի անձնիւր կծկում կը մտցունէ հոն: Այս լայնումը ծառայում (diastole) անուամբ կը ճանչցուի և իրեն կը յաջորդէ կծկումը (systole)՝ որ ուրիշ բան չէ բայց եթէ յինքն վերադարձը անօթին:

Պարզ բացատրութեամբ, բազկերակը՝ բազկային շնչերակներու զարկն է: Չայն քննելու համար, աջ ձեռքերնուդ մէջտեղի երեք մատները դրէք բթամատին կողմի դաստակին վրայ. քիչ մը շօշափելէ վերջ պիտի զգաք բազկերակին զարկերը: Պէտք է մատերնիդ այնպէս մը դնել որ զարկն իմանաք ձեր երեք մատներովն ալ ծայրը:

Բազկերակի զննումէն շատ կարեւոր յայտարարութիւններ քաղուած են: Եթէ անհատ մը կատարեալ առողջ ըլլայ, պէտք է համբնք 140—180 զարկ 1 վայրկեանի մէջ՝ նորածին մանկան վրայ. 125—130՝ քանի մը ամսու տղու վրայ, 100—110՝ երկրորդ տարին: Այս թիւը հետզհետէ նուազելով տարիներու աճմամբ, 15 տարուինը 80 կ'իջնայ և չափահասներունը՝ 70: Կանանց զարկին համրանքը մերինէն շատ է: Այս թիւը կ'աւելնայ՝ երբ բուռն մարմնամարդ մը ընենք, սաստիկ յուզուինք, կամ շատ տաք տեղ մը նստինք. իսկ ճաշէն վերջ՝ աւելի շատ: — Հիւանդութիւնները փոփոխում յառաջ կը բերեն զարկին յաճախութեանն ու կերպին վրայ: Անարիւնութեան, նուաղման, սիրտխառնըւութի, անմարսողութեան ու մարսողութեան ատեն զարկը նըւաղ արագ կ'ըլլայ, նոյնպէս ինչ ինչ դեղերու ազդեցութեան տակ՝ հազիւ թէ զգալի կ'ըլլայ: Տենդի ատեն՝ արագ, ուժգին և անկանոն է: Չափահասի մը զարկը 100ը կ'անցնի տենդի պահուն: Սրտի հիւանդութիւններ կ'անկանոնեն զարկը:

Չարկը ճշդիւ համբելու համար՝ անհրաժեշտ է երկվայրկեան ցուցունող ժամացոյց մը:

ՏԲԹ. ՍԱՄՈՒԷԼ ԽԱՆ

Եշ. — Ս. Պանդաշեռնի բժիշկին, Երմոկեայ
բանաստիւն և Եւդոքսեայ կուսին:

Ուր. — Պանք:

ՓԻԼԻՍՈՓԱՅԻՆ ԲԱՌԳԻՐԲԸ

Ա.դիս. — Այն որ դրամին հետ քէն ըրած է, և, փոխադարձաբար :

Ա.դոթ. — Հոգիի՛ն շնչառութիւնը :

Ա.պաֆինու. — Մահուան յետաձգումը :

Ա.ռոդըռի. — Երջանիկ վիճակ, որ սակայն միւս կողմէ ապերջանիկ կ'ընէ բժշկներն ու դեղագործները :

Բոդոֆ. — Իրաւունքի նուագին contre-basse :

Գովէս. — Քաղաքակիրթ ստախոսութիւն :

Գրագի. — Միտքի սնունդին խոհարարը :

Դամբանական. — Թուում բարեմասնութեանց՝ զորա Հանգուցեալը «պա՛րտ էր ունենալ» :

Դագաղ. — Անդենական փոխադրող անանիւ կառք, երկոտանի անդրուվարով :

Դափնի. — Հին ատեն Տաղա՛նդը գիտէր անոր յարգը, հիմա . . . շամփուրին անցուած թրածուկը ճաշակողները :

Եկեղեցի. — Աստուծոյ Տունը և կղերին կրպակը :

Խանձարու. — Պատանքին թուր :

Համբոյր. — Կանխավճարը Վայելքին, . . . «քէղապլը» ոսկիով :

Յիշոց. — Դժոխքին քնարերգութիւնը :

Շաֆար. — Երբ տղաք ունենան՝ կ'ըլլան «բախտաւոր», երբ մեծերը ունենան՝ կ'ըլլան «ախտաւոր» :

Պասանի. — Համագոյն «տօմինօ»նիս՝ Մահուան պարահանդէսին :

Սիրուն. — «Գեղեցիկ»ին գրեթէ, և «Աղւոր»ին մասամբ :

Շբ. — Ս. Թարգմ. Մեարդայ, Եղիշէի, Մովսիսի քերթողին, Դաւթի անյաղթ փլիսփ.ին, Գր.ի Նարեկ. և Ներսիսի Կլայեցւոյն :

* Կիր. — Ե. զկնի խաչի, Գ. կիւրակէ 7 շաբաթուց, Հաբասնէի :

ԲՈՒՍԱԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

(15 Հոկտ., 7 Խոսանարակաց Տոնախմբութեանն Առիթով)

Բուսակերութիւնը (Végétarisme) կանոն մըն է սը-
նընդառութեան՝ ուրկէ վտարուած են զանազան մսե-
ղէններ իրենց սարօքը, և կենդանական ծագում ունե-
ցող ամէն արտադրութիւն: Բուսակերութիւնը, — որ
Պիւթագորեան դրութիւն ալ կը կոչուի՝ յոյն մեծ իմաս-
տասէրին անուամբը, — վերջերս Ֆրանսայի Պօնֆուայի
կողմէ թէեւ վերահաստատուած՝ շատ հին ատենուան
բան է սակայն: Իբրեւ փիլիսոփայական վարդապետու-
թիւն մը, Հնդկաստանի պրահմանական ժողովուրդը կը
գործադրէր զայն, վանականներ՝ իբրեւ ապաշխարանք,
աղքատ դասակարգը՝ առ հարկի, (ինչպէս Ճաբոնի ներ-
սերը բնակողները), ուրիշներ ալ՝ իրենց ճաշակին բեր-
մամբ: Այս վերջիններուն քով փնտուելու է մանաւանդ
հարազատ բուսակերութիւնը, որ, իբր շատ ազդու ախ-
տաբոյժ միջոց, դրուատուած է Ֆրանսայի մէջ, Մօռէլի
և Հիւշաուի հետազօտութեանց հետեւանօք:

Մարդ ի բնէ ո՛չ խոտահարակ է, ո՛չ ալ պտղակեր-
այս բանս կ'ապացուցանեն ատամնային դրութիւնը,
ստամոքսի գեղձերուն զարգացումը և աղեաց քիչ եր-
կարութիւնը: Այսպէս, միմիայն բուսակերութիւնը կը
պատճառէ խառնակութիւններ՝ որ արդիւնք են բուսա-
կան սնունդներու տկար մարսականութեան և անոնց
մեծաքանակ կղկղանքին: Բաց աստի, բուսեղէնք նը-
ւազ հարուստ են ազօթի, փոսփորի պէս կազմիչ նիւ-
թերով, քան թէ մսեղէնք: Այս անպատեհութիւններէն
կարելի է առաւելութիւններ ձեռք բերել՝ եթէ բուսե-
ղէն սնունդներու միացունենք կաթը, հաւկիթն ու կա-
րագը՝ զորս արդէն կը թոյլատրէ բուսակերութիւնը:
Հոկ մսեղէնի յարիւր պատճառ կ'ըլլայ ջղային գերազըր-
գութեան և լեարդի ու երիկամանց յոգնելուն. մինչ
բուսեղէնք թոյն նուազ արտադրելուն՝ կ'ամօքեն սիր-
տը, լեարդն ու երիկամունքը, և են միզաբեր: Ուստի,
Բուսակերութեան պէտք է յարին երիկամնատապէ
(պէօպրէք), սրտախտէ, յօգացաւէ, սպիտակամիզութե-
նէ (album.), լերդատապէ (գարա ճիէր) ևն. տառապող-
ներն ու պնդութիւն ունեցողները:

Բշ. — Ս. Գրսի Աղուանից կթղ.ին, Թամբլոյ,
Վարսի, Թով.ի, Անտ.ի, Կրօնիդեայ և 7 խո-
տանարակաց որք յինականեան վանանկարց:

Գշ. — Ս. առաքելոցն Անանիայ, Մատու-
թիայ, Բառնարայ, Փիլիպպոսի, Յովնանու,
Շիդայի և Միղուանոսի:

ՃԱՇԱԿ ՊՐՄԿ. ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ

Ա Ռ Ն Է

Չիկայ մէկը որ քու գանգուրներուդ անձնատուր չըլլայ: Որո՞ւն ճամբուն վրայ Սէրը միթէ վտանգ չըս պառնար:

Քու դէմքդ աստուածաշող լոյսն է արդեօք: Ստուգիւ այդպէս ըլլալու է. կասկած չունիմ ատոր:

Մինչեւ առտու վառող ո՛վ ճրագ, լաց ի՛մ ալ վիճակիս վրայ: Այս գաղտակէզ հատնումը հառաչներէ՞ս է:

Աստուած վկայ է և Անոր վկայութիւնն ալ բաւ՝ որ իմ այս արտասուքս մարտիրոսացում մըն է ճշմարիտ:

Նարգէս ծաղիկը կարծես քու ականողիքիդ զարթիսում տեսքը կ'ուզէ առնել: Բայց խեղճը գիտակցութիւն չունի, ոչ ալ լոյս՝ աչքին մէջ:

Յանո՛ւն Աստուծոյ, մի՛ յարդարեր գանգուրներդ: Ատոնց համար ամէն գիշեր կռիւ ունինք աստուան զեփիւռին հետ:

Երէկ քու կողմէդ անցնելու՝ ըսի քեզի թէ խոստումդ չի մոռնաս: «Կը սխալիք, — ըսիր, — գեղեցիկները խոստում և հաւատարմութիւն չեն ունենար»:

Որովհետեւ յանկուցիչ են աչուրներդ, ուստի մի՛ մեղադրեր զմեզ երբ այսպէս քե՛զ կը հետապնդինք անձկագին:

Ո՛վ սիրտերը լուսաւորող ճրագ, զքեզ բաղձացողներուն քո՛վ գնա: Լոյսի նշո՛յլն իսկ չիկայ անոնց հաւաքոյթին մէջ՝ առանց քեզի:

Բարի յիշատակութեան արժանի է թշուառին կարեկցիլը, կ'ըսեն: Գուցէ այս բանը գոյութիւն չունի ձեր մէջը:

Փոխանակ սրբաւայրը յատուկ տեղ մը երկրպագելու, թող գիտնան թէ քու յօնքերուդ կամարէն զատ չիկայ աղօթելու վայր մը:

Էհ, անգո՛ւթ, որ գիշատիչի մը պէս սիրտս ճանկեցիր, — հինայուած մատնե՛րդ ատոր ապացոյց, — Աստուծմէ չե՞ս երկնչիր դուն:

Թարգմ.

ԽԱՃԷ ՀԱՖԻԶ

Տ.Բ. ՍԱՄՈՒԷԼ ԽԱՆ

(434 տարի առաջ մեռած Շիրազի պուէտ)

ԴՂ. — Պանք:

ԵՂ. — Ս. Դիոնեպոսի Արիպագագուրն,
և առաքելոցն Տիմոթէոսի և Տիտոսի:

ԶՈՐՍ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻՉՔ

(20 Հոկտեմբեր, Օրոշան Տօնախմբութեանն Առիթով)

ՄԱՏԹԷՈՍ . — Որդին էր Գալիլիացի Ալփէոսի, և Կափառնայում կը բնակէր՝ երբ օր մը Յիսուս իր բնակարանին առջեւէն անցնելուն, անոր հրամայեց որ իրեն հետեւի։ Մատթէոս Հրէաստանի մէջ Աւետարանը քարոզելէ ետք անցաւ Պարթեւաց աշխարհը ուր կը կարծուի կնքած ըլլալ մարտիրոսի կեանք մը։ Հեղինակն է Նոր Կտակարանէն՝ Աւետարանի Ա. մասին որ իր անունը կը կրէ և զոր գրած է Քրիստոսի 36 թուին։ Երբ բնագիրը կորսուած ըլլալով, յուն. լատին այսօր իբր այն կը ծառայէ։ Մատթէոս ունի իբրեւ բարացոյց խորհրդանիշ՝ Մարդը։

ՄԱՐԿՈՍ . — Կը կարծուի ծնած ըլլալ Կիւրենէի մէջ։ Կանուխէն յարեցաւ Ս. Պետրոսի, հետը Հռովմ գնաց՝ ուր իբր թարգման ծառայեց անոր։ Հեղինակն է Աւետարանի Բ. մասին որ իր անունը կը կրէ։ Մարկոս ունի իբրեւ բարացոյց խորհրդանիշ՝ Առիւծը։

ԼՈՒԿԱՍ . — Հաւատարիմ բարեկամը եղաւ Ս. Պողոսի։ Կարծիքները կը տարբերին իր հրէական կամ կրօնապաշտ ծագմանը մասին։ Հռովմէական մարտիրոսաց ցանկը Բիւթանիոյ մէջ մեռած ըլլալը կը հաստատէ, ու մանք՝ բնական մահուամբ մեռաւ, ուրիշներ՝ Յունաստանի մէջ ձիթենիէ մը կախուեցաւ կ'ըսեն, 80 տարեկանն անցուցած։ Հեղինակն է Աւետարանի Գ. մասին որ իր անունը կը կրէ, ինչպէս նաեւ Գործք Առաքելոցի։ Լուկաս ունի իբրեւ բարացոյց խորհրդանիշ՝ Եզր։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ . — Գալիլիա ծնած է Քրիստոսի 5 թուին, և մեռած 99ին։ 25 տարու էր, երբ Յիսուս զինքը կոչեց որ Աւետարանը քարոզէ։ Առաքելներէն միակը եղաւ որ չի լքեց իր Տէրը՝ Անոր չարչարանքին ատեն։ Անոր Յարութիւնն աւետեց միւս աշակերտներուն, հրաշքներ գործեց, գանակոծուեցաւ, և ներկայ գտնուեցաւ 51ին Երուսաղէմ գումարուած եկեղեցական ժողովին։ 95ին Հռովմ տարուելով մխուեցաւ եռացած իւղով կոնքի մը մէջ ուրկէ սակայն անեղծ դուրս ելաւ։ Իր «Յայտնութիւն»ը գրեց Պաթմոս կղզին և վերադարձաւ Եփեսոս՝ ուր կնքեց մահկանացուն։ Հեղինակն է Աւետարանի Դ. մասին որ իր անունը կը կրէ։ Յովհաննէս ունի իբրեւ բարացոյց խորհրդանիշ՝ Արծիւը։

Ուր. — Պանք։

Շք. — Ս. աւետարանչացի Մատթէոսի,
Մարկոսի, Լուկասու և Յովհաննէսի։

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՆԻՒԹԵՐ

Մ Օ Ր Խ Ր Ա Տ

7

Կիր. — 2. զկնի խաչի, Դ. կիւրակէ 7
շարժումը, Հարմարէ՛ք :

✱

7—8 տարու էի դեռ, երբ ձմեռ ատեն՝ օր մը մուրացկան մը մեր տան կառանցիկ դուռը բաղխեց, ողորմութիւն խնդրելու: Մայրս խոշոր շերտ մը հաց տալով պատուիրեց որ անոր տանիմ: Եւ որովհետեւ շատ ցուրտ էր ու մինչեւ դուռ երթալու համար տունը շուրջպատող պղտիկ պարտէզէն անցնիլ հարկ էր, — ես ալ բնաւ փափաք չունէի տաք սենեակէն դուրս ելլալու, — պատասխանեցի թէ կարելի էր հացը տալ ծառայի մը միջոցաւ: Ան ատեն մայրս ըսաւ. «Պարզ ողորմութիւն մը քու ձեռքովդ եղած՝ տաան անգամ աւելի կ'արժէ, քան թէ բուռ մը ոսկին՝ ծառայի ձեռքով տրուած»: Կ'ուզէի պատճառաբանել, բայց մայրս ինծի լռութիւն պատուիրեց և կամայ ակամայ ստիպուեցայ իրեն հնազանդիլ:

Բաւական գէշ տրամադրութեամբ էր որ անցայ բակէն և հացը ատ խեղճ մարդուն տուի: Թթուած գէմքով վերադարձայ, քէն պահելու հաստատ համոզումով. բայց վերջէն ասիկա շատ ձանձրալի գտայ և նախապատուեցի երթալ դրացի տղուն հետ զրօնուլ: Զինազնտակ շինելով և իրարու նետելով ժամանակ անցուցինք: Երբ երկուքս ալ յոգնեցանք, ձեռուրնիս ցուրտէն սառած և սազի թաթերու պէս կարմրած, կռթրնեցանք պատի մը ու տաքցանք արեւին: Մէյ մ'ալ նայինք որ դրացիին աքաղաղը բակ մտաւ և պատրաստուեցաւ տան աքաղաղը ծեծել: Այս յանդգնութենէն զայրացած, ընկերս առաջարկեց ինծի ձինազնտակ շինել և ինքնեկին գէմ կռուիլ: Ուրախութեամբ ընդունեցի իր առաջարկը. վաղեցինք պատէն բաւական հեռու՝ ճակտէ՛ն յարձակելու համար մեր թշնամիին:

Յանկարծ սոսկալի ազմուկ մը լսուեցաւ: Պատը՝ որուն պահ մ'առաջ կռթրներ էինք՝ կը փլէր: Տուն մը տայ, շատ ազդուած այս դէպքէն զոր պատմեցի մօրս: Փառք տուաւ ան, ստոյգ մահէ մը ազատած ըլլալուն, և աւելցուց որ կեանքս կը պարտէի Նախախնամութեան՝ որ կուգար այսպէս զիս վարձատրել, հացը ձեռքովս մուրացիկին տարած ըլլալուն համար:

(Perles d'Orient)

ՄԻՐԶԱ ՐԻԶԱ ԽԱՆ

(Պարսից Դեսպան Կ. Պօլսոյ)

ՉԱՅՆԷ՝ ՄԱՐԴ ԺԱՆՉՆԱԼ

Սուր ձայնը նշան է մեծաբանութեան, պարծենկոտութեան. ճապուկ ձայնը՝ նրբամտութեան. թրթռուն ձայնը՝ պերճախօսութեան ու սիրոյ. սուլող ձայնը՝ ծաղրի, խծրծանքի. ռնգային ձայնը՝ ագիտութեան. քաղցրալուր ձայնը՝ հանճարեղութեան. խուպոտ ձայնը՝ հպարտութեան. խուլ ձայնը՝ չարախօսութեան. կաղկանձող ձայնը՝ խաբեբայութեան. երկարաձիգ ձայնը՝ վաւաշոտութեան. կոկորդայինը՝ անհաստատամտութեան. չորը՝ չարութեան, ագահութեան. վշտագինը՝ զգայասիրութեան, խոկմանց. մետաղականը՝ որոշողութեան, յամառութեան. երաժշտականը՝ շոգոքորթութեան, ստախօսութեան:

Գշ. — Ս. Թէոդիսոնի բանաստեղծութիւնները, զեւրոպական գրականութիւնը, և Մակոյայ, և Եւրոպական և Ռուսական:

ԲԵՐՆԻ ՉԵՒԷ՝ ՄԱՐԴ ԺԱՆՉՆԱԼ

Բերնի մը անկիւններուն բարձրութիւնը նշան է ուրախ զգացումի. դէպ ի վար խոնարհումը՝ տխրութեան, ատոնց դէպ ի առաջ շարժումն ալ հակառակող ոգի մը ցոյց կուտայ: Իրարու համեմատական մեծ շուրթեր՝ որոնց բաժանումը եթէ լաւ օճապտոյտ գիծ մը ձեւացունէ՝ բարձր և աշխոյժ ոգի մը կը յայտնեն, կամ, հեշտասէր բնոյթ: Շուրթերուն եղբայրներովը նեղ բերան մը՝ պաղ արիւն, հաստատամտութիւն և վայելչասիրութիւն: Մսուտ շուրթեր՝ զգայասիրութիւն և ծուլանք, իսկ երբ ատոնք ծռած ըլլան և պինդ՝ ագահութիւն, երկշոտութիւն: Դուրս ցցուած վերին շուրթ մը՝ բարութիւն, դուրս ցցուած ստորին շուրթ մը՝ անտարբերութիւն: Մէջտեղէն ձեղք՝ դուարթութիւն, ունայնասիրութիւն: Գոց բերան մը՝ կորով, հաստատամտութիւն: Բաց բերան մը՝ վարանոտ ու երկմիտ նկարագիր:

Ըսել է, միայն Սիրտը չէ՝ եղեր «Հոգւոյն հայելի»:

Գշ. — Պափք:

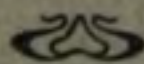
ՀԱՄԲԱԻԵԱԼ ԲԵՐՔԵՐ

(Հոկտեմբեր 26, «Գասարն» . Պարսիզպանաց Տոնին Առիթուն)

Եշ. — Ս. խորթեանց և վկայիցն Արտեմ-
եայ և Քրիստոսիորի . և երկուց կա-
նանցն կալինիկեայ և Ակիւլինեայ :

Մալթէփէի ստեպղինը , Թուղլայի սոխը , Գարթա-
լի պրասը , Կիւմիւշսուի շոգգամը , Լանկայի վարունգը ,
Եէտիգուլէի հազարը , Ամասիոյ կուտատուկը (պամիա) ,
Տօլմապաղջէի բողկը , Շէքէր-գուլի բակլան , Պայրամ-
Փաշայի կանկառը , Թրիլիայի ձիթապտուղը , Կէօքսուի
եգիպտացորենը , Սելանիկի լուպիան , Օտեսայի կարոսը :

Իզմիրի նուռը , սեխը , չամիչն ու թուզը , Պրուսայի
չազանակն ու դեղձը , Չէնկէլքէօյի սերկեւիլը , Պէյգօզի
և Եալովայի ընկոյղը , Եաֆայի և Տրիպոլիսի նարինջը ,
Միսինայի լեւոնը , Նիկոմիդիոյ յունապը , Չամլըճայի կե-
ռասը և խաղողը , Էնկիւրիի տանձը , Շամի ծիրանը ,
պիստակն ու չաքարը , Ատանայի չաքարեղէգը , Ամա-
սիոյ սալորն ու խնձորը , Ակնայ թութը , Քիոսի նուշը ,
Տէյիրմէն-Տէրէի և Կիրասոնի կաղինը , Գավազի սեւ
թուղը , Արնաուտքէօյի ելակը , Ռոտտոթոյի ձմերուկը ,
և այլն :

(Հողին բնական այս բերքերէն զատ , յիշենք նաեւ
Ծովուն ու Մարդուն տուած բաժինը՝ միշտ մեր Ստա-
մոքսին հաշուոյն) :

Խառգիւղի խարակածուկը (գայա պալըղը) , Կղզի-
ներու կարմրախայտը (պառպունիա) , Պէյգօզի վահանա-
ծուկը , Տարըճայի ձկնաչիրը (չիրօզ) , Հիսարի աստակոսը :

Գարթալի գինին , Կեսարիոյ ապուխտն ու երշիկը ,
Գըզանլըզի ձերմակ պանիրը , Սիլիվրիի և Տօտուրլըի
մածունը , Էնկիւրիի մեղրը , Իզմիրի և Էյուպի սերը ,
Տրապիզոնի և Բոլոնէզ գիւղի կարագը , Օմուրճայի օ-
ղին , Չմիւռնիոյ մաստիքան , Էլմալըի , Թաշտէլէնի ,
Գըսըզլըի , Չամլըճայի , Գարագուլագի և Գայըշ-Տաղիի
ջուրերը , և այլն :

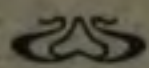
(ԲԱՌԴԻՐՔԷՍ)

Ուր. — Պանր :

ԳԻՒՏԵՐ ՈՒ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐ

Փիւնիկեցիք հնարեցին այբուբենքը 2000 թուակա-
նին (Քա.է առաջ) : Լինոս հնարեց քնարերգութիւնն ու
պատրաստեց առաջին աղերախ երաժշտական գործիքը
1300ին (Ք. Ա.) : Հնդիկ գիրը գտնուեցաւ 800ին (Ք.
Ա.) : Հայ տառերը գտնուեցան Ս. Սահակի ու Մեսրոպի
ձեռք 404ին : Թուղթը յաջորդեց պապիրոսին 530ին :
Արաբացիք շաքարի գիւտը բրին 850ին : Գուխտոյ տ'Ա-
րէցցօ հնարեց եւրոպական ձայնագրութիւնը 1022ին :
Դիտակը շինուեցաւ 1267ին : Ֆիօրէնցացի Սալվինօ Տէյ-
լի Արմադի հնարեց ակնոցը 1290ին : Անգլիացի վանա-
կան Ռօճէր Պաշըն վառօդը գտաւ 1294ին : Իտալացի
Ֆլաուիօ Ճիօյա կատարելագործեց կողմնացոյցը (որ ար-
դէն դարեր առաջ Չիներու ծանօթ էր), 1304ին : Թըն-
դանօթի գիւտը եղաւ 1380ին : Նիւրնպէրկի մէջ Բէթէր
Հէնլայն գրպանի ժամացոյցը հնարեց 1500ին : Կոպէռ-
նիկ արեգակնային դրութիւնը ճշգեց 1542ին : Բօրթու-
կալի ֆրանսական դեսպան Նիկօթ Գաղիա ներմուծեց
ծխախոտը՝ որ գտնուած էր Ամերիկայի Թապաքօ կղզին,
1561ին : Կալիլէոս «Ծանրութեան օրէնք»ը գտաւ 1609ին :
Տրիպիլ հնարեց ջերմաչափը՝ զոր կատարելագործեց Ռէօ-
միւր, 1618ին : Թօրրիչէլլի հնարեց օդաչափը 1643ին : Շոգե-
չարժ մեքենան հնարուեցաւ 1663ին, Օդապարիկը՝ 1780ին :
Հէրշէլ՝ Ուրանոս մոլորակը գտաւ 1781ին : Պատուաստը՝
1801ին, Վիմագրութիւնը՝ 1802ին, Շոգենաւը՝ 1804ին,
Արագատիպ մեքենան 1812ին, Լուսանկարը՝ 1839ին,
Հեռագիրը՝ 1849ին գտնուեցան : Սուէզի ջրանցքը բաց-
ուեցաւ 1869ին : Հեռախօսը՝ 1880ին, Զայնագիրը 1881
ին և Անթել հեռագիրը՝ 1898ին հնարուեցան :

Իսկ ԳԻՒՏ ԽԱՉը՝ որուն տօնն է այսօր, տեղի ու-
նեցաւ 327ին, Մեծն Կոստանդիանոսի մօր՝ Ս. Հեղինէի
ջանքով :

Շր. — Ս. 12 վարդապետացն Ռեթէոի, Գիւ-
նեփոփ, Սեղբատրոփ, Աթանասի, Կիւրղի
Երուսաղիմացոյն, Եփրեմի խաւրին Լայն :

* Կիր. — Է. զկնի Խաչի Ե. կիւրսկէ 7
շաբաթուց, Գիւտ Խաչ : Հաբաշի :

ՅՈՐԴՈՐԱԿ

Հաւնոցին հաւն ի՞նչ կերած է.
 — Իր կշռումի՛ն չափ գարի:
 Պարկե՛տ մարդը ի՞նչ կ'երազէ.
 — Մուսքը ծախսին հաւսարի:

Թէ կին տեսար՝ պատուէ՛ մօր պէս,
 Թէ ծեր տեսար՝ յարգէ՛ հօր պէս,
 Պզտիկ տեսար՝ մանչո՛ւդ նրման,
 Իսկ եթէ մարդ՝ անձի՛դ նրման:

Մի՛ ըլլար լոկ ընկեր հացի,
 Եղի՛ր նաեւ ընկեր լացի.
 Սիրքս ահա ֆեզի բացի,
 Բարի եղի՛ր ու խելացի:

Երբոր ունիս դուռն բացակ,
 Աչքդ տեսնայ շա՛տ յոսակ.
 Իսկ երբ չունիս դուռն բացակ՝
 Չորս բոլորդ է մուր համակ:

Աշխատութեան մեջ բանուկը
 Վարձատրութեան կ'առնէ բաւը.
 Լաւ ընկերոջ հետ մանուկը
 Օրինակին կ'առնէ լաւը:

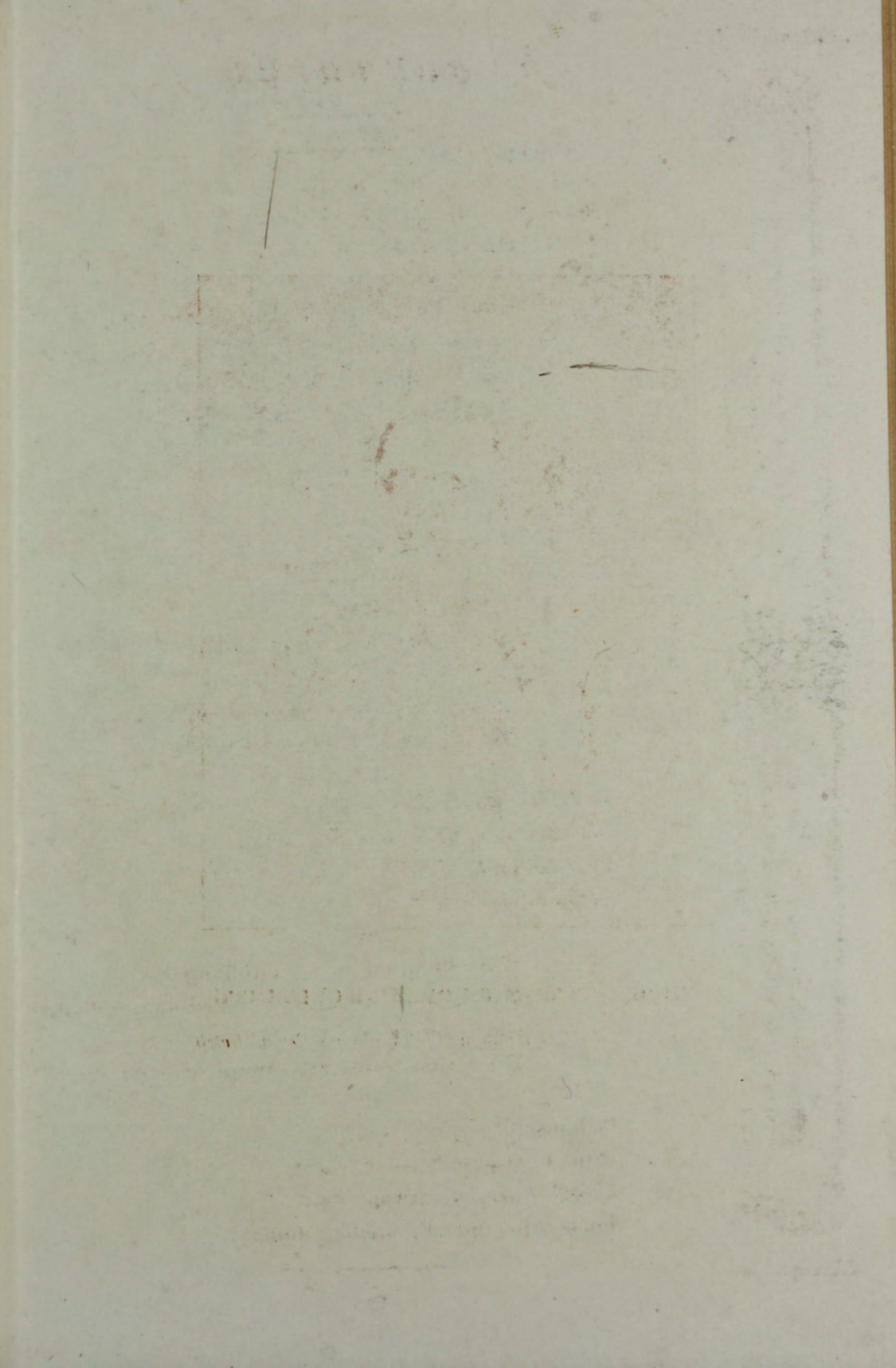
Մեր Տիեզերքն է ահագին պընակ,
 Մարդկութիւնն ամբողջ հոն տեղաց բընակ:
 Երբոր սպրեւու սորվիք եղանակ,
 Ո՞վ կրնայ ընել ձեզ ծաղր ու ծանակ:

Աշխատանքը սիրէ՛ յար,
 Ծոյլ մարդիկը կ'ըլլան չար:
 Հոգին կրակ է, գործը՝ ծառ,
 Փա՛յտ դիր վրան, պահէ՛ վառ:

Բ2. — Ս. Անտառայ բանան.սին, և վա-
 րսի, և թէ ողորդեայ, և որդոց նորա
 և որոց ընդ նմա կատարեցան:

Փ2. — Ս. Հիպերիբեանց որք ի Սամուստ կա-
 տարեցան. և Սեւեթիանո՛ւ Սեբաստացւոյն, և
 Բարեւայ ծերոյն, և 84 առակերտաց նորին:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊԵՐԻՏ ԳՍՅԱԷՐԵԱՆ

Տէր եւ Տնօրէն «Մանգոլմէի էֆրեար» Հայաթերթի

ՊՕԼՍԱՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐ

«ՄԱՆՁՈՒՄԷԻ ԷՖԲԵԱՐ»

1866 փետր. 2ին սկսած է հրատարակուիլ Կ. Պօլսոյ մէջ այս նախապէս հայատառ և թրքաբարբառ թերթը Կարապետ Փանոսեանի արտօնատիրութեամբ և խմբագրապետութեամբ, ու տեւած է մինչեւ 1896: Զանազան ծաւալով շրջաններ բոլորելէ յետոյ, 1901 ապրիլ 11ին թերթը կը փոխանցուի Յովհաննէս Ֆէրիտ Գայսէրեանի, որ, ցայսօր կը շարունակէ զայն՝ պատկերազարդ առաւօտեան հայաթերթ, խմբագրական մարմինը կազմած ըլլալով հետեւեալ անձերէ. — Միսաք Գօշուհեան (Բասիմ) խմբագրապետ, օրուան մտածումներ, թերթօն եւայլն:

Եր. Տէր-Անդրէասեան, աւագ խմբագիր (Արտաքին լուրեր և օրուան խնդիրներ):

Սիմ. Զէօմլէքճեան (վարչական բաժին, թերթօնի թարգ. և Դշ. օրերու Դ. էջի «Առեւտրական կեանքը»):

Յակոբ Տէր-Յակոբեան և Պետիկ՝ օգնական խմբագիրներ, (Ներքին լուրեր, քննադատական ու գրական յօդուածներ, եւայլն):

Գր. Թորոսեան (Բանագող Լռութիւնեան), լրաբերութիւն և զաւեշտի բաժին:

Իր աշխատակիցներն են Օր. Արմենուհի Ագիլեան, Ե. Թօլանեան (Կավուօշ), Ենովք Արմէն, Ա. Գալբազճեան, Հր. Տանձիկեան, Գ. Օղանեան, Լ. Շաթրեան, Լ. Աւագեան, Յ. Տ. Յակոբեան (Պօսթըն), Վ. Յովհաննէսեան, Թէոդիկ, գաւառային թղթակիցք, ուղեւորական երկու թերթօն Ա. ու Դ. էջ, ազդեր Դ. էջ:

«Մանգումէի էֆքեար» թեւակոխած է 50րդ տարեշրջանը: Հիմնադիրը կնքած է մահկանացուն 25 մարտ 1905ին: Եօթը տարիէ ի վեր կը հրատարակուի Յովհաննէս Գայսէրեանի տնօրէնութեան տակ:

Բաժանորդագրութիւն. — Պօլսոյ համար տարեկան 80 դրշ., վեցամսեայ 50: Գաւառաց համար 108 և 60: Արտասահման 25 ֆրանք և 18 ֆրանք: Զեռքէ կը ծախուի թիւը 10 փարայի:

Հասցէ. — Պապը-Ալի ճատտէսի, թիւ 38:

Ծաւալ. — 4 էջ՝ վեցեակ սիւներով. էջի լայնք 40 $\frac{1}{2}$ սանթմ., երկայնք 55 $\frac{1}{4}$ սանթմ.: Շաբաթ օրերը Դ. էջը փոխան ծանուցմանց՝ գրական նիւթեր:

Դշ. — Պապը:

«Թովէս անդին գնա՛ որ պտուղ շատ տամ»
Լսաւ ծառ մը ծառի մը:

ՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ !

ԽՈՆՉ, դժգոհութեամբ կը ճեմնէք որ

ՃԵՐՄԱՆԵՐ Է. — Երկինքը, կը խորհին երեկոյթի գացողներ : Գետինները, կը խորհին անսածուխ տնանկը : Մազէրս, կը խորհին Ծերութեան խրտուիլակը : Զեւին ունեցողներ :

ԿԱՊՈՒՏՅԵՐ Է. — Զաւկիս հա՛զը, կը խորհին ծնողը : Կոպերուս տա՛կը, կը խորհին հիւանդկախը : Զարկած կամիւններուս տեղուա՛նքը, կը խորհին մայրիկը :

ԿԱՆԱՆԶՅԵՐ Է. — Բալթօս, կը խորհին ծարը ծարին ապրողներ : «Թէն-ճիրէս» կը խորհին կլայեկի զրամն անգամ հաշուող տանտիկինը : Աղջկանց քով՝ Թե-Պեւսովի կը, կը խորհին ան ճամբէն եկող տարիքնին առնողներ : Մոյնքէրս, կը խորհին տղաձկան կինը : Դաշտէրը, կը խորհին սպանդանոց տարուող ոչխարներ :

ԿԱՐՄՐԵՐ Է. — Դէ՛մքս, կը խորհին ամօթապարտ ստախօսը : Աչքէրս, կը խորհին քնատուծիւննին ծածկել ուզողներ : Թո՛ւքս, կը խորհին հէք հիւժախտաւորը : «Յանցաւորը՝ իր յանցանքը խոտորվանած աստէն, փոխանակ զայն գործելու պահուն» կը խորհին բարոյագէտը :

ՍՆԻՅԵՐ Է. — Ճակատագիրս, կը խորհին Բախտէն անժառանգներ : Ժա-մացոյցիս շղթա՛ն, կը խորհին 5նոցով «չալըմ» ընող ցուցամուկներ : Մո՛րթս, կը խորհին փափկասուն տիկինը :

ՄԹԸՆՅԵՐ Է. — «Էօզէնմիշ» եղած յօղուածիս խմա՛ստը, կը խորհին զըր-չակներ : Երկինքը, կը խորհին լուացք ունեցող կիներ : Երեւակայութիւնս, կը խոր-հին անկողնի ծառայողը : Դատողութիւնս, կը խորհին Զայրոյթէ բռնուողը :

ԴԵՂՆԵՐ Է. — Փոխնո՛րդս, կը խորհին պանդուխտը : Տերեւներս կը խոր-հին ծառը : Թերթէրս, կը խորհին ասոր անոր փոխ տրուող զիրքեր :

ՏԺԳՈՒՆԵՐ Է. — Շուրթէրս, կը խորհին՝ զանոնք շարունակ խածնող աւ-շային աղջիկներ : Երեսներս, կը խորհին վաւաշոտներ : Յոյսերուս փո՛ւնջը, կը խորհին տունը փառցող երիտասարդուհին :

ՆԵՐԿՈՒՆԵՐ Է. — Ծերերուն պէ՛խը, կը խորհին խաբուող այրիներ : Կա-նանց դէ՛մքը, կը խորհին հոնկէ համբոյր քաղող ու շրթունքնին մատուղներ : Փրկի՛չը, կը խորհին երեւակայութեամբ հոն բնակողներ :

ԳՈՐՇԱՅԵՐ Է. — Մօրո՛ւքս, կը խորհին նորնծան : Հագուստներս, կը խորհին ճամարիտ սգաւորը : Վիշտերէ՛ սի՛րտս, կը խորհին Զուարթութեան դարպասողներ :

ՄՐՈՏՈՒՆԵՐ Է. — Անո՛ւնս, կը խորհին զրպարտուողը :

ՄՕՈՅԵՐ Է. — Զեռուրներս, կը խորհին ձմեռը Թաթպան հունեցողը : Շըր-թո՛ւնքս, կը խորհին բուռն վախի անձնատուրներ : Ափաո՛ս, գլխանո՛ցս, կը խորհին աշ-խարհիկ կեանքի ախը քաշող երիտասարդ վարդապետը :

ԱՂՕՏԱՅԵՐ Է. — Փա՛ռքս, կը խորհին փառամուլը : Երեքնոցի առնուած «Թէյթս աղամանդ»ներուս փա՛յլը, կը խորհին պչրուհին : Իրենց արդուզարդին համար ժամերով առջիս կեցող պճնասէրներու շունչէն՝ ապակի՛ս, կը խորհին Հայելին :

ՈՍԿԵԶՕԾՈՒՆԵՐ Է. — Բովանդակութեամբ սնամէջ զիրքերու կո՛ղբը, կը խորհին ընծերցասէրը : Մազերն անո՛նց որոնք Կիսաշխարհի բնակիչ արձանագրուած են, կը խորհին զանոնք մեղքըցողներ :

ՓԱՅԼԵՐ Է. — Լուսի՛նը, կը խորհին զիշերային սիրահարը : Հրդէ՛հ մը, կը խորհին զիշերանց՝ ապահովագրական ընկերութիւններ : Թշնամիիս սի՛ւքը՝ ուրա-խութենէ, կը խորհին անշուշտ ինծի պէս շատեր :

Ն Կ Ա Ր Ը

(ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԷՆ)

ՂԱՅՈՒԹԵԱՆՍ քանի մը տարիներուն մէջ, օրինա-
կի համար 1884էն մինչեւ 1888, եղբայրս ու ես
Զատկի Ծնունդի այցելութեան կ'երթայինք մօտիկ
բարեկամներու, հնազանդելով մեր հօրը որ, կարծեմ, իրեն կը վե-
րապահէր այլոց այցելել, և որ, հաւանաբար, որքան ճանչցած եմ
զինքը հետզհետէ, զմեզ ընկերային յարաբերութեանց կը վարժե-
ցընէր և մարդ յարգել կ'ուզէր սովրեցնել մեզ: Բոլոր այն տունե-
րէն ուր կ'երթայինք, կը յիշեմ մանաւանդ մէկը, Պաղլար-Պաշի,
թուխ ու հին, գեղջկական երեւոյթով, ոչ մեծ, ու փոքրադէմ
տուն մը, Աղւոր-Հալային տունը (ինչպէս իր մանկութեանը կոչած
է եղեր եղբայրս այդ տան տիրուհին որ սակայն հօրաքոյր չէր մեզի)
և հոն, երկրորդ յարկի մ'թին սենեակին մէջ յոյժ հազուադէպ կեր-
պով կը գտնէինք ընտանիքին հայրը, փոքրահասակ մարդ մը,
բայց անվրէպ՝ իր ծերուկ մայրն, ու երիտասարդ կինը՝ Աղւոր-Հա-
լան, իր պզտիկ տղոց հետ, որոց իւրաքանչիւրին ալ դէմքը, բո-
լորովին մանրակերտ ու նրբագիծ՝ մէկ զանազանեալ կրկնութիւնն
էր իրենին, և, որքան կրնամ վերակոչել անցեալի տպաւորութիւն-
ներս, այս բոլոր դէմքերն ա'յնքան պատշաճ էին տունին, որ
կարծես տունն ազգական էր իրենց, տեսակ մը հնօրեայ մեծ մայր:
Բայց իմ հետաքրքրութիւնս շարժող բաներն անոնք չէին. պատին
վրայ իւղանկար մը կար, շատ միջակ մեծութեամբ. և ես հազիւ
քիչ մը նստած ու սովորական խօսքերուն ունկնդրած կամ պա-
տասխանած՝ կ'ելլէի կ'երթայի անոր առջեւ կենալու:

Պիտի կրնամ արդեօք, Տէր Աստուած, պատմել ինչ որ կ'զգայի այդ իւղանկարին առջեւ: Պէտք չէ՞ր որ այն մանկութենէն վայրկեան մը վերապրէի հիմա, բայց հարազատ վայրկեան մը, իր բոլոր անգիտութեամբն ապառնիին, իր բոլոր համեմատական կուսութեամբն յետաստաց տպաւորութիւններէ, և իր բոլոր միամտութեան ստեղծողութեամբը: Վասն զի բնականաբար ոչ միայն կը տեսնէի այդ նկարը, հապա նաեւ զայն տեսնելով հանդերձ իր պատկերացուցած տեսարանը կ'երեւակայէի և խորին բաղձանքն ունէի անոր: Եւ չէ թէ լոկ անուս ու անքննադատ՝ այլ մանաւանդ ի հարկէ ենթակայական տղայութեանս համար չէի կրնար չհաւնիլ նկարին, որուն յայնժամ անկասկածելի (և հիմա շատ ստոյգ) թերութիւնները չէի տեսներ ես, և որուն ի տես՝ ոգեւորեալ երեւակայութեանս յղացումները միայն կը դիտէի յանգէտս անոր մէջ:

Իւղանկարը, որուն ինչ ինչ մանրամասնութիւնները, և ստորագրութիւնն ու թուականը (J. Davoud, 1879) շատ աւելի վերջերը միտքս պահած եմ, վայրանկար (paysage) մ'էր: Գրեթէ առաջին կարգին վրայ կանգնած էր մեծ ծառ մը. վարերէն սկսեալ երկճըղած, ու անօտ սաղարթով մը հազիւ սքողեալ բարձր ճիւղերով որ պատկերին վերի եզրէն կ'ընդհատուէին: Ներքեւը լեռնական երիտասարդ մը նստած էր, բունին կռթնած, լայնեզր գլխարկով, այրած ու լերկ դէմքով. յորդածալ թուխ վերարկու մը ունէր, անյարդար կերպով հազիւ մէկ ուսը ծածկած. ճերմակ թոյլ շապիկ մը, և կարճ կապոյտ տաբատ մը հագած էր. սրունքները զորս իրարու վրայ երկարեր էր գետինը՝ մերկ՝ էին, և ոտքերը թաղուած էին եմնիններու պէս ոտնամաններու մէջ: Հովիւ մը կը թուէր: Հողը, կարծեմ, թուխ կարմրագոյն էր, ոքրուտ. ճամբայ մը ծառին առջեւէն կը սուզուէր պատկերին խորը, և զայն ձախէն կ'եղերէին մէկ քանի ուրիշ ծառեր, գլխաւոր ծառին տեսակէն, ճամբուն վրայ գեղջկուհի մը կ'երեւար, կարծեմ հեռանալու վրայ: Իսկ խորը, բիւ երկինքին տակ, լեղակազոյն լեռներ կը տեսնուէին: Ամբողջ պատկերն արեւոտ կը թուէր, մանաւանդ լեռնային հեռաստանը՝ որ ծառերուն թխաթոյր բուններուն ու խրթներանգ հողին խստութիւններէն անդին կը պարզուէր, լուսողող: Կամ մանաւանդ պատկերին յիշատակն է որ արեւոտ է մտքիս մէջ, ինչպէս մանկութեանս այն բոլոր յիշատակները՝ զորս արտադրող իրերէն զգացած ուրախութիւնս, ներքին ու խորունկ ոգեւորութիւնս, անտարակոյս իր օսկեգոյնովն ողողուն կ'անձնականացնէր ու կ'իւրակեր-

տէր զանոնք, և հետզհետէ աւելի կարօտնալ կուտար այն իրերն
 ինծի: Արդ, հոս, այս պատկերն իր առաջին կարգերուն յարաբե-
 րական մթազնութեամբ ու հեռախոյս հորիզոնին արփաւէտու-
 թեամբ, իր լեռնայնութեան բոլոր խռովիչ հմայքով, իր նիւթերուն
 պարզութեամբն ու հողայնութեամբը տէր էր ինծի զմայլելի ըլլա-
 լու ամէն պայմանի. և ես անոր տակ կեցած կը նայէի, ընդեր-
 կար տրտմադին սեւեռեալ անոր անձիգ ամբողջին, զայն ներդաշ-
 նակօրէն բաղադրող իրերուն. և իւրաքանչիւրը կը վայելէի, իւրա-
 քանչիւրին անսպառ հրապոյրը յամբօրէն կը քամէի, իբր հոգեկան
 երանաւէտ սնունդ մը, ա'յն անժպիտ լրջութեամբ ու ահաւորա-
 պէս խոր գոհունակութեամբ՝ որով երախան կաթ կը ծծէ մօրը ըս-
 տինքէն: Հովիւին կը նայէի, որ ընկողմաներ էր և լուրջ ու խո-
 հուն կ'երեւար, մեծաբերձ ծառին որ երկինքին մէջ ուռճացեր էր,
 և միւս ծառերուն որ աւելի անդին էին, նուազ մատչելի, ճամ-
 բուն որ կը հեռանար անհետեւելի, գեղջկուհւոյն, կքուն ու անո-
 րոջ՝ որ կ'երթար անշուշտ անճշդելի նպատակով, գետնին կը նա-
 յէի, հողին՝ որ իմ գիտցած հողերէս աւելի թուխ էր, ինծի համար
 անկոխ, և լեռներուն, հեռուն անօսրացած ու երկնաւէտ այն
 լեռներուն որոց ստորոտները մօտաւոր գետնին հեռուի անորոշու-
 թեան ետին ծածկուեր էին, ուստի անոնցմէ ասդին դեռ ամբաւ
 անյայտ տեղեր կային: Յետոյ նորէն կը նայէի իւրաքանչիւր մասին.
 լեռնազգեստ երիտասարդին որ նստած էր ու կը խոկար, անոր
 թաղեայ գլխարկին հովանւոյն, անոր խարազնէ կամ մաշկէ վե-
 րարկուին ծալքերուն, ճերմակ կտաւէ շապիկին՝ որուն բացուած-
 քէն թխորակ վիզը կ'երեւար, իր կապոյտ տաբատին որ իրարու
 վրայ երկարած ուժեղ աղդրերուն շուրջը պրկուելով, շեղակի կ'ա-
 ւարտէր մէկ սրունքին վրայ. իր մերկ ու բիրտ ուլներուն, ու մա-
 նաւանդ իր կերպարանքին՝ որ թեթեւապէս հակած ու լուրջ էր ու
 երազուն. հովիւի'ն, այսպէս, որ հոն նստեր էր իր սեփավայրին
 (dom.) մէջ ըլլալու գոհունակ անտարբերութեամբ, իր շինական
 զգեստներուն ու կեանքին անկաշկանդ վայելմանը գերազանցու-
 թեամբ, բոլոր շրջակայքին, բոլոր այդ լեռնաբոյր երկրին ծանօթ
 ըլլալու նախանձելի առաւելութեամբ, հոյաբերձ ծառին, շէկ ու
 լերկ ու մկնեղ բունով՝ որ օդին մէջ լիալիր կը կանգնէր և աւելի
 հաւաւորց էր և աւելի մնայուն, աւելի վաղնջուց երիտասարդու-
 թեամբ մը բարձրադալար ջովացած՝ հողին ու անջրպետին արձա-
 կութեան մէջ, և միւս թաւ ծառերուն՝ որ աւելի հեռու էին,

հետաքրքրական ու տենչալի խորհուրդով մը հոծուած, որովհետեւ
անձանօթ տեղեր ունէին իրենց ներքեւ, իրենցմէ անդին, ճամ-
բուն՝ որ կ'երկարէր, իր շիկութեան ու անորոշութեան սովորական
ամայութեամբ, և որ հեռասոյգ կ'անհետանար, ով գիտէ ո՛ւր,
որպիսի՛ շինավայրի ու զմայլելի տեղուանք, ու գիւղացի կրն-
կան՝ որուն կերպարանքն անստոյգ էր իր գեղջերանգ հագուստ-
ներուն մէջ, և որուն անձն ու անհատութիւնն այսպէս կ'ընկուղ-
ուէին իր կեանքին ողորմուկ ու բարեբաստիկ պայմաններուն զօ-
րեղատիպ նկարագրին մէջ. կամ լաւ եւս, (և մանկական ըմբռն-
մանս հաւատարմօրէն)՝ որուն անորոշ անձը խեղճօրէն ու երջանկա-
պէս գեղջկական էր. և կ'երթար, իրեն միայն ծանօթ լուսաւետ
կանաչագեղ նպատակի մը, հողին նաեւ, շիկամոյգ անբնակ հո-
ղին, հողի բոլոր ամուր ու տաքուկ չորութեամբը սիրելի, բոլորո-
վին տարբեր անպիտան փոշիէն, մայրօրէն վստահելի՝ անջրպետին
անեղ անձայրածիր պարապին մէջ, և որմէ՛ էին անշուշտ հեռա-
պանծ լեռներն ալ ուր այնքան փափկօրէն կրնար հողը կապոյտնալ,
ամպօրէն եթերանալ՝ երկնասոյգ երկրագունտին հորիզոններուն մէջ.
— և լեռներուն կը նայէի, կոհակաձեւ եթերագեղ լեռներուն, ո-
րոնք ցամաքին ծովակերպ ամբարձումն էին անեղրութեան մէջ,
բարձրայն ու բարձրախոհ, ցամաքին բոլոր քաղցրութեամբը, ծո-
վուն բոլոր ակնածելութեամբը բաղձալի...: Եւ յետոյ, վերստին
կը նայէի, անյագ ու լո՛ւրջ իմ ուշադրութեամբս՝ միեւնոյն տեսա-
րաններուն. հովիւին՝ որ ծառին տակ կը հանգչէր, շարունակ խո-
հուն, անվերջօրէն երջանիկ, իր շիկահողային խանձահար դէմքը
մեղմիւ հակած, իր թոյլ ու բաց օձիքն ի վար անսքօղ արեւակէզ
լանջքին, իր դնդերուտ ազդրերուն, իր մէկ կողն ի վար սահած
վերարկւին թանձր ու լքուն ծալքերուն, իր բոլոր անձին՝ որ իր
գոյութենէն ու հոն իւղանկարին մէջ ըլլալէն գոհ էր և կը վայելէր
իր մարմնոյն ու իր գոյներուն պատշաճութիւնն այն տեսարաննե-
րուն, դալար կոճղերուն, հողին ու հորիզոնին լերանց, որ անոնց
մէջ իր անվրդով առանձնութեան բարիքէն զմայլած էր ու ան-
դորր, և որ իր անհուն մենութեամբ տարօրէն կարեւորութիւն մը,
տիրական բան մը կ'ունենար, գրեթէ դիւցազնական երեւոյթով մը
սփածեալ կ'երեւէր, և դարձեալ ծառին, օղին մէջ թեւակար-
կառ, իր մանրատերեւ սաղարթին փափկութեան մէջ մշտառու-
գօրէն հոյամարմին, որ իր բունին կռթնած երիտասարդին բարե-
կամ ըլլալու մեծ հեղութիւնն ու միանգամայն տեսարանին իշխե-

լու խորխոր հաճոյքն ունէր, առանց հոն միեւնոյն կէտին վրայ արմատացեալ կայահման զաւն երբեք ունենալու, ինքը որ անկաշկանդ էր ժամանակին մէջ, յետոյ միւս ծառերուն՝ որոց անթափանցելի ստուերն այնքան սխրալի էր, որոց կանաչ հոծութիւնը կը վհատեցնէր ու կը տխրեցնէր զիս, ցորչափ այն սլուրակին խորքն ու յանկոյսն անդիտելի էին ինծի, գետնին ալ, նորէն, սեւաթոյր կսլրագոյն հողին՝ քաղցրօրէն ու աննշմարելի կերպով ամենակալ, անսպառօրէն ամենածին, և աղօտակի բայց աներկբայօրէն իւրագործուցիչ, և դարձեալ մենաքայլ կնիկին, կորուսագեղ տղամարդուն կողմերէն հեռացող իր հիւքանոյշ նկնութեան՝ որ բաւ էր սակայն մենաւոր ուղին անամայացնելու, իր հեռացմանն ու ընդհուպ անհետելի ըլլալուն հրապոյրին, իր մօտալուտ երանելի կորուստին ու թանկագին դոյզնութեան ներդաշնացմանը, ճամբուն որ իր կարմրահողային բաղձալի վայրենութեամբը կը հեռանար, ինծի անտարբեր, ու հոն կը թողուր զիս, ու շեղելով կը խուսափէր անծանօթ անհասանելի վայրերու մէջ զոր ինքը գիտէր, և որք իրենն էին, և վերջապէս դա՛րձեալ լեռնաշղթային՝ որուն ու մօտաւոր հողին միջեւ խոր գետնիստ (dépress.)-ի մը արեւոտ սիւլունքը կ'զգայի. լեռներուն՝ որ կը կանգնէին անոնցմէ ալ անդին, սկրծօրէն, անճառօրէն անմատոյց, իրենց հառաչելի անմատչելութեան բոլոր վսեմութեամբը... — է՛հ ուրեմն. այդ երազները գիտող տղուն համար գութ ու յարգանք կ'զգամ հիմա. ո՛հ, տղն'կը որ կը նայէր այդ ամէնուն, ինչպէ՛ս սիրելի ու ցանկալի է ինծի, իր կնճռալի ապառնւոյն. և այն անշուկ ու անարտունջ հիացումն հիմա աչքս կ'արցունքոտէ...

Եւ ս'րքան բոլոր նկարը համապատասխան էր այն գաղափարին՝ զոր այն ատեն ունէի իւզաներկին նկատմամբ։ Տղայութեանս մէջ տեսած իւզանկարներս ամէնքն ալ աւելի կամ նուազ կը կրէին վերածինի այն հարուածներն որ կը թողուն ներկն այնպէս ինչպէ՛ս որ դարձնուած է պատտառին, կոշտ ու կարկառուն, երբ մանաւանդ այդ կերպով ներկայացուած իրերն ալ՝ հող, քարեր, թաւուտներ, ամպեր՝ խորտուքորտ ու ցայտուն են արդէն։ Ինծի կը թուէր թէ իւզաներկին յատուկ այս հանգամանքն անոր մէկ պայմանն ու մէկ գեղեցկութիւնն էր զոր իմ ջրաներկերս ու գունաւոր մատիտներս չէին կրնար հայթայթել։ Եւ յետոյ, նոյնպէս, բոլոր իւզանկարները զոր տեսած էի՝ ունէին մանաւանդ մութ ու զօրեղ գոյներով ներկեր

որոց մէջ կը տիրէին ձիթենւոյ տերեւի գոյն կանաչ կաւը, Սիէնի կաւերը, չէկ ու կարմիր ոքրերը, սիպէն, կպրագոյնը և մուայլ կապոյտներ: Բոլոր ասոնք ալ իւզանկարներու անհրաժեշտ ու ներյատուկ թուած էին ինծի, և իմ գունաւոր մատիւններուս ու ջրաներկիս անգայտ երանգներէն չէի կրնար սպասել այն ազդեցութիւնը (eff.) զոր կ'ընէր իւզանկար մ'իւր վայրենազօր գոյներով: Եւ դարձեալ, տղայութեանս ծանօթ իւզաներկ պատկերները վայրանկարներ էին. կարմրահոգոտ ափուռքներ կային անոնց մէջ, ժուռուտներ, անհերկ ու տխրատեսիլ տեղուանք, խրճիթներ, մեծազօր կոճղերով խորին թաւուտներ կային, հազուադէպ այրեցադէմ մարդիկ, մօրուտ կամ սարսափեալ գետիններ, քստմնած խարձեր, կնիւնուտներ, հեռախաղաղ կատարներ կային, թաղծալուսին գիշերներ. — բոլոր ինչ որ կար ինծի դեռ շատ մասնակի ծանօթ Բնութեան մէջ խոսկան ու վայրենական. ինչ մենաւեր ու խորհրդամած առանձնութիւններ որ կային անտարակոյս Բնութեան մէջ, քարերուն, բոյսերուն, ծովերուն մուղտ ու խաժվառ ու լաժուարդ աշխարհին մէջ, զոր ըմբռնելով, զոր կարծես գուշակելով ու յզանալով կը խռովէի: Եւ կ'ենթադրէի թէ այսպիսի տեսիլներու արտայայտութիւնն իւզաներկին միայն կը պատկանէր, և ո՛չ իմ տղու ներկերուս: Արդ, այս նկարը կը գոհացնէր բոլոր այդ պայմանները՝ զորս ընծայեր էի իւզաներկին, քանի որ ունէր վրձինի նոյն գիտումնաւոր հարուածներն ու ներկերու նոյն խանձաթոյր ու փտային երանգներն՝ որ իւզաներկին կուտային իր բոլոր տաք կորովն ու բնականութիւնը, և քանի որ կը ներկայացնէր նոյն ներկերուն յատուկ տեսարան մը, այսինքն վայրահկար մ'էր: Չեմ ըսեր նոյն իրերուն յատուկ ներկեր, այլ կ'ըսեմ նոյն ներկերուն յատուկ իրեր. վասն զի կը թուէր թէ իւզաներկն էր որ այն տեսիլները կ'ստեղծէր. թէ նկարելի իրականութիւնը կախեալ էր ներկերէն, որք սակայն լիակատար էին ու ամենաբաւ, թէ նըկարչին երեւակայութիւնն էր որ կ'ստեղծէր աշխարհը՝ զոր ես այն տաք ու մոյգ գոյներով չէի տեսեր դեռ, և զոր ես ալ կ'երեւակայէի լոկ տակաւին, հետեւաբար կարծես կ'ունենայի ազօտ գիտակցութիւն մը որ կը բաւէր զիս յուզելու, և զոր կարելի է այսպէս ճշդել, թէ նկարիչը կրնար ըստ կամս ստեղծագործել հողի ու երկինքի չես գիտեր ինչ խռովիչ կացութիւններ. թէ աստուածային կարողութիւն մը կար նկարչին քով որ Բնութիւնը կը կերտէր այսպէս կտաւին վրայ, կտաւին անհուն տարածութեանց վրայ. թէ հանճարը, ինչպէս Աստուած, բարձր էր Բնութենէն որ հանճարին

մէջ էր, ինչպէս Աստուծոյ. թէ իւղանկարն ու Բնութիւնը նոյն
 էին...: Եւ իրօք, նկարներու պատառին ու իւղաներկին ա՛յն հո-
 տը զոր անասելի բաղձանքով մը կը շնչէի այն ատեններն արդէն,
 նո՛յն է կարծես ախուճքներու վրայ փտող վարեխներու (varech) հոտին,
 ծառոց կեղեւին, խալանջներուն, քարաքոսոտ ապառաժներուն հո-
 տին, լեռնային դաղձերուն ու ծոթրիններուն, արեղախոտերուն ու
 լապտանիներուն հոտին, նո՛յն՝ Բնութեան միւռոնային անպատում
 հոտին հետ: Եւ մարդուն հանձարն ու Աստուած ալ նոյն էին. ո՛հ,
 այն խաղաղութիւնը զոր զմայլումս կուտար նկարներուն անշարժ
 Բնութեան՝ կը թուէր միանգամայն նկարչին կարողութեան երջան-
 կութիւնն ու միանգամայն Աստուծոյ ամենազօրութեան փառքն ըլ-
 լալ: Ո՛րքան կրօնական է հիացումը... Եւ ո՛չ ասպաքէն այն ատ-
 եններն ես շապիկ կը հագնէի Եկեղեցին, և մոմերու բոցերուն և
 բուրվառին խունկին հետ անբացատրելի բաներու մէջ կը վերանար
 հոն երեւակայութիւնս: Եւ հիացումն ինքնին ո՛րքան բարոյական է,
 և ինչպէ՛ս անմեղութեան կը վերաբերի: Կրնա՞մ միթէ որոշել թէ իւ-
 ղանկարին մէջ ինչի՛ կը բաղձայի. վասն զի հիացումն ուրիշ բան չէ
 այլ բաղձանքին առաջին անկամաւոր յոյզը, նկարուած հովիւն
 ըլլալ կ'ուզէի թէ զայն յղացած նկարիչը, կամ ճշմարիտ Բնութեան
 կը տենչայի թէ զայն արարչագործող Աստուծոյ. ի՞նչպէս վերլուծել
 մանուկի մը զմայլումը, Կրօնքը: Միւս կողմէ, քանի որ հիանալը
 կը վերաբերի տղոց անմեղութեան, և «Այդպիսեացն է արքայու-
 թիւն երկնից», անոնց է նաեւ Գեղարուեստը. քանզի ի՞նչ է իրօք
 Գեղարուեստին գործը, եթէ ոչ բաղձանքներ արտայայտել ու ար-
 տադրել, երկին մէջ թէ դիտողին՝ բաղձալին ճշմարտացնել. (մինչ-
 դեռ Գիտութեան գործն է ճշմարտութեան բաղձալ, ճշմարիտը
 բաղձալի ընել), — և Կրօնքն ալ իր յղացումներով Գեղարուեստ մ'է
 (ու բարոյականովն ալ՝ Գիտութիւն մը): Եւ ես իմ մոմս վառած ու
 շապիկս հագած, զմայլմամբ, կը նայէի իւղանկարին. և հէք ծոծ-
 րակս անշուշտ կը յոգնէր քիչ մը, վերեւի պատկերին անխլիրտ յա-
 ռած դիրքէն, մինչդեռ երեւակայութեանս կարօտալից տեսիլներուն
 մէջ, իւղաներկ—Բնութեան մ'ու աստուածային նկարչի մը բաղ-
 ձախտաւոր յղացմանն ու երազին մէջ ընտանօրէն ու էովին սուղ-
 ուած էի ես...: — Անկարելի՛ է զայն ըլլալ նորէն, պարզուկ երա-
 ղուն տղեկը, և անոր անուրջին լրջութիւնն ունենալ տակաւին...:
 Կարելի ըլլա՞ր գէթ տեսնել զայն հոն, ու անոր փարի՛լ անգամ մը,
 պագնել լուռ չրթունքները, աչքերը, և այս աւիւնէն չզարմա-

հալը վայելել, վասն զի ան չէր զարմանար, հրեշտակի պէս ծանօթ
ու ընտանի որ էր անդրադոյն բաներու . . .

Բայց տարիներ անցան. օր մը հոյն իւզանկարը տեսայ հոյն
տունը . . . շատ գէշ անակնկալ մ'եղաւ ասիկա. ասի պատկերն էր
որուն առջեւ խորին կարօտի պահեր անցուցեր էի, որուն այնքան
ուշադրութիւն էի նուիրեր ու դեռափթիթ երեւակայութիւնս ի
սպաս դրեր էի. այս թերարուեստ անյաջող պարկե'րն է եղեր ան . . .
ճ'հ, ի'նչ կեղծ, անհեղեղ արտայայտում. ոչ մէկ դժագրութիւն ու
ոչ մէկ դոյն ճիշդ էր. հովիւին շապիկը մոմլաթէ էր աւելի քան
կակուղ կտաւէ. տաքատը որ գելակի դրկեր էր ազդերը՝ թաց կը
թուէր. երկարած անդամներն անհամեմատ էին իրանին հետ. ու
դէմքը, ո'հ, սիրելի այն դէմքը ցաւագին կերպով անիրական էր.
Իւզանդական սրբանկարներու կերպարանքին, աւա՛ղ, բոլոր սխալն
ու մեռելութիւնն ունէր: Ծառն իր շէկ ու գրեթէ ողորկ բունով ու
մանրիկ տերեւներով՝ ոչ մէկ կերպիւ ճշմարիտ էր. սուսբով ներկը-
ւած բուն մ'ունէր, կարծես թիթեղէ, և ո'չ բնաւ կը հասկցուէր
թէ ի'նչ ծառ էր այն. — ո՛րքան յաւակնութիւն և ի'նչ ամօթ. այդ
J. Davoudը զիս խաբեր էր: Անշուշտ ուրիշ շատ իրերու նկատմամբ
ալ յուսախաբութիւններ կրեց այն տղան, որչափ որ մեծցաւ. բայց
ստէպ աստիճանական հմայաթափումներ եղան անոնք, և յանդգայս
ուծացաւ երբեմնի թերափններէն, թէեւ շատ աւելի են այն բաներն
որոց վրայ ի տղայ տիոց հիացաւ և ցարդ չի կրնար ուրիշ կերպ
ընել. բայց ո'չ ապաքէն հիասթափումը հիացողներուն բաժինն է,
և անմեղութիւնն է առաջին պատրեալը նենգաժէտ աշխարհքին մէջ:
— Այո ուղեմն, խաբուեր էի. կ'ըսէի թէ ծառերը ճիշդ չէին, սիդա-
պանծ յաւակնոտ ձախլիկութիւններ, ինչպէս միւս ամէն բաներն
ալ. , թէ գետինը ո'չ տաք էր, ո'չ փխրական, ո'չ խորտուբորտ, այլ
դիւրաւ անհարթ էր առ առաւելն. ճամբան ո'չ մէկ պատրանք կուտար.
Գեղջկուհին գոյներու կոյտ մ'էր առանց բանաւոր շրջագծման մ'իսկ.
հեռաւոր լեռները, վաղեմի սրբազան լեռները չափազանց պայմա-
նագրական էին ու ծայրայեղօրէն կանոնաւոր, և ո'չ մէկ անօսրու-
թիւն ու կաղայնութիւն ունէին: Ամբողջ պատկերը ներկուած
մ'էր, պարզամտօրէն վրձնուած բան մը . . .

Սակայն ևս ի'նչ կ'ընեմ . . . ոչ, ոչ. մօտերս զայն դացի տեսայ
հորէն, ի'նչ ինչ մանրամասնութիւններ վերագտնելու, յիշողութեան
քանի մը պղտորութիւններ յստակելու համար. և այս անգամ նուա՛ղ

տգեղ երեւցաւ, ու աւելի տրտում... Ահ, իմ մանկութեանս մէջ
ինձմէ սիրուած ըլլալու բոլոր նուիրականութեամբը, համեմատաբար
աւելի ներողամիտ տարիքիս ու ժպտագին թոյլատու մտածողու-
թեանս առջեւ ամօթղածօրէն վերահաստատուեցաւ իր հին արժէքը-
այն տղան ըլլալու բուռն նախասիրութիւնս՝ համեստ իւղանկարն
անմեղադիր գորովով մը դիտել տուաւ ինծի։ Եւ նկարին ալ, J.
Davoudը, նոր ակնածանքով մը սիրեցի. — ով որ ես, ներէ, նե-
րէ...։ Ես այն նկարին իմ անմեղութեանս սքանչացումը խնկօրէն
վերընծայեի էի, ինչպէս ըրած պիտի ըլլայի գեղջկական խորանի
մը. և ի՞նչ կ'արժէ խորանին արուեստը, բազդատմամբ Տեսլակա-
նին՝ որու խորհրդանշանն է, համեմատ՝ ո՛րքան ալ հրաշարուեստ
ըլլայ, և բազդատմամբ անոր յառող հոգւոյն սրովբէական մաքրու-
թեան։ Ի սէր այն Տեսլականին, և զայն յանգէտս պաշտող Տղո՛ւն
սիրոյն, պիտի ժպտիմ միշտ այն հէք իւղանկարին...։

Արդեօք, կ'ըսեմ, Աղւոր — Հալան կուտա՞յ զայն ինծի որ սեն-
եակս կախեմ...։

11 Փետրւար 1906

ՍԿԻՒՏԱՐ

S. Zouffal

ԲՈՒՍԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԷՆ

Գիտենք թէ միակ ծառը որ քաջաբար կը դիմանայ ցուրտին՝ «Չինական լեմոնենի»ն է։ Չեռօէն 25 աստիճան վար ցուրտի կրնայ դիմադրել, առանց մնասուելու։ Չինական լեմոնենին կարճաբերձ և փշուտ թուփ մըն է. գարնան ճերմակ աղւոր ծաղիկներ կը բանայ՝ որոնք ծնունդ կուտան պզտիկ նարինջներու, մանտարինի խոշորութեամբ։ Այս պտուղին հոտը բեւեկնի ոգիի (թիրէմէն/թի բուհը) բոյրը կը յիշեցունէ. բայց երբ շաքարով եփուի, կրնայ ընտիր ճաշակուիլ։

ԲԺԻՇԿԻ ԽՕՍՔԵՐ

Արեւակցական — այսինքն ազգականի հետ — ամուսնութիւն կնքողները՝ թուլամորթ, ջղային և տկարակազմ սերունդի մը ծընունդ կուտան և ժամանակէ մը ետք անսերունդ կը վերջանան։ Սակայն և այնպէս երկու եղբայր երկու քոյր կրնան առնել, սա՛նամայր մը իր սանը զաւկին կրնայ առնել, և հոգեզաւակ մը՝ հոգեհօր զաւկին հետ ամուսնանալ։ Պէտք է զանազանել Առողջապահութիւնը ընկերային օրէնքներէն. վերեւ յիշուած ամուսնութիւններուն մէջ իրական արեւակցութիւն չիկայ առաջուց։

ՆՈՐԷ՛Ն ԲՈՒՍԱԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Բուսակերական դրութիւնը, — շատ ճոխ և շատ անդարար, — իրեն հիմ հունի մի՛ միայն բոյսերով անդառութիւնը, ինչպէս անմտաբար կը կարծուի։ Բուսակերութիւն (végétarisme) բառին ստուգաբանութիւնն է vegetare որ Լատի մէջ կը նշանակէ աճիլ, մեծնալ։ Այս սկզբունքին կը յարին կամովին, առանց բժշկական պատուէրի և հպատակութեան, իմաստասիրական բանավարութեամբ մը, ինչպէս եղան Լէօնար տը Վինչի, Նեւտոն, Միք. Անճէլօ, — որ, աւելի ուշ՝ միայն հացով ու գինիով ապրեցաւ, — Վակնէր, Թօլսթոյ, Էլիզէ Ռեքլիւ և այնքան ուրիշներ որոնք ստուգիւ չեղան տկարացած ուղեղներ։ Այսօր, բազմաթիւ կիներ ընդունած են այս դրութիւնը, ի սէր իրենց գեղեցկութեան. վասն զի Բուսակերութիւնը՝ մորթին, մաղին, ակռաներուն, մկաններուն մշտնջենի երիտասարդութիւնն ու անեղծութիւնն է, մինչ Մսամոլութիւնը կ'եղծանէ, կը թօշնեցունէ, հմայաթափ կ'ընէ մարմինին շնորհներն ամբողջ։

ՆՈՅԵՄԲԵՐ

Գրրական պիտոյք, մասիս ու մելան ,
Կաղամար , գրրիչ , ամէ՛նքը կ'ըլլան
Մեր խանութին մէջ,—թուղթի, գիրի հա՛նք,—
Եւ աժա՛ն ծախենք մենք՝ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆՔ . . . :

ՆՈՅԵՄԲԵՐ = 30 ՕՐ = ԹԸՇՐԻՆԻ ՍՍՆԻ

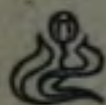
Նոյեմբեր անունը կուգայ *լս. novem* բառէն որ կը նշանակէ «ինը» : Այս ամիսն Գրգն էր Հռովմէական տարւոյն, վասն զի տարեգրութիւնը առաջ Մարտին կը հաշուուէր :

Տարւոյն տասնըմէկերորդ ամիսն է Նոյեմբերը՝ մեր գործածած Յուլեան տոմարի հաշուով, մինչ Եւրոպացիներուն գործածած Գրիգորեան տոմարի հաշուով՝ Նոյեմբերը 13 օր կանուխ կ'սկսի մերինէն :

Բանջարեղէնները կ'սկսին քիչնալ : Գետինները եղեամոտ, օդերը մառախլապատ եւ ցուրտ կ'ըլլան : Բաց ի մշտադալարներէն, բոլոր ծառերը իրենց տերեւներէն կը մերկանան, եւ խոտաշունչ քամին Ձմեռնամուտը կ'երգէ անջրպետին մէջ : Յորենը այս ամսուն կատուած է ալ, եւ մօտալուս ձմեռուան համար հարկ կ'ըլլայ ամբարել փայտ, ածուխ եւ սնունդի պաշար :

Նոյեմբերի խորհրդանիշ պատկերն է Աղեղնա՝ (Sagittaire)՝ որ զոդիակոսի Գրգ կենդանակերպն է, եւ զոր կը ներկայացունեն վերնամասը մարդ եւ ստորնամասը ձի՝ հրէշի մը կերպարանքով, ծախ ձեռքը կուրծքին եւ աջը՝ նետ մը քաշելու խիզախ դիրքին մէջ, որ Ուսորդութիւնը կը ցուցունէ, — վերջին զբօսանքը եղանակին :

Մեր նախնիք ՏՐէ կոչած են Նոյեմբեր ամիսը, որ է Աշուն եղանակին երբեակ ամիսներէն վերջինը : Ձկնորսութիւնը կ'ոգեւորի, անձրեւները հեղեղանման կը տեղան եւ կապարագոյն երկինքը ձիւնի փաթիլներ կը թօթափէ երբեմնակի : Բանաստեղծութիւնն ալ իր լեզուն ունի՝ որակելու համար բնութեան այս եռամսեայ շրջանը . «Աշունն է ճիպ հասունութեան, ընդերեկ կենաց» : — 1870 աւան թուականին սկիզբները թէեւ փորձ մը եղաւ Նոյեմբեր օտար անունը փոխանակելու Մէգն նոր յորջորջմամբ, — իբր համառօտութիւն «միգապատ ամիս»ի, — բայց ընդունելութիւն չի գտաւ :

ԶԻ ՃԱՆՉՆԱԼ

(ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ)

ԵՂ. — Ս. Յովհաննու Ոսկեբերանին

Ուր. — Պահր:

Պէտք է որ ձիուն ձիառ (garrot) բարձր ու հաստ ըլլայ: Կռնակը և կուշտերը՝ կարճ ու լայն: Գաւակը՝ երկայնաձեւ: Կուրծքը՝ խոր, քաջարուոր կողերով, և արմուկ (coude)ին ետեւօքը՝ առանց ներս գացած մասի: Ուսը՝ կարելի եղածին չափ շեղ: Զիատը՝ լայնկէկ: Սըրունքները (canon)՝ խիստ կարճ, աղէկ ցցուած և զօրեղ ձգտաններով (tendon): Ծունկերը և կարթերը (jarrot)՝ լայն, որոնց կողմնակի երեսներուն վրայ կարծր կամ կակուղ կռնատեր ըլլալու չեն: Կոճերը (թօփուգ, boulet)՝ խոշոր և որոշ: Սմբակները (sabot)՝ բարեձեւ, և կազմուած՝ ողորկ սև մակերեսով և եղջերային տոկուն նիւթով (corne): Լայնաբաց ռունգերը, գլխառաջքին (chanfrein) լայնութիւնն ու շիտակութիւնը, նաեւ ստորին կզակին ճիւղերուն բացութիւնը յատկութիւններ են որ կը փնտռուին ձիուն վրայ: Եթէ ձին ճակտէն դիտուի, մի' եւնոյն կողմին առջեւի ու ետեւի անդամները նոյն հաւասար ուղղութեան վրայ պարտին ըլլալ, այսինքն մին միւսը ծածկէ. այնպէս որ կարթին ծայրէն կամ ծունկին մէջտեղէն վերուստ ի վար քաշուած ուղիղ գիծ մը երկու հաւասար մասի բաժնէ անդամին ստորին մասը: Դարձեալ, եթէ ձին կողմնակի դիտուի, ծղիին արտաքին երեսին մէջտեղէն վերէն վար ձգուած ուղիղ գիծ մը պէտք է որ 2 հաւասար մասի բաժնէ ծունկը, սրունքն ու կոճը: Նոյնպէս ետեւի ոտքին վըրայ, վերի մսուտ մասին առջեւի ծայրէն (գալջա պաշը) իջած ուղղաձիգ մը պէտք է որ ուղիւ քիչ մը առաջ իյնայ:

Աւելցունենք որ կենդանին ազնուացեղ (սոյ աթ) ըլլալու է: Ազնուութիւնը կը յայտնուի՝ նայուածքին վառվռուն ըլլալէն և ականջներուն շարժականութենէն (որոնք կը վկայեն թէ կենդանին ուշադիր է իր շուրջ յառաջ եկած ամէն աղմուկի), և ա'յն դիմադրութենէն՝ զոր կ'ընէ, երբ պոչը վեր առնել ուղես:

ՄԱՐԴԿՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԵՐԱՐՆԵՐԸ

(Ամենայն Սրբոց Տօնին Առիթով)

Տֆթ. Ռու. Կեղծմաշկին շիճուկը գտնողը, որով մի-
լիոնաւոր տղոց կեանքը ստոյգ մահէ մը փրկեց:

Բասթօն. Հռչակաւոր կատաղարոյժը:

Սեն Վեցսան սը Բօլ. Աշխարհի մէջ է՛ն առաջ ինք
արթնցուցած ըլլալուն համար բարեգործութեան և գը-
թութեան զգացումը իր «ընկեցիկ տղոց» ապաստանա-
րանովը:

Բարմանթիե. Առողջ և աժան ուտելիք մը հայթայ-
թած ըլլալուն՝ աղքատ դասակարգին, գետնախնձորի
մշակութիւնը Ամերիկայէն բերելով:

Ճեննր. Իր պատուաստի գիւտին համար, որ արդի
բժշկութեան մեծագոյն գիւտերուն չուկէան եղած է:

Կիւթենպերկ. Հռչակաւոր գերմանացին՝ որ 1440ին
Մայանսի մէջ ըրաւ Տպագրութեան գիւտը ու նպաս-
տեց ժողովուրդներու կրթութեանն ու երջանկութեանը:

Էսիսըն, Ամօնթօն, Շաբ, Անքեռ. Հեռաձայնը, հե-
ռագիրը, հեռաւորութեան ջնջումը ասոնց կը պարտինք:

Աֆֆուս. Գերմ. գիտունը որ ամէնէն առաջ կազը
լուսաւորութեան գործածեց:

Տրնի Բաբեն, Սթեֆենսըն, Ֆրէսերիֆ Սօլաժ. Շոգին,
լոքումոթիւր և պտուտակը հնարողները:

Տը լ'Էբէ Աբբան, որ խուլ-համրերու նախախնա-
մութիւնը եղած է իր հաստատած նշաններու լեզուովը:

Վալանթեն Հաիւյ. Կոյրերուն համար յղացաւ ցըց-
ուած տառերը:

Մայեօ, որ Զերմին յաղթեց՝ սիւլֆատ տը քիմիկի
գործածութիւնը գտնելով:

Լիսթեռ. Ապանեխական դարմանումի հնարիչը և
վհուկը Վիրաբուժութեան: (Եւ լայլովքն հանդերձ):

Շք. — Ամենայն սրբոց հնոց և նորոց,
յայտից և անյայտից:

✱ Կիր. — Ը. գլխի Խաչի. Զ. Կիւրակէ 7

Հարամույ: Հաբաճէ:

Տ Ի Տ Ղ Ո Ս Ն Ե Ր

ԿՂԵՐԱԿԱՆ ՇՆՈՐՀԱԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ

Ա. Կաթողիկոսական. — Վեհաշնորհ Կաթողիկոս, Տէր Հայրապետ, Աստուածընտիր Հովուապետ, Առաքելաշնորհ Սրբազնապետ, Ն. Ս. Օծութիւն, Վեհ Սրբազնապետութիւն, (Sainteté): [Սուրբ և Աղթամարայ համար՝ «Երանաշնորհ կամ Շնորհազարդ Կաթողիկոս»]:

Բ. Պատրիարքական. — Ամենապատիւ կամ Բարձրաշնորհ Ս. Պատրիարք Հայր. Բարձր Սրբազնութիւն, Ն. Ամենապատուութիւն, (Béatitude):

Գ. Արքեպիսկոպոսական. — Պերճաշնորհ Արքեպիսկոպոս, Սրբազան Տէր կամ Արհիաշնորհ Սրբազան. Արհի Սրբազնութիւն (Éminence):

Դ. Եպիսկոպոսական. — Գերաշնորհ Եպիսկոպոս, Հայր Սրբազան, Ն. Սրբազնութիւն (Grandeur):

Ե. Վարդապետական. — Գերապատիւ կամ Հոգեշնորհ վարդապետ, Հայր Սուրբ, Ն. Սրբութիւն կամ Ն. Գերապատուութիւն, (Révérendissime):

Զ. Քահանայական. — Հայրաշնորհ Քահանայ, Տիրաշնորհ Հայր, Արժանապատիւ, Տէր Հայր. Ն. Հայրութիւն կամ Արժանապատուութիւն (Révérend):

Է. Սարկաւազական. — Բարեզարդ Սարկաւազ, Տիրացու Եղբայր. Եղբայրութիւն, (Frère):

[Քարոզիչներու տրուած անականն է «Բարեխրատ», և Անաջնորդներու տրուած անականն է «Բարեշնորհ»]:

Բշ. — Ս. Ստեփաննոսի Հովմայ հայրապետին, և Քահանայից, և Սարկաւազաց և Ժողովրդաց որք ընդ նմա կատարեցան:

Գշ. — Ս. Ակիլիսիմեայ եպիսկոպոսին, և Յովսէփա քահանային, Առնալայ տարկաւազին և Պղտոսնի վկային:

ԽՆԴԱԿՑԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿ

ԳՐԶԻ ԵՂԲՕՐ ՄԸ ԱՄՈՒՄՆՈՒԹԵԱՆՆ ԱՌԻԹՈՎ

Ազնիւ Թէոդիկ,

Պիտի սպասէի որ մեղրալուսինը անցնէր և այնպէս գրէի: Այդ ամսուն գրուածները չեն կարդացուիր, մէկ կողմ կը նետուին: Երկու իրար սիրողներու ինչ բան, իրենց միութեան առիթով: Գինովցած երկու ճուղողումներու՝ իրենց մենութիւնը թողելու է. այն բուրաստանին մէջ ուրիշ ձայներ մը դեր չունին:

Բայց մեղրալուսիններ կան որ ամիսով չեն հաշուելիր, կեանքեր կը տեսնեն: Ճշմարիտ սէրերուն կը պատկանին այդ տեսակները. հետեւաբար ձեզի երկու տող ուղղելու համար կեանք մը ամբողջ սպասելու էի:

... Խորանին առջեւ կեցած ատեննիդ, չիտակ ըսէք, մտքով չի խնդացի՞ք ձեզի սիրել քարոզող ամուրիին վրայ: Ձեռքերնիդ սեղմող ամուրի ընկերներնուդ քթին չը ծիծաղեցա՞ք քիչ մը: Ձեզի ուղղուած երջանկութեան մաղթանքները կրցան բան մը աւելցունել ձեր դիտակից երանութեան վրայ. կամ գէթ, մտքերնիդ բան մը մնաց այդ ամէնէն: Ես այնպէս ըրի: Հին սէրեր, սրտի բաղձանքներ մեռած էին արդէն: Այն օրը թողած էի ամէնը ու խանդոտ սլացքներուս ընկեր կ'առնէի մէկը՝ որուն սիրտը իմ ժպիտներուս ու դառնութիւններուս հաւատարիմ բոյնը պիտի ըլլար յաւիտեան: Ստորագծած բառս ետ չեմ առներ, որովհետեւ «յաւիտեան»ը զգացած եմ ու կ'զգամ, ամէն անգամ որ կը մտածեմ միւս եսիս, կեանքի ընկերունիս, որուն օրերը իմիններուս խառնուած, անդրչիրմի երանութիւններով կ'արփաւէտեն կեանքս, այս աշխարհէն սկսելով:

Ես մանչուկ մը ունիմ. հատ մըն ալ ձեզի կը մաղթեմ: Անիկա պէտք մըն է. անիկա շարունակութիւնն է, յաւերժացո՛ւմն է սիրոյ երազին: Օր կուգայ որ երկու սիրողներն ալ, լուռ, աչքերնին վար կ'առնեն, ընկճուած, մտածկոտ ու տխուր: Այդպիսի վայրկեաններու համար է որ երբորդ անմեղի մը ճիշդ պէտք է՝ նայուածքները իր վրայ կապելու, և իրմէ ասդին՝ զանոնք սիրուած յաւիտեանին ուղղելու համար:

Իզմիր, 8 Նոյ. 1902

Ձերդ սիրով
Ռ. ՈՐԲԵՐԵԱՆ

ԳԶ. — Պատիւ:

ԵԶ. — Ս. հայրապետացն Մեղրիանոսի, Ա. ղեքանդրոսի, և Պօղոսի խոստովանողին. և Նոստրացն Մարկիանոսի և Մարտիրոսի:

ՀՐԵՇՏԱԿՆԵՐԸ

(10 Նոյեմբեր, Օրոշան Տօնախմբութեանն Առիթով)

Ուր. — Պատմ.

Հրեշտակները Աստուծոյ պատգամաւորները ճանաչուած են, և են բոլորովին աննիւթ ու իմացական էութիւններ՝ որոնք աստուածային ստեղծագործութեան մէջ առաջին տեղը կը գրաւեն: Հայ լեզուն և գրագիտութիւնը հետեւեալ հոմանիշներն ունին իրենց համար. — Զուարթուն, հրաբուն, հրանիւթ, հրաքերան, հրեղէն զօրք, դասք հրեղինաց, վերնասեռք, պատգամաբեր երկնից, երկնային առաքեալ, միջնորդ երկնից, ամբիծ ոգի, լուսեղէն էակ, վերնագաւառի թեւաւոր բնակիչ, երկնակենցաղ, երկնակրօն ոգի, երկնային զօրք, եւլն:

Իրենց կատարած պաշտօնին համեմատ՝ մասնաւոր անուններ տրուած է իրենց. ինչպէս, պահապան, հոգեառ կամ մահուան հրեշտակ, աղօթքի հրեշտակ: Ըստ բարեպաշտական կարծեաց, անոնք դէպի Աստուծոյ գահը կը տանին արդարներու աղօթքը և անոնց խունկերուն բուրումը: Կան նաեւ չար հրեշտակներ, որոնք դասալիք եղած՝ երկինքէն լսարուեցան:

Հրեշտակները կը ներկայացունեն մարդկային դիմադիծերով, վասն զի մարդը միակ էակն է որ իր մէջ կը միացունէ հոգին ու նիւթը: Իրենց կուտան սպիտակ թեւեր, իբր խորհրդանիշ պաշտպանութեան, նաեւ ցուցունելու համար այն արագութիւնը՝ որով կը սուրան, Աստուծոյ հրահանգները կատարելու համար: Պատմութեանն լուսեղէն, ճերմակ ու թեթեւ է, և գրէթէ միշտ պարուրուած՝ ամպային ծուէնով մը: Հրեշտակապետներէն Գաբրիէլն է որ ձեռքը շուշան մը բռնած, աւետեց Ս. Կոյս Մարիամին՝ հրաշալի մարդեղութիւնը Բանին: Ռափայէլը՝ որ Աստուածաշունչի բարեպաշտ հրեան բուժեց իր կուրութենէն: Միքայէլը՝ որ անսաստ հրեշտակներու պարագլուխը զգետնեց: Կան նաեւ Քերուիքէ, Սերուիքէ եւլն:

Փոխաբերաբար հրեշտակ բառը կը գործածուի, առաքինի, անմեղ, հեղ անձերու, քաղցրաձայններու, գեղադէմներու. իսկ սիրոյ մէջ հիացումի կոչական մըն է:

(ԲԱՌԳԻՐՔԷՍ)

Շբ. — Ս. հրեշտակապետաց Գաբրիէլի և Միքայէլի՝ և ամենայն Էկնային զօրաց:

ԱՆՈՒՍ ՏԷՐՏԷՐԸ

(ԱՆՄԵՂ ԿԱՏԱԿ)

Ուսումով ի բնէ տնանկը, խիղճով՝ ետքէ՛ն սնանկը :
Սին է դանկը, և հին՝ դրպանքը :
Բարոյականի իր «խարթան» . — Հոգի . սիրոյ նա-
հանգը : Սիրտ . մեղքին սահանքը :

Գիտէ թէ քանի՞ արշըն է սքեմին էրկանքը, ու
քանի՞ սանթիմ . . . իրիսկինին լանքը :

Զատկի Ծնունդի միտքը կ'իյնայ «Պարտքերնիս տան-
ք»ը, և կլոր մէծիտը կը խորհի . . . նշխարքով կնքած
ատեն պատանքը :

Կա՛յ աւելի անուշ ձայն մը՝ քան դրամին արձա-
գանգը, ու «քէմէրը կապել»էն վերջն է որ կը սիրէ
անցունել արձակ կեանքը :

Ինէ քենէ աղէկ կը ճանչնայ ուտելիքին հագնելի-
քին թանկը . աժան կը գնէ ապրանքը . իսկ եթէ խաբ-
ուի՝ չի խնայեր խօսքերուն ճանկը :

Օրուան մէջ 2 մեռել : Ժամկոչին՝ — «Քաշէ՛ ծօ չան-
կը» . ու մեռնողի՛ն կեօրե կը կշռէ երգածին վանկը :

Վրան փնտռէ՛ սուտերուն հանքը, սըւոր՝ թափած
լուտանքը, նըւոր՝ ջարդած գովանքը . և ջիղերո՛ւն կը
դպի՝ թէ որ աղքատ մը բնակի տանը քովտանքը :

Լաւ սերտած է էրիկ-կնկան վէճերու հանգաման-
քը, — չըսի՞ խորամանկը : Երբ տեսնայ խնդիրին մէկ
մութ երանգը, «Ընե՛մ մի, չընե՛մ մի . . .» զինքը կ'առ-
նէ վարանքը :

Բայց դուն բարա՛ ըսէ անոր, ոտքը կ'առնէ խղճմը-
տանքը, և աչքը՝ վտանգը : Տակէն երբ ելլայ փորձան-
քը և լսուի յանցանքը, նախ չըլլար անտեղուանքը :
Ետքէն կը ցցուի աչքին վանքը . հապա փիլոնէ՛ զրկան-
քը : Կա՛մ անանկը, կա՛մ ասանկը :

. . . Ամէն օր նայիլ ծոցին ցանկը, պաշտօնակցին
ծուխը ձգել ճանկը . ա՛ս է իտէալ իր ջանքը : Աստուծոյ
ժանգը . . . :

✱ Կիր. — Թ. զկնի խաչի, է. կիւրակէ 7
շարժուց : Հարաւիկ :

Բշ. — Ս. Մելիստի Անտիոքոյ հյրպտ.ին,
Միսասոյ եղիպտացոյն, և միւս Մելիստի-
սի եպիսկ.ին, Բուրայ բնչ.ին Լայն :

Խ Տ Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

Խտուժիւնը կը ցուցունէ թէ հեղուկ կամ հաստա-
տուն մարմին մը ջուրէն քանի՞ անգամ աւելի ծանր է :
Երբ ըսենք — օրինակի համար — կապարին խտուժիւնը
11,35 է, կը նշանակէ թէ 11,35 անգամ աւելի ծանր է
ջուրէն : Եւ ինչպէս որ 1 տասանորդամէթր խորանարդ
ջուրը կը կշռէ 1 քիլօ, 1 խորանարդ տասանորդամէթր
կապարը պիտի կշռէ 11 քիլօ 350 կրամ : Ուրեմն թանձ-
րուժիւնը ցոյց կուտայ այդ մարմինին 1 խորանարդ տա-
սանորդամէթր ծանրուժիւնը՝ քիլոկրամով : Որովհետեւ
միշտ պէտք կայ այս ծանրուժիւնը գիտնալու, ուստի
ստորեւ ցոյց կուտանք բաւական թիւով դործածական
մարմիններու թանձրուժիւնը :

Հ Ա Ս Տ Ա Տ Ո Ի Ն Մ Ա Ր Մ Ի Ն Ն Ե Ր

(Հող, Մետաղ, Խառնուրդ)

Բուսահող.....	1,25	Երկաթ	7,78
Դժուարահերկ հող.....	1,40	Սնդիկ.....	13,59
Բրոսի կաւ	1,70	Ոսկի	19,30
Կրահող.....	1,60	Հսկոսկի.....	21,50
Չոր ու նուրբ աւազ.....	1,40	Կապար	11,35
Խոնաւ աւազ	1,90	Զինկ.....	7,19
Շիւնուածափար.....	1,25-2,60	Միւտալ պողպատ	7,82
Մարմար	1,70	Անագապղինձ	8,44-9,24
Բնապաղէղ	2,60	Արոյր	7,30-8,65
Արծաթ	10,51	Չուածոյ (fonte)	6,80-7,84
Պղինձ	8,90	Շիշի ապակի	2,65
Անագ	7,29	Յախճապակի	2,24

Հ Ե Ղ Ո Ի Կ Մ Ա Ր Մ Ի Ն Ն Ե Ր

Խտացած ծծմբ. քքու	1,840	Զէք	0,915
Պեղիկ	0,890	Կաթ	1,030
Բեռեկնի ոգի.....	0,864	Գինի	0,990
Աղֆոյ	0,800		

ԱՂՈՒԱՇԻԿ ԶՐՈՅՑՆԵՐ

Եշ. — Ս. Գուրխապ, Սամուելապ, Աբիբապ
սրկւթիւն, Ռոմանովի միայնակեցիւն, մանկան
խոստովանողի և Հիւսիսային գիւղատնային :

Ուր. — Պապ :

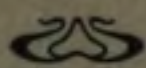

Հանդերձեղինաց վաճառատուն մը :

— Զո՛ւտ բուրդ է աս քօսթիւմը, գնեցէ՛ք կ'ըսեմ,
չէք զղջար :

Յաճախորդը համոզուած՝ կը ցնծայ դրամը, կը հագ-
ուի ու դուրս կ'ելլայ : Ծամբան, ձի մը կ'սկսի խած-
նել հագուստը՝ ուսէն :

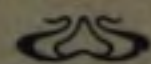
— Զո՛ւտ բուրդ, հէ՛ . . . , վա՛յ սոսկալի . . . խպնե-
ցա՛ւ սըւոր կերպասին զո՛ւտ խոտ ըսելու, կը խորհի
մարդուկը, խածնուած ուսը չոյելով :

Հին առած մը կ'ըսէ թէ աքաղաղը ո՛ր ժամուն որ
խօսի, կը նշանակէ թէ սուտ մը ճութուեր է :

— Ինչո՞ւ համար, կը հարցունէ հետաքրքիր մը. ա-
քաղաղները աւելի աւտունե՛րն են որ կը խօսին :

— Օրաթերթերը այդ պահո՛ւն է որ կ'սկսին տըպ-
ուիլ, կը պատասխանէ ուրիշ մը :

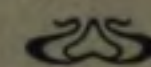
Պարահանդէսի մէջ :

— Սա պատուհանին քով կեցող . . .

— Դեղի՛ն մազերովը :

— Այո՛, սիրտս սաստի՛կ յարած է անոր. արդեօք
հայ կ'ելլա՞յ կ'ըսէք :

— Շիտակը որոշ բան մը չեմ կրնար ըսել : Բայց
խնդրեմ, ե՛րբ որ յաջողի՛ք՝ ինծի իմաց տա՛ք : Հիմակու-
հիմայ ամուսինն ըլլալու դժբաղդութիւնը ունիմ :

Ամբողջ կիրակիի թափառումէ մը վերջ, որսորդը
տուն կը վերադառնար ձեռնունայն : Եւ որովհետեւ չէր
ուզեր անյաջող երեւիլ իր կնոջ առջեւ՝ շտապաւ ճա-
գար մը գնեց հաւ ծախողի խանութէ մը, որ, սակայն,
քանի մը օրուան որսացուած ըլլալուն ծա՛նր կը հօտէր :
Կինը կռահելով խնդիրը՝ ճագարին կը մօտենայ և ական-
ջէն փարտալու ձեւ մը կ'ընէ : Ամուսինը շուարած .

— Զեմ հասկնար կոր, ինչո՞ւ ատանկ ըրիք :

(Կինը քմծիծաղ) — Ըսի որ «Աղւորիկ ճագար, կի-
րակին ամբողջ խորել կուտա՞ս էրկանս, ահա վիճակդ
ա՛ս կ'ըլլայ» :

— Է ի՞նչ պատասխանեց :

— «Ես հինգ օր է, ըսաւ, անտառէս բացակայ էի,
տեղեկութիւն չունիմ . . . » :

Հ Ր Ա Բ Ո Ւ Խ

Ինչ ինչ լեռներու հրաշնչութեան կ'ըսուի հրաբուխ, այսինքն լեռներ՝ որոնց գագաթէն ատեն ատեն դուրս կը ժայթքին հրեղէն փոթորիկներ հալած ու բոցակէզ նիւթերու, ինչպէս լավա, փոշի, քարի բեկորք, եւլն.։ Հրաբուխի մը բացուածքը կը կոչուի հրաբերան (cratère)։ Այդ ժայթքումներուն տեսարանը մեծաշուք և ամենի է միանգամայն, գիշերը մանաւանդ։

Հրաբուխին ֆրանսերէնն է volcan. եկած է Լատ. vulcanus բառէն։ Դիցարանութեան մէջ Vulcainը (Հեփեստոս) կրակի չաստուածն էր, և որդին՝ Արամազդի ու Հերայի։

Հրաբուխներու պատճառը, երկար ժամանակ վէճի դուռ բացած է գիտուններու, որոնք այսօր կը մեկնեն դայն, — ինչպէս գետնաշարժք և լեռանց կազմութիւնը, — կեդրոնական ջերմութեան ազդեցութեամբ՝ որ երկրագունտի կեղեւը անհաւասար կերպով բարձրացունելով, անոր ինչ ինչ մասերուն մէջէն իրեն ճամբայ կը բանայ և յառաջ կը բերէ այսպէս հրաբխային ժայթքումները։

Իտալիոյ մէջ Վեսուվ լեռը տխրահռչակ է իր յաճախագէտ ահարկու հրաբուխներով։ Կը գտնուի 8 քիլոմէթր հեռու՝ դէպի հարաւ-արեւելք, Ապենինեան լեռնաշղթային կցուած։ Իր ստորոտին շրջանը կը հաշուեն 40 քիլոմէթր, և կատարին բարձրութիւնը՝ 1200 մէթր։ Վեսուվ Քրիստոսի 63 թուին, փետրվար ամսուն բորբոքած է, և 79ի օգոստոսին պատահած՝ այն մեծ բորբոքումը որ քանդեց Պոմպէի, Հերքուլանում և Սթապիա քաղաքները, և որուն զոհ դնաց Պլինիոս երէց անուն հռոմ. հռչակաւոր բնապատումը։ Ատկէ մինչեւ 19րդ դար՝ սա կարեւոր բորբոքումները ունեցած է Վեսուվ. — 203, 422, 512, 685, 993, 1036, 1139, 1500, 1631, 1779, 1794 և 1819։ Յիշենք նաեւ անցեալ տարուանը՝ որ մարտի վերջերը պատահեցաւ, անասլատի վերածելով իր շուրջի ընդարձակ շէնութիւնները։

Շբ. — Ս. առաքելոցն Անդրէի և Փիլիպպոսի։

Կիր. — Ժ. զկնի թաշի։ Բարեկենդան պահոց Յիսնակաց։

ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ ՍԻՐՈՅ ՄԱՍԻՆ

«Թէ որ մարդերուն եւ հրեշտակներուն լեզուներ խօսիմ եւ սէր չունենամ, ես ձայն հանող պղինձին պէս եղայ, կամ հնչող ծնծղաներուն պէս: Եւ քէ որ մարգարէանամ եւ հասկնամ բոլոր խորհուրդներն ու գիտութիւնը, ունենամ բոլոր հաւատք՝ մինչեւ լեռները տեղափոխելու, եւ սէր չունենամ, ոչի՛նչ եմ»:

ՊՕՂՈՍ ԿԹԱՔԵԱՆ

* Սէրը հրեշտակներուն կողմէ՝ մոլորակներուն տրուած ողջոյնն է:

* Աստուած երկինքի՛ն ամբողջութիւնն է, Սէրն ալ մարդուս ամբողջութիւնը:

* Ա՛ն որ զիս է՛ն շատ չարչարեց ու սաստիկ դառնացուց սիրտս, ա՛ն է որ ո՛չ սիրած է զիս, և ոչ ալ ատած:

* Երիտասարդը բոլոր ուժովը կը սիրէ, ո՛յժ որ երթալով կը քիչնայ: Ծերը բոլոր տկարութեամբը կը սիրէ, տկարութիւնն որ երթալով կ'աւելնայ:

* Ո՛վ որ սէր ունի զԱստուած իր մէջը կը բնակեցունէ, վասն զի Աստուած սէր է: (Ներսէս Շնորհալի):

* Բան մը չի բաւեր Սէրին: Սէրը երբ երանութիւնը ունենայ՝ դրախտը կ'ուզէ. երբ դրախտը ունենայ՝ երկինքը կ'ուզէ: Երանութիւն, դրախտ, երկինք՝ Սիրոյ մէջն են:

* Սէրը անցողական տենդ մըն է որ կուգայ քեզի սարսուռով մը և կ'անհետի յորանջումով մը:

* Ապրելու համար պէտք է աշխատիլ: Յետոյ, դա՛րձեալ ապրելու համար՝ պէտք է սիրել. ինչու որ սիրտն ալ կ'անութենայ:

* Հոգին ալ — ստամոքսին պէս — չափազանցութեան չի տոկար: Երբոր առեմք պաշտածնիս, սէր փրսխել մը չէ՞ ատիկա:

* Եթէ սիրող մը չըլլար տիեզերքիս մէջ, արեւը թերեւս մարէր:

* Եթէ քար ես՝ մազնէս եղիր. եթէ տունկ ես՝ զգայնիկ եղիր. եթէ մարդ ես՝ սէր եղիր:

* Իրերը սեւ են, արարածները՝ անթափանց: Թափանցիկ կ'ըլլայ էակ մը, երբ կը սիրուի:

Բշ. — Ա. օր պահոց Յիսնակաց:

Գշ. — Բ. օր պահոց Յիսնակաց:

Ա Յ Յ Ա Ք Ա Ր Տ

Այցաքարաւոր 300 տարուան հնութիւն մը ունի : Ժէ . դարուն վերջերը Բարիդ հրատարակուած գիրքի մը մէջ կը պատմուի թէ պարզ խաղի թուղթի մը ետեւի դին անուն մը կը գրուէր . և բարեկամի մը տուն կը ձգուէր , իբր այցելութեան նշան : Այս է ահա ծագումը այցաքարտին որ երկարատեւ ձեռագիր եղաւ և Լուի Ժ. Գ . օրով միայն տպագիր վիճակ մը առաւ : 1750ի տեսնենք ներք սկսան գեղեցիկ դարդերով շրջանակել այցաքարտը՝ որ նորաձեւութեան կարգ անցաւ : Զարդանկարիչներ՝ Ֆրակօնար , Ծօֆար , Մօրօ եւլն . հիանալի ծաղկներով պճնեցին թուղթի այս կտորիկները , որոնց վըրայ անուններ մերթ ձեռքով կը գրուէին և մերթ կը քանդակուէին անձնուրին ճաշակին համեմատ : 1780ին , այցաքարտն իր սեթեւեթեալ ձեւը փոխելով՝ միայն դափնիներով դարդարուեցաւ : Յետոյ երեւցան «կլասէ» տեսակները : Մինչեւ 1835 , այցաքարտը պարզ թուղթերու վրայ կը տպուէր , երբ թղթավաճառ մը արուեստագիտական նոր քարտ մը հնարեց՝ ժապաւէնով շրջանակուած :

Այսօր այցաքարտն ընտանեկան ու ընկերային յարաբերութեանց մէջ անհրաժեշտ տարր մը դարձած է : Ներկայիս մէջ տպագիր կամ վիմագիր , քարտին վրայ մարդ իր անունը դնել կուտալ և կը գործածէ երկու գլխաւոր նպատակով՝ իր անձը ներկայացունելու համար . — Ա . երբ այցելութեան չի կարենայ երթալ , հատ մը կը խրկէ : Բ . Այցելութեան գացած ըլլալով՝ տեսնելիք անձը երբ բացակայ գտնէ , հատ մը կը ձգէ : — Հարսանիք , տօնական օրեր , անուն , մկրտութիւն , մահ , յանձնարարական եւլն . պարագաներ են որոնց մէջ այցաքարտը մեծ դեր կը կատարէ ու կը տարբերի սովորական նամակներէ , իր քանի մը տողնոց պարունակութեամբը , կամ , շնորհաւորական բանաձեւերու համառօտագրութեամբը : Առանց դարդի կամ դարդագիրի պարզ այցաքարտերը նախամեծար են :

Պշ. — Ք. օր պահոց Յիւնական , ԸՅ. ծախումն Ս. Աստուածածնի երկոց ամաց ի տանարն :

Եշ. — Ք. օր պահոց Յիւնական ,

ՁԵՌՆՈՑՆԵՐՈՒ ԼԵԶՈՒՆ

Սիրահարներու Հասցեին

Ձեռնոցներէն մին գետին ձգելը «այո» կը նշանակէ .
աջ ձեռքին մէջ զանոնք բոլորելը՝ «ոչ» :

Երբոր հասկցունել ուզէ օրիորդ մը թէ ա՛լ անտար-
քեր է , կիսովին կը հանէ ձախ ձեռնոցը : —

Յոյց տալու համար թէ կ'ուզէ որ իր ետեւէն գան ,
ձեռնոցները ձախ ուսին կը դարնէ :

«Ա՛լ զքեզ բնաւ չեմ սիրեր»ը կը յայտնուի՝ ձեռ-
նոցներովը պզտիկ հարուածներ տալով կղակին տակ :

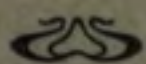
Ձեռնոցները հակառակ կողմ գարծունելը «Զքեզ
կ'ատեմ» կը թարգմանուի :

Ձեռնոցներու ճմուռթները շիտկելը «Զեր քով ըլլալ
կը փափաքիմ» ըսել է :

Եթէ մարդ ուզէ սա սիրուն խոստովանութիւնն ը-
նել , «Կը պաշտեմ զքեզ» , երկու ձեռնոցը մէկէն գետին
կը ձգէ :

Երբ ցոյց տալ ուզէ թէ բարկացած է , ձեռնոցնե-
րովը ձեռքը կը ծեծէ :

«Ձեռնոցներու լեզուն» հնարած է ազնուատոհմ
անգլուհի մը :

ԿՈԶՆԱԿԻ ՉԱՅՆ

80 սանթիմ երկայնութեամբ բարակ առասանի մը
մէջտեղէն կապեցէք արծաթ դգալ մը : Առասանին եր-
կու ծայրերը երկու ձեռքով բռնելով ձեր ականջներուն
մէջ խօթեցէք և ձեռքովիդ գոցեցէք զանոնք , ու քիչ
մը մարմիննիդ վար ծռած դիրքով մը դգալով թելը
առջեւնիդ կախեցէք : Եթէ ուրիշ մը՝ ուրիշ դգալով կա-
մաց մը դպի ձեր դգալին , ճշմարիտ կոչնակի ձայն պի-
տի լսեն ձեր ականջները :

Ուր. — Ե. օր պահոց Յիսնակոյ :

Շք. — Ս. Գրիգորի օքանչեւագործին,
Նիկողայոսի հայրապետին, և Միւսոնայ
Եղիսկոպոսին :

Մ Ի Տ Ք Ի Մ Ա Ր Զ Ա Ն Ք

* Լերան մը համանող կենդանին ո՞րն է : — «Ա.քաղաղը, որովհետեւ կասար ունի» :

Կոյր մը տեսաւ զայն, անդամալոյծ մը բռնեց զայն և խուլ մը լսեց զայն. ի՞նչ կը նշանակէ : — «Բացարձակ Սուտ» :

* Ամէնէն զօրաւոր կենդանին ո՞րն է : — «Խղուռնը, որովհետեւ իր տունը կռնակովը կը տանի» :

* Ամէնէն յամառ առարկան ո՞րն է : — «Թմբուկը, մինչեւ որ չի ծեծես՝ չի պատասխաներ» :

* Նկարիչները ինչո՞ւ համար այնքան դժուարաւ կ'արտադրեն իւղաներկ պատկեր մը՝ ծովու փոթորիկ ներկայացունող : — «Որովհետեւ գործածածնին իւղ է, ծովն ալ վայրկենաբար կը հանդարտի այդ հեղուկին ներկայութենէն» :

* Ո՞վ է լաւագոյն խոհարարնիս : — «Անօթութիւնը» :

* Անճարակ բժիշկներուն սխալանքը ինչո՞վ կը ծածկուի : — «Սեւ հողով» :

* Յակոբ հահապետին երազին մէջ երեւցած սանդուխը ո՞ւր կը գտնուի հիմայ : — «Սրբազան Պատմութեան 127րդ էջին վրայ, տող 19րդ» :

* Ինչո՞ւ համար ձմեռ ատեն հովը աւելի՛ պաղ է քան թէ ամառը : — «Որովհետեւ ձմեռ ատեն թող չեն տար որ հովը բնակարաններէ ներս մտնայ» :

* Որո՞նք են այն դորձաւորները որոնք իրենց աշխատութիւնը հակառակէն կ'սկսին : — «Քանդակագործները» :

* Ի՞նչ է Յաւիտենականութիւնը : — «Օր մը առաջ երէկի և առաջնի վաղուան» :

* Ո՞վ է այն որ երբ տաքը տեսնայ՝ ձեն ու անուներ կ'ուրանայ : — «Սառը» :

* Կ'այրի՞ եթէ ջուր նետէք վրան. ի՞նչ է : — «Զի մարած կիր» :

Կիր. — Ա. Յինականց, Հարմարեալ :

Բշ. — Ս. Կուսմանցն Յովհաննայ և Վահրկունայ :

ՏԻԿԻՆԸ ԿԸ ԳԱՆԳԱՏԻ

Տա՛մ սալօճի՛ն մեջ Տիկի՛նն միայնակ
Կը դի՛սէ դուռսի ձիւնը ու պարէ ,
Տնկած աչքերը, — սիրոյ միայն ակ, —
Կը յարէ .

— «Սա հա՛ւն-Ֆն առած չըլլայի աշխարհ . . . »:

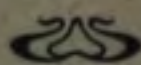
Կրկին խորասույզ իր փաթեթներուն,
Անհոգ, անտարբեր, կարծես համր ու խուլ .
Խոշոր աչքերուն ակնարկով ներհուն
Կ'ըսէ. — «Ա՛յ օղուլ,
Ինչո՞ւ ես անոր ըլլամ կինն ու ի՞նչ»:

Ֆօթօյլին վրայ, ձեռքը թափեցին,
Կ'սկըսի կարդալ թերթը Le Journal.
Առաջինը ալ ֆոնէն կուգայ դա՛ր Վիշնի.

— «Ո՛ւՖ ընթերցո՛ւմն ալ . . . ,
Էրիկըս չիյսէ նոյն իսկ աշխարհուն ալ »:
«Խընայէ, Աստուա՛ծ, զիս չե՞ս մեղքեցնար»,
Կը շարունակէ՝ յուզուած, շնչասպառ,
«Մազերըս լարեր, մարմինս ալ քրնար,
Ո՛հ, պօռամ պառ պառ,
Ինչո՞ւ կապուեցայ երկան մը ի սպառ»:

* * *

Առաջել աղան, ամուսին բարի,
Մեղմիկ մը կուգայ հըպիլ մերկ ուսին .
Կ'երկարէ Տրփիկ մ'որուն կը փարի
Տիկինը արի,
Բացագանչելով, — «Տիպա՛ր ամուսին . . . »:

Տըղուն արցունքը սրբողն է joujou,
Իսկ հա՛ւն-Ֆն ինչո՞ւն . . . աղամանդ, bijou :

5 Ապրիլ 1906. ԻԻՍԿԻԻՏԱՐ

Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Գշ. — Ս. Դուկիանովի բնիչ. ին, Տարագոսի,
Պորոսի, և Անդրոնիկովի վկայից. և Ռե-
սիմայ և այլոց աշակերտացն Պորոսի

Գշ. — Պաճիք

ՊՕԼՍԱՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐ

«ՍՈՒՐ ՀԱՆԴԱԿ»

Ե2. — Ս. Կղեմայ հայրապետին և Բագարա-
տայ Տոռմենայ եպիսկոպոսին :

Ուր. — Պանք :

1899 մարտ Տին Կ'սկսի հրատարակուիլ Կ. Պօլսոյ մէջ այս օրաթերթը Տիգրան Ճիվէլէկեանի արտօնատի-
րութեամբ : Կը շարունակուի ցայսօր պատկերազարդ ա-
ռաւօտեան հայաթերթ , խմբագրական մարմինը կաղ-
մուած ըլլալով հետեւեալ անձերէ . —

Արամ Անտոնեան (Խմբագրականք , այժմէութիւն-
ներ , քննադատական յօդուածներ եւայլն) :

Արիկ Միւսղահեաճեան (Եկեղեցական քրոնիկ , տըն-
տեսական ու քննադատական յօդուածներ , եւայլն) :

Գեղամ Բարսեղեան (Ներքին լուրերու բաժին և
գրական ու քննադատական յօդուածներ) :

Շաւարշ Միսաքեան (Արտաքին լուրերու բաժին և
ընկերային հարցեր) :

Տիգրան Գասապեան (Սրբագրիչ , օգնական խմբա-
գիր և գրական յօդուածներ) :

Յակոբ Վարժապետեան (Լրաբերութիւն) :

Իր աշխատակիցներն են Հ. Մէնէվիշեան , Տիկին
Հոիփիմէ Արապեան , Օր. Էլզա , Արշակ Ալպօյաճեան ,
Միհրան Ուղուրլեան , Սարգիս Թիւթիւնճեան , գաւա-
ռային թղթակիցք եւայլն : Ուղեւորական երկու թեր-
թօն , ազդեր Ա. և Դ. էջ :

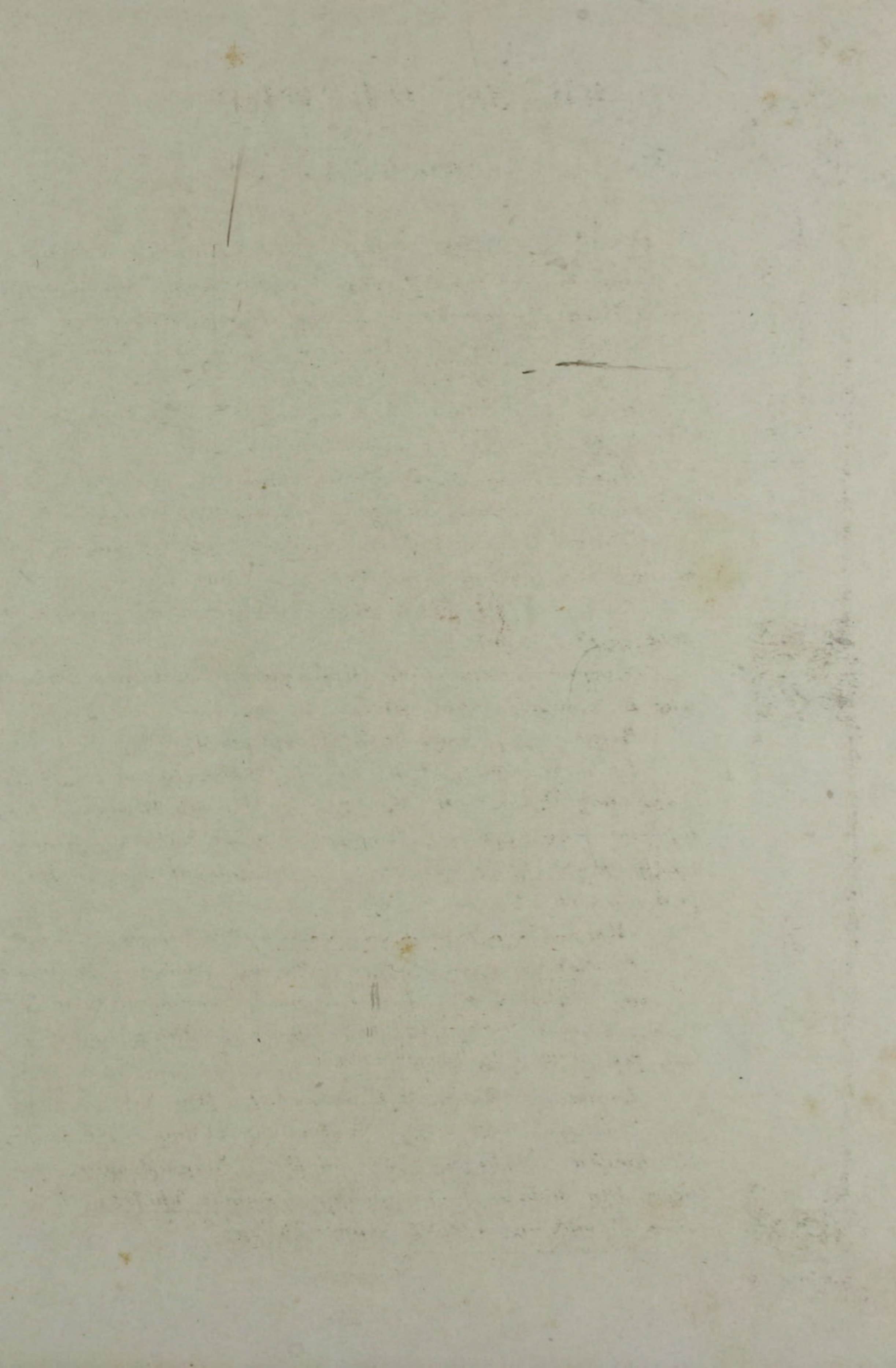
«Սուրհանդակ» թեւակոխած է Զրդ տարեշրջանը :

Բաժանորդագրութիւն . — Պօլսոյ համար տարեկան
75 դրշ . , վեցամսեայ 40 : Գաւառայ համար 100 և 50 :
Արտասահման 22 ֆրանք և 11 ֆրանք : Զեռքէ կը ծախ-
ուի թիւը 10 փարայի :

Հասցէ . — Պապը Ալի ճատտէսի , թիւ 20 :

Ծաւալ . — Զորս էջ՝ վեցեակ սիւներով . էջի լայնք
41 սանթմ . , երկայնք 54 $\frac{1}{4}$ սանթմ . : Շաբաթ օրերը հոր-
րորդ էջը փոխան ծանուցմանց՝ գրական նիւթեր և օ-
տար մատենագրութենէ հատուածներ :

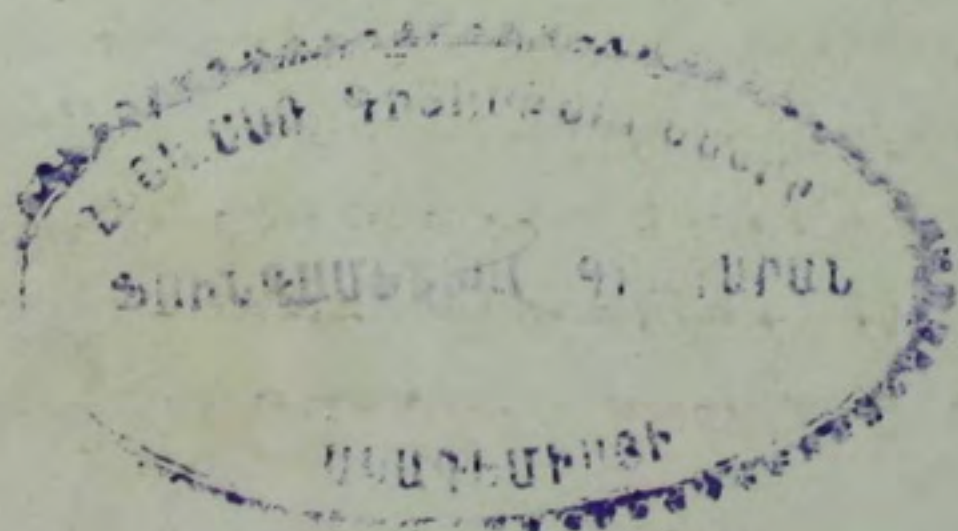

ԲԻԶԱՆԴ Մ. ՊՕԶԱՃԵԱՆ

Հրապարագիր, Թերթօնի Թարգմանիչ եւ

ՀԵՂԻՆԱԿ

շարք մը Դասագիրքերու

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԻՆ ԳՈՐԳԵՐ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ)

Ա.

ԱՐԴ ո՛րքան ալ փորձէ խորը թափանցել Արեւելեան Արուեստին պատմութեան, վաղնջական անյիշատակ հնութեան մը մառախլապատ աղջամուղջին մէջ առ խարխափ ընթանալու կը դատապարտուի միշտ, զի ժամանակի «խաւարին անդունդ»ին մէջ գրեթէ անհնարին է ծագման մերձաւոր թուական մը սահմանել և բարգաւաճման կամ անկման հանգրուաններն որոշել: Ժամանակի ամենածախ ճիւղաններէն կորզուած հատակոտոր նշխարներ ինքնին անբաւական են յագուրդ տալու մարդկային այն ընդոձին հետաքրքրութեան թէ արեւելեան վաղեմի քաղաքակրթութեան ո՛ր շրջաններուն մէջ ծագում առած է գորգագործութեան արուեստը, և ո՛րպիսի փուլերէ անցած է մինչեւ իր այսօրուան վիճակը: Եթէ կարելի չէ գորգին ծագման թուականը ճշդել, բայց գէթ այսօր հաստատուած իրողութիւն մ'է թէ գորգը էապէս արեւելեան արտադրութիւն մ'է, և իբրեւ արեւելեան հին քաղաքակրթութեան համագոյակից, անոր հետ ծնած ու ապրած է, բարգաւաճման ու անկման նո՛յն ելեւէջներէն, նոյն փուլերէն անցնելով, մինչ տակաւին Եւրոպա իր խոր քունը կը խորդար: Քրիստոսէ յիսո՛ւն դարեր առաջ, Ինդոսի, Գանգէսի, Տիգրիսի, Եփրատի ափերուն և Նեղոսի հովտին մէջ ապրող արեւելեան հին աղգերուն անձանօթ չէր գորգագործութիւնը կամ հիւսսական արուեստը, թէպէտ գորգն ի սկզբան սահմանուած չըլլար այն նպա-

տակին՝ որուն յատկացուած է այսօր: Բնաւ կարելի չէ տարակուսիլ թէ այժմ Պարսկաստանի, Հնդկաստանի, Կեդրոնական Ասիոյ և Թուրքիոյ մէջ գործածուող ծանրագին գորգերուն հիւսական ու դարդանկարական արուեստը, անշուշտ աւելի կամ պակաս այլազան երանգաւորումներով, յար և նմանն է ա՛յն հիւսական ու դարդանկարական արուեստին որ երբեմն այնքան ծաղկած ու բարգաւաճած էր արեւելեան հին ազգերուն մէջ, ինչպէս կը հաստատեն հընութեան ամէնէն վաւերական յիշատակարանները: Մովսէսի Հնգամատեանին, Ելից Գրքին, Սողոմոնի առակներուն և Երգ Երգոցին, հելլէն բանաստեղծութեան նախահօր՝ Հոմերոսի անմահ երկերուն մէջ անպակաս են յիշատակութիւններ որք գորգին անցեալ փառքը կ'երգեն:

Թողունք Աստուածաշունչ Մատեանը, և շատանանք միայն քանի մը անցողակի հատուածներ յիշատակելով Հոմերոսի քերթուածներէն: Կարելի է ըսել թէ Իլիականի և Ոդիսականի մէն մի երգին մէջ, հելլէն քերթողաճայրը կ'յիշէ ծանրագին պաստառներ և օթոցներ, ստէպ թաթիս, թաթիթոն բառերով, զոր սովորաբար կ'որակէ ֆալոս, ֆէնոս (չքեղ, փառաւոր) մակդիրներով: Թաթի բառը, որ այսօր պարզապէս գորգ կը նշանակէ, թերեւս Հոմերոսի օրով կը նշանակէր ու է հիւսուածոյ պաստառ կամ օթոց, ճոխ երանգներով ու նկարներով դարդարուն: Եւ արդարեւ գորգը կամ օթոցը, մեր այսօրուան առտնին հանգստաւէտ ու տաքուկ կարասին դառնալէ դարե՛ր առաջ, գլխաւորաբար ծառայած կը թուի ապարանքներու, մեհեաններու, տաճարներու որմերը սրահակելու, քաղիններ, սեղաններ, խորաններ գեղազարդելու, պատուհաններ ու դուռներ վարագուրելու, եւայլն:

Իլիականի Թ. երգին մէջ (տող 400) յիշատակուած կը տեսնուի թէ «Ակամեմոնի հերոսները ծիրանեփայլ գորգերու վրայ կը նստին»: Ժ. երգին մէջ (տող 156) ըսուած է թէ «Դեոմեո իր վրանէն» դուրս կը ննջէր, բայց գլուխը կը հանգչէր փառաւոր գորգի մը վրայ: ԻԴ. երգին մէջ խօսուած է «տասերկու փառաւոր գորգեր»ու վրայ զոր ալեւորն Պրիամոս, ուրիշ ծանրագին նուէրներու հետ, ընծայած է գուպարայաղթն Ա. քիլլէսի, իբրեւ փրկանք Հեկտորի մարմնոյն:

Ոդիսականի մէջ ոչ նուազ հետաքրքրաշարժ յիշատակութիւններ կան: Դ. երգին մէջ (տող 298) կը կարդանք. «Հեղինէ, Նեստորի և Տելամաքի յատկացուած անկողիններուն վրայ փռել կուտար գորգեր կամ օթոցներ որք այլազան նկարներով ճոխացած էին»:

է. Երգին մէջ. «Արեթէ կը հրամայէ ամէնէն գեղեցիկ գորգերը
փռել Ողիսեւսի անկողնին վրայ»: Հոմերոս իր յիշատակած փառա-
ւոր գորգերուն նկարներուն նկատմամբ թէեւ որոշ բացասորութիւն
մը չի տար, այլ Իլիականի Գ. երգին մէջ (տող 125-127) կը յիշա-
տակէ թէ «Հեղինէ իր դարպասին մէջ կը հիւսէր փառաւոր օթոց մը
որուն վրայ կը նկարէր Տրոյացւոց և Հելլէնացւոց մեծագործութիւն-
ները, ինչպէս նաեւ այն աղետալի ճակատամարտները, որոնց շար-
ժառիթն ի՛նք եղած էր»:

Հելլէն ոչ սակաւ հեղինակներ, ինչպէս Եսքիլէս, Սոփոկլէս,
Հերոդոտոս, Թէոկրատ ևն. որք դարաւոր ժամանակաւ յառաջ են
Քրիստոսէ, նմանապէս կը խօսին պերճափառ ու նկարէն օթոցներու,
պատառներու, գորգերու վրայ: Մեր թուականին առաջին դարե-
րուն մէջ ապրող հեղինակներէն, ի մէջ այլոց, յիշատակելի է Արի-
էն (90-170 Յ. Ք.) որ իր «Արշաւանք Մեծին Աղեքսանդրի» սլաւո-
մութեան մէջ, կը խօսի Մեծին Կիւրոսի դամբանին վրայ, որ բարե-
լոնեան արուեստին ամէնէն ճոխ, ծիրանեփայլ ու նկարէն օթոցնե-
րով ծածկուած էր: Աթենէոս (իր 230 Յ. Ք.) իր «Խնջոյք գիտ-
նոց» գործին մէջ կը խօսի դարուն շքեղափայլ ու պերճաշուք գոր-
գերուն ու անոնց նկարներուն վրայ, և մասնաւորապէս կը յիշա-
տակէ պարսկական փառաւոր գորգեր, որոնց նկարները կը պատկե-
ցնեն այլազան խորհրդաւոր անասուններ, այլ և այլ միսգիք խոր-
հրդանշաններ, արուեստին բովանդակ նրբութեամբ բանուած:

Բոլոր այս հատակոտոր վկայութիւններէն ինչպէս կ'երեւի,
գորգը պատկառելի, դարաւոր հնութիւն մ'ունի, և հետեւապէս
գորգագործութեան հետ արուեստը արժանի է քննասէր ու հնա-
խոյզ միտքերու ուսումնասիրութեան:

Բ.

Թէեւ, պատմական պարզ յիշատակութիւններէ զատ, նախա-
քրիստոնէական դարաշրջաններէն մնացած նշխարներ կը պակսին,
անշուշտ ժամանակին հետ անհետ կորսուած, սակայն անժխտելի է
թէ այսօր գոյութիւն ունին կարգ մը գորգեր՝ դարաւոր ճշմարիտ
հնութեամբ՝ որք արեւելեան գործագործութեան արուեստին եր-
բեմնի բարգաւաճման անսուտ վկաները կը հանդիսանան: Լոնտոնի
արուեստահանդէսը (1851), ուր ի տես դրուած էին հնդկական ու
պարսկական թանկագին գորգեր, մեծ ուշադրութիւն հրաւիրած էր

արդէն արեւելեան գորգագործութեան արուեստին աննման նմոյշներուն վրայ: Բայց Վիեննայի գորգի ցուցահանդէսը, որ 1891 թ. գարնան տեղի ունեցաւ, ոչ միայն հանրութեան առջեւ անժխտելի կերպով կը հաստատէր արեւելեան հին գորգերու իրական գոյութիւնը, այլ և լաւագոյն խարխիս մը կ'ընծայէր նորանոր ուսումնասիրութեանց, այսինքն թէ արեւելեան հին գորգերու վրայ երեւցած խորհրդանշանական նկարներն արեւելեան ո՞ր ցեղերուն և ազգերուն երեւակայութեան ծնունդ են, արիակա՞ն ծագում ունին թէ սեմական, Հնդկաստան թէ Չինաստան, Իրա՞ն թէ Դուրան երկնած են զանոնք, ի՞նչ էր անոնց սկզբնական նշանակութիւնը, հնութիւնն ի՞նչ վիճակի մէջ աւանդած է միջին դարուն, և այս վերջինն ի՞նչ բարեշրջումներ կրել տուած է անոնց: Ահա կարգ մը հարցումներ որք տակաւին անլոյծ կը մնան:

Վիեննայի «գորգահանդէս»ը, որուն մասնակցած էին եւրոպական գրեթէ բոլոր թանգարանները՝ իրենց գեղեցիկ հաւաքածոներով, արեւելեան աննման արուեստին տեսակ մը յաղթանակն էր: Հոն, իրարու քով, կը փողփողէին բուրդէ և մետաքսէ նրբարուեստ սքանչելի գորգեր, որոնց նկարներուն մեծվայելուչ ոճը, հիւսուածքի ճարտարութիւնը և երանգներու ճաշակաւոր շողշողուն արփաւէտումը հիացում կ'առնէին: Այդ հնադարեան և մեծագին գորգերուն մէջ յիշատակելի է աւստրեան Կայս. ընտանիքին սեփական գորգ մը, որ ապագասեան շրջանի գլուխ-գործոց մ'է, և որսորդական կեանքոտ տեսարան մը կը պարզէ, թերեւս Մեծին Շահ Ապսպասի անձնական դարաստանին մէջ իրապէս տեղի ունեցած մեծ որսահանդէս մը: Կանաչ և ծաղկաափիւռ յատակի մը վրայ, պարսկական տարազով ձիաւորներ զհետ կը սնդին աւիւծներու, յամոյրներու, այծքաղներու, նապաստակներու, ազուէսներու, վարաղներու և ուրիշ վայրի երէներու: Ինչպէս որ ձիաւորները իրենց տարազով պարսիկ են, այնպէս ալ այդ երէները Պարսկաստանի յատուկ են. իսկ գորգին ջուրք (եղերք)երուն մէջ երեւցող թեւաւոր հերեշտակները ոգիներ են պարսկական: Բայց ի՞նչպէս մեկնել գորգին կեդրոնական վահանակին և չորս անկիւններուն մէջ պարզուող առաստելական էակներու սա պայքարը. — Կոնակ կոնակի կեցած երկու վիշապներ իրենց երախը կը բանան մտայածին հակայ թռչունի մը դէմ, որ անոնց վրայ կը ճախրէ: Նկարին այս մասը կենսական փոխառութիւն մը կը թուի, զի փիւնիկին դէմ վիշապին ոգորումը ստէպ կ'երեւի չինական արուեստին հին գործերուն վրայ, իբրեւ խորհրդանշանը Մինկա Հարստութեան:

Պարսկական արուեստը իր բովանդակ փթթումին գագաթնակէտը հասած էր Սաֆեանց հարստութեան օրով, մանաւանդ Մեծին Շահ Ապպասի ժամանակ, (1617-դար) :

Այսպէս, պարսկական արուեստին բուն վերածնութիւնը կ'սկսի Մեծին Շահ Ապպաս Ա.ի իշխանութենէն (1587-1628), երբ այս մեկնաս-Վեհապետը, իրեւ արուեստի սիրահար, իր ուղղակի հովանաւորութեան ներքեւ առաւ գորգագործութիւնը : Նոյն դարաշրջանէն մնացած գորգերու արձանագրութիւններն ալ կը վկայեն թէ իր դարպասին սրահներուն մէջ իսկ մեծածախս ու հիասքանչ գորգեր հիւսել տուած է առաջնակարգ ազնիւ նիւթերով և երկրին ամէնէն քաջարուեստ գորգագործներուն ձեռամբ, որոնց մէջ սահմանակից երկիրներէ բերուած արուեստագէտներ եւս անսպակաս էին : Պարսկական արուեստին բեկորներուն վրայ կատարուած հնագիտական խուզարկութիւնք կը հաստատեն թէ ապպասեան շրջանի գորգերուն մեծափառ նկարները կը զանազանին հին իրանեան կամ դուրանեան նկարներէն, և այդ դարաշրջանի մէջ իրանեան արուեստը պատուաստուած կ'երեւի չինական արուեստով, զի կ'ըսուի թէ, ասիական ցեղին բոլոր շահերը և մասնաւորապէս Շահ Ապպաս, մասնաւոր նախապատուութիւն մը կ'ընծայէին չինական գեղեցիկ արուեստին համար : Այս ճշմարտութեան ապացոյց են չինական վիշապն ու փիւնիկը, խորհրդաւոր զինանշան, որ ստէպ նկարուած կ'երեւի Ժ.Ձ. դարու գորգերուն վրայ, ինչպէս նաեւ պարսկական արուեստին միւս զանազան ճիւղերուն արտադրութեանց վրայ, — մանրանկարներ, կիտուածանկարներ, կաշեղէն ու պղնձեղէն առարկաներ եւն. : Աւելին կայ. իտալական արուեստն ալ բոլորովին անմասն չէ պարսկական արուեստին վերածնութեան մէջ, զի պարսկական աւանդութիւն մը կ'ըսէ թէ Սաֆեան ցեղին Շահերէն մին պարսիկ երիտասարդներ խրկած է Իտալիա, Ռաֆայէլի օրով (1473-1530), կամ անոր աշակերտներուն օրով, և անոնք ալ ի դարձին՝ նոր նկարներու թելադրիչն եղած են :

Պարսկական արուեստին վերածնութեան շրջանէն մնացած գորգերն այսօր առասպելական գիներով կը ծախուին, և հին ու նոր աշխարհի մեծափարթամ Նոպասներուն անյագուրդ ցանկութեան առարկայ կը դառնան : Ոսկին իր դարպասումը աննախանձ ու աննիւազ կը շռայլէ Ժ.Ձ. դարու պարսկական արուեստին չքնաղ նկարներուն, որպէս թէ անոնք անդուգական գոհարներ ըլլային : Եւ յիշաւի, եթէ մեծ պատկերհաններու, մեծանուն անդրիագործներ

բու գլուխ-գործոցներուն հանդէպ ոսկիին յարգը կը նսեմանայ, մի-
թէ գեղարուեստական գորգ մը, որ դարաւոր հնութեան մը դրոշմն
ունի, ինքնին նկար մը չէ՞: Տեսած էք երբեք պարսկական ար-
ուեստին գլուխ-գործոցներէն մին: Առանց տեսած ըլլալու կարելի
չէ գաղափար մը կազմել հիւսական արուեստին կատարելութեան,
նկարին մեծափառ ոճին և գոյներուն պայծառ ու կենդանի պէս-
պիսութեան վրայ: Ինչպէս չը հիանալ այն լայնախորհուրդ միտքին
վրայ, որ երկնած ու ձեւակերպած է այդ փասայեղ պատկերը. այն
ձկուն ու դիւրաթեք մասներուն վրայ՝ որք գեղմին ու մետաքսին
թելերուն ցանցակերպ ոտտայնումին մէջ կենտաւորած են նկարչին
խորհուրդը և վրձնին հմայքը: Ու ինչպէս չ'սքանչանալ այն նարո-
տաներկերու արուեստին վրայ՝ որ կրցած է գղաթին թաւշանոյշ
յատակին վրայ փռել այն պսպղուն ու վէտվէտուն գոյները զորս
յակինթի մը պրիտմակներուն մէջ խաղացող լոյսերը միայն գիտեն
ցոլացընել:

Պարսիկներու հաւաստիքին նայելով, — որոնց քիչ մը չափա-
զանցիկ մեծախօսութիւնը պէտք չէ մոռնալ, — եւրոպական թան-
գարաններու, մուսէոններու մէջ և մասնաւոր անհատներու ձեռքը
գտնուած ապստանական շրջանի գորգերը կը նսեմանան այն մետաք-
սեայ փափկահիւս ու շքեղաշուք գորգերուն քով՝ որք Սաֆեանց
ցեղին Շահերուն շիրիմները կը ծածկեն ի Քում (Դաւրէթի նահանգ) և
ի Մէշէտ (Սօրասանի նահանգ), — երկու սրբավայրե՛ր պարսիկ բա-
րեպաշտութեան: Պարսիկն իր բովանդակ կեանքին մէջ երկու մեծ
խտէալ ունի. Մէշէտ այցելել և Քէրպէլայի մէջ թաղուիլ: Երբ Մէ-
շէտ այցելող պարսիկ մը սկսի նկարագրել իր տեսած աննման ու
չնաշխարհիկ գորգերը, զարմանքէ հիացում և հիացումէ արբշու-
թիւն կը թաւալի. կորսնցնելով չափ ու քանակ՝ անոնց արժէքը
գնահատելու համար, միլիոններ ու միլիոններ:

Գ.

Զարմանալի զուգադիպութեամբ մը ԺԶ. դարը եղած է նաեւ
հնդիկ գորգագործութեան բարգաւաճման դարագլուխը: Հնդկաս-
տանի կայսրերէն Մեծն Աքպար (մօկօլ, 1542-1605) իր անձնական
հովանաւորութեան ներքեւ կը դնէ երկրին բնիկ արուեստները, ի
մասնաւորի գորգագործութիւնը, և Պարսկաստանէ յատկապէս վար-
պետներ բերել կուտայ՝ որք հիանալի գորգեր կը հիւսեն Լահորի

արքունիքին համար, պարսկական հիասքանչ նկարակերտութեան հետեւողութեամբ: Բայց աքպարեան շրջանէն վերջ, այդ դժագրութիւններն իրենց յարգը կը կորանցնեն, և Պէնկազօրի, Ճահօրի ու Լահօրի մէջ նախապատուութիւն կ'ընծայուի երկրաչափական ձեւերու՝ որք աւելի համապատասխան էին հնդկական ճաշակին ու հաւատքին: Շատ հաւանական է որ ԺԶ. դարու հնդիկ գորգագործութեան գեղեցիկ նմոյշներ այսօր գոյութիւն ունենան Լոնտոնի արքունիքին ու Ճէյքօրի թանգարանին մէջ:

Կեդր. Ասիա եւս ի հնումն շատ աղուոր գորգեր արտադրած է: Պելուճիստանէ մինչեւ Աֆղանիստան, բովանդակ երկրին մէջ գորգագործութիւնը սիրելի ու շահարեր զբաղումն էր ամէնուն: Մարքօ Բօլօ, իտալացի ուղեւոր-պատմիչը (1256-1323) կը հաստատէ թէ Կեդր. Ասիոյ թիւրքմէններուն մէջ (նախկին Սելուճեանք) աշխարհի ամէնէն շքեղ ու փայլուն գոյներով գորգեր կը հիւսուէին: Նոյն իտալացին կը յիշատակէ նաեւ թէ քաղաքներուն մէջ տեսած է հայեր՝ որք գորգագործութեամբ կը պարապէին, ինչպէս Պարսկաստանի մէջ: Պելուճիստանի և Աֆղանիստանի մէջ պատրաստուած գորգերուն պատկերները աւելի երկրաչափական ձեւեր էին, ինչպէս դարաւոր ժամանակ առաջ, այնպէս և այսօր, և այս՝ արդիւնք է ժողովրդին հաւատքի ըմբռնման: Պելուճեան և աֆղանեան բուրդէ գորգերուն մէջ կը գտնուին ա'յնպիսի նրբահիւս, նկարակերտ ու խորոտ նմոյշներ՝ որք մետաքսէ շինուածներէն աւելի փայլուն են, ինչ որ թերեւս երկրին լոյծ տարրին քիմիական բաղադրութեան արդիւնքն է: Կեդր. Ասիոյ ժողովրդոց մտաւոր կարողութիւնն արդէն անբաւական է ըմբռնելու այն հոյակապ նկարներն որք պարսկական հին գորգերու յատուկ են:

Պարսիկն է միայն գեղատեսիլ ծաղկանկարներու մեծ ըմբռնողը: Առհաւական ժառանգութիւն մ'է այս, որ դարերէ ի վեր կարծես իր ուղեղին բոլոր ծալքերուն մէջ տպաւորուած է: Դիտած էք պարսիկին ծաղկասիրութիւնը. նորօրինակ զուարթութեամբ մը կը տօնէ ան Բնութեան մեծ զարթօնքը, 'նէվրուզը՝ որ ծաղկանց փրթութումըն նախադուռն է: Ո՛ւր որ ալ գտնուի՝ կը մշակէ ան իր պարտէզն ու սիրահար է ծաղիկի: Ա.փ մը հողը, — կամ, եթէ հող չունենայ, — իր սափորիկը կը կանաչորդէ: Ասիական ո՛չ մէկ ժողովուրդ նոյնքան պաշտում ունի հանդէպ ծաղկին ու նոյնքան կ'ըմբռնէ անոր բանաստեղծութիւնը, որքան պարսիկը: Դիտուած է որ Բարսիները Պոմպայի վիթորեան դարաստանները կ'այցելէին մի

միայն օդ ծծելու համար, այսինքն ողջ պահիկ պտոյտ մը ընելու դիտաւորութեամբ: Հնդիկը ընդհակառակն իր ժամանակը կ'անցունէր ծաղկանց է'ն համեմուտ ու բարկ բոյրը շնչելով, տերեւներ փրցընելով և մատներուն մէջ ճմլելով ուռնգերուն կը տանէր և քթախոտի պէս կը շնչէր: Եւ սակայն եթէ ճշմարիտ իրան մը իր երկայն պարեգօտով ու բրդեայ սեւ գդակով՝ պատահաբար ժուռ գար այդ ծաղկալից դարաստանին մէջ, հաւատացէք որ կանգ պիտի առնէր և հիացման մէջ խորասոյզ՝ պիտի խոկար ընդերկար ճամբուն վրայ գտնող մէն մի ծաղկի առջեւ, ու երբ վերջապէս հանդիպէր իր խոնավ ծաղկին, անոր դիմաց պիտի տարածէր իր օթոցը կամ փախաթը, և անոր ստորոտը գճկած՝ պիտի երազէր հիախանդ, մինչեւ որ արեւը դէպ ի հորիզոն խոնարհէր. յետոյ ծնրադիր՝ իր սղօթքը պիտի ընէր, և ապա երջանիկ՝ պիտի վերադառնար տուն: Այսպէս ամէն օր պիտի շարունակէր, մինչեւ թօշնումը իր խոնավ ծաղկին:

Ահա այսպէս կը պաշտուի ընութեան այդ հրաշալիքը՝ պարսիկէն. և պարսիկը այլ եւս իւրացուցած անոր ձեւն ու գունագեղութիւնը, եղած է մեծ վարպետը ծաղկանկարի: Կը ճանչնայ ան իր երկրին բոլոր ծաղիկները, բաժակէն, առէջէն, ծղօտէն սկսեալ մինչեւ սրսիկ, ու գրեթէ ամէնքն ալ կերպարանած ու կենդանացուցած է գորգին ստեւոտ այտին վրայ:

Պարսկաստան այսօր ալ մեծ շահաստանն է գորգագործութեան: Քիրմանի Աֆշարները, Աստրապատի ու Պուճնուրի թիւրքմէնները, Ֆարսիստանի Քաշկայիները, Ֆարսի և Իրազի արարք, Քերմանշահի Շահսէվանները և ուրիշ ցեղեր, — թափառաշրջիկ կամ նստողական, — գորգագործութեամբ կ'ղբաղին, հին ու նոր աշխարհի անվերջ խնդրանաց գոհացում տալով իրենց տոհմիկ արհեստին ընտիր ընտիր արագորոյթներովը:

21 Ապրիլ 1906
Կ. ՊՕԼԻՍ

Հայկեր Վ. Հոյեմեյ

Դ Ե Կ Տ Ե Մ Բ Ե Ր

Ո՞ւր պատրաստւին ՀԱՐՍԱՆԵԱՅ ՏՈՄՍԵՐ,
(Որոնց հաւնի՛ն իսկ դուքեր ու կոմսեր):
— Տէր-Ներսէսեանե՛նց Տըպարանին մէջ.
Գիներն ալ այն տեղ չունին ելեւէջ . . . :

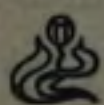

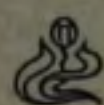

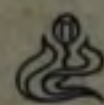
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ = 31 ՕՐ = ՔԵԱՆՈՒՆԻ ԷՎՎԷԼ

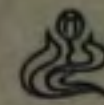
Դեկտեմբեր անունը կուգայ Լատ. *Decem* բառէն՝ որ կը նշանակէ «սասը» : Այս ամիսը 10րդ-ն էր Հռոմէական տարւոյն , վասն զի տարեգրուիսը առաջ Մարտին կը հաշուուէր :

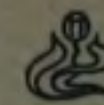
Տարւոյն տասներկուերորդ ու վերջին ամիսն է Դեկտեմբերը՝ մեր գործածած Յուլեան տոմարի հաշուով , մինչ Եւրոպացիներուն գործածած Գրիգորեան տոմարի հաշուով՝ Դեկտեմբերը 13 օր կանուխ կ'սկսի մերինէն :

Այս ամսուն է որ Երկիրն իր ընծացքին մէջ ծմեռուան արեւակայքը կը հասնի , այսինքն այն կէտը որ Երկրիս՝ Արեւին է՛ն մօտ գտնուած կէտն է եւ որ կը կոչուի՝ «մերձակէտ» : Յորեկը կ'երկարի , գիշերը կը կարճընայ եւ օդը սաստիկ ցուրտ կ'ընէ : Բնութեան մեղեղութիւնն է գրէթէ . դադար՝ երկրագործական ամէն տեսակ աշխատութեանց : Վառելանիւթը կը սղի , եւ արջառներ հանգստուէն կերպով կը ճգնեն գոմերու անկիւնը :

Դեկտեմբերի խորհրդանիշ պատկերն է Այծեւել-ը (*Capricorne*)՝ որ զողիակոսի 10րդ կենդանակերպն է , եւ զոր կը ներկայացունեն յառաջակողմը այծ՝ իսկ յետակողմը գալարուն պոչով վիշապ-հրէշի մը կերպարանքով :

Մեր նախնիք ՔԱՂՈՅ կոչած են Դեկտեմբեր ամիսը , որ է Չմեռ եղանակին երբեակ ամիսներէն տառաջինը : Այս ամսուան տասնին կը հանդիպի «գարա զըշ»ը , որ բո՛ւն ծմեռն է , ու քանի մը օր յետոյ Ս. Յակոբը չուշանար «իւ մօրուքը Թօթ-վելու» : Չմեռուան այս երկար գիշերներուն՝ հարսնիք եւ երեկոյթ իրարու կը յաջորդեն . ամէնուն միտքը սեւեռեալ կը մնայ դէպ ի կաղանդ , եւ վաճառականք փոյթ կը տանին իրենց հաշուեկշիռը պատրաստելու : — 1870ական Թուականին սկիզբները Թէեւ փորձ մը եղաւ Դեկտեմբեր օտար անունը փոխանակելու Չէ-նի-ը նոր յորջորջմամբ , — իբր համառօտութիւն «ծիւնաբեր ամիս»ի , — բայց ընդունելութիւն չի գտաւ :

ՀՈՅՍ ԵՒ ԱԶՔԻ ՀՈՅՍ

Գիշերներու այս երկարութեանց մէջ, երեկոյթ, հաւաքոյթ կամ գիշերային զբաղումներ կը հարկադրեն զձեզ ճրագի լոյսին տակ մնալու ժամերով: Ականողիքը շատ բան կը տուժէ սակայն արուեստական լոյսի այդ մթնոլորտներուն մէջ: Որպէս զի մինչեւ ծերութիւն առնելով մնայ ձեր տեսողութեան գործարանը, պարտիք հետեւիլ սա պատուէրներուն:

1. Զգուշանալ յանկարծակի մութէն լոյսի անցնելէ:

2. Բնաւ չի կարգալ՝ երբ օրը տարածամած է ու մութը կոխած:

3. Այնպէս մը պառկիլ որ արթննալու ատեն լոյսը աչքի չի զարնէ:

4. Աշխատելու պահուն լոյսը բարձրէն կամ աջակողմէն ստանալ, և ո՛չ թէ դէմէն: — Չափազանց լոյսը և լամբարի լոյսով երկար աշխատութիւններ կը մնասն աչքին:

5. Գիրք կամ ձեռագործ մէկդի թողլով հանգչիլ, երբ աչուրնիդ յոգնած զգաք, կամ, խխելու պէս:

6. Չաշխատիլ չի զտուած քարիւղի մը աղտոտ լոյսին ներքեւ:

7. Սենեակին ձեղունը կապտագոյն, ու գետնի գորգերը և պատերը կանաչ պահել՝ Մայր-Բնութենէն ընդօրինակելով, որ է, Երկինքը՝ կապոյտ, և Երկիրը՝ կանաչ:

8. Մոմին լոյսը դողդղացող ըլլալուն՝ յարմար չէ մեր գիշերային զբաղմանց. տեսողութիւնը կը յոգնի ատկէ: Քարիւղի լամբար երբ գործածենք, վրայի շիշը պարտի ծածկուած ըլլալ լուսամփոփով մը, և այնպէս մը վարօք հաստատուած որ անոր բոցը զերծ մնայ աշխատողին տեսողութենէն, այսինքն մութը մնայ աչքը: Լուսամփոփն ալ պարտի բացարձակապէս անթափանց (opaque) ըլլալ, և երբէ՛ք լուսանցիկ (translucide), ստուարաթուղթէ շինուած, վրան կանաչ: Տակը ճեմակ տեսակը նախամեծար է. տեսքով թէեւ սիրուն չէ ասիկա, բայց աչքի չի մնասեր:

✱ ՇՔ. — Ս. Խաչատուրյան
մերոց Թաղէոսի և Քարոզիմէոսի:

✱ Կիր. — Բ. Յիսնակաց: Հարգանքով:

Բշ. — Մ. Գեղարքունի եպիսկոպոսին, և
Մերկերիոսի գլխավորին. Յակովկայ և Իրա-
ւափառայ վկայից :

Գշ. — Նախակայ և Ի Գլխառու հաւատաց-
եալ անդրանիկ Յագարիին Ս. Արքայուն :

* Բարեպաշտ ըլլալը պարկեշտ ըլլալէն աւելի դիւ-
րին է : Քանինե՛ր կան որոնք ծերանալնուն՝ բարեպաշտ
եղած են , բայց անպարկեշտ մնացած :

* Օրէնքին տրամադրած պարտաւորութիւնը կատա-
րողը աղօթելէ աւելի հաճելի բան մը կ'ընէ Աստուծոյ :

* Ազահէն ոսկի մը կորզելը՝ նախանձտէն գովեստ
մը ստանալէն դիւրին է :

* Բոլոր այցելուներէն՝ Մահը է՛ն շատ ծանուցուած
և է՛ն քիչ սպասուած այցելուն է :

* Ոտքը կազ եղողը կը ճանչնայ մեր շիտակ քաղելը ,
մինչդեռ խելքով կաղը կը կարծէ թէ մեր խելքն է ծուռ :
Անոր համար է որ առաջինին կը կարեկցինք , իսկ երկ-
րորդը կ'արհամարենք : (Բասխալ)

* Պերճախօսութեան մէջ պէտք է ճշմարիտ և զուար-
ճաշի ըլլալ միանգամայն , պայմանաւ որ զուարճալի՛ն
ալ ճշմարիտ ըլլայ :

* Զգուշացի՛ր որոշում տալէ բարկութեանդ մէջ :
Նաւավարը առագաստ չի՛ պարզեր փոթորիկի ատեն :

* Զմեռ եղանակին՝ երկինքի ջուրը և մարդուն սիր-
տը քար կը կտրին :

* Սատանան երկու անուն ունի . մէկը «սատանայ» ,
միւսն ալ «ստախօսութիւն» :

* Լսել , մտիկ ընել և միտք պահել . երեք գեղեցիկ
յատկութիւններ՝ որոնցմէ առաջինէն զուրկ է մանուկը ,
երկրորդէն՝ երիտասարդը , և երրորդէն՝ ծերունին :

* Անարգ ամուսիններ կարասիի տեղ կը դնեն իրենց
տունին պատիւը : Կը ծախեն զայն՝ երբ չքաւորութեան
մէջ իյնան :

* Յոռին ծածկելը՝ զայն բուժել չէ , և զայն մատնա-
նիչ ընելը՝ չարը հռչակել չէ : Յոռին ճանչնալու է՝ անկէ
խոյս տալու , անոր դիմադրելու և զայն յաղթանակելու
համար միայն : Զարին անտեղեակ ըլլալը անմեղութիւն
է պարզապէս , և անմեղութեան մէջ արժանիք չի կայ ,
քանի որ հոն ո՛չ մրցում կայ , ո՛չ ալ յաղթանակ :

Ծ Ո Վ Ա Խ Տ

ԴՂ. — Պանր :

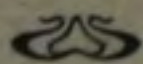
Այսօր դեկտեմբերի 6, յունաց՝ տօն է Նիկողայոսի հայրապետին՝ որ «նաւաւարներու պաշտպան» նկատուած է : Սակայն, եթէ ալեկոծութեան բռնուիլը վտանգ մըն է, ծովէ բռնուիլն ալ ա՛յն տեսակ դէշ անհանգստութիւն մըն է՝ որմէ առթուած տաղտուկն ու տագնապը ո՛չ մէկ բանի հետ կարելի է բաղդատել : Մեղմելու համար զայն, արդի բժշկութիւնը հետեւեալ սլայմանները կ'առաջարկէ, չի մոռնալով քանի մըն ալ դեղ միտսին յանձնարարել :

Ծովախտ ունենալու արամադիր եղող անձը պարտի պառկիլ շոգենաւին մէջ, դեռ անիկա ճամբայ չելած. և եթէ օդը պաղ է՝ սովորականէն աւելի ծածկուիլ, աչքերը գոցել ու ջանք ընել քնանալու՝ ծովային ճամբորդութեան ամբողջ տեւողութեանը միջոցին : Ասիկա ամէնէն ազդեցիկ միջոցն է ծովախտէ դերժ մնալու համար :

Եթէ փսխել գալու ըլլայ՝ պէտք է ռունգերու տաշիլ հոտուրտալիք աղերու շիշ մը (flacon de sels) :

Պէտք չէ ճաշել՝ երբ ճամբորդութիւնը կարճ է, և մարդ կրնայ անօթութեան դիմանալ : Իսկ երբ անօթութիւնը սաստկանայ, գաւաթ մը պաղ սուրճ խմելու է, շաքարը քիչ, մէջն ալ քօնեաք դրուած : Կարեւոր է նաեւ չի ծխել :

Ծովէ բռնուող այն անձերը որ չեն ուղեր այս քիչ մը խիստ միջոցներուն դիմել, պարտին մնալ շոգենաւին կամրջակին վրայ (կիւլէրթէ), բաց օդին, զգուշանալով երթալէ նաւուն ցռուկին ու խելքին կողմերը, նաեւ մօտենալէ մեքենաներուն վայրը, վասն զի հոնտեղի տաքութիւնը և հոտը կը նպաստեն ծովախտի :

Յանձնարարելի երկու դեղեր կան՝ որ բաւական ազդեցիկ են : Շոգենաւուն մեկնումի պահուն պէտք է առնել 2-3 դգալ սիռօ ֆօրալ, կամ շոգենաւուն մեկնելէն 3 ժամ առաջ՝ պէտք է առնել մէկ կրամ սիւլֆատ սը ֆինին :

ՃԱՇԱԿ ՌՌԻՄԱՆԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹ.

ԵՐ ԶԱՆԿ ՈՒԹԻՒՆ

Նրջանկութիւն ե մի բաժակ
Եւ դու սանիս ի բերան.
Ո՛հ, մի՛ քամեր փութով դու զայն,
Օշինդր կայ ի յասակ :

Նրջանկութիւն ե մի ծաղիկ
Փրփրեալ ուղւոյն ի վերայ.
Քով ձեռամբ դու քաղես ըզնա,
Վաղ խամրեցաւ ընկեցիկ :

Նրջանկութիւն ե բոյր գողտիկ,
Դաշնակութիւն տօնական,
Զոր սանի հողմն ի հեռասան,
Խորսակին լարք եւ աղիք :

Նրջանկութիւն ե գարուն ինչ
Պննեալ ծաղկամբ ձիւնաթոյր.
Նրջանկութիւն ե մահ անդոյր,
Ապրեցուցիչ եւ բուժիչ :

Պարս ե քեզ սանձ կրից կարեացդ արկանել,
Այլ ոչ բընաւ թողուլ զնոսա ցրտանալ.
Թե իցես դեւ, դիւցազն իցես, քե՛ Ասուած,
Մի՛ս յեռանդան անդ պահեսջիւր ըզկարիսդ :

ԳԱՌՄԷՆ ՍԻԼՎԱ

Ուր. — Պանք :

Շք. — Ս. Նիկողայոսի Զմիւռնիոցւոյ պաշտօնէպետի զեպարծ հայրկեան :

ՄՈՒՐԱՑԻԿ ԱՂԶԻԿԸ

[Մանուկներու կողմէ արսասանելի]

✱ Կիր. — Դ. Յիւնսկայ, Յղութիւն Ս.
Աստուածոմի յԱնայէ: Բարեկէն,
դան պահոց Ս. Յակոբայ:

Պզտիկ աղջիկ մ'ե մուրացկան
Որ քիչ մը հաց կ'ուզէ ձենէ.
Տըւէ՛ք անմեղ խեղճ աղջրկան,
Տըւէ՛ք, տըւէ՛ք, անօթի ե:
Իմ խնդիրքս դուք մի՛ մերժեք,
Աղէկ գիտեք ինչո՞ւ համար.
Վեց տարու եմ, չունիմ ես մայր,
Անօթի եմ, ինձ գրթացեք:

Երեկ գեղին մեջ հանդես կար,
Բընաւ մեկուն միտէն չանցայ,
Բռներ էին շուփին տակ պար.
Ափսո՛ս, ես բան մ'ալ չի կերայ:
Ներեցե՛ք ինձ եթէ կ'ուզեմ,
Ուզածս հաց է, ո՛չ ուրիշ բան,
Քիչիք մը հաց է բաւական.
Ա՛խ, մի՛ չախեք, անօթի եմ:

Չելլա՛ք կարծեք որ չեմ գիտեր
Որ տառապանք քաշել պարտիմ.
Սակայն ես շա՛տ պզտիկ եմ դեռ,
Ա՛խ մի՛ քողով գիս որ մեռնիմ:
Տըւէք, տըւէք խեղճ պզտիկին,
Չեզի համար ան կ'աղօթե.
Տըւէ՛ք, տըւէ՛ք, անօթի ե,
Աստուած կուտայ ձեզի կրկին:

***

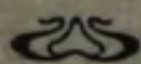
Բշ. — Պանք: Ս. Միլասայ, Երմոգիւնայ,
Գրաբորի, և կամաւոր աղքատաց,
Յովհաննու և Ալեքսիանոսի:

Դ Է Ս ՈՒ Դ Է Ն

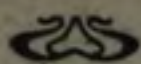
ԵՐԿԱՐԱԿԵԱՅ ԾԱՌԵՐ

Նոճիները և կնճի(գարա աղած)ները կ'ապրին 200 տարի, բաղեղը (սարմաշըգ) 450 տարի, պիծխին (ագ աղած, érable) 500, կուենին (գաթրան աղածը) 570, շագանակենին 600, ձիթենին և սօսին (չլնար) 700, մայրին (չամ) և նարնջենին 800, թմբին (օխլամուր) 100, կաղնին (մէշէ) 1500, գեղձին կամ կարմրածառը (բօրսուգ աղածը, taxus baccata) 2000: Այսպէս գեղձին ամէնէն շատ դիմացկուն ծառն է, և դեղձին՝ ամենէն քիչ:

Ս Ա Գ

Ուտուելու համար, սագ մը պարտի 8—10 ամսու ըլլալ: Մորթուած սագի մը տարիքը կը ճշգուի կտուցը կտորելով. մատղաշ սագինը կակուղ է, և խիստ կարծր՝ ծերերունը: Լաւ է քանի մը տեղեկութիւն տալ փետուրներուն փետտումին մասին, որ իր կարեւորութիւնն ունի: Ծերուկ սագերը փորին տակէն կը փետրատեն տարին 3 անգամ, մայիսին, յուլիսին և սեպտ.ի վերջ: Խոշոր սագերը կը փետրատեն յուլիսին: Այն սագերը զորս չենք ուզեր գիրցունել՝ կրնան փետրատուիլ Բ. անգամ եւս, սեպտ.ի վերջ: Գէր սագերը՝ զորս կը մորթեն ծախելու համար, մեռնելնուն պէս պէտք է փետրատել, դեռ չի պաղած, ապա թէ ոչ փետուրը շատ կը կորսնցունէ իր յարգը:

Ք Ա Ռ Թ - Բ Օ Ս Թ Ա Լ

Քառթ-բօսթալի հնարիչն է Վիէննացի Տ. ք. Էմմա-նուէլ Հէռման 1869ին, որ ըսել է 38 տարի է՝ գոյութիւն ունի քառթ-բօսթալը:

Գշ.—Պանք: Ա. Կուենելիոսի նորագոյն, Շմա-ւոնի ազգականին Քս.ի, Պօգիկարպոսի նյութին զմիւսն. և վկայիցն որք ընդ նմա կատարեցան:

Գշ.—Պանք:

Կ Ս Մ Ի Թ Ն Ե Ր

Երեկոյթ : Ոգեւորութիւն , պար , ժպիտ , խօսակցութիւն ամէն դի : Անկիւնէ մը .

— Կը ճանչնա՞ք սա երիտասարդը . եկածէն ի վեր լուռ ու մունջ մնաց . ի՞նչ էր արդեօք պատճառը :

— Տիկի՛ն , բերանը գէշ հոտելուն համար խեղճը կ'զգուշանայ խօսելէ :

— Արձան չէ եղեր ուրեմն , հապա մեռե՛լ մը , քանի որ բան մը չըսեր և գէշ կը հոտի :

Նորմանտիոյ պղտիկ քաղաքի մը մէջ երեւցող օրաթերթ մը օրին մէկը հետեւեալ ազդը հրատարակեց .

«Այն նպարավաճառէն՝ որմէ անցեալ օր 1 քաշ փոշի շաքար գներ էի՝ կը խնդրուի որ խմբագրատունս «յանձնէ $\frac{1}{2}$ քաշ շաքար , փոխան այն գաճին որ կը գըտնուէր գնածիս մէջ : Եթէ հրաւերիս չի պատասխանէ , «շաքաթ օրուան թիւով պիտի հրատարակեմ անոր առանձնը» : Նոյն իրիկունն իսկ , քաղաքին 46 նպարավաճառներէն 42ը փութացած էին խմբագրատուն խըրկել անխարդախ կէս կէս քաշ փոշի շաքար :

— Ոսկի մը փոխ տո՛ւր ինձի :

— Կէս ոսկի միայն ունիմ :

— Տո՛ւր ատ կէսը , կէսն ալ սխարտական եղիր :

Մեծահարուստ անձի մը բնակարանը կահաւորման լարեփոխութիւններ տեղի կ'ունենային՝ մօտալուտ հարսնիքի մը համար : Գող մը առիթէն օգտուելով ներս կը սպրդի և տեսնելով պատէն կախ մեծարժէք ժամացոյց մը , վար առնելու կ'աշխատի՝ երբ տանտէրը ներս կը մտնէ : Գողն առանց այլայլելու . «Կը վախնամ կոր որ սանդուխտ սահի . . .» :

— «Վախնալու հարկ չիկայ , ես բռնե՛ր եմ» կը պատասխանէ տանտէրը , զանի աշխատաւորներէն մին կարծելով : Իրիկուան գէմ գողցուած ժամացոյցին լուրը տարածափռուեր էր ծառաներուն մէջ , երբ իր կարգին մեծահարուստ տանտէրը բուն իրողութեան վերահասու . «Մի՛ ըսէք , կը կրկնէր յուզուած , ե՛ս էի որ անգիտակցաբար օգնեցի անոր . . .» :

Ք Ո Ւ Ն Ը

Քուները ըստ բժշկութեան՝ «ջղային դրութեան կամ մաւոր գործունէութեանը ընդմիջումն է» . կամքը կը դադրի , արտաքին տպաւորութիւնք ալ չեն ազդեր 5 ղգայարանաց վրայ . բայց կեանքը կը շարունակուի , արիւնը կ'ընէ իր շրջանը , շնչառութիւնը չի դադրիր , մարսողութիւնը անհոգ կը մնայ ու կը կատարելագործուի . յարաբերական կեանքը որ դմեզ բոյսերէն կը զանազանէ՝ կը դադրի , մինչդեռ աճողականը կը շարունակուի : Քուները անօթութեան նման պէտք մըն է : Յօրանջումը աւելի կը լայնցունէ մարսողութեան գործարաններուն դուռը : Քունին գալուն ատեն՝ աչքերը կը դադրին տեսնելէ , կամ , տեսածնին հսին իմացունելէ , ականջները՝ իմանալէ . ու կամեցողութիւնը իր կարգին կը թմրի : Հիները կը կարծէին թէ ուղեղին մէջ արիւն լեցուելով է որ կը քնանանք , և օրինակ կուտային կերակուրէն անմիջապէս յետոյ եկող թմրութիւնը զոր քունին հետ շրջափոխելու չափ յառաջ կ'երթային : Նոր գիտուններ ճիշդ ասոր հակառակը կը պնդեն . քունի ատեն մեր ուղեղին մէջ անարիւնութիւն իսկ չի կայ , կ'ըսեն : Ուղեղը երբ գործէ՝ «ասիտ լաթուիք» անուն թթու մը կ'արտադրէ : Բայց երկար յոգնութենէ մը ետք ուղեղ ու դնդեր՝ դադարի մը պէտք ունին , դադա՛ր որ ատեն կը վտարուի կազմուած ասիտ լաթուիքը : Քունի ատեն դադափարնիս մերթ ալթուն է ու մերթ քուն . գիտութիւնը երկուքն ալ կ'ընդունի :

Ննջարաննիս տան արեւելեան կողմն ըլլալու է , պատուհանները առտուն բացուելու և իրիկունը գոցուելու են . իսկ երբ անձրեւէ՝ կէս ժամ մը բաց : Անկողնի ծածկոցներ ցորեկը վերնալու են վրայէն : Պէտք է ննջել ճաշէն 3-4 ժամ յետոյ , պառկիլ միշտ աջ կողմին վրայ , այսպէսով լեարդը որ $1\frac{1}{2}$ քիլօ կուգայ՝ ո՛չ ստամոքսին , ո՛չ ալ աղիքներուն վրայ կ'իյնայ , և մարսողութիւնը մութին մէջ կը կատարուի :

Շք. — Ս. Յակոբոս Մծբնոյ հայրագետին ,
Մարուգէի ճգնաւորին և Մելիստոյի
հայրակոյտոյին :

✱ Կիր. — Դ. Յիսնակոս , Հարանէ :

ՃԱՇԱԿ ՀՆԴԻԿ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՍՏԻՉՆ ՀԱՄԱԳՈՅԻՑ

Ստեղծագործութեան հեղինակն եմ ես, և կազմա-
լուծումը՝ տիեզերքի: Ոչինչ կայ աւելի մեծ քան զիս,
ո՞վ Արճունա, և ինչ կախեալ են համօրէնք, ինչպէս իր
վրայ բռնող շրջանակի մը մարգրիտները: Ես շողին եմ
ջուրին մէջ, լոյսը՝ արեւին ու լուսնին մէջ, առնական
կորովը՝ մարդուն մէջ, անուշ բոյրը՝ հողին մէջ, շողիւնը
բոցին մէջ, յաւերժական սերմը՝ համայն բնութեան: Ի-
մաստունին իմաստութիւնն եմ, և մաքրափայլ սէրը՝ շըն-
չաւոր էակաց մէջ: Ես սուրբ միավանկն եմ, Վետայից
երրեակ մատեանն եմ, առաջնորդն եմ, անուցիչը, տէրը,
ապաստանը: Լնձրեւին ու ջերմութեան աղբիւրն եմ, ի
ձեռին ունիմ ամբրոսիան ու անէութիւնը: Սկիզբը, մէ-
ջըն ու վերջն եմ ես: Աստուածներու մէջէն Վիշնուն եմ,
սուրբ գրոց մէջէն օրհնութեանց մատեանն եմ, մարմնոյն
մէջ հոգին եմ, և հոգւոյն մէջ՝ իմացականութիւնը: Լեռ-
ներէն Մէռուն (*) եմ ես, ծովերէն՝ Ովկէանն եմ, պաշ-
տումներէն լռին երկրպագութիւնն եմ, և անխլիրտ բա-
ներէն՝ Հիմալայան: Բոլոր գիտութիւններէն՝ ես անիկա
եմ որ միտքը կը կանոնաւորէ, բեմբասացին մէջ՝ պեր-
ճախօսութիւնը: Տառերէն Ա. ն եմ ես, և բարդ բա-
ռերէն՝ յօդակապը: Յաւիտենական ժամանակն եմ, նսե-
հը, համբաւը, յուշքն ու համբերութիւնը: Տաղերէն
տաղարանն եմ ես, և առաջինը՝ ներդաշնակ չափերուն:

Մեծաշուք բաներէն փառքն եմ, յաղթանակն եմ,
արուեստն եմ, ոյժն եմ: Փառամոլին մէջ խոհեմութիւնն
եմ, լռութիւնը՝ դադտնիքին մէջ, գիտութիւնը՝ գիտու-
նին մէջ: Ի՞նչ հարկ, ո՞վ Արճունա, բարդել անքան
ապացոյց՝ իմ կարողութեանս: Ինչ ելած միակ հիւլէ մը
Տիեզերքը գոյացուց. ու տակաւին կատարեալ ամբողջն
եմ ես:

ՄԱՀԱՊԱՐԱԹԱ

(*) Ոսկիով և Թանկագին բարերով ծածկուած հնդկ. առասպելեալ
լեռ:

Բշ. — Ս. հայրապետաց Իգնատիոսի
և Ադգէի. և Մարութայի
եպիսկոպոսին:

Գշ. — Ս. Թէոփոմկայ եպիսկին, և Թէոփլայ
վկային, և 4 զինուորացն Բատսի, Եւսեբի,
Եւտիբի և Բասիլիդեայ:

ՉՄԵՌ ԳԻՇԵՐԻ ԶԲՕՍԱՆՔ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՆԵԼՈՒԿՆԵՐ

* Ասդին քսուիմ, անդին քսուիմ. քէն ընեմ՝ նըստիմ: (Աւել):

* Ծակեմ ծակեմ, ծակը ձգեմ: (Ասեղ):

* Ախոռ մը ունիմ մուս մութ, մէջի ձիերը ձո՛ւք ձութ: (Բերան-ակռայ):

* Մութիկ տուն, մաի՛ր դուն, քաշէ՛ քուն: (Գերեզման):

* Էրկան է պոչը, կը կրէ կէօչը: (Շերեփ):

* Սեւ սեւ հատիկ, ձեւ ձեւ կուտիկ. ձեռքով ցանէ՛, բերնով հանէ՛: (Նամակ):

* Մսուր մը ունիմ, մէջը լեցուն անիծ է: (Թուզ):

* Կապը կանանչ, կովը կանանչ, կովը կանանչին տակն է պառկած: (Չմերուկ):

* Նեղ ճամբայ, լայն պտուկ: (Կոկորդ ու փոր):

* Բոլորքը փուշ, մէջինը նուշ: (Ականողիֆ):

* Լիճ մը ունիմ կլոր է, մէջի օձը խոլոր է, ոսկին բերանը բոլորէ: (Հողե կանթեղ):

* Երկայն աղիք, ճոթը ծաղիկ, երբոր հատնիմ՝ կը ծիծաղի՞ք: (Մում):

* — «Ծուռ ու մուռ, ո՛ւր կ'երթաս»: — «Ծա՛կ գըլուխ, քեզի՞ ինչ»: (Մուխ-Ծխնելոյզ):

* Հինգ ախպար բոյն պիտի շինէին. մէկը մեռաւ, չորսերնին չի կրցան շինել: (Գուլպայի ասեղները):

* Կ'երթայ կուգայ, մատնոյի մը տեղ կանգ կ'առնէ: (Ցպիկ):

* Կակուղիկ կաշի, ո՛չ կը հալի, ո՛չ կը մաշի: (Լեզու):

(ԲԱՌԳԻՐՔԷՍ)

ԴՂ. — Պահք:

ԵՂ. — Ս. Կուսանացի Ինգոսի և Դոմնայի, և Գրեբրիկոսի բճնյիւն, և Երկուց բիւրուցն:

ԿԵՆՑԱՂԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՏԱՐԻՔ . — Տարիքի վրայ խօսիլը ներելի է : 80 տա-
կայ ծերունիներէն և մատղաշ աղջիկներէն զատ ոչ ոք
փափաք կը յայտնէ իր ծննդեան թուականին վրայ խօսե-
լու : Կնոջ մը տարիքը մէջտեղ հանելու միտքով՝ հեռա-
ւոր ծանօթ պարագաներ յիշատակելը կենցաղագիտու-
թեան հակառակ է :

ԴՐԱՄ . — Չտեսներ և բաղդախնդիրներ դրամի վը-
րայ կը խօսին : Մարդ՝ ունեցած հարստութեանը մասին
որ և է ակնարկութիւն պէտք է ընէ . երբ հարկադրուի
իսկ՝ շատ վերապահութեամբ պէտք է խօսի , մանաւանդ
աղքատ կամ բարեկեցութիւնն իր սնուցած անձերու
ներկայութեանը :

ԴՈՎԵՍՏ . — Պէտք է որ փափկանկատութեամբ ար-
տայայտուի գովեստ մը : Եթէ ձեր ներկայութեանը՝ չըսի-
րած մէկ անձերնուդ նկատմամբ գովեստ խօսուի , ան-
հարկի է հակառակ դադափար մը յայտնելը : Պահեցէք
խորին լռութիւն մը , որ աւելի պերճախօս է և որ զձեզ
մեղադրանքի ենթարկելէ զերծ կը կացուցանէ :

ԲԱՄԲԱՍԱՆՔ . — Բարեկիրթ կին մը «բամբասանք»ը
կ'արհամարհէ և չի ներեր որ իր սրահը սպասաւորի մը
սենեակին երեւոյթն սունէ անպատշաճ խօսուընտուքով :
Չէղոք մնալ և բամբասանքի չի խառնուիլը բաւական
է : Պէտք է զայն դադրեցունել ջանալ՝ խօսակցութեան
նիւթը շրջելով :

ԸՆԿԵՐ . — Հարկ է որ մանկամարդ կին մը իր ա-
մուսինին բարեկամներուն հետ շնորհալիր և հաճայակա-
տար քաղաքավարութեամբ վարուի . այսու հանդերձ
պէտք է համարձակութիւն չի տայ ամուսինին՝ որ ամու-
րիութեան մամանակի սովորական ընկերներ նոյն
վաղեմի մտերմութեամբ իր տունը մտնան ելլան : Ա-
մուսնութիւնը վերջապէս մ'է կարգ մը յարաբերութեանց ,
երկու ամուսնիք իրենց յարաբերութիւնները կրնան պա-
հել վաղեմիներու հետ , առանց սակայն հին ընտանու-
թեան :

Ուր. — Պահք :

Շք. — Ս. Բարսիկ հրդ. ին և եղբորն Գրիգորի
Նիւս սցւոյն, Սեղբեստրոսի Հումայ հրդ. ին
և արքայ Եփրեմի խուրին Ասորոյ :

ՕՐ ՀՆԵՐԳ

(Դեկտեմբեր 24, Օրուան Տօնախմբութեանն Առիթով)

Օրհնեցէ՛ք Տէրը, որովհետեւ բարի է մեր Աստուծոյ սաղմոս ըսելը, որովհետեւ քաղցր ու վայելուչ է օրհնութիւնը :

Անիկա կը բժշկէ սրտաբեկները, և անոնց բոլոր վէրքերը կը պատէ :

Անիկա լուսաւորներուն բաղմութիւնը կը համրէ և անոնց ամէնքը իրենց անուններովը կը կանչէ :

Մեծ է Տէրը, իր զօրութիւնն ալ մեծ, և իմաստութիւնը՝ ամբաւ :

Անիկա կը բարձրացունէ հեզերը, և ամբարտաւանները ինչուան գետին կը խոնարհեցունէ :

Փառաբանելով օրհնեցէ՛ք Տէրը, և Սաղմոս ըսէ՛ք անոր՝ քնարով :

Անիկա երկինքը ամպերով հագուեցուց, իր անձրեւը երկրին պատրաստ ըրաւ, լեռները խոտ բուսցուց, ու դալարիք՝ մարդոց օգտին համար :

Անիկա՛ է որ իրենց կերակուրը կուտայ անասուններուն և ագուաւի ձագուկներուն՝ որ զինքը կը կանչեն :

Անիկա չէ՛ թէ ձիուն ոյժին և հսկայ մարդուն աղդրերուն կը հաւնի, հապա իրեն պատկառ կեցողներուն և ամէն անոնց որ իր ողորմութեանը կ'ապաւինին :

Անիկա իր խօսքը երկիր կը խրկէ ու իր պատգամները շուտ շուտ կը սուրան :

Անիկա բուրդի պէս ձիւն կը տեղայ, մէգը կը ցանէ փոշիի պէս և սառը պատառներու պէս կը նետէ : Ո՞վ անոր ցուրտին դէմ կրնայ կենալ :

Անիկա կը խրկէ իր խօսքը. «Հովերը փչե՛ն և ջուրերը վազե՛ն» . ու կը հալեցունէ սառնամանիքը : Ալէլուիա՛ :

ԴԱԻԹ ՄԱՐԴԱՐԷ
(Սաղմոս)

✱ Կիր. — Ե. Յիսնակայ :

Բշ. — Ս. Դաւթի մարգարէին և Յակոբայ առաքելոյն :

ՀԱՐՅՈՒՐ ՈՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՄ

Ո՞ր գլուխին մէջ ուղեղ չիկայ :

— Գնդասեղին :

Ի՞նչ է այն որ ո՛չ միս , ո՛չ ալ ոսկոր ունի , և որ սակայն ունի չո՛րս մատ և մէկ ճկոյթ :

— Զեռնոց մը :

Կանանչ՝ որպէս մարգ , ճերմակ՝ որպէս ձիւն , դառն՝ որպէս մաղձ , քաղցր՝ որպէս մեղր . գիտէ՞ք ասանկ բան մը :

— Ընկոյզը 1 . իր փեճեկով , 2 . ստըկուած , 3 . չըստըկուած , 4 . թարմը՝ ստըկուած :

Առաջին անգամ ի՞նչ դրաւ Ադամ դրախտին մէջ :

— Իր ոտքերը :

Ո՞րչափ քաշենք՝ ա՛յնչափ կը կարճընայ . ի՞նչ է :

— Վառուած սիկառ մը :

Ո՞րն է այն բանը որ միեւնոյն ատեն կ'երկարի ու կը կարճընայ :

— Կեանքը , որ երկնցած չափովն ալ կարճըցած կը սեպուի :

Ո՞րքան իրմէ պակսեցունես՝ ա՛յնքան կը մեծնայ : Ի՞նչ կրնայ ըլլալ ասիկա :

— Փոս մը :

Զեր հօրը զաւակն է , բայց ձեր եղբայրը չէ . ո՞վ է :

— Քոյրս :

Սանը առաջին անգամ ո՞վ եռացուց :

— Կրակը :

Մէկ «վայրկեան»ի մէջ 1 անգամ կը տեսնենք , «երկվայրկեան»ի մը մէջ՝ 2 անգամ , ու չենք կարող տեսնել «հարիւր տարուան» մէջ : Ի՞նչ է :

— «Ե» տառը :

Աստուած բնա՛ւ չի տեսներ , միլիառատէր մը հազուադիւտ կերպով կը տեսնէ , իսկ հասարակ մահկանացու մը ամէ՛ն օր կը տեսնէ զայն : Ո՞վ է :

— Իր նմանը :

Ո՞վ է այն որ երիտասարդ կը մնայ ծերանալով :

— Կենդանագիր մը :

Գ2. — Ս. Ստեփաննոսի նախասարկաւագին և Ա. մարտիրոսին :

Գ2. — Պահք :

Ս. ՊԵՏՐՈՍ ՈՒ ՊՕՂՈՍ

(Կենսագրական, Օրոշան Տոնախմբութեանն Առիթով)

Առաքեալ կը յորջորջուին Քրիստոսի աշակերտներէն անոնք որոնք իրենց Վարդապետէն գլխաւորաբար պաշտօն ստացան Աւետարանը քարոզելու ամբողջ աշխարհի։ Թիւով 12 էին նախ։ Քրիստոսի մահէն վերջ, Մատթէոս Յուդային տեղը անցաւ, Պօղոս ու Բառնաբասն ալ գերբնական հրաշքով մը կոչուեցան Աստուծոյ Աւետարանի քարոզութեան համար։

ՊԵՏՐՈՍ առաջին աշակերտը եղաւ Քրիստոսի՝ Ուրուն չարչարանքին ատեն զարհուրած՝ ուրացաւ իր Տէրը. բայց իսկոյն զղջաց։ Մեծ յաջողութեամբ քարոզեց քրիստոնէութիւնը Երուսաղէմ և հոն ի դիպահոջ կեցաւ։ Հաստատուեցաւ նախ Անտիոք, ապա Հռոմ ուղղուեցաւ՝ ուր մարտիրոսացաւ Ս. Պօղոսի հետ։ Ինք ու իր ընկերը «Առաքեալներու իշխանը» կոչուած են։ Պետրոս Գործք Առաքելոցին մէջ երկու թուղթ ունի։

Հեթանոսներու առաքեալն էր ՊՕՂՈՍ, Քրիստոսի 2 թուականին ծնած՝ հրեայ ծնողքէ։ Նորածագ Քրիստոնէութեան ոսոխներէն էր, բայց տեսիլքի մը հետեւանօք լոյս հաւատքին դառնալով՝ եղաւ է՛ն վառվռուն առաքեալներէն մէկը։ 66 ին էր որ Յովհաննու Կարապետի վախճանը ունեցաւ։ Տասնը չորս թուղթ ունի, բոլորն ալ այցելած տեղերուն ժողովուրդներուն ուղղուած, որոնք անստերիւր Տրամաբանութեան դրոշմն ունին իրենց մէջ, հաւատքի տաք շունչով մը թրթռուն, և են. — Հռովմայեցիներուն, Եփեսացիներուն, Փիլիպեցիներուն, Կողոսացիներուն, Թեսաղոնիկեցիներուն (2), Տիմոթէոսի (2), Տիտոսի, Փիլիմոնի և Եփրայեցիներուն։

Եշ. — Ս. առաքելոն Պետրոսի և Պօղոսի։

Ուր. — Պանք։

Պ Տ Ո Ւ Ղ Ն Ե Ր

(Կաղանդի Մերձեցումին Առիթուն)

Շբ. — Ս. որդւոցն որուման Յակոբայ ա-
ռաքելոյն և Յովհաննու աւետարանչին ,
Բարեկեցական պահոց Ծննդեան :

Կիր. — Զ. Յիսնակաց , Ա. օր պահոց
Ծննդեան ,
✱

ՏԱՆՁ , ամբաստիկ (ահէտ արմուտը) , պէրկամոթ (պէյ արմուտը) ,
սնչիկ , նռնիկ (ճերմակ) , մալաչի (ազնիւ) , կարմրասանձ , լղմոր
(մէջը սեւուկ , հասուկ) , շթուկ (թթուկ) , ճեսոն (ձմեռուան) , ժանսա-
սանձ (պողազ ալան) , քարճին կամ շիկոռ (ախլաթ) : ԽՆՁՈՐ , կաթ-
նախնձոր , վարդախնձոր , լօլիկ , դառինչ կամ փացի (փայրի) : ՍԱ-
ՀՈՐ , կամ շլոր , հաղիճան (կէօքճէ սուլթ. impériale) , դամոն (պառ-
տաղ) , մամուխ կամ կոկան (փայրի) : ԴԵՂՁ , ալոց (էթլի շէֆթալի) ,
լօդ (եարմա) : ԾԻՐԱՆ (գայլօր) , պարկուկ կամ խռթիկ (զէրտալի) ,
ճեղքուկ (ծիրանին շորը և երկուքի բաժնուածը) : ԽԱՂՈՂ , ալեւո-
րուկ (մեծահաս ու ճերմակ) , ածպսուկ , սխտորուկ (բարմաք իւզիւմի) ,
բուրդամուշ , ճուարս , փուրփուզնայ , ժոխուր (նուրնիկեար) , Թնաս
(առանց կուտի) , չամիչ , կոպսուն կամ խառուղ (չոբը) : ԹՈՒՁ ,
պաղասիս (տապան ինճիրի) , մոլաթուզ (փայրի) : ԹՈՒԹ , սցուր (ճեր-
մակը) , խաշթութ (սեւը) : ԿԱՂԻՆ , արքայկաղին (համեղ) : ԸՆԿՈՅՁ ,
փուրխ (ստրկուիլը դիւրին ընկոյզ) , խժու կամ քցիք (ստրկուիլը դըժ-
ուար) : ՆՈՒՌ , շառնաջ (փայրի) : ԿԵՌԱՍ , հալիք (կեռասի տեսակէն) ,
բալ (ֆիշնէ) : ԶՂԵԱՐ կամ զկեռ (մուշմուլա) , ճաքոնական զղեար
(ֆրէնկ մուշմուլասի) : ՊԻՍՏԱԿ (շամ ֆըստըք) , սոնոպր կամ նաժ
(շամ ֆըստըք) , զեսնապիստակ (ամերիքան ֆըստըք , arachide) : ԵԼԱԿ
կամ լեռան թութ (չիլէք) , ժոխ (աղան չիլէի) , խմորուկ կամ մա-
թուզ (հօճա եէմիշի) , մորենի (մոռմենի) , արքայամոր (ըզմալուլա) ,
հաղարջ (ֆրէնկ իւզիւմի) , կորզոշ (մաճառ իւզիւմի) :

Մշկընկոյզ , նարգիլակ (հինտ. ճէվիզի) : Արմաւ : Ժոր կամ
մարմ (Թրապզոն խուրմասի , plaquemine) : Սերկեւիլ : Նոյշ : Եղջիւր ,
չանչաք կամ խառնուպ (քէչի պույնուզի) : Ալոճ (հալըճ) : Հոյն ,
զղալ , պրրի , չում կամ դաւարայ (զըզըլճըք) : Սին կամ արօսի (իւ-
վէզ) : Փշաս կամ սնձի (իյտէ) : ԼՏՈՒՏ , բուինչ կամ ղղուիթ (չէքլէմ-
պիճ) : Յունապ , զուսպ կամ իւլապ (հիւննապ) : Կոնձեղ , գոնգ ,
դուն , կամ սօդ (ապտիլէզիզ) : Նարինջ : Թուրինջ : Նումայ (ման-
տարին) : Անուշ լեմոն : Սեխ , շամամ կամ խարբիզակ : Զմերուկ ,
մեղրապոպ : Վարունգ , աճուր , շինկեր : Կիսր (աղան զափունը) :
Շազանակ , մաշկամիրզ , եւն. : (ԲԱՌԴԻՐՔԷՍ)

ՊՕԼՍԱՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐ

«ՓՈԽՆՁ»

1866 Մայիսին կ'սկսի հրատարակուիլ այս թերթը
Կ. Պօլսոյ մէջ Համբարձում Ալաճաճեանի արտօնատիրու-
թեամբ : «Փոխնջ» շարունակութիւնն է 1863 Յնվր. 1ին
հրատարակուիլ սկսող «Կիլիկիա» թերթին՝ որուն արտօ-
նատէրն էր Տօքթ. Իւթիւճեան, և տնօրէն՝ Հ. Ալա-
ճաճեան :

Կանոնաւորապէս շարունակուած է «Փոխնջ» շաբա-
թաթերթի հրատարակութիւնը, իր խմբագրական մար-
մինը կազմուած ըլլալով արտօնատիրոջմէն ու իր զաւ-
կէն՝ Սիմոնիկ Հ. Ալաճաճեանէ, պարունակելով կարճ
խմբագրականներ, ամփոփոյքը քաղաքական ու ներքին
լրոց, թղթակցութիւնք, տեղագրականք, «Այլեւայլք»
վերնագրին տակ զբօսուցիչ հատուածներ և «Իմաստուն
խօսքեր» :

Իր աշխատակիցներն են՝ գաւառէն Յակոբ Յ. Թէր-
զեան, Գառնիկ Տակրճեան եւն. :

«Փոխնջ» բոլորած է 44րդ տարեշրջանը :

Բաժանորդագրութիւն. — Պօլսոյ և գաւառաց հա-
մար տարեկան 2½ մէճիտ : Զեռքէ կը ծախուի թիւը մէկ
դրուշի :

Հասցէ. — Պալըք Բաղար, Նաֆիէ խան, վերի յարկ,
թիւ 16 : Տպագր. «Ճիհան», Պապը Ալի ճատտէսի :

Ծաւալ. — Զորս էջ՝ հինգական սիւներով. էջի լայնք
33 սանթիմ, երկայնք 45½ սանթիմ : Ծանուցում գրէթէ
չունի :

«ՓՈԽՆՁ»ով կ'աւարտի՝ այբուբենական կարգաւ՝ շաբթը մեր 14
հատ Թրքահայ Թերթերուն, որոնցմէ սակայն ԱՐԵՒԵԼԻՔ 1906 Նոյ. 1էն
սկսաւ հրատարակուիլ — իբր ցերեկեայ օրաթերթ — նոյն ծաւալով, բայց
նոր տառերով ու նոր խմբագրութեամբ, և 20 փարայի իր գինէն իջնելով
10 փարայի : Աւելցունենք Թէ ՄԱՍԻՍ պարբերականն ալ 1906 տարւոյ
գրէթէ կէսէն դադրեցաւ երեւալէ : և յոյս կայ իր 56րդ տարեշրջանին
սկսման ներկայ տարեգլխէն, խմբագրապետութեամբ Ե. Արմէնի :

Բշ. — Բ. օր պահոց Ծննդեան :

Ստանապոլս ձմեռին կը յաջորդէ
առատ հունձք :

Ա Ռ Ա Ծ

Գ Ե Տ Ը

Հեռուեն, հիւսիսի
Աշունը շերանց
Խորհեն անքաւիանց՝
Գետը կը հոսի:

Լեռներու արտիկ
Գիտէ՞ յոյզն անքաւ
Անոնց՝ որ կանխաւ
Կոհակներ էին:

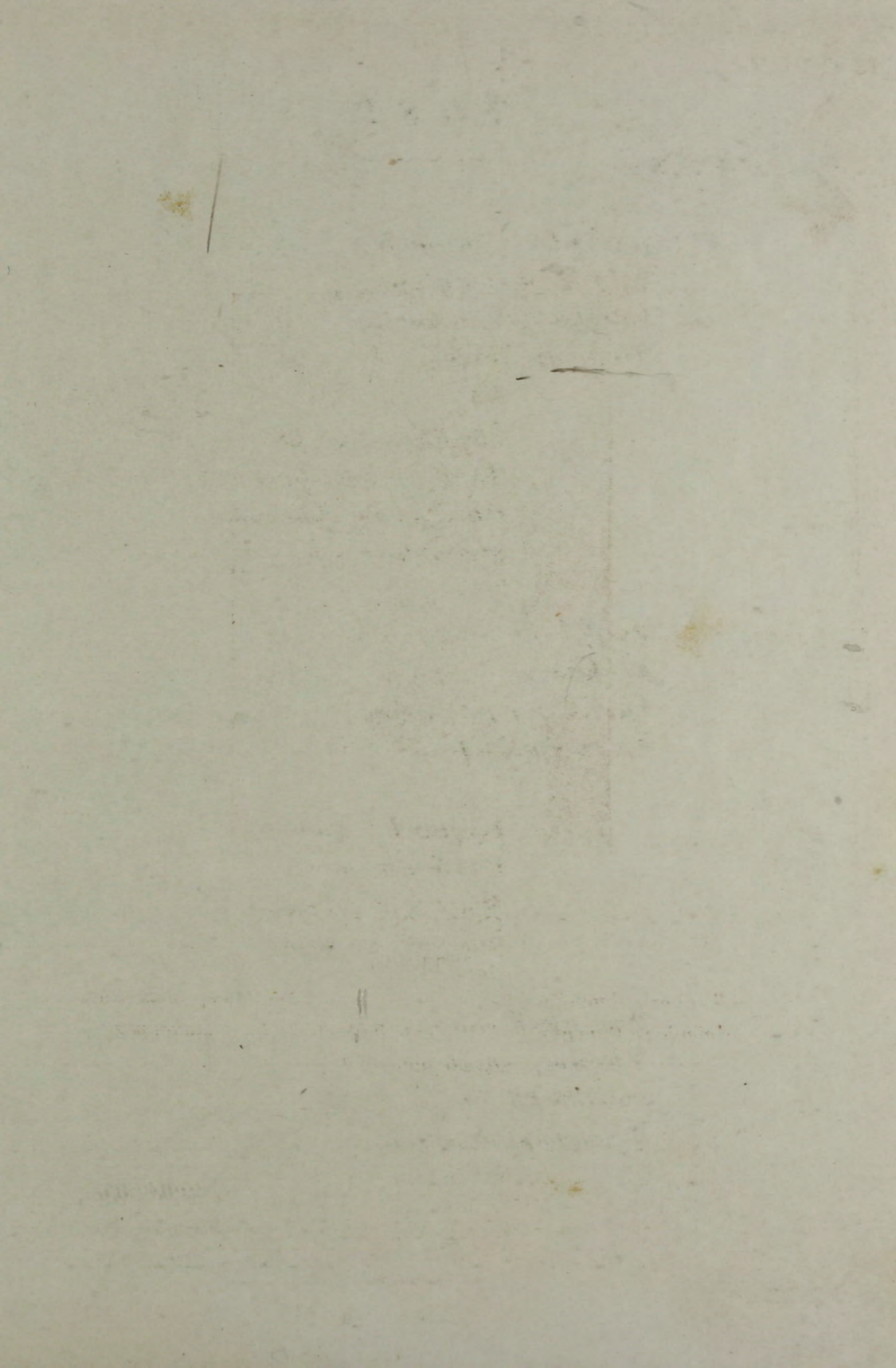
Չայնն իր ջուրերուն
Ու խաւարն հրգօր՝
Լերանց իղձն է գոր
Կը սանի ծովուն:

Անշարժ, դարաւոր
Լեռնասարերու
Թռչելու, ծփալու
Կարօտն է քոյր

Չոր գետը սարսռուն
Կ'երթայ սանելու
Լեռներէն հեռու
Մշտառոյգ ծովուն:

Տ. ՉՐԱՔԵԱՆ

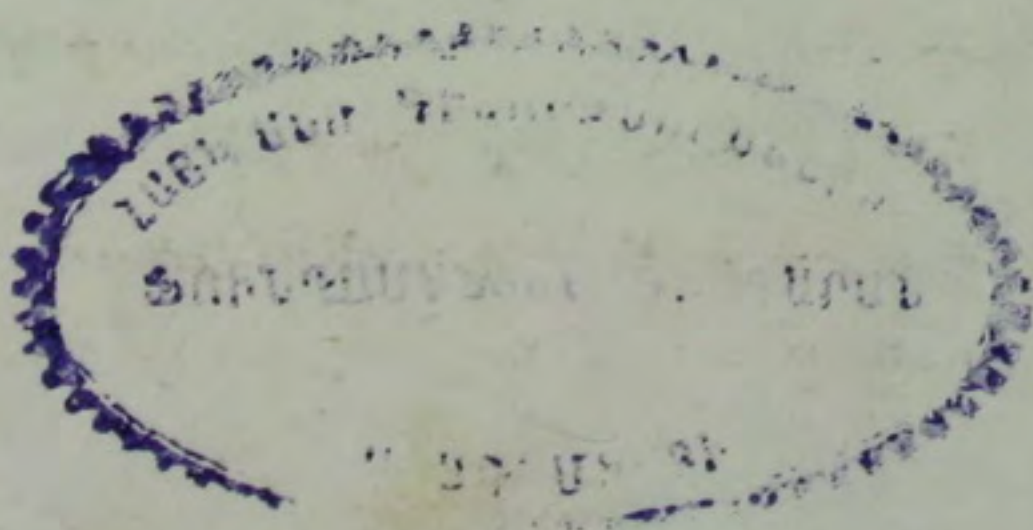

Թ Է Ո Ւ Ի Կ

Հ Ե Ղ Ի Ն Ա Կ

« Ամէնուն Տարեցուցը » ին. եւ « Պօլիսի Հայեվարը » անուն
ժողովրդ. Բառգիրքին՝ 1905 ին Իզմիրեանցէն պատկուած
Ա. մրցանակով

ԶՈՐՍ ՔՈՅՐ

(ՏԱՐԵՅՈՅՅԻ ԱՒԱՆԴԱՎԷՊ)

La Beauté, c'est la signature
de Dieu sur ses œuvres.

ԱՍԵՐՈՒՆ բարձունքէն զոյգ մը թեւեր՝ զոր
ցայգաթիթե՛ռն ալ չունի . անմոռուկի ու
գորգինայի դրասանգներ՝ դեղձան մաղերուն մէջ, և յա-
կինթի, մեղեսիկի ցոլքեր՝ աչքերուն նուշի՝ բացուածքին
խորը: Դիցանոյչի բան մը կար այս աղջկան վրայ որ Զեփիի-
անունով կը ճանչցուէր:

Մէկն էր ինք այն չորսերէն՝ որ ամայի ճամբայ մը
բռներ՝ կ'երթային, զուարթ, հպարտ ու աննպատակ:

Իր անձնիքը կ'ոստոտէր ու կ'ելեւէջէր՝ հովի պէս
բարակ վտառակի մը ներքեւ, ու մետաքսի այդ ծոյլ ծը-
փանքին վերեւէն կը նշմարուէր թեթեւ մը գոգանալը իր
գողտրիկ մինինիկ կուրծքին, դամասկեան վարդի զոյգ կո-
կոններու հանգունակ:

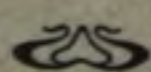

Երկու հատ ճերմակ խոշոր կակաջներ կային տոտիկներուն ճովժը, որոնք բերանաբաց կ'սպասէին անոր մանրիկ ոտներուն տակ, իբր զոյգ մը կիսակօշիկ՝ Եղեմի դործարանին մէջ կարուած : Բամբիւններ ունէր մատուրներուն ծայրը որ կը շաչէին շարունակ արտոյտի ճճուանքներով, ունէ՛ր նաեւ ապրընջաններ՝ դաստակներուն ագուցիկ, ուր սմբուլ, նարգէս ու կովացնծուկ իրենց շափրակներուն կիսուածը կը բանէին քովքովի :

«Երբոր խօսիմ ես, — կ'ըսէր ան՝ բիւրեղի ցնծուն ձայնով մը, — խայտիտ, դեղձանիկ ու քանարեակ երգ կը «դիտնան ու «դէմ» կը բռնեն իսկոյն :

«Ե՛ս եմ որ կուտամ գոյներ՝ թիթեռնիկին թեւերուն, «բոյրեր՝ ծաղիկներու բաժակին, ու սլացք՝ բոյսերու հասակին :

«Կեանքի անուշ արշալոյսն եմ ես, ու փափուկ շունչը «Բնութեան . . . » :

. . . Իր գնացքը վաղք մըն էր աւելի. քալած պահուն կայծ ու փոշի կը ցատկէին կրուկներուն յասակէն : ԱՌՓԻՆԷ էր անունը այս կոկոզավիզ բամբիւշին :

Մնդուսէ պարեգօտին ճեղքերը փեղկեր էին երկբացիկ՝ ուրկէ գոլոշիներ ու մուշկի հոտեր կ'արձակուէին շարունակ, և կարմիր մը կը խաղար դէմքին վառ խնձորներուն վրայ՝ զոր հարսնուկնե՛րն ալ շունին :

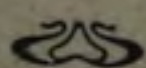
Մազերը քրքում՝ քրքրուած, վար կը սողոսկէին ինչուան սրունքներուն բարձքերը, իժերու ժիր գալարներու պէս. իսկ լանջամասը — անսահման կերպով ուռուցիկ — հսկայ փքոցի մը տեսքով կ'ուռէր կ'ուռէր ու կ'իջնար : Տըրեխ էր ըրեր իր ոտներուն՝ կնիւնի հիւսքեր, կեռասներ՝ օղ իր ականջներուն, մինչ պտերներ ժանեակէ թաշկինակներու ձեւով ատեն ատեն կ'անցնէին այտերուն վրայէն :

«Երբոր ե'ս խօսիմ, — կ'աւելցունէր Արփինէ ամբարհա-
«ւաճ շեշտով մը, — պիտակին հետ ծղրիթը և ճպուռին հետ
«լորամարդին գեղգեղ կը գիտնան ու «դէմ» կը բռնեն իսկոյն:

«Ե'ս եմ որ կուտամ փայլեր սաղարթներու երեսին,
«երանդներ՝ մողէսի թեփերուն, ու ոստերու մէջքին՝ ծան-
«րութիւններ բոլորակ:

«Կեանքի պերճ ցորն՝ կն եմ ես, ու խրոխտ հեւքը
«Բնութեան . . . »:

. . . Բուրիկներուն ոչ թռիչն ունէր ասիկա, ոչ ալ ա-
նոնց վաղքը ժիրաժիր: Ծառէն նոր փրթած տերեւ մը՝ մի-
ջոցին մէջ տարուբեր. ա'տ էր իր երթը տատամսոտ: Մե-
լԱՆԻԱ. ինչ տխրագին յորջորջում:

Խոպոպները թոյլ ծփանք մը ունէին ճակտին շուրջ,
ու դիպակէ պարզ լօղիկը կը պարփակէր անոր մարմինը՝
որ ուղիղ էր, որ վտիտ ու նո'ւրբ էր իրաւցունէ: Ոսնած,
թօշ խոտեր գուլպայի դերը կը կատարէին կերպարանքին
խարիսխին. ու վերէն, սէզներու փունջ մը փեղոյրի բոլորչի
մը կը փռէր գլխուն վրայ, առջեւօք, մինչ սէզներուն ցանցա-
կերպ դորշ շուքը կ'իյնար երեսին, և անըջային չես գիտեր
ի'նչ մը կը դնէր անոր դիմագիծերուն մէջ:

Տրտմութեան, խոհանքի պաշտելի անդրի մըն էր ինք:
Ընթուինները քառորդ լուսնկայի իրենց կոր կամարը կը կար-
թէին ճակատն ի վեր, և անա'նկ ցոլք մը կար իր բիբերուն
խորը, որ, վրան փոշի նստած մարգրիտի մը կը նմանէր քիչ
մը, և շա'տ մըն ալ՝ հատնելու մօտ ճրագի մը պլպլուքին:
Անձին միակ շնորհը ու միա'կ հմայքը կարծես ատ նայ-
ուածքին մէջ խտացեր էին:

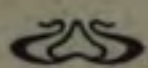
«Երբոր ե'ս խօսիմ, — կը կցէր Մելանիա հազով մը, —
«բուեր կ'երեւայ թէ ողբ կը գիտնան ու կ'սկսին «դէմ»

«բռնել դիմացս : Հո՞գս . . . : Ես իմ երազանքս , ապրելու ,
«գործելու իմ դե՛րս ունիմ անդին :

«Ե՛ս եմ որ կը գողնամ զմրուխտ գոյները բուսական
«աշխարհին , տեղը իմ դեղինս քսելու համար : Եղտիւրներու
«մէջ գորտերը կը կրկնացունեմ և ծխնելոյղներու կատար՝
«կուկուվակները : Վերջապէս , կը հանուեցունեմ ծառերը՝ եր-
«կի՛րը գիրցունելու համար :

«Կեանքի գորշ վերջալո՛յսն եմ ես , ու մեղմ հառաչը
«Բնութեան . . . » :

. . . Ո՛չ իսկ թռիչ , ո՛չ իսկ վաղք ու դեգերանք : Քու-
րիկներուն կերպ կերպ քալուածքին մէ՛կն ալ չունէր ասիկա :
ԱՄՊՐՈՊԷ կոչած էին զինքը , ու այդ անունը բաւական էր՝
իր սոնք ու դեգ նկարագիրը ցայտեցունելու համար :

Սեւ , խիտ մազերուն անցուցեր էր մասրենիի ոստերէ
շինուած ծամակալ մը , և հագած՝ տառատուկ մը վաղրի
մորթէ , որուն տակ դիզուող բաշերը կը գիրցունէին իր կեր-
պարանքը , ա՛րդէն անհետեւի :

Իր խոշոր ճիւղերուն սանդալ ծառայելու համար տաշ-
ուե՛ր էին կաղնիներուն կոճղերը մամռապատ . և թաթպան-
ներ ունէր ձեռքերուն՝ որոնք սկիւռի մը կռնակէն հան-
ուեր էին : Կը քալէր , ինչպէս պիտի քսլէր բեւեռային անա-
սունը՝ սառնակոյտի կարկառներուն վրայէն . ու կը նայէր ,
ինչպէս պիտի նայէր անգղը՝ անդունդներու կատարէն :

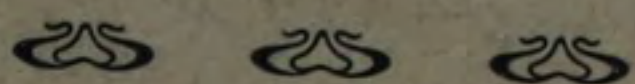
«Իսկ երբոր ե՛ս խօսիմ , — ունաց Ամպրոպէ՛ իր երեք
քոյրերէն վերջ , — ագռաւներ ե՛րգ կը գիտնան ու «դէմ»
կը բռնեն իսկոյն :

«Ե՛ս եմ որ հպարտութեամբ կը նայիմ կաղամախի ան-
«տառներուն՝ զոր մատներովս , զոր փչումներովս դարձուցի
«կմախք , լեռներուն՝ որոնց գլխուն իմ ճերմակ թո՛ւքս թքի ,

«Լ ծովերուն՝ որոնց ծոցէն ներս նորէն ե՛ս կաթեցուցի սև
«մաղձը մրրիկներուն»

«Կեանքի գոյ գիշերն եմ ես, ու ամենի մռունչը Բնու-
«թեան . . . » :

Զեփիիօ, Արփինէ, ՄելԱնիԱ, ԱՄՊՐՈՊէ, — Զորս ե-
ղանակները Բնութեան, — այսպէս քալելով շաղիաղփելով
ու իրենց դերերուն ուրոյն հանգամանքները դրուատելով՝
հասեր էին անտառի մը բերան:

Եւ Աստուած որ զատ զատ մտիկ էր ըրեր զիրենք,
վար իջաւ պահ մը իր ամպային պարունակէն, թեւերուն
մէջ առաւ չորս քոյրերը մէկանց, և անհուն համբոյրով մը
ստորագրեց անոնցմէ մէկուն ճակատը միայն:

Գեղանին Զեփիւռ, Օրիորդ Գարո՞ւնն էր անիկա . . . :

⇒ ԱՒԱՐՏ ⇒

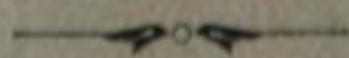
Սիրելի ընթերցողներ եւ ընթերցողիներ,

Այս տարի, առաջին անգամ ըլլալով, ծանօթ գրագէտ Տիար Թէոդիկէ պատ-
րաստուած սոյն ՏԱՐԵՅՈՅՅՍ, — զոր հրատարակելու համար ամէն զոհողութիւն
սիրայօժար յանձն առինք, — եթէ ձեզմէ հաճոյքով թղթատուելու պատիւին ար-
ժանացաւ ու կրցա՛ւ զձեզ զբօսցունել եւ հրահանգել միանգամայն, ցտեսութի՛ւն
ուրեմն **1908** տարին:

Վ. եւ Հ. ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

ՎՐԻՊԱԿ

Էջ	Սկսւմ	Ուղիղ
41	. . . . .	(ԲԱՌԳԻՐՔԷՍ)
43	Իւթիւնեան	Իւթիւնեան
43	Տիր. Հ. Նազարեան	Հրանս Տ. Նազարեան
70	բրիչի մը պէս	բրիչի մը պէս
75	Փնտնեցի	Փնտնեցի
123	(Եկնկեզ)	(Եկնկեն)
137	լավայի ճայթն	լավայի ժայթն
152	որոնցմէ 70ը	որոնցմէ 40ը
160	Պառաւառունչ	Պառաւառունչ
169	կը կորսնցունեն :	կը կորսնցունեն :
172	կտրինիչեն ներկայացունեն	կտրինի չեն ներկայացունեն
186	29 Մարտ 1909	29 Մարտ 1906

ՏԱՐԵՅՈՅՅԻՍ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Տարեդարձ Գահակալութեան Վեչ. ԿԱՅՍԵՐ (19 Օգոստոս)	179
Տարեդարձ Ծննդեան Վեչ. ԿԱՅՍԵՐ (11 Սեպտեմբեր)	201
Ս. Պատրիարք Հօր կարծիքը տարեցոյցիս մասին	4
Փոխան յառաջաբանի (Մեր նուէրները)	6
Իրաւագիտական	178
Դրուագ մը օրենսգիտութեան	200

ԲԱՆՍԱՌԱԿԱՆ

Յունկարի վրայ տեսութիւն	5
Փետրվարի » »	29
Մարտի » »	53
Ապրիլի » »	77
Մայիսի » »	97
Յունիսի » »	123
Յուլիսի » »	145
Օգոստոսի » »	169
Սեպտեմբերի » »	195
Հոկտեմբերի » »	221
Նոյեմբերի » »	249
Դեկտեմբերի » »	273
Տարեգլուխ	7
Նշանակութիւն երբ. անուններու	12
Օրերուն անունները	91
Լուսանցի նօթեր	205
Պատաւաւունջ	59

ԿՐԾՆԱԿԱՆ

Աղօթք	58
Օրհներգ	285
Տիտղոսներ Կղեր. Շնորհակարգութ.	252
Հրեշտակները	254
Վարդապետ	160
Ս. Հեղինէ	147
Բերլինէմ	136
Յովն. Կրայտի ծննդեան զիւղը	13

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Մայրական սէր	16
Մօր խրատ	232
Մութացիկ աղջիկը	278
Ժողովրդական առածներ	157
Փունջ ամենազգի առածներու	182
Անհատասներու հասցէին	34
Սիրամարգին զանգասը	149
Խրատի բառեակներ	18
Յորդորակ	236
Անառակի խրատական	62
Պատուէր	78
Յանգաւոր բան	209
Ամէն վիճակի վիճակ	114
Վիճակներ	127

ԳՐԱԿԱՆ

Ճաշակ Յամ. գրականութեան	63
» Պրակ. »	230
» Արք. »	63
» Գրաբառ »	88
» Հայ. աշխ. »	196
» Գաւառիկ »	146
» Անգլ. »	196
» Երբ. »	111
» Հնդկ. »	282
» Ռուս. »	14
» Ֆրանս. »	146
» Գերմ. »	125

Ճաշակ Սպան. գրականութեան . . .	125
» Իսպ. » . . .	38
» Ռուման. » . . .	277
» Հելլեն » . . .	171
Գարունը կեանքիդ	98
Ծիծեռնակին ծնունդը	87
Սերը	108
Տապանագիր (2 հատ)	129
Ալէմ-Տաղ	158
Տիկինը կը գանգաւի	263
Լուսնակը	181
Խնդակցական նամակ	253
Նիւթի զոհ	186
Սիրոյ երգեր	60
Կ'անձրեւէ	70
Մայրիկի օրօրներ	9
Գէտը	290
Սիրոյ հանգանակ	52
Խաչին ցաւը	204
Գրական գլուխ-գործոցներ	109

ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ

Գաղափարի շիթեր	20
Փռուր խոհեր	82
Խմաստութեան քիթեռնիկներ	102
Նշխարք փիլիսոփայութեան	275
Փիլիսոփային բառգիրքը	228
Մտածումներ	210
Կինը	194
Կարծիքներ կանանց մասին	133
Կարծիքներ սիրոյ մասին	259
Դեղերումներ կանանց շուրջ	184
Ամուսնութիւնը	132
Մահը	89
Կը նմանին	159

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

Ճաշակ Հայ. եկեղ. երգեցողութեան	8
Ճաշակ Արեւելեան երգեցողութեան	54
Նոյնին ձայնագրութիւնը	55
Ճաշակ Եւրպ. երաժշ. (վալս)	100-101
Չուգերգ	103

Հռչակաւոր նկարներ	83
Արուեստի սէր	113
Թատերական (Սիսակի դերը)	162
Երաժշտական հրաշակներ	203
Նուագներու մուսէոն	116

ԿԷՍ-ԲԺՇԿԱԿԱՆ

Գիրութիւն եւ քանդաւանդութիւն	15
Բժշկական ֆրոնիկ	84
Գեղեցկութեան մշակում	156
Թլուստութիւն	154
Երգել	210
Անարժաք բժշկութիւն	198
Բազկերակ	227
Բուսակերութիւն	229
Բժիշկի խօսքեր	248
Քունը	281
Ծովէ բռնուողներուն	22
Ծովախա	276
Լոյս եւ աչքի լոյս	274
Մանկանց ակռայի դեղ	65
Շուրքերու հաքոսով	65
Չմեռնակ	65
Լինս	65
«Խրտէլլէզ»	90
Բոյր ու բուրում	104
Խեչափաւր	124
Ուղեղի հարբուխ	148
Կլթիկ	148
Գունաւորիչ	148
Խակալ	148
Ճերմակ թաթիկներ	148

ԳԻՏԱԿԱՆ, Եւայլն

Թռչունի վազք	10
Թուխս	17
Յղութիւն (անասնոց)	17
Կենդանեաց տարիք	30
Ջերմաչափ	33
Ժամ ու ժամացոյց	39
Աղբ	56
Հաւաքուծական	79

Զիթենի	85
Հակիթներուն քարմութիւնը	99
Վարդի իւղ	107
Որպէս զի չի թռումիս	107
Մանիւշակի բոյր	107
Ժած	137
Ճաններուն շուրջը	152
Թռչնասէրներուն	173
Աչաց լոյսին զօրութիւնը	173
Խաղողը	175
Զգուելի միջասներ	207
Խոհանոցէն ներս	212
Գինին	225
Զի հանչնալ (Մասնագիտական)	250
Խտութիւններ	256
Հրաբուխ	258
Երկարակեաց ծառեր	279
Սագ	279
Բուսական աշխարհէն	248
Նորէ՛ն բուսակերութիւն	248

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ, Եւայլն

Ս. Պատրիարք Հայր	32
Էռնէսթ Ռըման	40
Կիւթէնպէրկէն մինչեւ այսօր	44
Մոցարդ	150
Զորս Աւեստրանիչ	231
Ս. Պետրոս ու Պօղոս	287
Հռչակաւոր ծերունիներ	36
Յիշատակարան	61
Մարդկութեան բարերարները	251
Գիւտերու թուականներ	235
Դիցանոյցներ	134
Դիւ	135

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ

Ռամկական բառեր ու ոներ	41
Մանկական լեզու	68
Նոյնաձայն բառեր	112
Այբութեններ	151
Միջազգային լեզուներ	180
Լեզուական հաշուեկէիւ	199

Պտուղներու ցանկ	288
Մեր գրական մրցումը	177
Մէկ նախադասութիւն 17 լեզուով	128

ԿԵՆՑԱՂԱԳԻՏԱԿԱՆ

Գալուստ եւ հիւրի վայել մեծարանք	81
Քանի մը հօթ կենցաղագիտութենէ	172
Կարդացէ՛ք, եթէ պէ՛տք ունի՛ք	223
Այցաւարս	260
Դա՛րձեալ՝ հօթեր կենցաղագիտական	284

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ

Հովանոցները	22
Քանի մը ծաղկանց լեզուն	106
Կօշիկը՝ հոգւոյն հայելի	183
Խնդուի ձայնաւորներ	183
Դրոշմաթուղթի լեզուն	206
Զայնէ՛ մարդ հանչնալ	233
Բերնի ձեւէ՛ մարդ հանչնալ	233
Զեռնոցներու լեզուն	261
Համբաւեալ բերբեր	234
Կիներուն ապրելակերպը	208
Այրերուն ապրելակերպը	208
Ֆէմինիզմ !	126

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ, Եւայլն

Սիրոյ կրկնատումարը	153
Հայունհին	86
Իմ մահը	31
Անուս սէրսերը	255
Երկրաչափութիւն !	168
Նկարչութիւն !	238
Յանգապատում	176
Կամիթներ	280
Աղուաշիկ զրոյցներ	257
Թուաբանական կատակներ	224
Ծառայի ծիծաղ	197
Էրիկ-կնկան ծիծաղներ	11
Մեծ-պահնցու ծիծաղներ	67
Խնծիղ	110
Շոգմոգ խնդուիներ	130

Պարկեճասունն կանայք	153
Պոչաւոր սուսեր	80
Պատասխաններ	35

ԺԱՄԱՆՅՈՒ ԲԱԺԻՆ

Ինքնասիպ հրաւիրագիր	132
Զեռնածութեան փորձ	19
Անպարարութիւն	42
Կոչնակի ձայն	261
Զմեռ գիշերի զբօս. (հանելուկներ)	283
Քմածին ստուգաբանութիւններ	174
Տարբերութեանց փնտռումք	222
Միտքի մարզանք	262
Հարցո՛ւր որ քսեմ	286
Ըսի-ըսաւ	170
Հարցուց, պատասխանը դարձուց	37
Միամիտի տպակէն	105
Հարց-պատասխանի	155
Պզտիկի սրամտութիւններ	226

ԶԱՆԱԶԱՆՔ

Մէկ միլիառ ժրանք	66
Անկապ ծանօթութիւններ	64
Լուցկիին հնարիչներ	126
Տարեց լրագիրներ	126
Ինչ ինչ քիւերու յատկութիւնք	131
Մամուկներուն ախորժակը	173
Խորագէտ կապիկներ	173
Աննշան կորուսներ	202
Այլ (ծովու)	202
Քառք-բօսքալի հնարիչը	279
Պատմական ամառներ	57
Գարնանացած ձմեռներ	57

ԹՐԲԱՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐ

(Այբուբենի կարգով)

Արեւելեան Մամուլ	21
Արեւելք	43
Աւետարներ	69
Բիւզանդիական	92
Բիւրակ	115
Լոյս	138

Ծաղիկ	161
Հանրագիտակ	185
Ճերիտէի Շարգիէ	211
Մանգումէի Էմֆեար	237
Մասիս	43
Մէմուաի Ախպար	211
Սուրհանդակ	264
Փունջ	289

ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ

Ներումք	23
Հիացում	25
Զեռնարկս՝ Շէյխսէրի մի գործին	45
Անկապ էջեր	71
Մեծութեան նամբան	93
Կնոքութիւն	117
Ընթերցումը հոգեկան սնունդ է	139
Լեզուական զոհարներ	163
Մօտ	187
Նոր Խաղ	213
Նկարք	239
Արեւելեան հիմն գորգեր	265
Զորս փոյր	291

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՆԵՐ

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԷ ՀՕՐ	
ԵՂԻՇԷ ԵՊԻՍԿ. ԴՈՒՐԵԱՆԻ	
ՄՈՒՇԵՂ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՍԵՐՈՎԵԱՆԻ	
ՄԵՍՐՈՊ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՆԱՐՅԵԱՆԻ	
ԴԵՐԱՍԱՆՈՒԻ ՏԻԿԻՆ ՍԻՐԱՆՈՅՇԻ	
ՌԵԹԷՈՍ Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԻ	
ԵՂԻԱ ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆԻ	
ՀՐԱՆՏ ԱՍԱՏՈՒՐԻ	
Յ. ԱԼՓԻԱՐԻ	
ՅՈՎՀ. ՖԵՐԻՏ ԳԱՅՍԵՐԵԱՆԻ	
ՅՈՎՀ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆԻ	
ԲՈՒԶԱՆԴ ՊՕԶԱՃԵԱՆԻ	
ՌՈՏՈՂՅ ՍԱՄԻԿԵԱՆԻ	
ԵՒ ՏԱՐԵՅՈՅՅԻՍ ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ	

ՎԵՐԶԱՐԱՆ

Վրիպակ	296

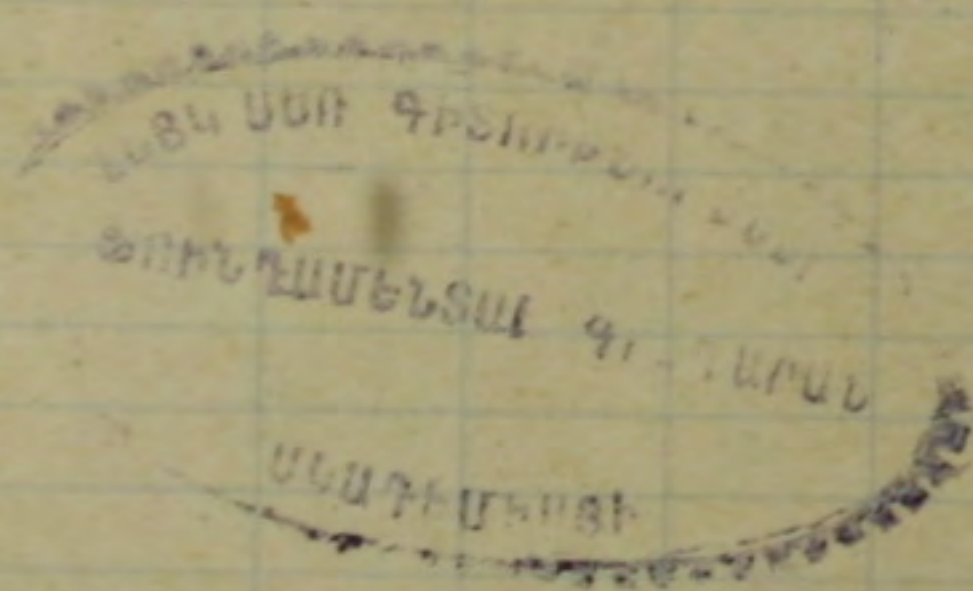

[52.]

ԳԱՍ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0339393

7th 2

1987